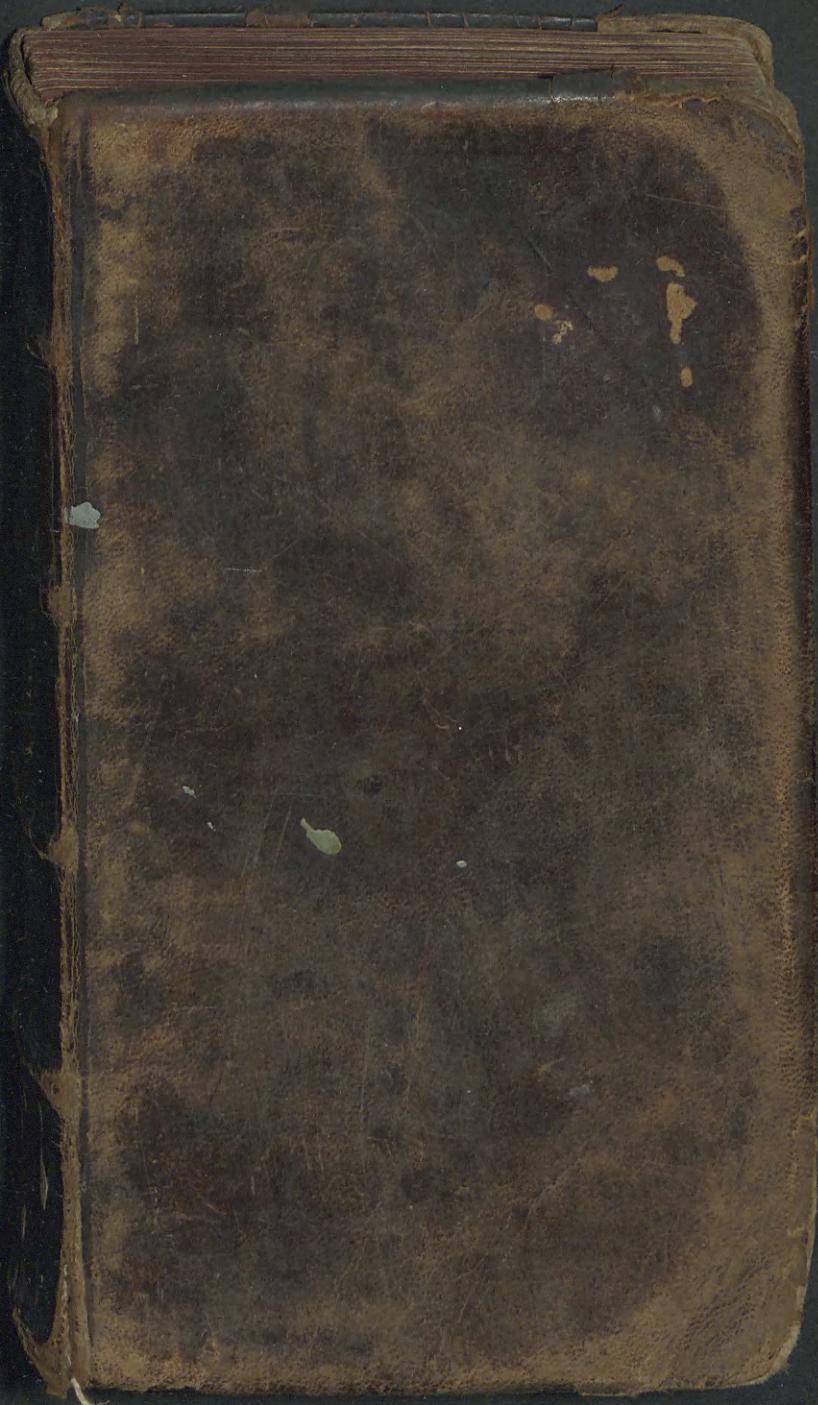

Dupl B

Plus, T. P. song

M

162

78

2 in 70

all

Vol. 3 Duplications

Dupl
M
3

*

Wendelberg

PHILOSOPHUS, IN UTRAMQUE PARTEM,

SIVE

SELECTÆ ET LIMATÆ
DIFFICULTATES IN
UTRAMQUE PARTEM,
CUM RESPONSIONI-
BUS,

Ad usum Scholæ,

Circa celebres universæ Philosophiæ Contro-
versias,

AUTHORE

LAURENTIO DUHAN,

Licentiatō Theologo, Socio Sorbonico,

& Philosophiæ Professore in Sorbonæ-

Plessæo Academiæ Parisiensis.

Editio nova, auctior & dilucidior

Bibliotheca Max. Vln. Lipsiæ

NORIMBERGÆ

IMPENSA JOANNIS GEORGII LOCHNERI

MDCCCLIII.

MONITUM.

P Rodit in lucem nova hæc editio auctior multò, & in meliorem, quàm fuerit hæc-
nùs, ordinem digesta. Additamenta prio-
ra & novas Quæstiones cum novissimis obje-
ctionibus, suis locis & juxta ordinem Philoso-
phicum reddidimus.

APPROBATION.

J'AY lû par ordre de Monseigneur le Chance-
lier, un Livre intitulé, *Philosophus in u-*
tramque partem, &c. composé par L. D***.
Licentié en Theologie, de la Maison de Sorbo-
ne, & Professeur en Philosophie dans l'Univer-
sité de Paris: je n'y ay rien trouvé qui m'ait pa-
ru devoir en empêcher la réimpression. Fait à
Paris le 17. May 1703.

SAURIN.

0-18-0-1016

8e-6050

P R I M A
DISPUTATIONUM
RUDIMENTA.

IN GRATIAM ADOLESCENTIUM
AD RES PHILOSOPHICAS
CONTENDENTIUM.

Difficiles esse ad res Philosophicas aditus, cum nemo nesciat, visum est mihi perutile, vel in ipso limine compendiosæ Institutionis, primâ disputationum elementa subministrare, ut usu quodam, & consuetudine disputandi de levioribus, ad graviora deinceps capessenda, in quibus sita est veritatis comprehensio, adolescentium animus & promptior fieret & paratior. Atque ad faciliorem eorum, quæ dicenda sunt intelligentiam, unum est vel alterum observandum.

Primò quidem usitatus omnis argumentandi modus, vel tribus continetur propositionibus, diciturque *Syllogismus*; vel duabus duntaxat, diciturque *Enthymema*.

Syllogismus est argumentatio tribus constans propositionibus, quarum prima dicitur *Major*; secunda, *Minor*; tertia *Consequens*: ut v. g. si quis dicat:

Omnis homo est animal rationale:

Atqui Petrus est homo;

Ergo Petrus est animal rationale.

Enthymema est argumentatio duabus constans propositionibus, quarum prima dicitur *Antecedens*, altera verò *Consequens*; ut si quis dicat:

Petrus est homo:

Ergo Petrus est animal rationale.

Secundò. Omnis propositio vel Syllogismi, vel Enthymematis, aut est evidenter vera, & tunc simpliciter est concedenda; aut est evidenter falsa, & tunc simpliciter est neganda; vel tandem est ambigua, id est uno sensu vera, & altero falsa, & tunc est inter respondendum adhibenda distinctio.

De definitione Philosophiæ.

I. PROPOSITIO.

Philosophia est cognitio.

PROBATUR. Cognitio est vitalis quædam objecti repræsentatio: Cognoscere, est vitaliter sibi repræsentare objectum. Atqui Philosophia est vitalis quædam repræsentatio rerum naturalium in mente. Ergo Philosophia est cognitio.

O B J E C T I O.

EA Disciplina non rectè definitur cognitio, quæ non pertinet ad facultatem cognoscentem: atqui Philosophia non pertinet ad facultatem cognoscentem. Ergo Philosophia non rectè definitur cognitio.

Respondeo. *Concedo Majorem: Nego Minorem.* Nam Philosophia pertinet ad intellectum humanum: atqui intellectus est facultas cognoscitiva; Ergo Philosophia pertinet ad facultatem cognoscentem.

Instabis. *Probando Minorem negatam.* Amor non pertinet ad facultatem cognoscentem: atqui Philosophia dicitur & est amor Sapientiæ; Ergo Philosophia non pertinet ad facultatem cognoscentem.

R. Dist. Maj. Amor non pertinet ad facultatem cognoscentem, amor stricte sumptus, C. Amor latè sumptus: N. Et similiter *distinguo Minorem*: atqui Philosophia est amor latè sumptus,

sumptus, concedo minorem: est amor strictè sumptus; nego min. & nego consequentiam Explico distinctionem.

Itaque amor sumitur dupliciter, strictè & latè. Amor strictè sumptus est actus voluntatis circa bonum. Amor latè sumptus est inclinatio cujuscumque facultatis circa suum objectum.

Porro dum Philosophia dicitur amor Sapientiæ, tunc amor sumitur latè, pro inclinatione intellectûs ad veritates philosophicas.

II. PROPOSITIO.

Philosophia est cognitio vera.

PROB. Ea cognitio est vera, quæ conformis est objecto suo. Atqui Philosophia conformis est objecto suo, quia res naturales repræsentat tales, quales sunt. Ergo Philosophia est cognitio vera.

O B J E C T I O.

EA disciplina non est cognitio vera, quæ plurima docet verò minùs consentanea: atqui Philosophia multa docet, quæ minùs vera sunt, præsertim verò de rebus Phylisicis. Ergo Philosophia non est cognitio vera.

R. Dist. Maj. Quæ plurima docet verò minùs consentanea, docet affirmando esse vera, C. docet suspicando & conjiendo solum, N. Porro si quæ doceat Philosophia, quæ sint minùs vera, ea docet non tam affirmando aut definiendo, quàm suspicando ita esse.

Inst. Si Philosophia doceat multa suspicando magis quàm definiendo, igitur ipsa non est cognitio certa.

R. Dist. Igitur Philosophia non est certa de rebus obscuris, C. Non est certa de rebus clavis atque evidentibus, N.

III. PROPOSITIO.

Philosophia est cognitio certa.

PROB. Ea cognitio est certa, quæ fundatur in principio

certo & inconcusso, nempe in evidentia. Ergo Philosophia est cognitio certa.

O B J E C T I O I.

EA cognitio non est certa, quæ principio nititur fallaci & incerto: atqui Philosophia nititur principio fallaci. Ergo non est cognitio certa

R. Nego Min. Quippe habet subiectum certum, obiectum certum, & motivum certum.

Inst. Philosophia nititur sensibus: atqui sensus sunt fallaces; ergo Philosophia nititur principio fallaci.

R. Dist. Min. Atqui sensus sunt fallaces, quando desunt conditiones ad benè & tutò sentiendum requisitæ, C. Quando adsunt omnes ad benè sentiendum conditiones, N. Sunt autem tres hujusmodi conditiones. Prima est, ut organum sensûs sit benè affectum. Secunda, ut obiectum sit in debita distantia. Tertia, ut medium sit benè dispositum.

O B J E C T I O II.

EA cognitio non est certa, cujus principia possunt in dubium revocari. Atqui principia Philosophiæ possunt in dubium revocari. Ergo non est cognitio certa.

R. Nego Min. Cùm enim Philosophiæ principia sint evidentia, evidentia autem sit certissima veritatis regula, non possunt in dubium sine absurditate revocari.

Inst. Ea principia possunt in dubium revocari, quæ ab aliis habentur ut vera, ab aliis ut falsa: atqui principia Philosophiæ habentur ut falsa à Pyrrhoniis; ergo possunt in dubium revocari.

R. Dist. Maj. Quæ ab aliis habentur ut falsa, habentur prudenter & cum legitimo fundamento, C. temerè & absque fundamento, N. Porro Pyrrhonii temerè dubitant de primis Philosophiæ principiis, quæ quia sunt evidentia, errori subiacere nequeunt.

IV. PROPOSITIO.

Philosophia est cognitio per causas.

PROB. Ea cognitio est per causas, quæ non solum res attingit, sed etiam rerum causas explorat : atqui Philosophia est huiusmodi ; sic Philosophia non solum docet Lunam eclipsim pati, sed & causam eclipseos assignat, nempe interpositionem Terræ inter Solem & Lunam.

O B J E C T I O.

Disciplina, quæ versatur circa res, quarum nulla est causa, non est cognitio per causas : atqui Philosophia versatur circa res, quæ causas non habent, v. g. circa Deum ; ergo non est cognitio per causas.

R. Dist. Maj. Quarum nulla est causa neque essendi, neque cognoscendi, C. causa essendi tantum, N. Porro quidem Deus non habet causas essendi, siquidem est independens ; sed habet causas cognoscendi, quia ex creaturis præcognitis assurgimus ad notitiam Dei.

De divisione Philosophiæ.

I. PROPOSITIO.

*Philosophia rectè dividitur in Speculativam
& Practicam.*

PROB. Philosophia vel conquiescit in objecti sui contemplatione, vel non conquiescit. Si conquiescat, est speculativa ; si non conquiescat, est practica. Ergo Philosophia rectè dividitur in speculativam & practicam.

O B J E C T I O.

Philosophia non rectè dividitur in Speculativam & Practicam, si omnis Philosophia sit practica. Atqui res ita est ; ergo Philosophia malè dividitur in speculativam & practicam.

R. Neg. Min. Quia Physica, v. g. non est practica.

Inst. Prob. Min. Ea omnis disciplina est practica, quæ operatur; atqui omnis Philosophia operatur, putà conficit demonstrationes de objecto suo; ergo omnis Philosophia est practica.

R. Dist. Maj. Ea omnis disciplina est practica, quæ operatur aliquid, quod sit ejus objectum, C. Quæ operatur aliquid quod non sit ejus objectum, N. Porro quod Physica vel Metaphysica operantur, hoc non est earum objectum: quia demonstrationes Physicæ sunt actus Physices, sed non sunt ejus objectum.

II. PROPOSITIO.

Philosophia rectè dividitur in quinque species, Logicam, Moralem, Physicam, Metaphysicam, & Mathesim.

PROB. Philosophia vel spectat res, quæ sunt in anima nostra, vel quæ sunt extra nos. Si primum, vel spectat operationes mentis, & est Logica, vel actiones voluntatis, & est Moralis: si secundum, vel spectat res abstractas ab omni materia, & est Metaphysica; vel res immerfas materiæ; & est vel Physica vel Mathesis. Ergo Philosophia rectè dividitur in Logicam, Moralem, Physicam, Metaphysicam, & Mathesim.

O B J E C T I O I.

UNA forma non rectè dividitur in plures partes. Atqui Philosophia est una quædam forma. Ergo non rectè dividitur in quinque partes.

R. Dist. Maj. Una forma simplex, C. una forma composita, N. Porro Philosophia universa, est forma composita ex pluribus cognitionibus partialibus, quarum aliæ sunt Logicæ, aliæ Morales, &c.

Inst. Atqui Philosophia tota est una forma simplex; ergo nulla solutio.

Prob. Subf. Ibi est una simplex forma, ubi est unicum objectum formale. Atqui in tota latè Philosophia, est unicum

cum objectum formale, nempe naturalis rerum cognoscibilitas. Ergo tota latè Philosophia est una simplex forma.

R. Dist. Maj. Ibi est una simplex forma, ubi est unicum objectum formale specificum, C. Genericum & commune, N. Porro objectum formale Philosophiæ est genericum & commune pluribus Philosophiæ partibus, ferè sicut animalitas est generica & communis hominibus & belluis.

O B J E C T I O II.

Divisio Philosophiæ in quinque species non est bona, si prætereà Medicina sit aliqua Philosophiæ pars. Atqui res ita est. Ergo hæc Philosophiæ divisio non est bona.

R. Dist. Maj. Si Medicina sit Philosophiæ pars, nec revocetur ad Physicam, C. Et revocetur ad Physicam, N. Porro Medicina revocatur ad Physicam, cum agat de corpore naturali, & conclusiones Physicæ sint principia Medicinæ.

Inst. Si Medicina revocetur ad Physicam, quisquis habuerit Physicam, haberet & Medicinam: atqui non ita se res habet; ergo Medicina non revocatur ad Physicam.

R. Dist. Maj. Quisquis habuerit Physicam suâ in omni latitudine, C. Quisquis habebit Physicam, ut doceri solet in Scholis, N. Nam Physica, qualis docetur in Scholis, solum generalia tradit principia, quibus artis Medicæ certitudo innititur: ideoque Medicina subordinatur Physicæ.

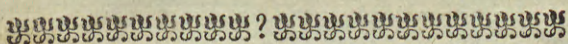

*Bibliotheca Cantus Johis
Vilnen S. Spiritus*

OP

De

DE REBUS METAPHYSICIS.

De definitione Metaphysices.

I. PROPOSITIO.

Metaphysica est Sapientia.

PROB. Sapientia est cognitio rerum altissimarum per altissimas causas; atqui Metaphysica est hujusmodi, est enim cognitio entis, ut ens est, Dei, Angeli, &c. Ergo Metaphysica est Sapientia.

O B J E C T I O.

SAPIENTIA est cognitio rerum altissimarum; atqui Metaphysica non est cognitio rerum altissimarum; ergo non est Sapientia.

R. Nego Min. Nam versatur circa res altissimas tum ratione dignitatis, v. g. circa Deum & Angelos, tum ratione universalitatis, v. g. circa ens generatim ut ens.

Inst. Res naturales non sunt res altissimæ: atqui Metaphysica est cognitio rerum naturalium; ergo non est cognitio rerum altissimarum.

R. Dist. Maj. Res naturales non sunt res altissimæ quoad modum considerationis, C. Quoad essentiam & naturam, N. Sic v. g. Deus, prout consideratur à Metaphysica, non est res altissima quoad modum considerationis, quia naturali tantum modo consideratur; at nihilominus est res altissima quoad essentiam, naturam & substantiam.

II. PRO-

II. PROPOSITIO.

Metaphysica est Scientia.

PROB. Scientia est cognitio vera, certa, & evidens rei necessariæ per causas; atqui Metaphysica est hujusmodi; ergo est Scientia.

O B J E C T I O I.

Scientia debet habere objectum certum & determinatum: atqui Metaphysica non habet objectum certum & determinatum, sed vagum, putà ens ut sic, ergo Metaphysica non est Scientia.

R. Dist. Maj. Scientia debet habere objectum determinatum, id est, quod possit certò & determinatè assignari, C. debet habere objectum determinatum, id est, quod sit limitatum ad certam entis speciem, N. Porro Metaphysica habet pro objecto ens generatim ut ens.

O B J E C T I O II.

Scientia debet habere objectum intelligibile; atqui Metaphysica non habet objectum intelligibile; ergo Metaphysica non est Scientia.

R. Nego Min. Quia objectum Metaphysicæ est ens ut ens, quod cum suam habeat ideam suumque in mente conceptum, est profectò intelligibile.

Inst. Quod non est sensibile, non est intelligibile. Atqui objectum Metaphysicæ non est sensibile; ergo non est intelligibile.

R. Dist. Maj. Quod non est sensibile nec per se, nec per aliud sibi connexum, C. Per se tantum, N. Porro objectum Metaphysicæ, quod est ens ut ens, est sensibile saltem per aliud, nempe per sua singularia, quæ per se cadunt sub sensus.

III. PROPOSITIO.

Objectum Metaphysicæ est ens abstractum ab omni materia.

PROB. Illud est objectum Metaphysicæ, quod per se pri-

primo consideratur à Metaphysica : atqui ens abstractum ab omni materia est hujusmodi, ut Deus, Angelus; ergo objectum Metaphysicæ est ens abstractum ab omni materia.

O B J E C T I O.

Metaphysica habet pro objecto animam rationalem ut à corpore sejunctam : atqui anima rationalis sic, non est ens abstractum ab omni materia; ergo Metaphysica non habet pro objecto ens abstractum ab omni materia.

R. Nego Min. Quia anima rationalis est substantia purè spiritalis, atque immortalis.

Inst. Quod essentialiter refertur ad corpus, non est ens abstractum ab omni materia; atqui anima rationalis, etiam ut à corpore sejuncta, essentialiter refertur ad corpus, cum sit substantia incompleta; ergo anima rationalis non est ens abstractum ab omni materia.

R. Dist. Min. Atqui anima rationalis essentialiter refertur ad corpus, anima rationalis ut est forma corporis & pertinet ad Physicam, C. anima rationalis ut est substantia spiritalis & pertinet ad Metaphysicam, N.

De Ente.

I. PROPOSITIO.

Ens rectè dicitur id, quod est extra merum nihil.

PROB. Quia eo ipso aliquid intelligitur esse ens, quo intelligitur esse plus quam nihil : è contra non intelligitur esse ens, quandiu non intelligitur esse extra nihil.

O B J E C T I O.

Creaturæ omnes possibiles, sunt entia realia : atqui tamen non sunt extra merum nihil; ergo ens non est id, quod est extra nihil.

R. Dist.

R. Dist. Min. Atqui creaturæ possibiles non sunt extra merum nihil existentiae, C. Extra merum nihil essentiae, N. Quanquam enim actu non existant possibilia, habent nihilominus certam essentiam, certam definitionem.

II. PROPOSITIO.

Ens rectè dividitur in ens reale, & ens rationis.

PROB. Ens omne vel existit in mente tantum vel extra mentem. Si primum, est ens rationis; si secundum, est ens reale; ergo ens rectè dividitur in ens reale & ens rationis.

O B J E C T I O.

ENS non rectè dividitur in ens reale & ens rationis, si nullum sit ens rationis: atqui nullum est ens rationis; ergo non rectè dividitur ens in reale, & rationis.

R. Neg. Min. Quia potest intellectus sibi repræsentare multa, quæ cum non possint realiter existere, non sunt entia realia.

Inst. Non datur ens illud, quod repugnantiam involvit; atqui ens rationis repugnantiam involvit, & idcirco nec existit, nec existere potest realiter, ergo nullum datur ens rationis.

R. Dist. Min. Atqui ens rationis repugnantiam involvit, ut realiter existat, C. Repugnantiam involvit, ut mentaliter existat, N. Sicut enim ens reale realiter existit, ita ens rationis mentaliter & objectivè existit in idea cogitantis.

III. PROPOSITIO.

Ens rectè dividitur in completum & incompletum.

PROB. Ens omne vel postulat ingredi compositionem alterius, vel non postulat. Si primum, est incompletum, ut anima rationalis; si secundum, est completum & incompletum.

OB-

O B J E C T I O.

ENS omne est completum; ergo ens non rectè dividitur in completum & incompletum.

R. Nego Ant. Nam ens vel est pars alterius entis, vel non est pars. Si est pars, est incompletum; si non est pars, est completum.

Inst. Illud omne completum est, quod complectitur eas omnes perfectiones, quas postulat habere. Atqui ens omne est huiusmodi; sic v. g. anima rationalis suas omnes complectitur perfectiones. Ergo ens omne est completum.

R. Dist. Maj. Quod complectitur suas omnes perfectiones; si non postulet essentialiter ingredi compositionem alterius, C. Si postulet ingredi compositionem alterius, N. Porro anima rationalis, v. g. postulat essentialiter ingredi compositionem hominis.

De Deo.

I. PROPOSITIO.

Deus est Ens à se.

PROB. Quia Deus existit per existentiam non aliunde mutuam: cum sit essentialiter independens.

O B J E C T I O.

SI Deus esset ens à se, Deus esset causa sui ipsius. Atqui nihil potest esse sui ipsius causa. Ergo Deus non est ens à se.

R. Dist. Maj. Si Deus esset ens à se positivè, quasi sibi dedisset existentiam, C. Si esset ens à se negativè, id est, si non esset ab alio, N. Porro Deus dicitur ens à se, non quod sibi dederit existentiam, sed quod ita essentialiter existat, ut non sit ab alio.

II. PROPOSITIO.

Deus est infinitus.

PROB. Quia Deus à nemine limitari potest ad certum numerum gradumve perfectionis, cum sit essentialiter independens.

OB-

O B J E C T I O.

ENs illud non est infinitum in omni genere, quod non complectitur omnes omnino perfectiones, atqui Deus non complectitur omnes omnino perfectiones, v. g. non complectitur corporeitatem vel animalitatem. Ergo Deus non est infinitus in omni genere.

R. Dist. Min. Atqui Deus non complectitur omnes omnino perfectiones, formaliter, C. Eminenter saltem, N. Alias enim perfectiones Deus complectitur formaliter, ut v. g. iustitiam; alias vero eminenter tantum; v. g. ut corporeitatem.

III. PROPOSITIO.

Deus est summè bonus.

PROB. Quia est summè perfectus utpotè infinitus.

O B J E C T I O.

SI Deus esset summè bonus, nullum omnino esset malum. Atqui multa certè sunt mala. Ergo Deus non est summè bonus.

R. Nego Maj. Quia Deus, licet sit summè bonus, permittit, quædam esse mala in creaturis, ut inde bona procuret.

Inst. Summum bonum excludit omne malum. Ergo si Deus esset summè bonus, nullum omnino esset malum.

R. Dist. Ant. Summum bonum excludit omne malum, à se, & ab eodem subiecto, C. excludit omne malum à se, non autem à creaturis.

IV. PROPOSITIO.

Deus est immutabilis.

PROB. Qui nullam potest perfectionem vel acquirere novam, vel deperdere veterem, est immutabilis. Atqui Deus est huiusmodi, cum de natura sua sit infinitè perfectus in omni genere. Ergo Deus est immutabilis.

OB-

O B J E C T I O.

Ille non est immutabilis, qui transit ab uno statu ad alterum : atqui Deus transit identidem ab uno statu ad alterum, v. g. à statu non creantis ad statum creantis ; ergo Deus non est immutabilis.

R. Dist. Maj. Ille non est immutabilis, qui transit ab uno statu ad alterum, ita ut novam acquirat perfectionem, vel deperdat veterem, C. Ita ut perfectionem nec acquirat novam, nec veterem deperdat, N. Porro Deus dum factus est de non creante Creator, nihil quidquam perfectionis aut acquisivit, aut deperdidit ; quippe qui perfectiones omnes simul & semel possideat.

V. PROPOSITIO.

Deus est immensus.

PROB. Qui non limitatur ad unum certum locum, est immensus. Atqui Deus non limitatur ad unum certum locum, cum sit independens. Ergo Deus est immensus.

O B J E C T I O.

UT Deus esset immensus, deberet esse infinitè extensus per omnia latè locorum spatia : atqui Deus non est infinitè extensus, siquidem caret partibus ad extensionem requisitis ; ergo Deus non est immensus.

R. Dist. Maj. Deberet esset infinitè extensus per partes virtuales, C. Per partes formales & actuales, N. Porro Deus caret quidem partibus formalibus realiter distinctis & separabilibus ; at non partibus virtualibus, quibus, licet sit unica simplex entitas, idem præstat, quod si partes haberet formales & actuales.

VI. PROPOSITIO.

Deus est omnipotens.

PROB. Is est omnipotens, cujus operandi virtus est infinita. Atqui Dei virtus operandi est infinita, sicut & natura. Ergo Deus est omnipotens.

OB-

O B J E C T I O.

Ille non est omnipotens, cujus potentia non potest se extendere ad objecta quaelibet promiscuè producenda. Atqui Dei potentia non potest se extendere ad objecta quaelibet producenda, v. g. ad producendam creaturam infinitam, & æternam. Ergo Deus non est omnipotens.

R. Dist. Maj. Qui non potest se extendere ad objecta quaelibet, possibilis, C. Impossibilia, N. Porro impossibilia non posse est argumentum impotentis.

Inst. Deus non potest producere omnes omnino creaturas possibles; ergo non potest producere omnia possibilis.

R. Dist. Ant. Deus non potest producere omnes creaturas collectivè sumptas, ita ut nulla amplius supersit producenda, C. Omnes creaturas distributivè sumptas, quasi sit aliqua in particulari, quam non possit producere, N.

De Angelis.

I. PROPOSITIO.

Angeli sunt spirituales.

PROB. Illa substantia est spiritalis, cujus operationes sunt prorsus spirituales: atqui operationes Angelorum proprias sunt spirituales prorsus, nempe intelligere & velle; ergo Angeli sunt spirituales.

O B J E C T I O I.

Illi non sunt spirituales, qui visi sunt cum corporibus: atqui visi sunt Angeli cum corporibus, ut Gabriel & Raphael, ergo Angeli non sunt spirituales.

R. Dist. Maj. Qui visi sunt cum corporibus sibi propriis & naturalibus, C. Cum corporibus assumptis, N. Porro assumunt aliquando corpora Angeli, ut sic familiaris agant cum hominibus.

O B J E C T I O II.

Illi corporei sunt, qui depinguntur cum membris corporalibus: atqui Angeli depinguntur cum corporalibus membris; ergo corporei sunt.

R. Dist. Maj. Qui depinguntur cum membris corporalibus, quibus eorum demonstratur natura, C. quibus demonstrantur operationes & virtutes, N. Porro membra corporalia, quibuscum depinguntur Angeli, eorum demonstrant operationes, v. g. oculi demonstrant perspicaciam mentis, pedes vim motricem, &c.

II. PROPOSITIO.

Angeli sunt substantiæ completæ.

PROB. Quia ea substantia est completa, quæ non exigit essentialiter ingredi compositionem alterius: atqui Angeli sunt hujusmodi, & in hoc discrepant ab animabus rationalibus; ergo Angeli sunt substantiæ completæ.

O B J E C T I O.

Quod potest esse pars alterius, certè completum non est: atqui Angelus potest esse pars alterius, putà, si uniatur corpori assumpto; ergo Angelus non est substantia completa.

R. Dist. Maj. Quod potest esse pars per se, C. Pars per accidens, N. Porro Angelus non est pars alterius, nisi per accidens, in quo differt ab anima rationali, quæ essentialiter exigit componere hominem.

De anima rationali.

I. PROPOSITIO.

Anima rationalis est spiritalis.

PROB. Ea substantia est spiritalis, cujus operationes transcendunt corporeitatem: atqui operationes animæ rationalis

nalis transcendunt omnem corporeitatem, quia versantur circa objecta spiritalia modo spiritali, per reflexionem; ergo anima rationalis est spiritalis.

O B J E C T I O I.

EA substantia spiritalis non est, quæ pendet à corpore in esse & operari: atqui anima rationalis est hujusmodi; ergo non est spiritalis.

R. Dist. Maj. Quæ pendet à corpore, per se & essentialiter, C. Per accidens tantum, N. Porro non nisi per accidens fit, ut operationes animæ rationalis pendeant à corpore, nempe ob statum unionis cum corpore.

O B J E C T I O II.

EA substantia non est spiritalis, quæ continetur in potentia materiæ: atqui anima rationalis continetur in potentia materiæ, cum sit essentialiter actus & perfectio materiæ; ergo non est spiritalis.

R. Dist. Maj. Quæ continetur in potentia materiæ educativa, quasi educatur e sinu materiæ, C. in potentia materiæ receptiva, quia recipitur in materia, cujus est actus & perfectio, N.

O B J E C T I O III.

EA substantia corporea est, quæ initium habet cum corpore: atqui anima rationalis est hujusmodi; ergo corporea est.

R. Dist. Maj. Quæ habet initium cum corpore, per generationem, C. Per creationem, N. Porro anima rationalis habet initium per creationem à Deo immediatè.

II. PROPOSITIO.

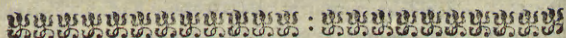
Anima rationalis est incompleta.

PROB. Qui essentialiter ordinatur ad componendum hominem, cujus est pars.

O B J E C T I O.

EA substantia non est incompleta, quæ non est alterius pars : atqui anima præsertim separata à corpore, non est pars alterius ; ergo non est incompleta.

R. Dist. Maj. Quæ non alterius pars, nec exigit esse, C. Et exigit esse, N. Porro anima rationalis per se & essentialiter exigit esse pars, & venire in compositionem hominis.

DE REBUS P H Y S I C I S.

De definitione Physices.

I. P R O P O S I T I O.

Physica est Scientia.

P R O B. Scientia est cognitio vera, certa, & evidens rei necessariæ per causas : atqui Physica est cognitio vera, certa & evidens rei necessariæ per causas, ut cum docet, *corpus mixtum est corruptibile, quia constat quatuor elementis.* Ergo Physica est Scientia.

O B J E C T I O.

SCIENTIA debet habere objectum certum & immutabile. Atqui Physica non habet objectum certum & immutabile, quia corpus naturale est mutationi obnoxium. Ergo Physica est scientia.

R. Dist. Maj. Scientia debet habere objectum immutabile quoad essentiam & definitionem, C. Quoad existentiam, N. Porro corpus naturale est quidem mutabile quoad existentiam,

tiam, quia potest existere vel non existere; at non est mutabile quoad essentiam, quia suam habet definitionem certam prorsus & immutabilem.

Inst. Essentia & existentia sunt unum & idem, (ut docent Metaphysici) Ergo si Physica non habeat objectum immutabile quoad existentiam, non habet quoque immutabile quoad essentiam.

R. Dist. Ant. Essentia & existentia sunt unum & idem realiter & physice, C. Sunt unum & idem virtualiter & objective, N. quia aliter concipitur essentia, aliter existentia; essentia ut aliquid necessarium, existentia ut aliquid contingens.

II. PROPOSITIO.

Physica est speculativa.

PROB. Ea scientia est speculativa, quæ conquiescit in objecti sui contemplatione, nec transit ad opus: atqui Physica est huiusmodi, cognoscit enim corpus naturale, ut cognoscat, non ut faciat; ergo est speculativa.

O B J E C T I O.

Non magis Physica videtur speculativa, quàm Logica: atqui Logica non est speculativa, ergo nec Physica.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. Quia Logica tradit præcepta de suo objecto conficiendo; non item Physica.

Inst. Ideò Logica non est speculativa, quia facit operationes Logicas; atqui similiter Physica facit operationes Physicas, v. g. demonstrationes; ergo Physica non magis est speculativa, quàm Logica.

R. Dist. Maj. Ideò Logica non est speculativa, quia facit operationes Logicas tanquam objectum suum, C. Tanquam actus suos, N. Porro Physica facit operationes physicas tanquam actus sibi respondentes, at non tanquam objectum suum, quia Physicæ objectum non est aliud à corpore naturali, de quo Physica præscribit.

III. PROPOSITIO.

Objectum Physices est corpus naturale.

PROB. Illud est objectum Physicæ, quod primo per se consideratur à Physica, & ad quod referuntur, quæcumque tractantur in Physica: atqui corpus naturale est hujusmodi: ergo est objectum Physices.

O B J E C T I O.

Illud non est objectum Physicæ totale, quod non tam latè patet quam Physica: atqui corpus naturale non tam latè patet quam Physica; ergo corpus naturale non est objectum Physicæ.

R Nego Min. Quia quidquid tractatur in tota latè Physica, tractatur in gratiam corporis naturalis.

Int. Physica tractat de pluribus, quæ non sunt corpora naturalia; ergo corpus naturale non tam latè patet quam Physica.

R. Dist. Ant. Physica tractat de pluribus aliis, tractat in gratiam corporis naturalis, C. Tractat per se & propter se. N. Sic v. g. Physica tractat de principiis & proprietatibus corporum in gratiam corporum naturalium.

De principiis corporum naturalium.

I. PROPOSITIO.

Materia est principium generationis corporum.

PROB. Illud est principium generationis, sine quo nec esse nec concipi potest generatio corporis naturalis: atqui sine materia nec esse nec concipi potest generatio corporis, cum materia sit subiectum generationis transiens à non forma ad formam in generatione; ergo materia est principium generationis corporum.

O B J E C T I O.

Primum corporis principium non debet esse compositum: atqui materia est aliquid compositum ex partibus infinitis, & in infinitum divisibilibus; ergo materia non est principium corporum.

R. Dist. Maj. Primum corporis principium non debet esse compositum ex partibus heterogeneis, C. Ex partibus homogeneis, N. Porro materia componitur quidem, sed ex partibus homogeneis & consimilibus; quæ sunt totidem materiæ, & sic debitam materiæ simplicitatem non evertunt.

Inst. Materia componitur ex suo genere, suæque differentia essentiali; atqui genus & differentia sunt partes heterogeneæ; ergo materia componitur ex Partibus Heterogeneis.

R. Dist. Min. Atqui genus & differentia sunt partes heterogeneæ Metaphysicæ, C. Physicæ, N. Quare materia componitur quidem ex partibus heterogeneis Metaphysicis, non autem Physicis, & ideo potest esse primum Physicæ compositionis principium.

II. PROPOSITIO.

Forma est principium generationis corporum.

PROB. Illud est principium generationis, quod prærequiritur & concurrit ad generationem corporum: atqui forma est hujusmodi, cum sit terminus, ad quem materia transit in generatione; ergo forma est principium generationis corporum.

O B J E C T I O.

Primum corporis principium non debet fieri ex alio: atqui forma fit ex alio, nempe ex materia; ergo forma non est principium corporum.

R. Dist. Maj. Primum corporis principium non debet fieri ex alio per compositionem, C. Non debet fieri ex alio per educationem, N. Porro forma Physica fit quidem ex materia per educationem, at non fit ex ea per compositionem, & sic non desinit esse simplex.

Inst. Formæ præsupponitur materia; ergo forma non est primum corporis principium.

R. Dist. Conf. Ergo forma non est primum principium corporatè ad materiam sibi præsuppositam, C. Comparatè ad corpus naturale, N. Nam forma cum sit prior corpore naturali, potest esse principium corporis.

III. PROPOSITIO.

Privatio est principium generationis corporum.

PROB. Illud est principium generationis, sine quo intelligi nequit fieri generatio: atqui sine privatione formæ intelligi nequit fieri generatio, cum privato sit terminus, à quo materia transit ad formam in generatione; ergo privatio est principium generationis corporum.

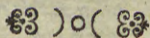
O B J E C T I O.

PRIUS est, esse quàm esse principium generationis: atqui privatio nihil est; ergo privatio non est principium generationis.

R. Dist. Maj. Prius est esse vel positivè, vel negativè, C. Prius est esse positivè semper, N. Porro privatio nihil quidem est positivum & reale, sed est aliquid negativum, tanquam absentia formæ in subiecto ad formam recipiendam idoneo.

Inst. Principium generationis dat esse genito: atqui privatio non dat esse corpori, siquidem ipsa non habet esse; ergo non est principium generationis.

R. Dist. Maj. Principium generationis dat esse genito, dat vel influendo, vel recedendo, C. influendo semper, N. Porro privatio dat esse corpori, quatenus esse recedit, dum fit generatio corporis.

De definitione Naturæ.

PROPOSITIO.

*Natura benè definitur, principium & causa
motûs & quietis, &c.*

PROB. Illud est causa motûs & quietis, unde motus & quies naturalis *primò* per se procedunt : atqui motus & quies *primò* procedunt à natura : sic a natura lapis movetur ad centrum & in centro quiescit ; ergo natura est causa motûs & quietis.

O B J E C T I O.

EA naturæ definitio non est bona, quæ naturam non distinguit ab arte : atqui ea naturæ definitio, quâ dicitur *principium & causa motûs, &c.* non distinguit naturam ab arte ; ergo non est bona hæc definitio naturæ.

R. Nego Min. Nam ars non producit motum, sed duntaxat dirigit naturam ad eum producendum, ut v. g. ars scribendi dirigit ad scribendum, natura vero producit motum.

Inst. Ars est etiam principium & causa motûs & quietis, &c. Ut v. g. ars saltandi est principium & causa saltationis ad numeros ; ergo prædicta naturæ definitio non distinguit naturam ab arte.

R. Dist. Ant. Ars est etiam principium & causa motûs, secundarium, morale & directivum, C. Primarium & physicum, N. Nam ars dirigit motum, sed ipsum non producit.

De Motu.

PROPOSITIO.

Motus satis aptè definitur actus entis in potentia, &c.

PROB. Quod facit rem esse in actu inchoato tantum, est actus entis in potentia: atqui motus facit mobile esse in actu inchoato tantum; sic descensus lapidis ad centrum facit lapidem esse in actu tendentiæ ad centrum; ergo motus est actus entis in potentia,

OBJECTIO.

DEFinitio debet esse clarior re definitâ: atqui definitio motus, qua dicitur *actus entis in potentia, &c.* non est clarior motu definiendo, quia motu nihil notius, hac autem definitione nihil obscurius; ergo definitio motus non est bona.

R. Dist. Min. Atqui definitio motus non est clarior motu, quoad existentiam spectato, C. Non est clarior motu, quoad essentiam spectato, N. Quanquam enim nihil clarius sit existentia motus, nihil tamen est obscurius essentia & natura motus.

De Divisione Corporis.

I. PROPOSITIO.

Corpus naturale bene dividitur in simplex & mixtum.

PROB. Omne corpus, vel constat ex quatuor elementis, vel non constat. Si primum, est mixtum. Si secundum, est simplex; ergo corpus vel est simplex; ut ignis; vel mixtum, ut Homo.

OBJECTIO.

CORpus naturale minus rectè dividitur in simplex & mixtum, si nullum datur corpus simplex: atqui nec datur, nec

nec dari potest corpus simplex, omnia corpora sunt composita : ergo corpus malè dividitur in simplex & mixtum.

R. Dist. Min. Atqui non datur corpus simplex simplicitate excludente compositionem ex materia & forma, C. Simplex simplicitate excludente compositionem ex quatuor elementis, N. Nam licet omnia corpora sint composita ex materia & forma, non sunt tamen omnia composita ex quatuor elementis, & hoc sensu dicuntur quædam esse simplicia.

De definitione Animæ.

Anima benè definitur, actus primus corporis organici, &c.

PROB. Primum & radicale vivendi principium, rectè dicitur actus primus corporis organici ; atqui anima est hujusmodi ; ergo est actus primus.

O B J E C T I O.

SUBstantia minus rectè definitur actus : atqui anima quælibet est substantia ; ergo malè definitur actus primus corporis organici, &c.

R. Dist. Maj. Substantia minus rectè definitur actus secundus, seu operatio, C. Actus primus, seu principium operationis. N. Licet enim anima non sit operatio vitalis, est tamen principium operationum vitalium.

De divisione Animæ.

PROPOSITIO.

Anima benè dividitur in vegetantem, sentientem & rationalem.

PROB. Totuplex est anima, quotuplex est corpus animatum : atqui triplex est corpus animatum ; nempe planta, bellua, Homo. ergo & triplex est anima.

O B J E C T I O.

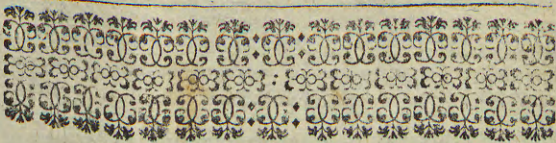
Ea divisio non est bona, cujus membra non sunt opposita; atqui membra divisionis animæ in vegetantem, sensitivam & rationalem, non sunt opposita; ergo non est bona hæc animæ divisio.

R. Nego Min. Quia est anima vegetans in plantis sine sentiente: sentiens in belluis sine rationali; & rationalis in hominibus, diversa a vegetante plantarum & sentiente belluarum.

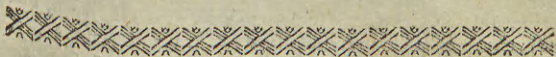
Inst. Ea membra non sunt opposita, quorum unum includitur in alio. Atqui anima vegetans includitur in sentiente, & utraque includitur in rationali; ergo membra hujus divisionis non sunt opposita.

R. Dist. Min. Atqui anima vegetans & sentiens includuntur in rationali, si spectentur in eodem individuo, v. g. in eodem homine, C. Si spectentur in diversis individuis, putà, in planta, bellua & homine, N.

DE REBUS MORALIBUS.

De definitione Moralis.

I. PROPOSITIO.

Moralis est Prudentia.

PROB. Prudentia est virtus mentis dirigens actiones humanas ad honestatem; atqui moralis Philosophia est hujusmodi, cum tota sit in præscribendis bene vivendi præceptis; ergo Moralis est Prudentia.

O B J E C T I O.

SI Moralis esset prudentia, omnes Philosophi morales essent prudentes: atqui non ita res est; ergo Moralis non est prudentia.

R. Dist. Maj. Omnes Philosophi morales essent prudentes, prudentiâ generali, quæ generatim præscribat, quid sit agendum fugiendumve, C. Essent prudentes prudentiâ particulari, quæ præscribat, quid sit hic & nunc agendum fugiendumve, N. Nam ad prudentiam particularem requiritur optima voluntatis indoles.

Inst. Prudentia facit virum bonum simpliciter: atqui moralis non semper facit virum bonum simpliciter; ergo non est prudentia.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Prudentia moraliter completa, facit virum bonum, C. Prudentia moraliter incompleta. N. Porro Philosophia moralis est prudentia moraliter incompleta, quæ se tenet ex parte intellectûs, non ex parte voluntatis.

II. PROPOSITIO.

Moralis est Scientia.

PROB. Scientia est cognitio vera, certa & evidens rei necessariæ per causas; atqui Philosophia moralis est hujusmodi, ut cum docet, Deum esse colendum, quia est summè bonus; parentes esse honorandos, quia ab iis vitam hausimus; ergo moralis est scientia.

O B J E C T I O.

EA disciplina non est scientia, cujus objectum pendet à nobis liberè operantibus per præcepta; atqui objectum moralis, nempe actio humana est hujusmodi; ergo moralis non est scientia.

R. Dist. Maj. Cujus objectum pendet à nobis liberè operantibus per præcepta mutabilia, C. Per præcepta immutabilia, N. Porro præcepta moralis sunt immutabilia, v. g. ista, *Deus est colendus, parentes sunt honorandi.*

Inst. Objectum moralis pendet à legibus humanis: atqui leges humanæ sunt mutabiles, & variæ pro varietate gentium; ergo objectum moralis pendet à præceptis mutabilibus.

R. Dist. Min. Atqui leges humanæ sunt mutabiles, si sint positivæ & arbitrariæ, C. Si sint naturales, N. Nam leges naturales sunt eadem ubique gentium.

III. PROPOSITIO.

Objectum moralis sunt actus humani.

PROB. Illud est objectum moralis, quod proximè per se consideratur à morali: atqui actus humani sunt hujusmodi, ideo-

ideòque præcepta moralia primario cadunt in actus humanos honestati conformandos ; ergo objectum moralis sunt actus humani,

O B J E C T I O.

Objectum moralis debet esse dirigibile à morali : atqui actus humani non sunt à morali dirigibiles ; ergo actus humani non sunt objectum moralis.

R. Nego Min. Cum enim actus humani possint benè vel malè se habere, subjacent directioni moralis.

Inst. Actus humani vel sunt boni, vel mali : atqui si boni sunt, non indigent directione ; si verò mali sint, non sunt amplius capaces directionis ; ergo actus humani non sunt dirigibiles à morali.

R. Dist. Maj. Actus humani vel sunt boni vel mali, si spectentur in particulari seu in specie, C. Si spectentur in communi, seu in genere, N. Nam actus humanus generatim nec est bonus, nec malus moraliter, sed ad bonitatem vel malitiam indifferens, capax utriusque.

De Bono.

I. PROPOSITIO.

Bonum non malè dicitur id, quod omnia appetunt.

PROB. Bonum esse id, quod omnia appetunt, est nihil appeti nisi bonum ; atqui nihil appetitur nisi bonum ; res enim unaquæque suum bonum, perfectionem suam appetit ; ergo hoc sensu non malè dicitur bonum id, quod omnia appetunt.

O B J E C T I O.

Plures appetunt, quæ sibi non modo non bona sunt, sed etiam noxia, ut ambitiosus honores ; ergo non omnia appetunt bonum.

R. Dist.

R. Dist. Ant. Plures appetunt, quæ non i. bi sunt bona in rei veritate, C. Quæ sibi bona non sunt apparenter, N. Nam nihil appetimus, nisi quod vel reipsâ bonum est, vel saltem videtur esse tale.

Inst. Damnati appetunt annihilationem sui : atqui annihilation non est bona etiam apparenter, siquidem tollit omne bonum simul cum existentia; ergo non omnia bonum appetunt.

R. Dist. Min. Atqui annihilation non est bonum positivum, inferens aliquam perfectionem, C. Non est bonum negativum, removens imperfectionem, N. Nam annihilation removeret damnationem, quæ est imperfectionum maxima.

II. PROPOSITIO.

Bonum relativum benè definitur id, quod est perfectivum.

PROB. Bonum relativum benè definitur per id, quod est, quid primum in bono relativo. Atqui perfectivitas est huiusmodi; nam bonum *primò* est perfectivum, deinde est appetibile; ergo bonum benè definitur id, quod est perfectivum.

O B J E C T I O.

Divitiæ & honores sunt bonum aliquod relativum : atqui non sunt aliquid perfectivum, nec præstant perfectionem possidentem; ergo non omne bonum relativum est perfectivum.

R. Dist. Min. Atqui divitiæ & honores non sunt perfectivum quid intrinsecè, C. Extrinsecè, N. Sunt enim perfectivum quid sicut sunt bonum; at sunt bonum extrinsecum & in ordine ad virtutes morales exercendas, quarum sunt instrumenta.

Inst. Divitiæ & honores sunt sæpius instrumenta vitiorum; ergo non sunt aliquid perfectivum etiam extrinsecè.

R. Dist.

R. Dist. Ant. Divitiæ sunt instrumenta vitiorum, per accidens & ex abusu hominum, C. Per se & ex primaria sui institutione, N. Nam institutæ sunt initio, ut essent instrumenta virtutum.

De Beatitudine.

I. PROPOSITIO.

Beatitudo est status bonorum omnium aggregatione perfectus.

PROB. Quia beatitudo talis esse debet, ut expleat omnem appetitum. Sed ad hoc requiritur status bonorum omnium aggregatione perfectus.

O B J E C T I O.

Si beatitudo esset status bonorum omnium aggregatione perfectus, Beati nihil amplius appeterent: atqui tamen appetunt aliquid, v. g. reunionem cum corporibus; ergo beatitudo non est status bonorum, &c.

R. Dist. Maj. Beati nihil amplius appeterent, quando sunt beati beatitudine completa, tam ex parte corporis quam ex parte animæ, C. Quando sunt beati beatitudine incompleta, tantum ex parte solius animæ, N. Cum enim homo duplici parte constet, corpore & animâ, expectat utriusque felicitatem.

Inst. Si beatitudo esset status bonorum omnium, &c. excluderet omnem sollicitudinem & anxietatem: atqui tamen non excludit, quippe animæ beatæ sunt adhuc sollicitæ de corporibus suis; ergo beatitudo non est status, &c.

R. Dist. Maj. Excluderet omnem sollicitudinem pro parte hominis jam beatâ, C. pro parte nondum beatâ, N. Porro animæ beatæ sunt sollicitæ non pro se, sed pro corporibus nondum beatis. Adde quod illa animarum beatarum sollicitudo non sit hujusmodi, ut valeat earum felicitatem perturbare.

II. PROPOSITIO.

Deus solus est Hominis beatitudo.

PROB. Beatitudo hominis est summum bonum, perfecte satians omnem appetitum hominis : atqui Deus solus est hujusmodi, quia solus continet genus omne perfectionis ; ergo solus Deus est beatitudo hominis.

O B J E C T I O.

Illud non est hominis objectiva beatitudo, quod non potest ab homine possideri : atqui Deus non potest ab homine possideri, quia non potest cadere sub dominium hominis ; ergo Deus non est hominis objectiva beatitudo.

R. Dist. Maj. Quod non potest ab homine possideri possessione Physicâ & morali, C. Possessione Juridicâ & Civili, N. Porro Deus potest ab homine possideri possessione Physicâ & morali, per intimam unionem facultatum hominis cum Deo, per visionem & amorem.

Inlt. Bonum infinitum non potest ab homine finito possideri : atqui Deus est bonum infinitum ; ergo non potest ab homine possideri.

R. Dist. Maj. Bonum infinitum non potest ab homine finito possideri, infinito modo, C. Finito modo, N. Porro beati Deum possident finito tantum modo, pro finita capacitate suarum facultatum.

De Voluntario.

I. PROPOSITIO.

Voluntarium rectè dicitur id, quod fit à principio interno.

PROB. Ut aliquid sit voluntarium, debet esse à voluntate, proindeque à principio interno respectu volentis.

OB-

O B J E C T I O.

Non omne involuntarium fit à principio externo, ut v. g. occisio amici ab amico putante se occidere feram; ergo nec omne voluntarium fit à principio interno.

R. Nègo Conf. & par. Ratio disp. quia ut aliquid sit voluntarium, debet esse à voluntate, proindeque à principio interno. At verò ut aliquid sit involuntarium, sufficit, quòd ei desit aliqua conditio requisita ad voluntarium; proindeque sufficit, quòd fiat à principio non cognoscente singula, in quibus est actio; sive interim fiat à principio interno, sive externo, perinde est.

II. PROPOSITIO.

Voluntarium rectè dicitur fieri à principio cognoscente.

PROB. Quia quod non fit à principio cognoscente circumstantias actionis, non est voluntarium, ut occisio amici ab amico putante occidere feram.

O B J E C T I O.

Voluntarium fit à voluntate: atqui voluntas non est principium cognoscens; ergo voluntarium non fit à principio cognoscente.

R. Dist. Min. Atqui voluntas non est principium cognoscens per se & ratione sui formaliter, C. Non est principium cognoscens per intellectum dirigentem, N. Porro voluntarium emanat à voluntate ex præsupposita directione intellectus.

De Libero.

PROPOSITIO.

Liberum rectè dicitur id, quod est indifferens.

PROB. Ut aliquid sit liberum, debet esse in potestate nostra:

nostra: atqui illud solum est in potestate nostra, quod est indifferens; ergo liberum est id, quod est indifferens.

O B J E C T I O.

Amor Dei in Beatis, liber est: atqui tamen non est indifferens, sed necessarius; ergo liberum non bene definitur id, quod est indifferens.

R. Nego Maj. Cum enim beati felici quadam necessitate rapiantur ad amandum Deum, non est amor ille liber in beatis.

Inst. Quod fit spontè & libenter, liberum est: atqui amor in beatis fit spontè & libenter; ergo liber est.

R. Dist. Maj. Quod fit spontè & libenter, liberum est à coactione & violentia, C. Liberum à necessitate qualibet,

N. Nam plura requiruntur ad hoc, ut aliquid sit liberum, quàm ad hoc, ut fiat sponte & libenter.

DE REBUS LOGICIS.

De definitione Logices, I. PROPOSITIO.

Logica est Ars.

PROB. Ars est virtus mentis dirigens effectiones : atqui Logica est virtus mentis dirigens effectiones , nempe operationes mentis ad veritatem ; ergo Logica est ars.

O B J E C T I O.

SI Logica esset ars, Logici essent artifices : atqui Logici non sunt artifices , *Artisans* ; ergo Logica non est ars.

R. Nego Maj. Nam usus aliter invaluit.

Inst. Illi sunt artifices , qui tractant artem : atqui si Logica esset ars, Logici tractarent artem : ergo essent artifices.

R. Dist. Maj. Illi sunt artifices, qui tractant artem vilem & mechanicam, ut futor, C. Qui tractant autem nobilem & liberalem, ut Logicus, vel Rhetor, N. Quippe artificis nomen ex usu recepto iis solum tribuitur , qui mechanicas exercent artes.

II. PROPOSITIO.

Logica est Scientia.

PROB. Scientia est cognitio vera, certa & evidens rei necessariae per causas : atqui Logica est hujusmodi, ut cum docet definitionem esse debere clariorem re definita, quia explicat naturam rei definitae ; ergo Logica est scientia.

O B J E C T I O.

Grammatica non est scientia ; ergo nec Logica.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia quae docet Grammatica, sunt pure arbitraria, v. g. *Verbum activum regere accusativum*. At vero quae docet Logica, sunt necessaria & immutabilia, ut v. g. *Definitionem esse debere clariorem re definita*.

Inst. Ideò Grammatica non est scientia, quia est ab hominibus inventa, liberoque subest hominum arbitrio : atqui pariter Logica est hujusmodi ; ergo par utrobique ratio.

R. Dist. Maj. Ideò Grammatica non est scientia, quia est ab hominibus inventa, sine speciali fundamento in natura rei, C. Cum speciali fundamento, N. At verò Logica est inventa cum speciali fundamento in natura rei, ita ut prorsus necessaria sint Logicæ præcepta.

III. PRO-

III. PROPOSITIO.

Logica est Practica.

PROB. Ea disciplina est practica, quæ transit ad opus : atqui Logica transit ad opus, nempe ad confectionem operationum mentis ; ergo Logica est practica.

O B J E C T I O.

Ea disciplina non est practica, quæ suum non facit objectum : atqui suum Logica non facit objectum, nempe operationes mentis, v. g. definitionem, divisionem ; ergo Logica non est practica.

R. Nego Min. Quia Logica tota est in tradendis legibus de operationibus mentis vero conformandis.

Inst. Logica non facit id, quod est tale independentè à Logica : atqui operationes mentis, v. g. definitiones sunt necessariò tales independentè à Logica ; siquidem sunt immutabiles ; ergo Logica non facit operationes mentis.

R. Dist. Min. Atqui operationes mentis sunt necessariò tales independentè à Logica, tales quoad essentiam, C. Tales quoad existentiam, N. Porro Logica non facit operationes mentis spectatas quoad essentiam, sed solum spectatas quoad existentiam.

IV. PROPOSITIO.

Objectum Logicæ sunt operationes mentis.

PROB. Illud est objectum Logicæ, quod primò per se consideratur à Logica: atqui mentis operationes primò per se considerantur à Logica, ideòque præcepta Logicæ cadunt in operationes mentis; ergo sunt objectum Logicæ.

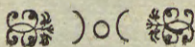
O B J E C T I O.

Illud non est objectum Logicæ, quod consideratur à Logica propter aliud: atqui operationes mentis considerantur à Logica propter aliud, nempe propter alias scientias comparandas; ergo operationes mentis non sunt objectum Logicæ.

R. Dist. Maj. Quod consideratur à Logica propter aliud, tanquam objectum Logicæ, C. Propter aliud, tanquam finem Logicæ, N. Porro aliæ scientiæ comparandæ sunt finis Logicæ, sed non sunt ejus objectum, sicut commoda habitatio est finis architecturæ; ædificium autem est ejus objectum.

Inst. Ædificatio non est objectum architecturæ, sed ædificium; ergo etiam operatio mentis non est objectum Logicæ, sed opus seu opera mentis.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia architectura spectat magis ædificium quàm ædificationem. At verò Logica magis attendit operationes mentis quàm opera. Ideò ædificatio est propter ædificium, & ædificium non est propter ædificationem. At operatio mentis non est propter opus, sed opus mentis est propter operationem.

De universalibus.

I. PROPOSITIO.

Sunt quinque universalia.

PROB. Tot sunt universalia, quot sunt modi, quibus unum potest inesse multis & prædicari de illis univocè; atqui sunt quinque modi, quibus potest unum prædicari de multis; primo ut pars essentiæ communior, & est genus; secundò ut pars essentiæ minus communis, & est differentia; tertio ut tota essentia communis, & est species; quarto accidentaliter & necessariò, & est proprium; quinto accidentaliter & contingenter, & est accidens; ergo quinque sunt universalia.

O B J E C T I O.

PROPRIUM non est unum ex universalibus; ergo non sunt quinque universalia.

R. Nego Ant. Quia proprium est unum aptum inesse multis, univocè & divisum, v. g. capacitas scientiæ in omnibus hominibus.

Inst. Universale debet esse commune multis: atqui proprium non est commune multis: alioqui jam non esset proprium; ergo proprium non est ex universalibus.

R. Dist. Min. Atqui proprium non est commune multis generibus vel speciebus, C. Multis individuis, N. Nam proprium si sit genericum, est commune multis speciebus, sed non multis generibus; si verò sit specificum, commune est multis individuis, sed non multis speciebus: ut capacitas scientiæ communis est omnibus hominibus.

II. PRO-

II. PROPOSITIO.

*Non sunt plura quàm quinque univer-
salia.*

PROB. Quia nullum est universale, quod non revo-
cetur, vel ad genus, vel ad speciem, vel ad differentiam, vel
ad proprium, vel ad accidens.

O B J E C T I O.

Individuum est unum ex universalibus; ergo plura sunt quàm
quinque universalia.

R. Nego Ant. Quia individuum, cùm sit singulare quid,
non habet rationem universalitatis.

Inst. Quod prædicatur de multis, est universale Logi-
cum, atqui individuum prædicatur de multis individuis, v. g.
de Petro & Paulo; ergo individuum est unum ex universali-
bus.

R. Dist. Maj. Quod prædicatur de multis quoad rem &
significationem, C. Quoad nomen duntaxat, N. Porro aliud
est individuum, quod prædicatur de Petro, aliud quod prædi-
catur de Paulo, individua conveniunt in nomine, sed in re signi-
ficata discrepant.

De Categoriis.

I. PROPOSITIO.

*Categoria est ordo generum, specierum &
individuorum.*

PROB. Categoria est ordo eorum, quæ directè po-
nuntur in categoria: Atqui genera, species, & individua po-
niuntur directè in categoria, cœtera indirectè tantùm, ut dif-
ferentiæ; ergo; &c.

O B J E C T I O.

Categoria est ordo eorum duntaxat, quæ sunt entia realia : atqui genera & species non sunt entia realia, sed entia rationis; ergo categoria non est ordo generum & specierum.

R. Dist. Min. Atqui genera & species non sunt entia realia, genera formaliter sumpta, seu genericitates, C Genera materialiter sumpta, seu naturæ genericæ, N. Licet enim genericitas & specieitas sint entia rationis, natura tamen generica & specifica sunt entia realia, ut animalitas & humanitas.

II. PROPOSITIO.

Categoria est ordo generum & specierum sub genere supremo.

PROB. Quia quidquid ponitur in categoria, revocatur ad aliquod supremum caput categoriæ : atqui supremum hoc caput est genus supremum ut v. g. ens; ergo &c.

O B J E C T I O.

Non datur supremum genus; ergo categoria non est ordo rerum sub supremo genere.

R. Nego Ant. Nam ens est supremum genus.

Inst. Genus debet esse univocum : atqui ens non est univocum respectu suorum inferiorum; ergo ens non est supremum genus.

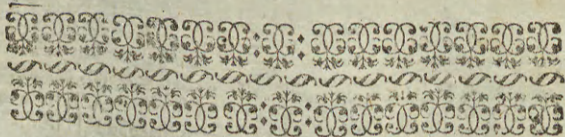
R. Nego Min. Quia ens convenit suis inferioribus secundum idem nomen & secundum eandem significationem.

Urgebis. Quod est diversum in suis inferioribus, non est univocum respectu inferiorum : atqui ens est diversum in suis inferioribus, nam est independens in Deo & dependens in creaturis; ergo non est univocum.

R. Dist.

Dist. Min. Atqui ens est diversum specificè, C. Genericè, N. Sicut enim animal est diversum specificè in homine & bellua, & idem in illis genericè; similiter & ens est diversum specificè in Deo & creaturis; at idem prorsus est genericè in illis, quia sortitur in ipsis eandem significationem, putà capacitatem existendi
realiter.

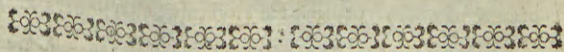

PHILOSOPHUS,

IN

UTRAMQUE PAR- TEM,

Circa Philosophiam generatim duæ solent, ex-
que celebres agitari Quæstiones. Prima est
de Existentia Philosophæ. Secunda, de Phi-
losophia Adami.

QUÆSTIO PRIMA.

De Existentia Philosophiæ.

I. PROPOSITIO.

Existit Philosophia.

Probatur. Philosophia est cognitio vera, certa, & evi-
dens rerum naturalium per causas. Arqui existit hujusmodi
cognitio : Sic Logicus certò novit definitionem esse clario-
rem re definita, quia explicat naturam rei definitæ : Sic Phy-
sicus certò novit, mixtum esse corruptibile, quia constat qua-
tuor elementis. Ergo existit Philosophia.

PARS I.

A

OB-

O B J E C T I O I.

UT detur Philosophia, dari debet objectum certum & immutabile: atqui nullum datur objectum certum & immutabile; ergo nulla datur Philosophia.

Probatur Minor. Objectum Philosophiæ sunt res naturales: atqui res naturales non sunt immutabiles, sed valde contingentes; ergo nullum datur objectum Philosophiæ certum & immutabile.

R. Dist. Min. Atqui res naturales non sunt certæ aut immutabiles quoad existentiam, *concedo*. Quoad essentiam, *nego*.

Instabis. Atqui res naturales non sunt certæ aut immutabiles quoad essentiam; ergo nulla responsio.

Prob. Subsumpt. Illud non est certum aut immutabile quoad essentiam, cujus essentia corruptibilis est: atqui essentia rerum naturalium, v. g. corporum, corruptibilis est; ergo res naturales non sunt immutabiles quoad essentiam.

R. Dist. Min. Atqui essentia rerum naturalium est corruptibilis, essentia particularis seu Physica, C. essentia generalis seu metaphysica, N.

Inst. 2. Atqui essentia rerum naturalium generalis seu Metaphysica est corruptibilis.

Prob. Subs. Quod libero Dei subiacet arbitrio, illud corruptibile est atque mutabile: atqui essentia rerum naturalium generalis seu Metaphysica libero Dei subiacet arbitrio; siquidem à Deo pendet essentialiter; ergo essentia rerum naturalium generalis seu Metaphysica corruptibilis est.

R. Dist. Min. Atqui essentia rerum naturalium arbitrio Dei subiacet, ut ab eo recipiat, vel non recipiat existentiam, C. Ut sit talis vel talis essentia possibilis, N. Hoc enim non habet aliundè quàm ex perfecta attributorum suorum consensione.

Inst. 3. Atqui essentia rerum naturalium pendet essentialiter à Deo, non solum ut recipiat existentiam, sed etiam ut sit possibilis.

Prob. Subs. Illud pendet essentialiter à Deo, ut sit possibile, quod ita constituitur possibile per omnipotentiam Dei, ut

ut absque illâ non intelligeretur possibile : atqui essentia rerum naturalium est hujusmodi.

R. Dist. Min. Atqui essentia rerum naturalium constituitur possibilis per omnipotentiam Dei possibilis possibilitate proximâ & secundariâ, quæ includat existentiam ut mutandam, C. Possibilitate primariâ & radicali, quæ consistit in solâ attributorum non repugantiâ, N.

Inst. 4. Omnis creaturarum perfectio pendet essentialiter ab omnipotentia Dei : atqui possibilitas rerum naturalium, vel radicalis & primaria, quædam est earum perfectio ; ergo pendet essentialiter ab omnipotentia Dei.

R. Dist. Maj. Omnis creaturarum perfectio, actualis seu positiva, C. Potentialis seu negativa, N. Porro rerum possibilitas primaria, est perfectio, sed potentialis & negativa, utpotè mera attributorum non repugnantia.

Inst. 5. Omnis perfectio creata, vel creabilis pendet essentialiter ab omnipotentia Dei : atqui rerum naturalium essentia ut possibilis præcisè, quædam est perfectio creata vel creabilis.

Prob. Min. Dicendum est, rerum naturalium essentiam ut possibilem præcisè, esse creatam, vel increatam : atqui dici nequit increata, qui character est divinitatis ; ergo creata est vel creabilis.

R. 1. Nego Maj. Et dico essentiam rerum ut possibilem præcisè, neque esse creatam ; neque increatam, sed esse non creatam, quia prius est existere, quam esse positivè creatum, vel positivè increatum,

R. 2. Dist. Min. Atqui essentia rerum ut possibilis, dici nequit increata positivè, per modum alicujus existentis ab æterno, C. increata negativè, id est, non creata, non dependens in mera sui possibilitate, N.

Inst. 6. Esse increatum negativè, est, esse à seipso negativè : atqui essentia rerum naturalium dici nequit à seipsâ negativè, hæc enim est Dei solius prærogativa, ut docent Theologi.

R. Dist. Min. Atqui essentia rerum naturalium dici nequit à seipsâ negativè, existens, C. Dici nequit à seipsâ possibilis, N. At Dei solius prærogativa est, ut sit à seipso negativè, non solum possibilis, sed etiam existens.

DE EXISTENTIA

Inst. 7. Existentia creaturarum dici nequit à seipsâ etiam negativè; ergò nec earum essentia ut possibilis.

R. *Nego consequentiam & paritatem.* Ratio dispar, est, quia omnis creaturarum existentia venit à causâ superiori, quæ procurat ipsis transitom à statu possibilitatis ad statum existentiae: at verò rerum possibilitas non aliunde venit quàm à mutua attributorum inter se consensione, quæ talis est per se, & ex natura sua independenter ab omni causâ.

Inst. 8. Mutua attributorum rei consensio intelligi nequit absque unione & conjunctione intimâ & perfectâ plurium simul perfectionum sibi cohærentium: atqui talis unio venit à causa uniente & conjungente; ergo rerum possibilitas venit à causa prima uniente, atque ab ea pendet essentialiter.

R. Dist. Maj. Consensio attributorum intelligi nequit absque unione plurium simul perfectionum, unione potentiali seu in actu primo, C. unione actuali seu in actu secundo, N. Porro unio actualis plurium venit à causa prima uniente, sed non unio merè potentialis & seorsim ab omni existentia.

O B J E C T I O II.

UT detur Philosophia, dari debet certum aliquod veritatis argumentum, cujus ope verum à falso secernatur: atqui non datur hujusmodi certum veritatis argumentum.

R. *Nego Min.* Et dico evidentiam esse certum & unicum veritatis argumentum naturale.

Instabis. Ad certum veritatis argumentum duæ requiruntur conditiones; 1. Ut de illius præsentia constet nobis; 2. Ut soli competat veritati: atqui evidentia non habet conditiones illas; ergo evidentia non est certum veritatis argumentum.

R. *Nego Min.* 1. Namque sicut de præsentia luminis constat nobis per ipsummet lumen: ita de præsentia evidentiae, per ipsammet evidentiam. 2. Falsitas non oritur aliunde quàm ex obscuritate, quæ cum locum non habeat in evidentia, liquet evidentiam soli competere veritati.

Inst.

Inst. 2. Si quid esset, per quod posset constare nobis de præsentia evidentiae, ipsa præsertim foret evidentia; atqui de præsentia evidentiae non potest constare nobis per ipsam evidentiam.

Prob. Min. Si de evidentia constaret nobis per ipsam evidentiam, jam evidentia foret medium ad seipsam demonstrandam; atqui nihil esse potest medium ad seipsum demonstrandum; ergo de evidentia non potest constare nobis per ipsam evidentiam.

R. Dist. Maj. Jam evidentia foret medium ad seipsam, medium improprie dictum & indistinctum à re demonstranda, *C.* Medium proprie dictum, *N.* Sicut enim lux est quodammodo medium ad seipsam manifestandam oculis, sic evidentia per semetipsam prodit se se menti.

Inst. 3. Atqui evidentia non potest esse medium etiam improprie dictum, ad seipsam demonstrandam.

Prob. Subf. Illud nequit esse medium ad seipsum demonstrandum certò, quod cum abest, adesse tamen videtur; atqui evidentia cum abest, adesse videtur, ut contingit quoties iisdem de rebus contendunt inter se Philosophi.

R. Dist. Maj. Quod cum abest, adesse tamen videtur prudenter, & cum fundamento, *C.* Temerè & sine fundamento, *N.* Porro si quando evidentia cum abest, adesse videtur, id fit temerè & sine fundamento, ex præconceptâ alterutius contententium pertinaciâ.

Inst. 4. Atqui dici non potest, si quando evidentia, cum abest, adesse videatur, id fieri temerè & sine fundamento.

Prob. Subf. Scepticis, vel Acatelepticis negantibus existentiam Philosophiæ, nulla certè affulget evidentia id inter negandum, tamen si habere se se contestentur; atqui dici non potest, ipsos interim agere temerè & sine fundamento.

Prob. Min. Dogmatici non possunt affirmare Scepticos temerè se gerere inter negandam Philosophiæ existentiam, quin statim sint iudices in sua propriâ causâ: atqui nemo debet esse iudex in suâ causâ.

R. r. Dist. Maj. Quin sint iudices in suâ propriâ causâ Philosophicâ, *C.* Civili, *N.* Porro nihil vetat quempiam esse iudicem in suâ causâ Philosophicâ, Et ratio dispa-

ritatis est, quia in causis civilibus sunt iudices constituti ad iudicandum, ad quos litigantes recurrere valeant: at verò in quæstionibus Philosophicis nemo est, ad quem provocari possit, præterquam ad intellectum, præsertim evidentia imbutum: is enim est supremus litium de rebus naturalibus dirimendarum, imò, unicus arbiter.

R. 2. Dist. Maj. Quin sint iudices in suâ causâ, iudices per modum litigantium rationes & momenta sua proponentium, C. Iudices per modum decidentium, N. Nam dogmaticis satis fuerit, si momenta, quibus innituntur, protulerint, quæstionis verò decisionem ultrò dimittunt viris prudentibus nec præoccupatis.

Inst. 5. Prudenter dubitatur de veritate hujus, quod convenit rebus falsis perinde ac veris: atqui evidentia convenit rebus falsis perinde ac veris, potest enim aliquid esse falsum simul & evidens: ergo prudenter se gerunt Sceptici, dum dubitant de veritate evidentiae,

R. Dist. Maj. Quod convenit rebus falsis cognitis tanquam veris, C. Rebus falsis cognitis tanquam falsis, N. Porro evidentiam convenire rebus falsis, cognitis tanquam falsis, est ipsam convenire veritati, quia verum est, falsum esse falsum,

Inst. 6. Evidentia convenit rebus falsis cognitis tanquam veris, si quæ olim putabantur evidenter vera, falsa nunc judicentur; atqui res ita est.

Prob. Min. Ante revelatum SS. Trinitatis mysterium, axioma hoc celebratur, ut verum evidenter: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*, atqui id ipsum jam judicatur ut falsum, suppositâ veritate mysterii adorandæ Trinitatis: ergo quæ olim putabantur evidenter vera, falsa nunc judicantur.

R. Nego Min. Nam quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se sub eo respectu, sub quo sunt eadem uni tertio.

Inst. 7. Tres personæ divinæ sunt quid idem cum natura divina, neque tamen sunt quid idem inter se; ergo quæ sunt eadem uni tertio, non sunt semper eadem inter se.

R. Dist. Secundam partem antecedentis. Tres personæ divinæ non sunt quid idem inter se, sub eo respectu, sub quo op-
ponuntur

ponuntur inter se relativè, C. Sub eo respectu, sub quo identificantur in natura divina, N. Scilicet personæ divinæ opponuntur inter se relativè, & sub eo respectu distinguuntur: sed non opponuntur cum natura divina, & sub eo respectu identificantur in eâ.

O B J E C T I O III.

UT detur Philosophia, dari debet facultas aliqua certò cognoscitiva: atqui nulla datur facultas in nobis certò cognoscitiva.

Prob. Min. Si qua daretur in nobis facultas certò cognoscitiva, ea foret vel intellectus, vel sensus: atqui neutrum dici potest.

R. Nego Min. Namque intellectus evidentiam innixus, est facultas certò cognoscens.

Inst. Facultas errori obnoxia, non est certò cognoscitiva: atqui intellectus humanus est errori valdè obnoxius: ergo intellectus non est facultas certò cognoscitiva.

R. Dist. Min. Atqui intellectus humanus est errori obnoxius in rebus obscuris & probabilibus, C. In rebus claris & evidentibus, N. Evidentia namque rapit intellectum.

Inst. 2. Atqui intellectus humanus errori obnoxius est vel in rebus claris & evidentibus.

Prob. Subst. Intellectus humanus eo ipso est errori obnoxius, quo facultas est finita; atqui intellectus, etiam in claris atque evidentibus, est facultas essentialiter finita; ergo intellectus est errori obnoxius vel in rebus claris.

R. Nego Maj. Error enim facultatis cognoscentis non oritur ex ipsius limitatione præcisè, sed ex rerum, circa quas versatur, obscuritate.

Inst. 3. Intellectus divinus eo ipso est indefectibilis, quò facultas est infinita; ergo à contrario intellectus humanus eo ipso defectibilis est, quo facultas est finita.

R. Nego Conf. & Parit. Ratio dispar. quia facultas infinita ut infinita continet omnes omnino perfectiones, proindeque ipsam indefectibilitatem; at vero facultas finita ut finita non continet omne genus imperfectionis, proindeque necesse non est, quod contineat defectibilitatem.

Inst. 4. Intellectus humanus, quia finitus, non potest omnia

omnia generatim cognoscere : atqui eo ipso, quo non potest omnia generatim cognoscere : defectibilis sit, necesse est; ergo intellectus humanus eo ipso defectibilis est, quo finitus est.

R. Nego Maj. Namque intellectus humanus non dicitur finitus, eo quod non valeat omnia cognoscere, sed ex eo quod non possit ea cognoscere infinito modo.

Inst. 5. Intellectus humanus, quia finitus est, est limitatus in suis cognitionibus : atqui eo ipso, quo limitatus est in suis cognitionibus, non potest omnia generatim cognoscere; ergo intellectus, quia finitus est, non potest omnia generatim cognoscere.

R. Dist. Maj. Intellectus, quia finitus, est limitatus in suis cognitionibus, limitatus quoad modum cognoscendi finitum, C. Limitatus quoad objectum cognoscendum, N.

Inst. 6. Intellectus divinus infinitus quoad modum cognoscendi est quoque infinitus quoad objectum cognoscendum; ergo à pari intellectus humanus finitus quoad modum cognoscendi, est quoque finitus quoad objectum cognoscendum.

R. Nego *Cons. & Parit.* Ratio dispar. quia intellectus divinus est infinitus simpliciter & sub omni respectu : at verò intellectus humanus est finitus secundum quid tantum & sub uno duntaxat respectu finitus, ut ajunt, intrinsecè, sed non extrinsecè.

Inst. 7. Modus cognoscendi finitus est defectibilis : atqui modus cognoscendi intellectus humani est finitus (ex concessis :) ergo est defectibilis.

R. Dist. Maj. Modus cognoscendi finitus est defectibilis, quando res cognoscendæ sunt obscuræ, C. Quando claræ sunt atque evidentes, N.

Inst. 8. Modus cognoscendi finitus est defectibilis, quando res cognoscendæ sunt evidentes, si evidentia prior & minor sit emendabilis per posteriorem & majorem : atqui res ita est.

R. Dist. Min. Atqui evidentia prior, est emendabilis per posteriorem, emendabilis ratione concomitantis obscuritatis, C. emendabilis ratione sui, N. Scilicet evidentia minor habet aliquid obscuritatis.

Inst. 9. Atqui evidentia est emendabilis per se & ratione sui : ergo nulla solutio.

Prob.

Prob. Subf. Evidens nobis est de noctu inter somniantum, præsto esse objecta, quæ reipsâ non sunt. Atqui talis evidentia emendari debet. Ergo evidentia emendabilis est.

R. Dist. Maj. Evidens est nobis præsto esse objecta, quæ reipsa non sunt, evidens quoad impressionem factam in animâ, C. Evidens quoad causam impressionis, N. Porro id non est emendabile quoad impressionem.

Inst. 10. Atqui habemus evidentiam de causa impressionis, quia certi sumus impressionem venire ab aliqua causa.

R. Dist. Habemus evidentiam de causa impressionis generatim & indeterminatè, C. In particulari & determinatè, N. Scimus esse causam, at quænam sit determinatè, nescimus.

O B J E C T I O IV.

SI daretur cognitio certa, vel ea foret de rebus universalibus, vel de singularibus, atqui neutrum dici potest.

R. Nego Min. Nam datur saltem de rebus universalibus, quæ quia sunt immutabiles, possunt esse objectum cognitionis certæ.

Instabis. Non datur cognitio certa de rebus, quæ nec existunt, nec unquam existere possunt: atqui res universales nec existunt, nec unquam existere possunt; quia *existere singulartum est*; ex axiomate. Ergo non datur cognitio certa de universalibus.

R. Dist. Maj. Quæ nec existunt, nec existere possunt, neque per se proximè, neque per singularia sua, C. per se tantum & proximè, N. Porro universalia existunt per sua singularia; v. g. Natura humana per Petrum & Paulum.

Inst. 2. Ut daretur cognitio certa de universalibus, deberet prius fieri inductio omnium generatim singularium: atqui hæc inductio omnium singularium est impossibilis; ergo non potest dari cognitio certa de universalibus.

R. Dist. Maj. Ut detur cognitio certa de universalibus in materia contingente; v. g. *Homo est albus*, C. In materia necessaria, v. g. *Homo est rationalis*, N.

Inst. 2. Hæc propositio : *Omnis homo est rationalis*, vulgo dicitur in materia necessaria, hæc verò, *omnis homo est niger*, dicitur in materia contingente ; atqui discerni non potest absque inductione omnium singularium, quænam ex his duabus sit in materia necessaria, vel contingente ; ergo opus est inductione in quacunque materia.

Prob. Min. Suppono quempiam hominem in Æthiopia natum nullos unquam vidisse homines nisi nigros ; atqui non poterit ille discernere, num nigredo conveniat hominibus contingenter potius quàm necessario ; ergo discerni non potest absque inductione materia contingens.

*R. Nego Min. Quia poterit id discernere per ipsam evidentiam, si nimirum attenderit ad ideam hominis, & advertet nigredinem Æthiopis venire ab aliqua extrinseca causa, scilicet, ab ardore Solis.

Inst. 4. Ille non poterit discernere, num nigredo sit necessaria, vel contingens homini, qui viderit nigredinem esse cum homine reciprocam, omni & soli convenire : atqui id viderit, ut suppono.

R. Dist. Maj. Qui viderit nigredinem esse cum homine reciprocam per se & necessario, C. Esse reciprocam per accidens, & contingenter, N. Porro facile erit ei deprehendere contingens esse, quod omnis homo sit niger, quia nigredo non habet necessariam cum humanitate connexionem.

Inst. 5. Quod convenit per accidens, rarò contingit. Atqui viderit nigredinem omni homini convenire non rarò. Ergo non existimabit convenire per accidens & contingenter.

R. Dist. Maj. Quod convenit per accidens, id est, fortuito casu, C. Per accidens, id est, præter essentiam, vel necessitatem, *Subdistinguo*. Rarò contingit, si non eadem semper fuerit accidentis causa, C. Si fuerit, N. At in nostra suppositione, adest semper eadem causa extrinseca nigredinis, putà ardor Solis.

Inst. 6. Atqui ob eandem rationem poterit homo ille existimare, rationalitatem convenire per accidens, id est, præter essentiam ; ergo nulla responsio.

Prob.

Prob. Subf. Suppono insuper vidisse homines nonnullos amentes; atqui tunc fundamentum habebit existimandi rationalitatem convenire homini per accidens, & præter essentialiam.

R. Dist. Min. Atqui tunc fundamentum habebit existimandi rationalitatem convenire homini per accidens quoad actum secundum, C. Quoad actum primum, radicem & principium. N. At sola radix rationalitatis est essentialis homini.

Inst. 7. Qui scire poterit, Deum posse condere homines specie differentes, existimare poterit esse posse homines absque rationalitate etiam radicali: atqui id scire poterit.

R. Dist. Maj. Qui scire poterit, Deum posse condere homines specie differentes penes ipsam rationalitatem, C. Specie differentes per differentias rationalitati superadditas, N. At homines specie differentes convenirent in rationalitate, & discrepant per differentias essentielles rationalitati superadditas.

Inst. 8. Tam homo ille existimare poterit, Deum condere posse homines specie differentes penes rationalitatem, hoc est de rationalibus non rationales, & de non rationalibus rationales, quàm de existentibus non existentes, & de non existentibus existentes.

R. Nego *Paritatem*. Ratio dispar. quia evidens est attendenti, existentiam rerum pendere ab omnipotentia Dei: non item essentialias, quæ sunt prorsus immutabiles. Cum igitur in primario & essentiali conceptu hominis includatur rationalitas, aliter homo esse non potest quàm rationalis sicut triangulus aliter esse nequit quàm tribus constans angulis totidemque lateribus.

QUÆSTIO SECUNDA.

Utrum Adamus habuerit Philosophiam.

I. PROPOSITIO.

Adamus habuit Philosophiam.

P R O B. Adamus fuit non corpore modò, sed & animo perfectus: utpotè opus à Deo immediatè procedens. Atqui non

non fuisset animo perfectus, nisi fuisset præditus Philosophiâ, quæ est non infima perfectio mentis humanæ. Ergo Adamus habuit Philosophiam.

O B J E C T I O I.

Ille non habuit Philosophiam, qui non potuit discurrere de rebus naturalibus: atqui Adamus non potuit discurrere de rebus naturalibus; ergo Adamus non habuit Philosophiam.

Prob. Min. Discurrere, est procedere à noto ad ignotum; atqui Adamus non potuit procedere à noto ad ignotum: ergo Adamus non potuit discurrere de rebus naturalibus,

R. Dist. Maj. Discurrere, est procedere à noto ad ignotum secundum quid, id est, minus notum, C. à noto ad ignotum simpliciter, N. Porro Adamus potuit procedere à noto ad ignotum secundum quid, id est, inferre conclusionem minus notam ex principiis notioribus.

Instabilis. Ille non potuit procedere à noto ad ignotum secundum quid, cui omnia erant æqualiter nota: atqui Adamo erant omnia æqualiter nota.

Prob. Min. Illi erant omnia æqualiter nota, qui noverat omnia per species à Deo simul infusas: atqui Adamus omnia noverat per species à Deo infusas; ergo Adamo erant omnia æqualiter nota.

R. Dist. Maj. Qui noverat omnia per species infusas, homogeneas & intuitivas omnes, C. Per species heterogeneas, quasdam abstractivas, & quasdam intuitivas, N. Porro Adamus habuit species heterogeneas, alias quidem clariores pro principiis, alias obscuriores pro conclusionibus deducendis.

Inst. 2. Ille noverat omnia per species infusas homogeneas, qui uno intuitu & sine discursu conclusiones sicut & principia prima noverat: Atqui Adamus omnia noverat sine discursu, conclusiones & principia; ergo noverat omnia per species infusas homogeneas.

Prob. Min. Ille uno intuitu noverat conclusiones, sicut & principia, qui uno intuitu noverat principia, in quibus con-

clus

clusiones continentur : Atqui Adamus noverat uno intuitu principia, in quibus continentur conclusiones.

R. Dist. Maj. In quibus conclusiones continentur formaliter & explicitè, C. Virtualiter & implicitè solum, N. Porro conclusiones non continentur in principiis formaliter, sed virtualiter, quatenus sunt ex principiis deducendæ.

Inst. 3. Ille noverat omnia uno intuitu absque ullo discursu, qui omnia noverat in causis, sicut norunt Angeli : atqui Adamus noverat omnia, ut Angeli.

Prob. Min. Adamus habuit per gratiam, quod Angeli habent per naturam (ex S Thoma;) ergo Adamus noverat omnia, ut norunt Angeli.

R. Dist. Ant. Adamus habuit per gratiam, quod Angeli habent per naturam suam, habuit quoad modum, per infusionem, C. Habuit quoad substantiam, N.

Inst. 4. Ille habuit scientiam Angelicæ similem quoad substantiam, qui habuit scientiam supernaturalem : atqui Adamus habuit scientiam supernaturalem; ergo Adamus habuit scientias Angelicæ similes quoad substantiam.

R. Dist. Maj. Qui habuit scientiam supernaturalem quoad entitatem, C. Quoad modum habendi, cœlestem & extraordinarium, N. Porro Adamus habuit scientias supernaturales, non quidem quoad se, sed quoad modum habendi.

Inst. 5. Nisi Adamus habuisset scientiam supernaturalem quoad entitatem, non habuisset perfectissimam, atqui habuit perfectissimam.

R. Dist. Maj. Non habuisset scientiam perfectissimam absolute, & in quolibet genere, C. Non habuisset perfectissimam hypotheticè, & in genere scientiæ humanæ, N.

Inst. 6. Ille habuit scientiam perfectissimam absolute, qui non prius noverat principia quàm conclusiones, atqui Adamus non prius noverat principia quàm conclusiones; si quidem simul noverat has & illa.

R. Dist. Maj. Qui non prius noverat principia quàm conclusiones, prius prioritate naturæ, C. Prius prioritate temporis, N. Porro prius noverat Adamus principia quàm conclusiones, non quidem prioritate temporis, sed prioritate naturæ, quatenus conclusiones noverat dependenter a principiis.

Inst. 7. Si species, quæ Adamo repræsentabat conclusiones,

nes, non dependebat à specie, quæ repræsentabat principium, certè Adamus noverat conclusiones independentes à principiis: atqui species, quæ repræsentabat conclusiones, non dependebat à specie, quæ repræsentabat principium.

R. Dist. Min. Atqui species conclusionis non dependebat à specie principiorum, non dependebat, ut haberetur, C. Ut erumperet in actum, N. Nam species conclusionis erat discursiva, ad inferendam conclusionem minus notam ex principio noto.

O B J E C T I O II.

Ille non habuit Philosophiam, cujus oculi mentis non erant aperti ante peccatum: atqui oculi Adami non erant aperti ante peccatum, Genes. c. 3. Ergo Adamus non habuit Philosophiam.

R. Dist. Maj. Cujus oculi non erant aperti, quoad cognitiones philosophicas & naturales, C. Quoad cognitionem experimentalem rebellionis carnis adversus spiritum, N. Sensus igitur Scripturæ is est, Adamum statim à peccato expertum fuisse motus concupiscentiæ, quos antea non fuerat expertus.

Instabis. Illius oculi non erant aperti quoad cognitiones Philosophicas, qui nullam Philosophiæ partem habuisse comprobatur: atqui Adamus nullam Philosophiæ partem comprobatur habuisse nec Logicam, nec Moralem, nec Physicam, nec Metaphysicam.

R. Nego Min. Quoad singulas partes. Cum enim Adamus fuerit opus Dei immediatum, decebat ipsum esse præditum omni scientiarum genere.

Adamum non habuisse Logicam.

Inst. 1. Logica est scientia reflexa: atqui Adamus non habuit scientiam reflexam, seu per reflexionem; ergo Adamus non habuit Logicam.

R. Dist. Maj. Logica est scientia reflexa, Logica acquisita, C. Logica infusa, N. Ratio disparitatis est, quia Logica

gica acquisita habetur per reflexionem, supra alias scientias : at vero infundi potest à Deo immediatè, Adamus autem eam habuit infusam.

Inst. 2. Atqui Adamus non habuit Logicam infusam.

Prob. Subf. Logica est scientia, quæ inservit ad alias scientias ; atqui Adamus non habuit infusam scientiam, quæ inservit ad alias scientias ; siquidem & alias scientias supponitur habuisse infusas.

R. Dist. Maj. Logica est scientia, quæ inservit ad alias scientias, vel comparandas, vel dirigendas suis in actibus, C. Comparandas tantum, N. Porro Adamus non habuit quidem opus Logicæ ad comparandas alias scientias ; sed opus habuit ad eas suis in actibus dirigendas.

Inst. 3. Ille non opus habuit Logicæ, ad dirigendas alias scientias in suis actibus, qui jam habebat perfectas atque infallibiles scientias : atqui Adamus habebat ab initio (ut supponitur) perfectas atque infallibiles scientias : ergo non opus habuit Logicæ.

R. Dist. Maj. Qui habebat perfectas, atque infallibiles scientias, independenter à Logicæ dirigente, C. dependenter ab eâ, N. porro quas habebat Adamus perfectas scientias, eæ non erant infallibiles, nisi dependenter à Logica dirigente.

Inst. 4. Atqui Adamus habebat perfectas atque infallibiles scientias independenter à Logica : ergo nulla responsio.

Prob. Subf. Adamus habebat per infusionem, independenter à Logica, eas scientias, quas possumus non absolute habere independenter à Logica ; atqui possumus nos cæteras scientias perfectas habere independenter à Logica, si nimirum Logica non sit simpliciter necessaria (ut non raro docetur.)

R. Dist. Maj. Atqui nos possumus cæteras scientias perfectas habere sine Logica, perfectas, *primò* intentionaliter, C. *secundò* intentionaliter, N. Porro decebat Adamum posse reddere rationem suarum cognitionum, easque habere perfectas, non solum *primò*, sed etiam *secundò*, intentionaliter.

Si do-

Si doceatur esse Logicam simpliciter necessariam, sic contra poterit objici.

Inst. 5. Ille habebat perfectas atque infallibiles scientias independenter à Logica, qui acceperat à Deo immediate habitus demonstrativos perfectissimos in suo genere: atqui Adamus acceperat à Deo habitus demonstrativos perfectissimos (ut supponitur.)

R. Dist. Maj. Qui acceperat à Deo habitus demonstrativos perfectissimos, habitui Logicæ non subordinatos, C. Subordinatos ei, N. Porro Adamus acceperat habitus demonstrativos aliarum Scientiarum subordinatos habitui Logicæ præscribentis modum definiendi, dividendi & argumentandi.

Inst. 2. Atqui quos acceperat Adamus habitus demonstrativos aliarum scientiarum, ii non erant subordinati habitui Logicæ,

Prob. Subst. Illi habitus non erant subordinati habitui Logicæ, quos Deus poterat infundere, non infuso habitu Logicæ: atqui Deus poterat absolute infundere habitus demonstrativos aliarum scientiarum, tametsi habitum Logicæ nunquam infudisset, quia poterat infundere species aliarum scientiarum, non intus speciebus Logicæ.

R. Dist. Maj. Illi habitus non erant subordinati habitui Logicæ, non erant subordinati quoad existentiam sui, C. Quoad exercitium suorum actuum, N. Quia licet aliæ scientiæ possint fortè existere sine Logica, non possunt tamen sine illa in actus erumpere suos.

Adamum non habuisse Moralem.

O B J E C T I O.

Moralis est prudentia. Atqui Adamus non habuit prudentiam.

Prob. Min. Ille non habuit prudentiam, qui minus rectè judicavit de agendis sibi & fugiendis: atqui Adamus non rectè judicavit de agendis & fugiendis; si quidem ex imprudentia peccavit.

R. Dist. Maj. Ille non habuit prudentiam, qui non rectè

Etè judicavit de agendis, & fugiendis, judicio generali, & speculativo, C. Judicio particulari, & practicè practico, N. Porro Adamus rectè judicabat de agendis, judicio speculativo, tametsi non rectè judicaverit judicio practico, ut contingit peritissimis quibusque.

Instabis. Prudentia generalis est scientia boni, & mali: atqui Adamus non habuit scientiam boni & mali: si quidem scientiam hanc ei pollicebatur Serpens; ergo Adamus nullam habuit prudentiam vel generalem.

R. Dist. Maj. Prudentia generalis est scientia boni, & mali, naturalis & discursiva, C. Supernaturalis, & apprehensiva, N. Porro Adamo promiserat Serpens scientiam boni, & mali, non qualemcumque, seu naturalem & discursivam, sed sublimiorem & Angelicæ similem; ut patet ex his verbis, Genes. 3. *Eritis sicut Dei, scientes bonum & malum.*

Inst. 2. Atqui quam promiserat Serpens Adamo scientiam boni, & mali, ea non erat supernaturalis sublimior & extraordinaria.

Prob. Subf. Adamus in comedendo de fructu vetito non quærebat scientiam illam, quam cèrro sciebat, se non posse consequi: atqui Adamus cèrro sciebat se non posse consequi scientiam boni & mali supernaturalem, & Angelicæ similem.

Prob. Min. Adamus (si fuit sapiens) probè sciebat, se non posse consequi scientiam, quæ Angelorum, seu intelligentiarum propria est. Atqui scientia boni & mali extraordinaria, supernaturalis, & apprehensiva, est Angelorum propria.

R. Dist. Maj. Adamus sciebat, se non posse consequi scientiam hujusmodi, naturaliter & ex debito, C. Ex singulari munificentia Dei Creatoris, N.

Inst. 3. Adamus nosse debuit scientiam supernaturalem & angelicam non posse competere, nisi habenti naturam angelicam; atqui nosse debuit transformari se non posse in naturam angelicam; ergo nosse debuit se non posse consequi absolute scientiam supernaturalem & Extraordinariam.

R. Nego Maj. Nihil enim repugnat habitum supernaturalem & extraordinarium conferri naturæ inferiori, ex beneficio præpotentis Creatoris.

Inst. 4. Si modus operandi semper sequatur modum essentiae.

PARS I.

B

sen-

fendi, prius est habere naturam angelicam, quam cognoscere modo supernaturali & angelico: atqui *modus operandi sequitur modum essendi*, ex axioma; ergo nosse debuit Adamus scientiam sublimiorem & angelicam non posse competere nisi habenti naturam angelicam.

R. Dist. Maj. Si modus operandi extraordinarius sequatur modum essendi, C. Si modus operandi naturalis & ordinarius tantum, N. At axioma citatum intelligendum est de modo naturali & ordinario operandi, alioqui, qui eliceret actionem supernaturalem, haberet quoque naturam supernaturalem.

Adamum non habuisse Metaphysicam.

O B J E C T I O.

Ille non habuit Metaphysicam, qui non cognovit Deum esse infinitum, atque immensum: atqui Adamus non cognovit Deum esse infinitum, atque immensum.

Prob. Min. *Quoad primam partem.* Ille non cognovit Deum esse infinitum in omni genere perfectionis, qui putavit fieri se posse Deo similem: atqui Adamus putavit fieri se posse Deo similem.

Prob. Min. Ille putavit fieri se posse Deo similem, qui serpentis sualu comedit de fructu vetito, ut esset sicut Deus: atqui Adamus comedit de fructu vetito, ut esset sicut Deus (Genes. 3. *Eritis sicut Dii.*)

R. Dist. Maj. Ut esset sicut Deus propriè dictus, C. Sicut Deus analogicè, & metaphoricè dictus, N. Scilicet nomen (DEI) in Scripturâ Sacrà non semper significat Ens independentem, sed aliquando, creaturam perfectiorem cæteris creaturis, ideoque propius accedentem ad perfectiones supermi Numinis: Sic legimus Psal. 81. *Ego dixi, Dii estis, & filii Excelsi omnes.* Hoc autem intelligitur de Prophetis, ut explicat Christus Dominus, Joan. 10.

Instabis. Ille comedit de fructu vetito, ut esset sicut Deus propriè dictus, de quo Deus ipse ironicè dixit, consequenter ad peccatum, *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum & malum*; atqui hæc de Adamo dixit Deus, Genes. 3.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Si illa verba debeant intelligi de similitudine Adami cum Deo perfectâ, C. si de imperfectâ tantum, N. At quod sint intelligenda de imperfectâ solum similitudine, declarat illa particula, *quasi*.

Inst. 2. Adamus ambiebat aliquam cum Deo similitudinem majorem eâ similitudine, quam habebat ab initio : atqui habebat imperfectam ab initio similitudinem cum Deo, Genes. I. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*. Ergo Adamus ambiebat perfectam cum Deo similitudinem.

R. Dist. Min. Atqui Adamus habebat imperfectam ab initio similitudinem cum Deo, imperfectam, sed remotam, & in genere scientiæ humanæ, C. Proximam, & in genere scientiæ sublimioris atque angelicæ, N.

Jam Prob. Min. *Quoad secundum partem*. Ille non cognovit immensitatem Dei, qui non cognovit Deum esse ubique : atqui Adamus non cognovit Deum esse ubique præsentem.

Prob. Min. Ille non cognovit Deum esse ubique præsentem, qui post peccatum voluit se se abscondere à Deo : atqui Adamus post peccatum voluit se se à Deo abscondere, Genes. 3.

R. Dist. Maj. Qui voluit se se abscondere à Deo præcisè ut Deo, existente in natura divina, C. à Deo sub forma humana constituto, N. Hinc ibidem legitur, *Cum audissent vocem Domini deambulantis in Paradiso, abscondit se Adam & uxor ejus à facie Domini*. Quæ verba non videntur aliter intelligenda quàm de Deo sub formâ humanâ constituto, quam formam assumebat, ut familiarius ageret cum Adamo.

Adamum non habuisse Physicam.

OBJECTIO.

Ille non habuit Physicam, qui non cognovit naturam Serpentis, & pomi : atqui Adamus non cognovit naturam Serpentis, vel pomi.

Prob. Min. Qui putavit Serpentem esse loquacem, & pomum dare posse scientiam boni, & mali, certè non cognovit naturam Serpentis & pomi : atqui hæc falso putavit Adamus.

R. 1. Absolutè negari posse Adamum id putasse; non enim Scriptura sacra refert Serpentem fuisse allocutum Adamum, sed Evam.

R. 2. Dist. Maj. Qui putavit Serpentem esse loquacem per se & ab intrinseco principio, & pomum dare posse scientiam boni & mali, per se, & vi sua naturali, C. Serpentem esse loquacem per aliud & ab extrinseco principio, & pomum dare posse scientiam boni & mali, vi divina & superiori, N.

Instabis. Atqui Adamus non putavit Serpentem loqui ab extrinseco principio.

Prob. Subst. Si putasset Adamus Serpentem loqui ab extrinseco principio; vel putasset loqui interventu Dei, vel Angeli, vel animæ rationalis; atqui nullum ex his dici potest.

R. Nego Min. Et dico singula ex his dici posse, maxime interventu Angeli.

Inst. 2. Vel putasset Serpentem loqui interventu Angeli, boni, vel mali: atqui neutrum dici potest; non quidem boni, quippe qui loquebatur contra præceptum divinum; neque etiam interventu mali, quippe ei fidem non adhibuisset.

R. Nego Maj. Quia ad illas omnes circumstantias non attendit Adamus, nimis studiosus uxori suæ complacere.

Inst. 3. *Sapientis non est dicere, non putabam.* Ergo si Adamus fuit sapiens (ut dicitur) debuit attendere ad illas omnes circumstantias; vel, si non attendit, sapiens non fuit.

R. Dist. Ant. Sapientis actu, C. Sapientis habitu tantum, N. Porro Adamus, nec prudens nec sapiens fuit actu, sed habitu tantum.

Inst. 4. Si fuisset actu Philosophus, fuisset actu & prudens, & sapiens, cum Philosophia sit quædam sapientia.

R. Dist. Fuisset actu, & prudens, & sapiens, actu, quoad habitum sibi à Deo infusum, C. Actu, quoad exercitium, & operationem, N.

Inst. Quintò. Si fuisset actu Philosophus, habuisset Philosophiam à Deo perfectissimam: atqui si habuisset perfectissimam, fuisset sapiens quoad exercitium, quia sapiens quoad ha-

habitum simul & exercitium, perfectior est sapiente quoad habitum duntaxat.

R. Dist. Maj. Habuisset Philosophiam à Deo perfectissimam, habituaalem, C. Actuaalem, N. Ratio disparitatis est, quia habitus infundi potest; at actus non potest, cum sit vitalis, ab intrinseco veniens.

II. PROPOSITIO.

Adamus habuit Philosophiam per infusionem.

PROB. Vel enim habuit Philosophiam per infusionem, vel per inventionem, vel tandem per acquisitionem: atqui nec habuit per inventionem, nec per acquisitionem, cum fuerit ab initio Philosophus, nec habuerit sat temporis ad inveniendam acquirendamve Philosophiam. Ergo Adamus Philosophiam habuit per infusionem.

O B J E C T I O.

Adamus non habuit, per infusionem id, quod infundi non potest; atqui Philosophia infundi non potest.

Prob. Min. Actus vitalis infundi non potest: atqui Philosophia est actus vitalis, seu cognitio; ergo Philosophia infundi non potest.

R. Dist. Min. Atqui Philosophia est actus vitalis, Philosophia actualis, C. Habitualis, N. Nam est habitus; habitus autem infundi potest.

Instabis. Philosophia actualis infundi non potest (ex concessis;) ergo nec habitualis.

Prob. Cons. Habitus, qui pendet ab actuali, non potest infundi, quin infundatur actualis: atqui Philosophia habitualis pendet ab actuali.

R. Dist. Min. Atqui Philosophia habitualis pendet ab actuali, ordinariè, C. Pendet absolute, N. Quia quamvis ordina-

dinariè habitus naturalis comparetur per actus sæpe repetitos, potest tamen absolute aliter comparari, nempe per infusionem.

Instabis 2. Habitus, qui absolute non potest esse infusus, pendet absolute ab actu : atqui Philosophia habitualis absolute non potest esse infusus habitus, alioqui jam non esset habitus naturalis.

R. Dist. Min. Atqui Philosophia habitualis absolute non potest esse habitus infusus, per se, & ex natura sua, C. Infusus per accidens, ex libera Dei voluntate, N.

Inst. 3. Habitus essentialiter naturalis non potest esse infusus, etiam per accidens : atqui Philosophia habitualis est habitus essentialiter naturalis.

R. Dist. Maj. Habitus essentialiter naturalis, quoad modum habendi, C. Quoad substantiam, & entitatem, N. Porro Philosophia est quidem habitus naturalis, quoad substantiam, at non absolute & quoad modum habendi.

Inst. 4. Ille habitus est essentialiter naturalis quoad modum habendi, qui non potest absolute fieri supernaturalis quoad modum habendi : atqui Philosophia habitualis non potest esse supernaturalis quoad modum.

Prob. Min. Habitus essentialiter supernaturalis quoad entitatem, ut v. g. Fides, Spes, Charitas, non potest absolute esse naturalis quoad modum habendi ; ergo nec habitus essentialiter naturalis quoad entitatem, v. g. Philosophia potest esse supernaturalis quoad modum.

R. Nego Conf. & parit. Ratio dispar. est, quia Deus potest infusione, quidquid possumus nos acquisitione ; sed non possumus nos acquisitione, quidquid Deus potest infusione.

Inst. 5. Atqui pariter Deus non potest infundere habitum Philosophiæ discursivum.

Prob. Subst. Deus non potest eos infundere habitus, quos non præcontinet in se : atqui Deus non præcontinet habitus discursivos, quia discursus sonat imperfectionis non-nihil.

R. Dist. Min. Atqui Deus non præcontinet habitus discursivos, non præcontinet formaliter, C. Eminenter, N. Quia cum infinitam habeat potentiam, modo quodam eminentiori eos præcontinet.

Inst.

Inst. 6. Deus non posset infundere quidquam eminenter, nisi prius præcontinere eminenter; ergo à pari non potest infundere habitus formaliter discursivos, nisi præcontinueat eos formaliter.

R. Nego Conf. & paritatem: Ratio disparitatis est, quia ad infundendum aliquid tale formaliter, sufficit præcontinere eminenter: Sed ad infundendum aliquid tale eminenter, non sufficit præcontinere formaliter: quia, *qui potest plus, potest & minus*, at non vice versâ.

Inst. 7. Qui dat alicui nummum formaliter, habeat necesse est nummum formaliter: ergo à pari, qui dat alicui habitum discursivum, debet præcontinere formaliter talem habitum.

R. Nego Conf. & parit. Ratio disparitatis est, quia actio, qua quis dat alicui nummum, est actio sterilis, seu mera translatio locati: at vero actio, qua quis dat habitum discursivum, est fecunda, produciens idipsum, quod dat.

Inst. 8. Actio, qua sigillum dat ceræ molli figuram, est actio fecunda: atqui tamen necesse est sigillum præcontinere figuram huiusmodi.

R. Dist. Maj. Est actio fecunda improprie, C. Est fecunda proprie, N. Cum enim illa actio nullum verè producat terminum, sed solam faciat impressionem, non potest dici proprie fecunda.

O B J E C T I O II.

SI Adamus habuisset Philosophiam infusione, vel habuisset actualem, vel habitualement: atqui neutrum dici potest.

R. Nego Min. Et dico infusione habuisse Philosophiam habitualement.

Instabis. Adamus non potuit habere per infusionem terminum actionis vitalis: atqui Philosophia habitualis est terminus actionis vitalis, scilicet intellectus, siquidem habitus naturalis nihil aliud est quam terminus actionis vitalis.

R. Dist. Min. Atqui Philosophia habitualis est terminus actionis vitalis, est ordinariè loquendo, & in nobis, C. absolute loquendo & in Adamo, N.

Inst. 2. Non magis terminus actionis vitalis absolute potest haberi per infusionem, quam ipsa actio vitalis.

R. Nego paritatem. Ratio disparitatis est, quia actio vitalis necessario venit ab intrinseco: non item terminus actionis vitalis.

Inst. 3. Atqui pariter terminus actionis vitalis necessario venit ab intrinseco; alioqui simul esset & non esset terminus actionis vitalis.

R. Dist. Subst. Pariter terminus actionis vitalis venit ab intrinseco, terminus formaliter sumptus quatenus terminus, C. Terminus materialiter sumptus, qui solet esse terminus, N. quos enim terminos usu & labore comparamus, hos potest Deus immediate concedere.

Inst. 4. Atqui Philosophia, quæ solet esse terminus actionis vitalis, non potest absolute haberi per infusionem.

Prob. Subst. Philosophia habitualis est habitus discursivus; atqui habitus discursivus non potest absolute infundi.

Prob. Min. Si habitus discursivus posset infundi, vel uno, vel pluribus instantibus: atqui neutrum dici potest.

R. Nego Min. Et dico posse infundi uno instanti atque etiam pluribus, pro beneplacito infundentis.

Inst. 5. *Quoad primam partem.* Habitus, qui essentialiter includit successionem, non potest infundi unico instanti; atqui habitus discursivus includit essentialiter successionem; quia transitum denotat ab una propositione ad alteram.

R. Dist. Min. Habitus discursivus includit successionem, ut exerceatur, vel etiam acquiratur, C. Ut absolute habeatur, N. nam potest simul & semel haberi.

Inst. 6. Ille habitus includit successionem, ut habeatur, qui necessario includit speciem priorem & posteriorem: atqui habitus discursivus includit speciem priorem & posteriorem, principii & conclusionis.

R. Dist. Maj. Qui includit speciem priorem & posteriorem tempore, C. naturâ, N. Porro habitus discursivus includit quidem speciem principiorum priorem specie conclusionum, non prioritate temporis, sed naturæ seu causalitatis.

Inst. 7. Cognitio antecedentis prior est cognitione consequentis, etiam prioritate temporis; ergo habitus discursivus

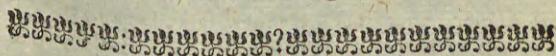
sivus includit speciem priorem & posteriorem, etiam tempore.

R. Dist. Ant. Cognitio actualis, *esto*; cognitio habitualis, N. At species est cognitio habitualis.

PRIMA PARS PHILOSOPHIÆ.

De rebus Logicis.

QUÆSTIO PRIMA.

De Existentia Logicæ artificialis.

PROPOSITIO.

Existit Logica artificialis.

PROBATUR. Logica artificialis est ars & scientia directrix operationum mentis ad veritatem per regulas & præcepta; atqui existit ars & scientia directrix operationum mentis per regulas & præcepta; qualia sunt ista, *definitio debet esse clarior re definita; divisio debet fieri in membra opposita.* Ergo existit Logica artificialis.

OBJECTIO I.

Non sunt multiplicanda entia sine necessitate: atqui inutilis est Logica artificialis.

Prob. Min. Si cujus utilitatis foret Logica artificialis,

maximè ad definiendum, dividendum, & argumentandum : atqui nullus est ad id utilitatis,

Prob. Min. Possumus rectè definire, dividere, & argumentari sine Logica artificiali, per solam naturalem, ergo inutilis est ad id Logica artificialis.

R. Dist. Ant. Possumus definire sine Logica artificiali, sed multò difficilior, C. Facile & promptè, N. Eo fere modo, quo absolute possumus peregrinari absque equi vel currûs adjuvamento, at difficilior.

Instabis. Atqui ad facile & promptè definiendum sufficit Logica naturalis.

Prob. Subf. Ad facile & promptè definiendum sufficit ea Logica, quæ certior est artificiali ; atqui Logica naturalis est artificiali certior.

Prob. Min. *Natura certior est arte* (ex axioma :) atqui Logica naturalis se habet ut natura, Logica verò artificialis se habet ut ars ; ergo Logica naturalis est artificiali certior.

R. Dist. Maj. *Natura certior est arte*, si natura sit determinata ad unicum agendi modum, ut ignis ad optimo modo comburendum, C. Si natura sit indifferens ad plures agendi modos, N. Porro intellectus noster seu Logica naturalis est indifferens ad plures agendi modos, ad benè & malè, facile & difficile operandum, ideòque indiget arte dirigente.

Inst. 2. Atqui Logica naturalis seu intellectus est determinatus ad unicum agendi modum.

Prob. Subf. Facultas necessaria necessario agens, est determinata ad unicum agendi modum ; atqui intellectus est facultas necessaria, necessario agens.

R. Dist. Maj. Facultas necessario agens, unico tantum modo, C. Necesario agens hoc vel illo modo, N. Porro intellectus necessario quidem agit, at non uno tantum modo, sed nunc hoc, nunc illo, nunc benè, nunc malè.

Inst. 3. Facultas, quæ non est indifferens ad plures agendi modos, agit necessario uno tantum modo : atqui intellectus non est indifferens ad plures agendi modos, quia liber non est, libertas autem consistit in indifferentiâ,

R. Dist. Min. Atqui intellectus non est indifferens ad plures agendi modos, indifferentiâ activâ, seu electionis, C. Indifferentiâ passivâ, seu determinabilitatis, N.

Inst.

Inst. 4. Ea facultas non est indifferens ad plures agendi modos, quæ inter operandum non indiget juvari per artem: atqui intellectus non indiget juvari per artem.

Prob. Min. Non magis intellectus indiget juvari per artem ad bene & facile intelligendum, quàm visus ad bene & facile videndum.

R. Nego Par. Ratio disp. est, quia visus non est facultas reflexiva, quæ suos valeat errores corrigere arte dirigente. Contra verò intellectus.

Inst. 5. Atqui pariter intellectus suos non valet errores corrigere arte dirigente.

Prob. Subst. Intellectus non potest corrigere, quod sibi præsens non est: atqui errores præteriti v. g. definitiones defectuosæ non sunt amplius intellectui præsentis, si quidem supponuntur præteriti.

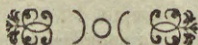
R. Dist. Min. Atqui errores præteriti non sunt amplius præsentis intellectui, realiter & physice, C. objective & moraliter, N. Si quidem iterum atque iterum esse possunt objectum intellectus reflectentis.

Inst. 6. Quod semel præteritum est, nunquam redire potest: atqui definitiones erroneæ supponuntur præteritæ; ergo nunquam redire possunt, ideòque non sunt emendabiles.

R. Dist. Maj. Quod semel præteritum est, nunquam redire potest idem quoad individuum, *Esto*; idem quoad speciem, & essentiam communem, N.

Inst. 7. Atqui definitiones, quæ redeunt arte dirigente, non possunt dici eadem quoad speciem cum prioribus erroribus.

R. Dist. Non possunt dici eadem quoad speciem infimam, C. Quoad speciem subalternam, N. Nam quæ redeunt, sunt definitiones accuratiores prioribus, sub communi tamen genere definitionis in communi.

QUÆSTIO SECUNDA.

De natura Logicæ.

I. PROPOSITIO.

Logica est ars.

PROBATUR. Ars est habitus vera cum ratione effectivus : atqui Logica est habitus vera cum ratione effectivus ; nam ea disciplina est habitus vera cum ratione effectivus , quæ per veras constantesque regulas dirigit effectiones propriè dictas : atqui Logica per veras constantesque regulas dirigit effectiones propriè dictas , nempe mentis operationes , ad finem ab honestate morali diversum. Ergo Logica est habitus effectivus , proindeque est Ars.

O B J E C T I O.

ARs denominat hominem artificem : atqui Logica non denominat Logicum artificem.

R. Dist. Maj. Ars Mechanica, C. liberalis, N. Porro Logica est Ars, non qualiscunque, sed liberalis.

Inst. Scientia, quæcumque fuerit, denominat scientem ; ergo à pari ars quælibet denominat artificem.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. est, quia usus invaluit, ut ille tantum diceretur artifex, qui exerceret artem vilem & mechanicam.

Inst. 2. Non datur abstractum sine concreto ; ergo non datur ars sine artifice

R. Dist. Ant. Non datur abstractum sine concreto, in rei veritate, C. Ex usu recepto, N. Esto igitur Logicus reipsa fit artifex ; at certè non sic appellari potest, quia usus aliter invaluit, quo factum est, ut Artificis nomen denotet hominem mechanicis & servilibus vacantem artibus.

Inst. 3. Ars vera versatur circa effectiones : atqui Logica non versatur circa effectiones veras.

Prob.

Prob. Min. Effectio vera est operatio relinquens opus sensibile post se, habens terminum extra operantem, v. g. ædificatio relinquit domum : atqui Logica non attingit operationes, quæ relinquunt opus sensibile.

R. Dist. Maj. Effectio strictè sumpta, seu mechanica, C. Effectio propriè dicta, etiam liberalis, N. Sic Rhetorica non relinquit opus sensibile, & tamen dicitur, *ars bene dicendi*.

Inst. 4. Ars quælibet essentialiter debet differre à natura; atqui non differret ab ea essentialiter, nisi ars haberet terminum extra operantem.

Prob. Min. Natura dicitur principium motûs & quietis, ejus, in quo est, seu motûs immanentis : atqui ars foret principium motûs & quietis ejus, in quo est seu immanentis; ergo ars non differret essentialiter à naturâ.

R. Dist. Maj. Natura est principium motûs ejus, in quo est, primum & radicale, C. Secundarium & instrumentale, N. Porro ars est solum principium instrumentale & secundarium.

Inst. 5. Atqui pariter natura est principium motûs & quietis secundarium & instrumentale tantum.

Prob. Subf. Intellectus & voluntas sunt quædam natura : atqui intellectus & voluntas sunt principium tantummodo secundarium & instrumentale; ergo natura est principium agendi, & quidem secundarium.

R. Dist. Min. Atqui intellectus & voluntas sunt principium secundarium, congenitum & physicum, C. Principium acquisitum & morale, N. Porro ars est principium motûs, non congenitum, sed acquisitum, non physicum, sed morale.

Inst. 6. Ars nulla debet habere pro fine honestatem : atqui Logica habet pro fine honestatem.

R. Dist. Maj. Ars nulla habere debet pro fine honestatem moralem, C. civilem, N.

Inst. 7. Atqui Logica habet pro fine honestatem moralem.

Prob. Subf. Logica habet eundem finem, quem habet Philosophia moralis : atqui Philosophia moralis habet pro fine honestatem moralem.

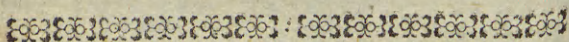
Prob. Maj. Disciplina, quæ habet pro fine Philosophiam moralem comparandam, habet eundem finem, quem habet
Phi-

Philosophia moralis : atqui Logica habet pro fine Philosophiam moralem comparandam.

R. Dist. Maj. Disciplina, quæ habet pro fine Philosophiam moralem, spectatam ut moralem, C. Spectatam ut scientiam præcisè, N. Porro Logica spectat moralem acquirendam, non ut est moralis, vel prout est scientia.

Inst. 8. Logica spectat moralem, prout ei comparandæ famulatur : atqui Logica famulatur comparandæ Philosophiæ morali, ut est moralis, & non solum ut est scientia.

R. Dist. Maj. Prout morali famulatur comparandæ sub ratione scientiæ genericâ, C. Sub ratione specificâ moralitatis, N. Nam spectat solummodo moralem, prout moralis indiget definitionibus, non habitâ ratione moralitatis vel honestatis; nisi fortè per accidens.

II. PROPOSITIO.

Logica est scientia.

PROBATUR. Habitus demonstrativus rei necessariæ per causas est scientia propriè dicta. Atqui Logica est habitus demonstrativus rei necessariæ per causas; nam habitus mentis discursivus est vel demonstrativus, vel Topicus, vel Sophisticus. Atqui Logica est habitus mentis discursivus, qui neque est Topicus, cum non hæreat in meris opinionibus; neque Sophisticus, cum non inducat in errorem. Ergo est habitus demonstrativus, proindeque est scientia propriè dicta.

O B J E C T I O I.

Disciplina, cujus objectum non est necessarium, non est scientia; atqui objectum Logicæ non est necessarium, sed valde contingens.

R. Dist. Min. Atqui objectum Logicæ non est necessarium necessitate existentiae, C. Necessitate essentialis, N. Necessitas autem essentialis sufficit ad objectum scientiarum.

Inst. Atqui objectum Logicæ non est necessarium neces-

sita-

fitate essentiae; & quatinvis esset, hoc non sufficeret ad scientiam.

Prob. Subf. *Quoad primam partem.* Quod pendet à nobis liberè operantibus per praecepta, non est necessarium necessitate essentiae: atqui objectum Logicæ pendet à nobis liberè operantibus per praecepta.

R. Dist. Maj. Quod pendet à nobis liberè operantibus per praecepta mutabilia, C. Immutabilia, N. At praecepta Logicæ sunt immutabilia.

Inst. 2. Atqui praecepta vel immutabilia supponunt rem non esse necessariam necessitate essentiae.

Prob. Subf. Nulla dantur praecepta vel immutabilia de eo, quod est necessario & immutabiliter tale: ergo praecepta supponunt rem non esse necessario talem necessitate essentiae.

R. Dist. Ant. Nulla dantur praecepta de eo, quod est necessario tale, tum quoad se, tum quoad nos, C. Quoad se tantum, N. Porro operationes mentis non bene semper se habent quoad nos, quia possumus perperam definire, v. g.

Inst. 3. Praecepta traduntur, ut facultas dirigatur inter operandum: atqui frustra dirigeretur facultas in eo faciendo, quod est necessario tale etiam quoad se.

R. Dist. Min. Frustra dirigeretur facultas in eo faciendo, quod est necessario tale quoad se, si illud non possit perperam fieri à facultate, C. Secus, N.

Inst. 4. Atqui praecepta, quæ traduntur à Logica, supponunt operationes mentis posse aliter & aliter se habere quoad se.

Prob. Subf. Præceptum Logicæ de definitione fert, inter definiendum asserendum esse genus proximum & differentiam maximè propriam: atqui hoc supponit aliud quidpiam asserri posse.

R. Dist. Min. Hoc supponit aliud quidpiam asserri posse, & tunc non erit vera & accurata definitio, C. Secus, N.

Inst. 5. Atqui erit tunc vera definitio.

Prob. Subf. Erit descriptio: atqui descriptio est vera definitio.

Prob. Min. Species directè & immediatè divisiva generis participat veram illius generis essentiam: atqui descriptio est species divisiva definitionis in genere; ergo descriptio est vera definitio.

R. Dist.

R. Dist. Min. Atqui descriptio est species divisiva definitionis in genere, abstrahentis ab accurata, & minus accurata, C. Definitionis accuratæ, N. Quare descriptio est definitio, sed minus accurata.

Inst. 6. Ex illa responsione sequitur essentiam definitionis necessariò non constare ex genere proximo & differentia maxime propriâ, nisi ex hypothesi, quod velimus accuratè definire: atqui necessitas hypothetica non sufficit ad objectum scientiæ.

R. Dist. Min. Atqui necessitas hypothetica non sufficit ad objectum scientiæ speculativæ, *Esto*: Practicæ, N.

Inst. 7. Si necessitas hypothetica sufficiat ad objectum scientiæ practicæ, Grammatica esse poterit scientia practica, quia habet objectum necessarium ex hypothesi: atqui hoc nemo dixerit.

R. Dist. Maj. Si necessitas hypothetica purè arbitraria sufficiat, C. Si necessitas hypothetica naturalis sufficiat, N. At quæ est in Grammaticâ hypothesis, est purè arbitraria, v. g. quod verbum activum regat accusativum.

Inst. 8. Atqui necessitas hypothetica objecti Logicæ est arbitraria.]

Prob. Subf. Ea necessitas est arbitraria, quæ dicit essentialem ordinem ad liberum nostri arbitrium: atqui necessitas objecti Logicæ dicit essentialem ordinem ad liberum nostri arbitrium.

R. Dist. Min. Atqui necessitas objecti Logicæ dicit ordinem ad liberum nostri arbitrium, ut redigatur ad praxim, C. Ut debeat esse talis, N. Nam præcepta Logicæ sunt æternæ veritatis.

Probatur secunda pars antecedentis superioris.

O B J E C T I O.

EA necessitas non sufficit ad objectum scientiæ, quæ convenit artibus: atqui necessitas essentia convenit artibus bene multis, v. g. arti ædificatoriæ, futuriæ & aliis.

R. Dist. Maj. Quæ convenit artibus, quæ non sint scientiæ, C. Artibus, quæ sint scientiæ, N. Porro artes bene multæ

multæ sunt scientiæ, ut ars ædificatoria, & quæcumque veras faciunt demonstrationes.

Instabis. Scientia est nomen dignitatis, denominans hominem scientem: atqui artes, præsertim mechanicæ, non sunt hujusmodi; quis enim dixerit, futorem esse scientem?

R. Dist. Maj. Scientia simpliciter & sine addito; C. Scientia secundum quid & cum addito, N. Sic futor dici potest, non sciens simpliciter, sed sciens futor.

Inst. 2. Membra ejusdem divisionis debent esse opposita; atqui ars & scientia sunt membra ejusdem divisionis virtutis intellectualis in quinque species.

R. 1. Dist. Maj. Debent esse opposita, formaliter, C. Realiter, N.

R. 2. Dist. Min. Atqui ars & scientia speculativa sunt membra opposita; C. Ars & scientia practica, N.

Inst. 3. Ars omnis est habitus effectivus; atqui nulla scientia potest esse habitus effectivus.

Prob. Min. Habitus effectivus est de contingentibus: atqui nulla scientia est de contingentibus.

R. Dist. Maj. Habitus effectivus est de contingentibus quoad existentiam, C. quoad essentiam, N. Scientia autem est de necessariis quoad essentiam duntaxat.

Inst. 4. Scientia est de rebus, quæ requiruntur ad veram demonstrationem: atqui ad veram demonstrationem requiruntur propositiones necessariae non solum quoad essentiam, sed etiam quoad existentiam.

Prob. Min. Si sufficeret necessitas essentiae ad veram demonstrationem; ex præmissis necessariis quoad essentiam, semper sequeretur conclusio necessaria: atqui non ita se res habet in sequenti syllogismo:

Omnis Rhetor est Grammaticus:

Atqui omnis Rhetor est homo;

Ergo aliquis homo est Grammaticus.

R. Neg. Min. Vel Dist. Min. Atqui ex præmissis necessariis sequitur conclusio contingens absolute, C. Hypotheticè, N. Nam si omnis Rhetor est Grammaticus & omnis Rhetor sit homo, prorsus necesse est aliquem hominem esse Grammaticum; puta qui dicitur esse Rhetor.

Inst. 5. Ea propositio non est necessaria, cuius contradictoria vera est : atqui contradictoria conclusionis prædictæ potest esse vera ; *Nullus homo est Grammaticus.*

R. Dist. Min. Atqui contradictoria potest esse vera absolute & extra syllogismum, C. Hypotheticè & in syllogismo superiori, N.

Inst. 6. Propositio absolute necessaria non potest fieri hypotheticè contingens ; ergo nec propositio absolute contingens, potest fieri hypotheticè necessaria.

R. Neg. Conf. & parit. Ratio dispar. est, quia nihil fortè addi potest propositioni absolute necessariæ, per quod reddatur contingens, quippe quæ habeat necessitatem omnimodam : at verò propositioni absolute contingenti potest addi quædam conditio, per quam reddatur necessaria, hoc pacto : *Homo est Grammaticus, si fuerit Rhetor.*

O B J E C T I O II.

Modus sciendi non est scientia : atqui Logica est modus sciendi, ergo Logica non est scientia.

R. Dist. Maj. Modus sciendi non est scientia illa, cuius est modus sciendi, C. Non est scientia, quæ sit ipse modus sciendi, N.

Instabis. Si modus sciendi esset scientia, non esset absurdum quærere simul scientiam & modum sciendi : atqui hoc absurdum est, ex Philosopho.

R. Dist. Maj. Non esset absurdum quærere simul scientiam & modum sciendi, scientiam indistinctam à modo sciendi, C. Scientiam à modo sciendi distinctam, N.

Inst. 2. Atqui non datur scientia à modo sciendi indistincta.

Prob. Subf. Instrumentum non est ejusdem rationis cum eo, cuius est instrumentum ; ergo modus sciendi nunquam potest esse scientia.

R. Dist. Ant. Instrumentum in arte factis, esto ; nam malleus est instrumentum ad alterum malleum : instrumentum in scientiis & cognitionibus, N. Nam una cognitio potest esse instrumentum ad aliam.

Inst. 3. Scientia est habitus demonstrativus : atqui instrumentum ad alias scientias non potest esse habitus demonstrativus.

Prob.

Prob. Min. Habitus demonstrativus habetur per demonstrationem : atqui instrumentum ad scientias non potest haberi per demonstrationem.

Prob. Min. Quod antecedit omnem demonstrationem, non potest haberi per demonstrationem : atqui habitus demonstrativus antecedit omnem demonstrationem.

Prob. Min. Id cujus est dirigere demonstrationes omnes, antecedit omnem demonstrationem : atqui instrumenti ad alias scientias est dirigere omnes demonstrationes.

R. Dist. hanc Min. Atqui instrumenti ad alias scientias est dirigere demonstrationes, quibus aliæ comparantur scientiæ, C. Demonstrationes, quibus ipsum comparatur sciendi instrumentum, N. Nam prima demonstratio non dirigitur ab alia priori.

Inst. 4. Habitus, qui habet pro objecto demonstrationem in communi dirigendam, dirigit omnes demonstrationes, nullâ exceptâ : atqui instrumentum sciendi habet pro objecto demonstrationes, nullâ exceptâ : atqui instrumentum sciendi habet pro objecto demonstrationem in communi dirigendam.

R. Dist. Maj. Dirigit omnes demonstrationes quatenus confuse comprehensas in demonstratione in communi, C. omnes in particulari, explicitè, & seorsim à demonstratione in communi, N.

Inst. 5. Instrumentum sciendi debet expendere quamlibet in particulari demonstrationem ; ergo dirigit omnes in particulari & seorsim.

R. Dist. Ant. Debet expendere quamlibet in particulari demonstrationem, ut faciam, C. Ut faciendam, Subdist. Per quam comparantur aliæ scientiæ, C. Per quam ipsum comparatur instrumentum sciendi, N.

Inst. 6. Atqui vera non est demonstratio, per quam instrumentum sciendi comparatur.

Prob. Subs. Vera demonstratio facit scientem & convincit de veritate : atqui actus, quo comparatur instrumentum sciendi, non facit scientem, nec convincit.

Prob. Min. Verè non est sciens, qui nescit, utrum cognitio sua habeat characteres veræ demonstrationis : atqui Logicus dum comparat Logicam, nescit, an cognitio sua habeat characteres veræ demonstrationis.

Prob. Min. Qui nondum callet leges veræ demonstrationis, nescit an cognitio sua habeat characteres veræ demonstrationis: atqui Logicus inter comparandam Logicam est huiusmodi.

R. Dist. Maj. Qui nondum callet leges veræ demonstrationis saltem virtualiter, & æquivalenter per evidentiam, C. Formaliter, actualiter per reflexionem actualem, N. Nam evidentia æquivalet reflexioni.

Inst. 7. Logica non comparatur nisi per reflexionem actualem; ergo qui non callet leges veræ demonstrationis formaliter & per reflexionem actualem, non habet veram demonstrationem Logicam.

R. Dist. Ant. Logica non comparatur nisi per reflexionem actualem supra cæteras scientias earumque demonstrationes directas & primarias, C. Nisi per reflexionem supra leges veræ demonstrationis, N. Scilicet intellectus primo reflectit supra demonstrationes aliarum scientiarum, & reflectendo videt sic & sic ratiocinandum esse, & deinde generales condit leges veræ demonstrationis.

O B J E C T I O III.

Scientia est virtus mentis: atqui Logica non est virtus mentis; ergo Logica non est scientia.

Prob. Min. Disciplina, quæ ferè tota est in fallaciis & sophismatibus, non est virtus mentis: atqui Logica tota ferè est in fallaciis.

R. Dist. Min. Atqui Logica ferè tota est in fallaciis detegendis, & solvendis, C. Conficiendis, vel docendis, N.

Instabis. Disciplina, quæ tradit præcepta tanquam vera, quæ tamen falsa sunt, certè tota est in fallaciis docendis & conficiendis: atqui Logica est huiusmodi.

Prob. Min. Judicandum est de cæteris Logicæ præceptis, quomodo de regulis, quas tradit Logica de syllogismis, conversionibus, & oppositionibus propositionum: atqui tales regulæ sunt falsæ.

Prima difficultas contra regulas syllogismorum.

Illæ de syllogismis regulæ sunt falsæ, quibus ritè observatis, sequitur conclusio falsa: atqui ritè observatis regulis, quas tra-

tradit Logica de syllogisminis, sequitur conclusio falsa; ut in sequenti syllogismo.

Omne A est B.

Atqui omne C est A;

Ergo omne C est B.

R. Dist. Min. Sequitur conclusio falsa, per accidens & vi materiæ, C. Falsa per se & vi formæ, N. Scilicet duæ præmissæ allati syllogismi sunt evidenter falsæ, hinc sequitur ex iis conclusio evidenter falsa.

Inst. Facio syllogismum in prima figura.

Omne secundum sequitur immediate primum:

Atqui omne tertium sequitur immediate secundum;

Ergo omne tertium sequitur immediate primum.

Atqui in hoc syllogismo materia syllogismi, nempe propositiones, benè se habet; observantur quoque, quas tradit Logica, regulas; & tamen conclusio est apertè falsa.

R. Nego observari omnes, quas tradit Logica regulas: nam in hoc syllogismo sunt quatuor termini, medius enim terminus in majori propositione est *secundum*, in minori vero propositione est *sequens secundum*. Atqui secundum & sequens secundum, non sunt unus idemque terminus.

Inst. 2. In prædicto syllogismo non sunt quatuor termini, si medius terminus sit unus & idem in duabus præmissis: atqui ita est.

Prob. Min. In prima propositione medius terminus est *secundum*; atqui pariter in minori est *secundum*.

Prob. Min. In prima figura medius terminus in minori est ille terminus, qui immediate sequitur verbum jungens prædicatum cum subiecto: atqui terminus ille in minori allati syllogismi est *secundum*.

R. Dist. Maj. Est ille terminus, qui immediate sequitur verbum jungens prædicatum cum subiecto, & est in recto casu, C. Est in obliquo, N. At in minori propositione superioris

ris syllogismi vox *secundum*, est in obliquo, seu accusativo; verbum autem *sequitur*, gerit vices copulæ simul & prædicati, hoc pacto, est *sequens secundum*.

Inst. 3. Atqui in minori superioris syllogismi medius terminus non est *sequens secundum*; ergo nulla solutio.

Prob. Subs. Medius terminus minoris propositionis alicujus syllogismi, est ille terminus, de quo habetur jam sermo in majori; atqui in majori superioris syllogismi non habetur sermo hujus termini, *sequens secundum*.

R. Dist. Maj. Medius terminus minoris syllogismi formati, C. informis, N. Porro superior syllogismus non est in forma: si quidem in eo sunt quatuor termini, ut dictum est.

Inst. 4. Atqui ut terminus alicujus propositionis censeatur prædicatum, nihil refert, an sit in recto casu vel obliquo; ergo nulla responsio superior.

Prob. Ant. En propositio: *Petrum pœnitet peccati*: atqui hujus propositionis subjectum, *Petrum*, est in obliquo. Idem de prædicato dicendum.

R. Dist. Min. Subjectum est in obliquo, si spectetur vox materialiter sumpta, C. Si spectetur sensus vocis, N. Nam hæc propositio, *Petrum pœnitet peccati*, revocatur ad istam; *Petrus est pœnitens peccati*.

Altera difficultas contra regulas syllogismorum.

Regula Logicæ de syllogismis est, *ex puris negantibus non rectè concludi*, atqui hæc regula falsa est.

R. Neg. Min. Ratio hujus regulæ est, quia si ambæ præmissæ sunt negantes, duo extrema separantur in illis à medio termino; sed ex eo, quod separantur à medio termino in præmissis, non sequitur, quod separantur à se invicem in conclusione: sic v. g. ex eo, quod lapis & marmor separantur ab homine, non sequitur separari à se invicem.

Inst. 1. Ideò dicitur ex puris negantibus non rectè concludi, quia ex eo, quod duo extrema in præmissis negantibus fuerint à medio termino separata, non sequitur, quod separantur à se invicem in conclusione: atqui è contra rectè inferitur ideò separari in conclusione.

Prob.

Prob. Min. Ex eo, quod duo extrema in præmissis affirmantibus sint cum medio termino unita, sequitur uniri inter se in conclusione; ergo à pari ex eo, quod fuerint separata à medio termino, sequitur separari à se invicem in conclusione.

R. Nego Conf. & paritatem. Ratio disparitatis est, quia *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*: at quæ sunt diversa uni tertio, non sunt diversa inter se; sicut quæ sunt æqualia uni tertio, sunt æqualia inter se; at quæ sunt inæqualia uni tertio, non statim inter se inæqualia sunt.

Inst. 2. Facio syllogismum in prima figura.

Nullus lapis est equus:

Atqui nullus homo est lapis;

Ergo nullus homo est equus.

In secunda verò figura.

Nullus lapis est equus:

Atqui nullus homo est equus;

Ergo nullus homo est lapis.

In tertia tandem figura.

Nullus lapis est equus:

Atqui nullus lapis est homo;

Ergo nullus homo est equus.

Sed in his syllogismis aliquid concluditur, verum ex puris negantibus.

R. Dist. Min. In his syllogismis aliquid verum concluditur ex puris negantibus, verum per accidens, vi materiæ & consequentis, C. Per se, vi formæ, & consequentiæ, N.

Inst. 3. Facio syllogismum in prima figura:

Qui non colit Deum, non erit salvus:

Atqui impius non colit Deum;

Ergo impius non erit salvus.

Sed in hoc syllogismo aliquid verum concluditur per se & vi formæ ex puris negantibus.

R. Neg. Min. Namque minor istius syllogismi, quæ apparet primâ fronte negans, reipsâ est affirmans; & sic verti debet (*Impius est is, qui non colit Deum,*) id enim postulat dispositio syllogismi, ut sit idem medius terminus in minori, qui fuit in majori,

Inst. 4. Tam ista minor, *Impius non colit Deum*, est negativa, quàm ista; *Petrus non currit*: atqui hæc posterior est negans.

R. Dist. Min. Atqui ista propositio, *Petrus non currit*, est negans, absolute, & extra syllogismum, C. Hypotheticè, & in syllogismo, N. v. g. in sequenti:

Qui non currit, non accipiet præmium:

Atqui Petrus non currit;

Ergo Petrus non accipiet præmium.

In hoc syllogismo, Minor hæc: *Petrus non currit*: est reipsâ affirmans, & hunc habet sensum, *Petrus est is, qui non currit*.

Inst. 5. Illa propositio est negans, in qua reperitur particula *non* ante copulam verbalem: atqui in istis propositionibus, *Impius non colit*, *Petrus non currit*, reperitur particula *non* ante copulam verbalem, contentam in his vocabulis, *colit*, *currit*.

R. Dist. Min. Reperitur particula *non* ante copulam verbalem propositionis incidentis, C. Propositionis principalis, N. Scilicet in hac Minore: *Impius non colit Deum*, duæ continentur propositiones, una principalis, altera incidens, & hæc est prædicatum prioris. Id patet, si exprimaturs hoc pacto; *Impius est is, qui non colit Deum*.

Inst. 6. Aut prædictæ propositiones sunt negantes, aut nulla est propositio negans, falsum consequens.

R. Dist. Maj. Aut nulla est propositio negans in paribus syllogismis, C. Absolute, N. Sic ista propositio, quæ absolute negans est, *lapis non est animal*, evadit affirmans in sequenti syllogismo:

Quod non est animal, non est homo:

Atqui lapis non est animal;

Ergo lapis non est homo.

Hæc, inquam, Minor, *lapis non est animal*, evadit affirmans, & hunc habet sensum in syllogismo:

Lapis est id, quod non est animal.

Ratio hujus veritatis evidens est; nam debet esse idem
ter-

terminus medius in Majore, qui fuit in Majore; sed medius terminus in Minore, qui erat subjectum, sic se habet, *quod non est animal*: ergo idem medius terminus debet esse prædicatum in minore, siquidem syllogismus est in prima figura, *Sub, præ prima*, ergo prædicatum minoris esse debet; *quod non est animal*: quo posito, tota minor sic se habet: *lapis est, quod non est animal*.

Inst. 7. Propositio absolute affirmans, nunquam evadit in syllogismo negans; ergo à pari propositio absolute negans nunquam evadit in syllogismo affirmans.

R. Neg. Conf. & parit. Ratio disparitatis est, quia propositio absolute affirmans, non continet ullam negationem, neque ante neque post copulam: proindeque eadem manens nequit fieri negans: at vero propositio absolute negans continet negationem, quæ si postponatur copulæ verbali, jam propositio erit affirmans seu infinitans; sed ordo syllogismi exigere potest, ut postponatur hæc negatio, ut mox demonstratum est.

Prima objectio contra regulas conversionum.

Regula Logicæ est, propositionem particularem affirmantem posse converti simpliciter, *feci simpliciter convertitur*: atqui hæc regula falsa est.

Prob. Min. Facio propositionem particularem affirmantem: *aliquis senex fuit juvenis*, vel, *aliquis aper est in sylva*: atqui hæc propositiones non possunt converti simpliciter.

R. Neg. Min. Nam convertuntur sic: *aliquis olim juvenis, nunc est senex*; *aliquid existens in sylva, est aper*.

Inst. 1. Ut ista propositio converteretur simpliciter, *aliquis senex fuit juvenis*, dicendum foret, *aliquis juvenis fuit senex*; falsum consequens.

R. Neg. Maj. Sed dicendum est, *aliquis olim juvenis, nunc est senex*.

Inst. 2. Ut fiat conversio simplex, est præcisè transferendum prædicatum in locum subjecti cæteris manentibus ut prius: atqui in convertenda hac propositione, si præcisè transferatur prædicatum in locum subjecti, dicendum erit, *aliquis juvenis fuit senex*.

R. Neg. Min. Nam prædicatum prædictæ propositionis

non est præcisè, *juvenis*. Sed, si ita loqui fas est, *præteritus juvenis*: & significatur per *fuit juvenis*; Sicque verti debet: *aliquis præteritus juvenis est senex*.

Inst. 2. Atqui prædicatum hujus propositionis est præcisè *juvenis*: ergo nulla solutio.

Prob. Subl. In omni propositione prædicatum est ille terminus, qui sequitur copulam verbalem; atqui terminus *juvenis* præcisè sequitur copulam verbalem hujus propositionis, nempe sequitur verbum *fuit*.

R. Neg. Min. Namque verbum *fuit*, non solum gerit vices copulæ, sed etiam partis alicujus prædicati: significat enim, *est præteritus*; & vox illa, *præteritus* est pars prædicati hujus propositionis: *Aliquis senex fuit juvenis*.

Inst. 4. In conversione simplici propositionis nihil quidquam mutari debet præter transpositionem terminorum: atqui si dicatur: *aliquis olim juvenis, est nunc senex*, aliquid insuper mutabitur.

R. Dist. Maj. Nihil quidquam mutari debet quoad sensum & significationem, C. Quoad verba, N. Nam potest explicari expressè, quod in voce aliqua habebatur confusè tantum: ut v. g. in voce, *fuit*, & hoc contingit, quoties verbum non est in præsentî.

Inst. 5. Ista propositio est de præsentî: *aliquis aper est in sylva*, neque tamen converti potest simpliciter.

Prob. Min. Si converteretur simpliciter, dicendum foret, *aliqua sylva est in apro*; falsum consequens.

R. Neg. Maj. Nam sylva non est prædicatum propositionis, sed *existens in sylva*; igitur dicendum est, *aliquid existens in sylva est aper*.

Inst. 6. In hac propositione: *aliquis aper est in sylva*: verbum, *est*, non significat, *existit*, seu, *est existens*; ergo non debet dici, *aliquid existens in sylva est aper*.

Prob. Ant. In hac propositione, *Homo est animal*, verbum, *est*, non significat, *existit*, seu, *est existens*; ergo nec in istâ, *aliquis aper est in sylva*.

R. Neg. Conf. & paritatem: Ratio disparitatis est, quia hæc propositio, *Homo est animal*, est in materia necessaria, altera verò est in materiâ contingente.

Secunda difficultas contra regulas conversionum.

Regu-

Regula Logicæ est, propositionem universalem affirmantem non posse converti simpliciter, sed per accidens, *EVA per accidens*; atqui hæc regula falsa est.

Prob. Min. Facio propositionem universalem affirmantem, *Omnis homo est rationalis*; atqui hæc converti potest simpliciter sic, *omne rationale est homo*.

R. Dist. Min. Atqui hæc converti potest simpliciter, vi materiæ, C. Vi formæ, & in rigore logico, N. Nam in rigore logico dicendum est, *aliquod rationale est homo*.

Inst. Quæ in rigore sunt reciproca, possunt de se invicem universaliter affirmari in rigore: atqui, *homo*, & *rationalis*, sunt in rigore duo reciproca.

R. Dist. Maj. Quæ sunt in rigore reciproca in propositione, & vi propositionis, C. Entitativè, N. Porro ad veritatem propositionis hujus necesse non est, *rationalis*, sumi universaliter; quia sensus propositionis non est, omnem hominem esse omne rationale.

Inst. 2. Sensus prædictæ propositionis foret, *omnis homo est aliquod rationale*: atqui hoc falsum est.

Prob. Min. Qui dicit, *omnis homo est aliquod rationale*, supponit aliquid esse rationale præter hominem: atqui hoc supponere, est falsum supponere.

R. Dist. Maj. Supponit aliquid esse rationale præter hominem, supponit præscindendo ab affirmatione aut negatione, C. Supponit affirmando rem ita se habere, N. id est, qui dicit *omnis homo est rationalis*, non expendit, utrum solus homo sit rationalis, necne, sed solum affirmat hominem esse rationalem. Ut autem vera sit propositio, satis est, si homo fuerit de rationalibus; necesse non est, ut solus sit rationalis.

Inst. 3. Ille terminus sumitur universaliter in propositione, cui præfigi potest particula, *omnis*; atqui in hac propositione, *omnis homo est rationalis*, huic termino, *rationalis*, præfigi potest particula, *omnis*.

Resp. Dist. Maj. Cui potest præfigi particula, *omnis*, potest ex necessitate, ut vera sit propositio, C. Potest absque necessitate, N. at Logicus spectat solum, quid in rigore necesse sit ad tuendam propositionum veritatem.

Inst. 4. Nisi ex necessitate præfigeretur, particula, *omnis*, huic termino, *rationalis*, dici posset aliquod rationale non esse hominem: atqui hoc dici non potest.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Dici posset aliquod rationale non esse hominem, si contrarium aliunde non constaret, C. Si constet, N. At aliunde constat, proindeque quod fuerat in suspenso vi propositionis affirmantis, *omnis homo est rationalis*, verificatur aliunde.

Inst. 5. Si constet aliunde nihil esse rationale præter hominem, dici potest omnem hominem esse omne rationale.

R. Dist. Dici potest vi materiæ & reciprocationis, C. Vi formæ & affirmationis, N.

Tertia difficultas contra regulas conversionum.

Regula Logicæ est, propositionem universalem negantem posse converti simpliciter. *EEcl simpliciter convertitur*: atqui hæc regula falsa est.

Prob. Min. Facio propositionem universalem negantem, *Nullus homo est Philosophus*: atqui ista propositio non potest converti simpliciter.

Prob. Min. Si converteretur simpliciter, dicendum foret, *Nullus Philosophus est homo*; atqui hoc dici non potest.

R. Dist. Min. Dici non potest, *Nullus Philosophus est homo*, supponendo, aliquem existere Philosophum, C. secus, N. Nam si verum est, nullam humanitatem esse conjunctam cum Philosophiâ, verum quoque est, nihil conjunctum cum Philosophiâ esse humanitatem.

Inst. Hæc conversio supponeret aliquem esse Philosophum, qui non sit homo.

R. Dist. Supponeret conditionatè, C. Absolutè, N. Nam dum dico, *Nullus Philosophus est homo*, idem est, ac sic dicerem, *nullus Philosophus*, si datur aliquis, *est homo*: quandoquidem nullus homo est Philosophus, ex hypothesi.

Prima objectio contra regulas oppositionum.

Regula Logicæ est, *duas propositiones contradictorias esse non posse simul veras aut simul falsas*: atqui hæc regula falsa est:

Probatur Min. Facio duas propositiones contradictorias.

Omnis

*Omnis miles est exercitus:
 Aliquis miles non est exercitus.*

Atqui duæ istæ propositiones sunt ambæ veræ. Verum est omnes milites esse exercitum, verum quoque aliquem militem in particulari non esse exercitum.

R. Nego illas propositiones esse contradictorias: nam non sunt de eodem subjecto. In primâ propositione subjectum est, *omnis miles*, sumptus pro collectione omnium simul militum. In secundâ subjectum est, *aliquis miles*, sumptus pro distributione unius militis; at collectio & distributio militum constituunt duo subjecta propositionum diversa.

Inst. Dum dicitur *omnis homo est rationalis*; *aliquis homo non est rationalis*, ibi est contradictio; ergo à pari dum dicitur,

*Omnis miles est exercitus:
 Aliquis miles non est exercitus.*

R. Nego Conf. & parit. Ratio dispar. est; quia dum dicitur, *omnis homo est rationalis*, hoc accipitur de omni homine distributivè sumpto, quo fit, ut subinde dici nequeat, aliquem hominem distributivè non esse rationalem; at vero dum dicitur, *omnis miles est exercitus*, hoc accipitur de omni milite collectivè sumpto tantum: quo fit, ut subinde dici queat, aliquem militem distributivè, non esse exercitum: nam non pugnat, omnem militem collectivè sumptum esse exercitum; non esse vero, distributivè sumptum.

Secunda objectio contra regulas oppositionum.

Facio duas propositiones contradictorias:

*Nullus oculus est necessarius ad videndum,
 Aliquis oculus est necessarius ad videndum.*

Sed illæ propositiones sunt ambæ falsæ. Falsum est nullum oculum esse necessarium ad videndum; falsum quoque, aliquem oculum esse necessarium ad videndum.

R. Nego Min. Nam si falsum est, nullum oculum esse necessarium ad videndum: ergo verum est aliquem oculum esse necessarium ad videndum.

Inst. Falsum est aliquem oculum esse necessarium ad videndum.

dendum, si neque dexter neque sinister sit necessarius: atqui neque dexter, neque sinister est necessarius: non quidem dexter, quia sufficit sinister: neque sinister est necessarius, quia sufficit dexter.

R. Dist. Min. Neque dexter neque sinister est necessarius determinatè, C. Indeterminatè, N. Ideòque aliquis oculus indeterminatè sumptus, est necessarius ad videndum: quamobrem duæ prædictæ propositiones, quatenus sibi sunt contradictoriæ; nec sunt ambæ veræ, nec falsæ; sed una vera, altera falsa; nam vel accipiuntur, hoc sensu:

Nullus oculus determinatè sumptus, est necessarius ad videndum.

Aliquis oculus determinatè sumptus, est necessarius ad videndum.

Et tunc prima est vera, secunda falsa: vel accipiuntur hoc sensu:

Nullus oculus indeterminatè sumptus, est necessarius ad videndum,

Aliquis oculus indeterminatè sumptus, est necessarius ad videndum.

Et tunc prima est falsa, secunda est vera.

Tertia objectio contra regulas oppositionum.

Suppono esse quatuor homines in scholâ: tres illorum scribere, quarto non scribente, & interim quempiam dicere.

Omnes in scholâ scribunt,

Aliqui in scholâ non scribunt.

Sed duæ illæ propositiones sunt ambæ falsæ, & tamen contradictoriæ.

R. Nego Min. Et dico, unam esse veram, alteram falsam, quâ parte sunt contradictoriæ: nam hæc propositio, *Aliqui non scribunt*, est implicite duplex hoc pacto, *Petrus v. g. non scribit: Paulus non scribit*; una autem illarum est vera, sicut generalis hæc, *omnes in scholâ scribunt*, erat falsa, ex eo, quod unus eorum non scriberet; si ergo prior erat fal-

falsa, quia Petrus non scribit, vera est ista posterior, *Petrus non scribit*; quæ includitur in illa, *aliqui in scholâ non scribunt*.

III. PROPOSITIO.

Logica non est Scientia propriè dicta.

PROBATUR. Scientia non est de rebus, quæ pendent à nobis liberè operantibus; Atqui Logica est de rebus, quæ pendent à nobis liberè operantibus, nimirum mentis operationibus vero conformandis. Ergo Logica non est Scientia propriè dicta.

O B J E C T I O.

Virtus mentis demonstrativa est scientia propriè dicta; atqui Logica est virtus mentis demonstrativa, ex *Philosopho*; ergo Logica est scientia dicta.

R. Dist. Min. Virtus mentis demonstrativa formaliter; C. Demonstrativa directivè solum, N. Porro Logica dicitur demonstrativa directivè solum, eò quod doceat modum conficiendi demonstrationes accuratas.

Inst. Atqui Logica est demonstrativa formaliter; ergo nulla solutio.

Prob. Subf. Habitus mentis discursivus, qui neque est formaliter topicus, neque formaliter sophisticus, est formaliter demonstrativus: atqui Logica est habitus mentis discursivus, neque formaliter topicus, neque formaliter sophisticus; ergo est habitus formaliter demonstrativus.

R. Dist. Maj. Est formaliter demonstrativus, latè loquendo, quatenus est cognitio rei necessariæ secundum essentiam, C. Demonstrativus propriè & accuratè loquendo, N. Quia non est de re necessaria secundum existentiam.

Inst. 2. Atqui Logica est habitus formaliter demonstrativus propriè loquendo.

Prob. Subf. Ille habitus est propriè demonstrativus, qui propriè dictas & accuratas conficit demonstrationes: atqui Logica est hujusmodi.

Prob. Min. Et assero demonstrationem Logicæ.

Omnis oratio explicans naturam rei definitæ debet constare ex genere & differentiâ.

Atqui definitio est oratio explicans naturam rei definitæ.

Ergo definitio debet constare ex genere & differentiâ maxime propria.

Sed hæc est demonstratio propriè dicta & valdè accurata.

R. Nego Min. Nam demonstratio propriè dicta debet esse de objecto propriè demonstrabili : atqui demonstratio Logicæ de definitione non est de re demonstrabili, quia non est de re necessaria, sed contingenti.

Inst. 3. Tam allata mox demonstratio Logicæ est propriè dicta & accurata, quàm ista demonstratio Physicæ.

Quod constat ex elementis contrariis, est corruptibile.

Atqui mixtum constat ex elementis contrariis. Ergo mixtum est corruptibile.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. est, quia hæc demonstratio physices de mixto, fit de re necessaria tam secundum existentiam, quam secundum essentiam : at vero demonstratio Logices de definitione fit solum de re necessaria quoad essentiam ; proindeque syllogismus physices est magis necessariis.

Inst. 4. Ideò superior demonstratio Physices dicitur propriè dicta & accurata, quia fit de corpore, quod ex hypothesi, quod existat, debet esse necessariò tale ; atqui pariter demonstratio Logices fit de definitione, quæ ex hypothesi, quod fiat, debet constare ex genere & differentiâ.

R. Dist. Maj. Quod ex hypothesi, quod existat, debet esse tale, ex hypothesi, quæ non pendet à libertate nostra, C. Quæ pendet à libertate nostra, N. At vero definitionis necessitas pendet ex hypothesi, quæ tota est in libertate nostra : proindeque contingenter se habet.

Inst.

Inst. 5. Licet corpus naturale pendeat à libertate Dei in sua existentia : nihilominus sufficientem habet necessitatem ad scientiam constituendam ; ergo à pari, licet definitio pendeat à libertate nostra , habeat sufficientem necessitatem ad scientiam.

R. Nego Conf. & par. Ratio dispar. est , quia, quæ pendent à libertate Dei, majorem habent constantiam & necessitatem , quam quæ pendent à libertate hominum ; quæ inconstans est & mutabilis.

Inst. 6. Tanta saltem est necessitas essentiae in objecto Logices, quanta est in objecto Physices : atqui hoc sufficit, ut Logica tam scientia propriè dicta, quam Physica.

Prob. Min. Ad Logicam constituendam scientiam propriè & accuratè, sufficit sola necessitas, quæ sola spectatur à scientiis propriè dictis : atqui sola necessitas essentiae spectatur à scientiis propriè dictis ; nullatenus verò spectatur necessitas existentiae.

Prob. Min. Ibi non spectatur necessitas existentiae, ubi nullatenus attenditur existentia ; atqui in scientiis propriè dictis nullatenus attenditur existentia objecti : ergo nec illius existentiae necessitas.

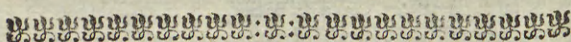
Prob. Min. In scientiis propriè dictis nullatenus attenditur id, quod se habet contingenter ad objectum, estque ab eo separabile sine illius interitu : atqui existentia objecti se habet contingenter ad objectum, estque ab eo separabilis.

Confirmatur hoc ratiocinium. Si necessitas existentiae spectatur à scientiis, propriè dictis, sola Metaphysica, quæ tractat de Deo, esset scientia accuratè loquendo : atqui hoc falsum est in principiis adversariorum.

Prob. Maj. Si necessitas existentiae spectatur à scientiis accuratè dictis, ea sola erit scientia accuratè, quæ sola habet objectum accuratè loquendo necessarium quoad existentiam : atqui sola Metaphysica, quæ tractat de Deo, habet objectum accuratè loquendo necessarium quoad existentiam.

Urgebis tandem : Existentia corporis naturalis & existentia Dei magis distant, quam existentia operationum mentis, & existentia corporis ; ergo sicut hoc non impedit, quin Physica sit accuratè loquendo scientia, ut Metaphysica : ita impedire non debet, quin Logica sit accuratè loquendo scientia, ut Physica.

Ab hujusmodi difficultatibus videant, quomodo se se extricent, qui negant, Logicam esse scientiam accuratè loquendo.

VI. PROPOSITIO.

Logica est Practica.

PROBATUR. Ea disciplina est Practica, quæ non conquiescit in objecti sui contemplatione, sed transit ad opus; atqui Logica non conquiescit in objecti sui contemplatione, sed transit ad opus; nam ea disciplina transit ad opus, quæ tota est in tradendis de objecto suo conficiendo regulis; atqui Logica est hujusmodi; sic docet, quæ ratione sit conficienda definitio accurata, quo pacto sit instituenda argumentatio; Ergo Logica transit ad opus, proindeque est practica.

O B J E C T I O I.

Disciplina, quæ non dirigit praxim, non est practica; atqui Logica non dirigit praxim.

Prob. Min. Si Logica dirigeret praxim, intellectus esset practicus in suis operationibus; atqui intellectus non est practicus in suis operationibus.

Prob. Min. Facultas, quæ sit practica se se extendendo ad operationes aliarum à se facultatum, non est practica in suismet operationibus: atqui intellectus extensione fit practicus, *ex Philosopho.*

R. Dist. Min. Intellectus extensione fit practicus, praxi strictè sumpta, pro sola actione libera, C. Praxi propriè dicta, pro qualibet operatione dirigibili per præcepta, N.

Inst. 1. Atqui intellectus non est practicus, praxi propriè dicta in suismet operationibus.

Prob. Subst. Facultas, quæ versatur circa speculationes propriè dictas, non est practica praxi propriè dicta: atqui intellectus in suis operationibus versatur circa speculationes propriè dictas.

R. Dist. Min. Intellectus in suis operationibus versatur cir-

circa speculationes, quatenus sunt praxes in Logica, C. Quatenus sunt speculationes in aliis scientiis, N.

Inst. 2. Logica versatur circa operationes mentis, quatenus sunt definitiones divisiones & argumentationes: atqui sub hoc respectu sunt speculationes, quatenus speculationes.

R. Dist. Maj. Logica versatur circa operationes, quatenus sunt definitiones operabiles per præcepta Logicæ, C. Quatenus sunt definitiones objectorum præcisè, N. Hoc posteriori modo spectantur ab aliis à Logica scientiis.

Inst. 3. Atqui Logica considerat definitiones quatenus sunt veræ speculationes.

Prob. Subst. Sub eo respectu definitiones sunt speculationes, sub quo sua non faciunt objecta: atqui Logica considerat definitiones, quatenus sua non faciunt objecta, v. g. definitionem corporis prout non transit ad fabricam corporis.

R. Dist. Maj. Sub eo respectu definitiones sunt speculationes objectorum suorum, C. sunt speculationes Logicæ, N. Nam definitio, v. g. corporis est simul speculatio & praxis, speculatio corporis, & praxis respectu Logicæ, à quâ fabricatur per præcepta.

Inst. 4. Atqui definitiones, quatenus fabricantur à Logica, sunt veræ speculationes respectu Logicæ; ergo, &c.

Prob. Subst. Definitiones Astronomicæ vel Geometricæ quatenus fabricantur ab Astronomia vel Geometria, sunt veræ speculationes respectu Astronomiæ vel Geometriæ; ergo à pari definitiones Logicæ, quatenus fabricantur à Logica, sunt veræ speculationes respectu Logicæ.

R. Nego Conf. & par. Et ratio dispar. est, quia definitiones Astronomicæ vel Geometricæ non sunt objectum Astronomiæ vel Geometriæ: at vero definitiones Logicæ fabricantur à Logica tanquam proprium Logicæ objectum: scientia autem dicitur practica, quando suum facit objectum.

Inst. 5. Ideò definitiones Astronomicæ vel Geometricæ sunt veræ speculationes respectu utriusque, quia sunt actus Astronomici & Geometrici respondentes habitui Astronomico & Geometrico: atqui pariter definitiones Logicæ sunt actus Logici respondentes habitui Logicæ.

R. Dist. Min. Atqui definitiones Logicæ sunt actus Logicæ simul & objectum Logicæ ab ea faciendum, C. Sunt actus Logici præcisè, N.

Inst. 6. Atqui Logica propriè non facit definitiones tanquam suum objectum.

Prob Subf. Cognoscere naturam, species & proprietates rei alicujus, non est rem istam propriè facere; atqui Logica nihil aliud præstat circa definitiones, quàm cognoscere earum naturam, species & proprietates.

R. Dist. Maj. Cognoscere speculativè, in contemplatione sistendo, C. Cognoscere practicè, tradendo præcepta de re conficiendâ, N. At Logica tradit præcepta de definitionibus conficiendis.

Inst. 7. Non aliter Logica cognoscit naturam & proprietates definitionis, quàm Mathematica cognoscit naturam & proprietates trianguli; atqui Mathematica cognoscit speculativè.

R. Nego Maj. & par. Ratio dispar. est, quia Mathematica ita cognoscit naturam trianguli, ut non intendat facere: at vero Logica cognoscit definitionem ea intentione, ut faciat.

Inst. 8. Licèt Mathematica dicat, triangulum constare tribus angulis, non censetur proinde intendere fabricam trianguli; ergo à pari licèt Logica dicat, definitionem constare genere & differentiâ, non statim censeretur debet intendere constructionem definitionis.

R. Nego Conf. & par. Ratio dispar. est, quia Mathematica id dicit, non ut doceat, quomodo fabricandus sit triangulus: at vero id dicit Logica, ut doceat, quomodo sit facienda definitio.

Inst. 9. Logica non intendit docere, quomodo sit faciendum id, quod est tale independentè à Logica, atqui definitio est talis independentè à Logica; ergo Logica non intendit docere, quomodo sit facienda definitio.

R. Dist. Min. Atqui definitio est talis independentè à Logica, talis quoad essentiam seu veritatem objectivam, C. Talis quoad existentiam in rerum natura, N. At Logica intendit eam facere quoad existentiam.

Inst. 10. Logica non intendit facere quoad existentiam id quod non considerat quoad existentiam: atqui Logica non considerat definitiones quoad existentiam, sed solum quoad essentiam, ut & aliæ scientiæ.

R. Dist. Min. Atqui Logica non considerat definitionem

nem quoad existentiam Logica ut scientia præcisè, C. Ut practica, N. Nam ratio praxeos addit supra essentiam objecti considerationem existentia.

O B J E C T I O II.

Logica est scientia; atqui scientia ut scientia, præcisè est speculativa; ergo Logica est speculativa.

R. Nego Min. Nam scientia ut scientia præcisè abstrahit à speculativa & practica, sicut genus à suis speciebus.

Inst. 1. Virtus mentis est vel speculativa vel practica: atqui scientia ut scientia præcisè est virtus mentis, nec est practica: ergo est speculativa.

R. Dist. Maj. Virtus mentis specificè & in particulari, vel est speculativa vel practica, C. Virtus mentis in genere & in communi, N. Nam sic abstrahit.

Inst. 2. Species virtutis mentis, est virtus mentis specificè: atqui scientia ut scientia præcisè, est una è quinque speciebus virtutis mentis; ergo scientia ut scientia, est virtus mentis specificè & in particulari.

R. Dist. Min. Atqui scientia ut scientia præcisè est una è speciebus virtutis mentis, species subalterna, C. species infima, N. Nam scientia ut scientia, est genus subalternum divisibile in duas species inferiores, in speculativam & practicam.

Inst. 3. Atqui scientia ut scientia in genere est speculativa.

Prob. Subf. Scientia speculativa dicitur ea, quæ ita cognoscit objectum, ut non transeat ad opus: atqui scientia ut scientia in genere cognoscit objectum, nec transit ad opus. Ergo scientia ut scientia in genere est speculativa.

R. Dist. Maj. Scientia speculativa dicitur ea, quæ non transit ad opus, sed positivè sistit in contemplatione objecti, C. Nec positivè sistit in contemplatione objecti sui, N. Porro scientia ut scientia in genere non transit quidem ad opus, sed nec positivè sistit in contemplatione objecti: at abstrahit ab utroque.

Inst. 4. Eo ipso scientia sistit in contemplatione objecti, quo suum cognoscens objectum non transit ad opus: atqui scientia ut scientia in genere non transit ad opus.

R. Dist. Maj. Eo ipso scientia sistit negativè in contemplatione objecti, C. Sistit positivè, N. Sicut animal generatim est negativè irrationale, quia non est rationale.

Inst. 5. Atqui Logica est scientia, quæ positivè sistit in contemplatione objecti.

Prob. Subst. Disciplina, quæ tota est circa speculationes, positivè sistit in contemplatione objecti: atqui Logica tota est circa speculationes, nempe circa operationes mentis.

R. Dist. Maj. Quæ tota est circa speculationes ut speculationes, C. Ut praxes, N. Porro operationes mentis spectantur à Logicâ tanquam praxes seu factibiles per præcepta.

Inst. 6. Sub eo respectu operationes mentis non sunt praxes, sub quo non sunt operabiles: atqui Logica considerat operationes mentis, quatenus non sunt operabiles.

Prob. Min. Logica considerat definitionem in genere: atqui definitio in genere non est operabilis, quia *produci singularium est*.

R. Dist. Min. Atqui definitio in genere non est operabilis per se proximè, C. Per sua singularia, N. Per hanc enim & illum definitionem producitur definitio generatim, sicut per hoc & illud individuum naturæ humanæ producitur homo generatim.

Inst. 7. Licet corpus naturale in genere sit operabile per hoc & illud corpus in particulari, nihilominus Physica, quæ spectat corpus in genere, censetur speculativa; ergo à pari licet definitio in genere sit operabilis per sua singularia, Logica, quæ spectat definitionem in genere, censeretur debet speculativè.

R. Nego Conf. & par. Ratio dispar. est, quia Physica non spectat corpus ut operabile à se ipsa, nec de illo conficiendo tradit præcepta; è contra verò Logica considerat definitiones ut operabiles à se ipsâ per suas regulas.

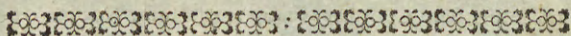
Inst. 8. Actus non sunt operabiles nisi ab ea facultate, cujus sunt essentialiter actus proprii: atqui operationes mentis sunt essentialiter actus intellectus: ergo non sunt operabiles à Logica.

R. Dist. Maj. Actus non sunt operabiles Physicè seu elicitive nisi à facultate, C. Non sunt operabiles moraliter seu directive, N. Quare operationes mentis eliciuntur ab intellectu & diriguntur à Logica.

Inst.

Inst. 9. Actus sempiternæ veritatis non indigent dirigi à Logica; atqui operationes mentis, v. g. Definitio, sunt sempiternæ veritatis

R. Dist. Min. Atqui operationes mentis sunt sempiternæ veritatis, si spectentur in se ipsis, suæque veritate objectiva, C. Si spectentur per ordinem ad intellectum, N. Nam possunt benè vel malè fieri, esse veræ vel falsæ; Logica autem instituta est, ut intellectus dirigatur in illis, ut par est, conficiendis.

V. PROPOSITIO.

Logica est speculativa.

PROBATUR. Hæc propositio in principiis Thomistarum sic. Disciplina, quæ tota est circa speculationes, est speculativa; atqui Logica non est circa speculationes; est enim tota circa mentis operationes, quæ sunt totidem speculationes, nusquam vero praxes; cum praxis sit alterius ab intellectu facultatis, juxta illud, *Intellectus extensione sit practicus* Ergo Logica tota est circa speculationes, proindeque est speculativa.

O B J E C T I O.

EA disciplina est practica, quæ intendit objecti sui confectionem: atqui Logica intendit objecti sui confectionem, siquidem de objecto suo præscribit: ergo Logica est practica.

R. Dist. Maj. Quæ intendit objecti sui confectionem, si illa confectio sit praxis, C. Si illa confectio sit speculatio, N. Porro confectio objecti Logicæ quædam est speculatio, v. g. confectio syllogismi est actualis ejus speculatio, cum fiat speculando, seu cognoscendo.

Instabis. Ea disciplina intendit confectionem objecti sui practicam, quæ tradit regulas de objecto suo conficiendo: atqui Logica tradit regulas de objecto suo conficiendo; ergo Logica intendit objecti sui confectionem practicam.

R. Dist. Maj. Quæ tradit regulas de objecto suo faciendi, regulas practicabiles, C. speculabiles, N. Porro quas tradit Logica regulas, eæ non sunt practicæ, quia sunt regulæ bene speculandi sive cognoscendi veritatem.

Inst. 2. Regulæ, quæ tendunt ad opus aliquod, verè sunt practicabiles : atqui quas tradit Logica regulas, eæ tendunt ad opus, v. g. *Definitio debet constare ex genere & differentia*; ergo regulæ Logicæ sunt practicabiles.

R. Dist. Maj. Regulæ, quæ tendunt ad opus aliquod extra intellectum, C. Ad opus intra intellectum, N. Porro regulæ omnes Logicæ tendunt ad opus intra intellectum, id est, ad operationes mentis, quæ sunt totidem speculationes.

Inst. 3. Atqui opus intra intellectum potest esse prætium, seu subjacere praxi.

Prob. Subl. Opus intra intellectum sunt, definitio, divisio & argumentatio : atqui hæ operationes sunt totidem praxes.

Prob. Min. Praxis est executio, seu applicatio præceptorum ad usum : atqui definitio, divisio & argumentatio subjacent executioni præceptorum Logicæ ad usum; ergo praxi subjacent.

R. Dist. Maj. Praxis est executio præceptorum ad usum, executio operis alicujus propriè faciendi, C. executio speculationis, N. At definire, dividere, & argumentari, est speculari; quod patet vel ex eo, quod scientiæ omnes speculativæ definiunt, dividunt & argumententur.

Inst. 4. Ibi est opus aliquod propriè faciendum, ubi est aliquid contingens, & multifariam operabile à nobis : atqui definitio, divisio & argumentatio sunt aliquid contingens operabile à nobis, & quidem multifariam; ergo definitio, divisio & argumentatio sunt opus propriè faciendum.

R. Dist. Maj. Si contingens illud atquè operabile non sit vera speculatio, C. Si sit speculatio, N. At operationes mentis sunt puræ speculationes, quia sunt cognitiones veritatis.

Inst. 5. Idem sit judicium de cæteris operationibus mentis, quod de syllogismo : atqui syllogismus non est speculatio respectu Logicæ.

Prob.

Prob. Min. Ea operatio non est speculatio pura, in qua reperitur artificiosa quædam rerum cognitarum dispositio: atqui in syllogismo reperitur artificiosa dispositio terminorum & propositionum.

R. Dist. Maj. In qua reperitur artificiosa rerum cognitarum dispositio, quæ fiat per transpositionem localem, aut aliam actionem practicam, qualis est dispositio domus, C. Dispositio, quæ fiat per speculationem ordinis rerum cognitarum, N. Unde ipsa syllogismi effectio est speculatio, quia nihil aliud est quam apprehensio ordinis rerum cognitarum ad invicem.

Inst. 6. Ea syllogismi dispositio verè practicum est aliquid, quæ ordinatur etiam ad scientias practicas: atqui dispositio syllogismi ordinatur ad scientias practicas, quæ scilicet utuntur syllogismis.

R. Dist. Maj. Quæ ordinatur ad scientias practicas sub eo respectu, sub quo sunt practicæ, C. Sub eo respectu, sub quo non sunt practicæ, N. At scientia practica *primò* speculatur, deinde procedit ad opus faciendum; Logica autem & syllogismus ipsi deserviunt tantum ad speculandum. Ita respondet R. P. GOUDIN insignis de Schola Thomistarum Philosophus. *Quest. Preambula. Art. 4. De Natura Logicæ.*

~~~~~

QUÆSTIO TERTIA.

De objecto Logices.

I. PROPOSITIO.

Res omnes non sunt objectum Logicæ.

PROBATUR. Illud non est objectum Logicæ, cujus notitiam *primò* per se Logica non intendit; atqui rerum omnium notitiam Logica *primò* per se non intendit; hoc enim minus est aliarum à Logica scientiarum. Ergo res omnes non sunt objectum Logicæ.

O B J E C T I O.

Idem est objectum Logicæ, quod & actuum Logicæ: atqui res omnes sunt objectum actuum Logicæ, v. g. definitionum; ergo & ipsius Logicæ.

R. 1. Dist. Maj. Idem objectum Logicæ actualis, C. Habitualis, N. Num ipsa Logica actualis seu actus Logicæ, est objectum Logicæ proximum.

R. 2. Dist. Maj. Quod est objectum actuum Logicæ dirigentium, C. Directorum, N. Porro res omnes sunt objecta actuum Logicæ directorum, sed non dirigentium: nam actus directi sunt proximum objectum actuum dirigentium.

Instabis. 1. Illud est objectum actuum Logicæ dirigentium, quod cognoscitur per Logicam, quodque ab ea expenditur ex professo: atqui res omnes cognoscuntur per Logicam, & ab ea expenduntur ex professo in Tractatu de Categoriis.

R. Dist. Maj. Quod cognoscitur per Logicam proximè & immediatè, C. Remotè tantum & mediatè, N. Porro res omnes per Logicam cognoscuntur mediantibus operationibus mentis, & expenduntur à Logica non propter se, sed propter operationes mentis dirigendas.

Inst. 2. Illud per se proximè cognoscitur & expenditur à Logica, in quod primò per se cadunt præcepta Logicæ: atqui præcepta Logicæ per se primò cadunt in res omnes definiendas & dividendas.

Prob. Min. Eodem modo judicandum est de cæteris Logicæ præceptis, quomodo de istis duobus: *Divisio debet fieri in membra adequata. Definitio debet constare ex genere & differentia*: atqui hæc duo præcepta primò per se cadunt in res definiendas & dividendas.

R. Neg. Min. Nam primò per se cadunt in definitionem & divisionem formaliter sumptas, prout sunt operationes.

Inst. 3. Hæc duo præcepta primò per se cadunt in id, quod dividi potest, quod constat ex genere & differentia: atqui res definiendæ, dividendæ possunt dividi, & constant ex genere & differentia; non item operationes mentis formaliter.

R. Dist. Min. Atqui res definiendæ, dividendæ sunt divisi-

visibiles, & constant genere & differentia entitativè, C. repræsentativè, N. At hæc præcepta docent *primò* per se, quid repræsentare sibi debeat intellectus inter definiendum & dividendum: sed operationes mentis sunt divisibiles repræsentativè, quia possunt repræsentare membra divisionis adæquata.

Inst. 4. Hæc duo præcepta Logicæ *primò* per se cadunt in id, quod potest reciprocari cum re definita: atqui res cognita reciprocari potest, non autem ipsa cognitio, quæ quia non identificatur cum re definita, non potest cum ea reciprocari; ergo non cadunt in id, quod constat genere & differentia repræsentativè.

R. Dist. Maj. Cadunt in id, quod potest reciprocari repræsentativè, C. entitativè, N. At cognitio reciprocatur repræsentativè, quatenus repræsentat aliquid reciprocum, v. g. Definitio hominis repræsentat animal rationale cum homine reciprocum.

Inst. 5. Atqui hæc duo præcepta cadunt in id, quod est reciprocum entitativè cum re definita.

Prob. Subs. Hæc duo præcepta Logicæ *primò* per se cadunt in id, quod prius est magisque spectabile: atqui esse reciprocum entitativè, prius est magisque spectabile, quam esse reciprocum repræsentativè, quia prius est esse, quam esse cognitum vel repræsentatum.

R. Dist. Maj. Quod est prius magisque spectabile respectu Logicæ, C. Quod est prius absolutè & in se, N. Porro respectu logicæ prius est esse reciprocum repræsentativè, quia Logica *primò* per se intendit docere, quid debeat operatio mentis repræsentare inter definiendum & dividendum.

Inst. 6. Illud est prius magisque spectabile respectu Logicæ, de quo *primò* per se Logica præscribit: atqui de rebus v. g. de genere & differentia *primò* per se Logica præscribit.

R. Dist. Maj. De quo *primò* per se Logica præscribit tanquam de objecto materiali suo, C. Tanquam de materia objecti materialis, N. Sicut enim colores in pictura sunt materia picturæ, sed non objectum ejus materiale, potius verò tabella; sic genus & differentia alique termini sunt materia operationum mentis & Logicæ, at non objectum materiale.

Inst.

Inst. 7. In scientiis materia & objectum materiale sunt quid idem; atqui termini Logici sunt materia Logicæ; ergo & objectum materiale.

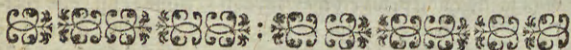
R. Dist. Maj. *Materia circa quam*, C. *Materia ex qua*; N. At termini Logici sunt materia Logicæ, ex qua coalescunt operationes mentis, sicut colores sunt materia, ex qua fit tabella.

Inst. 8. Illud est objectum materiale Logicæ, seu materia circa quam, propter quod instituta est Logica: atqui Logica instituta est propter res cognoscendas clarè & distinctè.

R. Dist. Maj. Propter quod tanquam objectum, C. tanquam finem, N. At Logica instituta est propter operationes mentis tanquam objectum, & propter res distinctè cognoscendas tanquam finem Logicæ: sicut architectura instituta est propter ædificium, tanquam objectum, & propter commodam habitationem, tanquam finem.

Inst. 9. In scientiis practicis objectum & finis sunt quid idem.

R. Dist. Objectum & finis proximus, C. Objectum & finis remotus, N. Ut videre est in Architectura.

II. PROPOSITIO.

Non sola demonstratio est objectum Logicæ.

PROBATUR. Illud solum non est objectum Logicæ, quod non solum intenditur à Logica; atqui non sola demonstratio intenditur à Logica: Logicus enim non minus intendit definire aut dividere quam demonstrare. Ergo non sola demonstratio est objectum Logicæ.

O B J E C T I O.

ILLud est objectum Logicæ adæquatum, ad quod Logica refert, quæcumque tractat: atqui Logica refert ad demonstrationem solam, quæcumque tractat; ergo sola demonstratio est objectum Logicæ.

Prob.

Prob. Min. Habitus, qui dicitur simpliciter demonstrativus, refert, quæcumque tractat ad demonstrationem: atqui Logica dicitur simpliciter demonstrativa.

R. Dist. Min. Atqui Logica dicitur demonstrativa, id est scientifica, ut & aliæ scientiæ, C. Demonstrativa, quasi habeat pro objecto demonstrationes. Subdistinguo, pro objecto inadæquato magisque præcipuo, C. Pro objecto adæquato & unico, N. Scilicet magis elucet vis ingenii in demonstratione quàm in apprehensione, vel iudicio: ideòque forsan Logica denominatur præsertim à demonstratione, demonstrativa.

Inst. 1. Si apprehensio & iudicium referantur ad argumentationem, certè ad eam referuntur, quæcumque tractantur in Logica, tanquam ad objectum unicum & adæquatum: atqui apprehensio & iudicium referuntur ad demonstrationem.

Prob. Min. Omnis pars refertur ad suum totum: atqui apprehensio & iudicium sunt partes demonstrationis; ergo referuntur ad demonstrationem.

R. Dist. Maj. Omnis pars per se, & ex natura sua, C. Pars per accidens, N. At apprehensio & iudicium non sunt partes per se demonstrationis, quia per se sine demonstratione manifestant veritatem.

Inst. 2. Partes essentielles totius sunt partes per se & ex natura sua: atqui apprehensio & iudicium sunt partes essentielles demonstrationis, sine quibus nulla potest esse vel concipi demonstratio; ergo sunt partes per se demonstrationis.

R. Dist. Min. Atqui apprehensio & iudicium sunt partes essentielles demonstrationis, ex parte demonstrationis, C. Ex parte sui, N. Sicut milites sunt partes essentielles exercitus, ex parte exercitus, at non ex parte sui.

Inst. 3. Atqui apprehensio & iudicium per se & ex parte sui referuntur ad demonstrationem.

Prob. Subl. Apprehensio & iudicium per se & ex parte sui referuntur ad finem ultimum intellectus: sed finis intellectus ultimus est demonstratio; ergo referuntur ad demonstrationem.

R. Dist. Maj. Per se & ex parte sui referuntur ad finem ultimum intellectus, finem adæquatum, C. inadæquatum, N. At demonstratio est finis solum inadæquatus mentis.

Inst.

Inst. 4. Summa & ultima perfectio intellectus, est finis ejus adæquatus; atqui demonstratio est summa & ultima perfectio intellectus; ergo est finis ejus adæquatus.

R. Dist. Min. Atqui demonstratio est summa & ultima perfectio intellectus, ordine dignitatis & executionis, C. ordine intentionis & relationis, N. Nam intellectus non minus intendit definire quàm demonstrare.

Inst. 5. Se habent apprehensio & judicium ad demonstrationem, sicut materia & forma ad corpus naturale: atqui materia & forma per se & ex parte sui referuntur ad corpus.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. est, quia materia & forma sunt entia per se incompleta, nata ingredi compositionem corporis: at vero apprehensio & judicium sunt operationes per se completæ, per se manifestantes veritatem.

Inst. 6. Ideo materia & forma sunt partes per se corporis, quia de se exigunt componere corpus: atqui pariter apprehensio & judicium de se exigunt componere demonstrationem.

Prob. Min. Quæ non possunt assequi finem suum seorsim à demonstratione, de se exigunt componere demonstrationem: atqui apprehensio & judicium non possunt assequi finem suum seorsim à demonstratione.

R. Nego Min. Quia possunt seorsim à demonstratione manifestare veritatem: definitio quidem, explicando naturam rei per genus & differentiam: Divisio autem aperiendo partes & species.

Inst. 7. Finis apprehensionis & judicii in Logica est parere scientiam: atqui apprehensio & judicium seorsim à demonstratione non possunt parere scientiam, si quidem scientia est foetus demonstrationis.

R. Dist. Min. Atqui apprehensio & judicium seorsim à demonstratione non possunt parere scientiam stricte sumptam, pro cognitione per causas, C. Scientiam late sumptam, pro cognitione certa & evidente præcisè, N.

Inst. 8. Logica, quæ est instrumentum sciendi potissimum, spectat id, quod parit scientiam perfectiorem: atqui demonstratio parit scientiam perfectiorem quàm apprehensio & judicium; quia cognitio per causas perfectior est cognitione simplici absque notitia causæ.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Logica potissimum spectat id, quod parit scientiam perfectiorem, spectat tanquam objectum primum & præcipuum, C. Tanquam objectum adæquatum & unicum, N. Porro objectum scientiæ primum, non est semper unicum & adæquatum: sic v. g. Deus est objectum primum Metaphysices, non tamen unicum: nam insuper Ens generatum, substantia, accidens, Angelus & anima rationalis sunt de ipsius objecto totali & adæquato.

III. PROPOSITIO.

Tres mentis operationes sunt objectum Logices.

PROBATUR. Illud est objectum Logicæ adæquatum, quod *primò* per se intenditur à Logica, & ad quod referuntur, quæcunque tractantur in Logica. Atqui tres mentis operationes sunt hujusmodi; quia quæcunque tractantur in Logica, vel sunt operationes mentis, vel earum principia, proprietates, & appendices. Ergo tres mentis operationes sunt objectum Logices adæquatum.

O B J E C T I O.

Illud non est objectum Logicæ, quod non consideratur à Logica propter se, sed propter aliud: atqui tres mentis operationes non considerantur à Logica propter se, sed in gratiam aliarum rerum in aliis scientiis cognoscendarum.

R. Dist. Min. Atqui tres mentis operationes considerantur à Logica propter aliud tanquam finem ultimum, C. Propter aliud tanquam objectum Logicæ, N. Nam aliæ scientiæ comparandæ sunt finis ultimus Logicæ, at non illius objectum: sicut commoda habitatio est finis Architecturæ, at non ejus objectum.

Inst. I. In disciplinis practicis objectum & finis sunt unum & idem: atqui tres mentis operationes non sunt finis Logicæ; ergo nec objectum.

R. Dist. Maj. Objectum & finis proximus sunt unum & idem, C. objectum & finis remotus atque ultimus, N. Porro

Porro tres mentis operationes sicut sunt objectum Logicæ, ita sunt ejus finis proximus.

Inst. 2. Objectum & finis proximus Logicæ debet habere unitatem, commensurationem, distinctionem & relationem; atqui tres mentis operationes non habent illas conditiones, v. g. unitatem & distinctionem.

Prob. Min. *De unitate.* Operationes essentialiter diversæ non habent unitatem: atqui tres mentis operationes sunt essentialiter diversæ; ergo non habent unitatem.

R. Dist. Maj. Operationes essentialiter diversæ non habent unitatem specificam, C. Genericam, N. At habent operationes mentis unitatem genericam: *primò* ex eo, quod sint operationes mentis: *secundò* ex eo, quod sint dirigibiles ad veritatem per regulas Logicæ.

Inst. 3. Ut operationes mentis haberent unitatem genericam requisitam ad objectum Logicæ, deberent omnes esse dirigibiles ad veritatem: atqui non sunt omnes dirigibiles ad veritatem.

Prob. Min. Apprehensio prima mentis operatio, non est dirigibilis ad veritatem; ergo non sunt omnes ad veritatem dirigibiles.

Prob. Ant. Operatio ita semper vera, ut nunquam possit esse falsa, certè non est dirigibilis ad veritatem: atqui apprehensio simplex semper est veritatis particeps & quidem necessariò; ergo non est dirigibilis ad veritatem.

R. Dist. Maj. Operatio semper vera non est dirigibilis ad veritatem, metu erroris & falsitatis, C. Metu confusionis & obscuritatis, N. At apprehensio dirigitur à Logica, si non metu falsitatis, saltem metu obscuritatis & confusionis, quæ solet occurrere inter apprehendendum.

Inst. 4. Atqui apprehensio simplex non est dirigibilis ad veritatem, metu obscuritatis & confusionis.

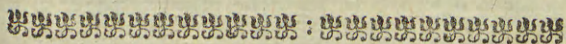
Prob. Subf. Operatio simplicissima, unicum simplexque repræsentans objectum non potest esse obscura vel confusa: atqui apprehensio simplex est operatio simplicissima; unicum simplexque repræsentans objectum; ergo nec obscura, nec confusa esse potest.

R. Dist. Maj. Operatio simplicissima tam formaliter quàm præsuppositivè, C. Formaliter solum, N. Porro apprehensio est quidem simplex formaliter, sed est præsuppositivè
com-

complexa, quia multa præsupponit objecta ita permixta, ut sine tractatu de Categoriis & Universalibus, difficile sit unumquodque distinctè percipere.

Inst. 5. Si apprehensio non sit formaliter confusa vel obscura, ergo formaliter sumpta non est dirigibilis ad veritatem.

R. Dist. Conf. Ergo formaliter sumpta non est dirigibilis per se, suamque immediatè essentiam, C. Per conditiones requisitas, sine quibus ipsa non potest benè se habere, N.

QUÆSTIO QUARTA.

De necessitate Logices ad alias scientias.

I. PROPOSITIO.

Logica non est simpliciter necessaria ad alias scientias in statu perfecto comparandas.

PROBATUR. Ea disciplina non est simpliciter necessaria ad alias scientias in statu perfecto comparandas, sine qua ceteræ scientiæ possunt absolutè comparari in statu perfecto; atqui sine Logica artificiali possunt comparari ceteræ scientiæ, in statu perfecto; nam scientiæ primariæ & directæ possunt comparari sine scientia secundaria tantum & reflexa. Atqui ceteræ præter Logicam scientiæ, sunt primariæ & directæ, Logica verò est scientia secundaria tantum & reflexa, quæ non comparatur nisi per reflexionem supra ceteras scientias præhabitas. Ergo sine Logica artificiali possunt comparari ceteræ scientiæ, vel etiam in statu perfecto, proindeque Logica non est simpliciter necessaria ad illas scientias etiam in statu perfecto comparandas.

O B J E C T I O.

EA disciplina est simpliciter necessaria ad alias scientias comparandas, sine qua ceteræ scientiæ non possunt absolutè comparari in statu perfecto: atqui sine Logica ceteræ scientiæ non possunt absolutè comparari.

Prob. Min. Sine ea disciplina non possunt aliæ scientiæ

PARS I.

E

com-

comparari, quæ sola scientes facit, quâ clausâ clauduntur aliæ, quâ apertâ cœteræ omnes patent: atqui Logica artificialis est hujusmodi, *ex S. August. Lib. de Ordine, cap. 3.*

R. Dist. Min. Atqui sola Logica scientes facit, spectando id, quod ut plurimum fit, C. Spectando id, quod fieri potest absolute, N. Licet enim ordinariè aliæ scientiæ non acquirantur nisi interventu Logicæ, possunt tamen absolute comparari sine Logica.

Inst. 1. Ut aliquis sit perfectè sciens, debet scire se scire, se benè processisse in acquirenda scientia sua: atqui sine Logica artificiali nemo potest absolute scire se scire.

Prob. Min. Nemo potest absolute scire se scire sine modo & instrumento sciendi: atqui modus seu instrumentum sciendi, est Logica artificialis.

R. Dist. Maj. Nemo potest scire se scire sine modo sciendi naturali, C. Sine modo sciendi artificiali, N. At Logica naturalis est modus sciendi naturalis & absolute sufficiens.

Inst. 2. Atqui nemo potest scire se scire sine modo sciendi artificiali.

Prob. Subf. Nemo potest scire se scire, nisi calleat leges tutò procedendi in scientiis acquirendis: atqui sine modo sciendi artificiali nemo potest scire leges tutò procedendi in scientiis acquirendis.

R. Dist. Maj. Nisi calleat leges tutò procedendi in scientiis, calleat æquivalenter per Logicam naturalem seu evidentiam, C. Nisi calleat formaliter per actualem reflexionem, N.

Inst. 3. Atqui sine modo sciendi artificiali nemo potest scire æquivalenter & sufficienter leges procedendi in scientiis.

Prob. Subf. Nemo potest scire sufficienter leges procedendi in scientiis, nisi aliundè penetret bonitatem definitionis, divisionis & demonstrationis: atqui sine modo sciendi artificiali nemo potest aliundè penetrare vim & bonitatem definitionis, divisionis & demonstrationis.

R. Nego Min. Nam per solam terminorum evidentiam, atque sedulam attentionem penetrari potest absolute vis & connexio prædicati cum subiecto, antecedentis cum consequen-

quente; idque liquet, vel ex eo quod prima demonstratio, per quam comparata fuit prima Logica, sine regulis & legibus comparata fuerit.

Inst. 4. Nemo potest abundè penetrare bonitatem definitionis, divisionis & demonstrationis, nisi noverit genus & differentiam, majus & minus extremum: atqui sine modo sciendi artificiali nemo potest dignoscere, quid sint genus & differentia, majus & minus extremum.

R. Dist. Min. Atqui sine modo sciendi artificiali nemo potest dignoscere, quid sit genus formaliter sumptum, ut genus est, C. Quid genus materialiter sumptum, quod est genus, v. g. vivens sentiens in homine, N. At sufficit absolutè dignoscere genus materialiter sumptum.

Inst. 5. Atqui ad habendam scientiam in statu perfecto non sufficit dignoscere genus materialiter, aut majus extremum materialiter sumptum.

Prob. Subs. Ut aliquis habeat scientiam in statu perfecto, ita debet esse comparatus, ut valeat solvere fallacias & sophismata contra veritatem pugnantia: atqui hoc nemo præstare potest, nisi dignoscat genus & majus extremum formaliter sumptum.

R. Dist. Maj. Ut valeat resolvere fallacias & sophismata utendo terminis naturalibus & primæ intentionis, v. g. *causa*, *effectus*, *partis*, *totius*, C. utendo terminis artificialibus & secundæ intentionis, v. g. *ex puris negantibus*, vel *ex puris particularibus nihil concluditur*, N. At sufficit ad hoc cognoscere genus materialiter, pariter & majus minusve extremum.

Inst. 6. Nemo potest solvere fallacias pugnantes contra rectam Logicæ formam, nisi noverit formam Logicam: atqui fieri potest, ut fallaciæ se teneant ex parte formæ tylogisticæ, & pugnent contra rectam Logicæ formam.

R. Dist. Maj. Nisi noverit formam Logicæ saltem æquivalenter per evidentiam, C. Formaliter per reflexionem supra leges & regulas syllogismorum, N. v. g. Si fallacia concludat ex particularibus, respondebit, qui fuerit Logicæ artificiali destitutus, nihil sequi ex parte ad totum.

Inst. 7. Tam ad rectè differendum, vel ad resolvendas diffi-

difficultates contra operationes mentis, opus est Logicâ artificiali formaliter sumptâ, quàm opus est arte pingendi vel saltandi, ad rectè & sine errore pingendum & saltandum: atqui hoc posterius neceffe est.

R. 1. Nego Maj. & par. Ratio dispar. est quia in aliis artibus nihil est fortassis, quod æquivalet earum regulis & præceptis: at in Logicâ est aliquid æquivalens regulis Logicæ artificialis, nimirum evidentia connexionis prædicati cum subiecto, consequentis cum antecedente.

R. 2. Nego Min. Nam absolutè loquendo potest aliquis, quamquam difficilior, appositè pingere sine arte pingendi formata; sic qui primus omnium rectè pinxit, videtur pinxisse absque arte pingendi formata.

Inst. 8. Nemo potest habere objectum Logicæ sine Logica: atqui operationes mentis sunt objectum Logicæ.

R. Dist. Min. Operationes mentis ut dirigendæ per regulas & præcepta Logicæ, C. Operationes mentis præcisè, N. Quare opus est Logicâ artificiali ad operationes mentis exercendas per regulas & præcepta: non ad operationes mentis simpliciter & absolutè exercendas, evidentiam monstrante viam.

II. PROPOSITIO.

Logica est simpliciter necessaria ad alias scientias in statu perfecto comparandas.

PROB. Ea disciplina est simpliciter necessaria ad alias scientias in statu perfecto comparandas, sine quâ nemo potest esse perfectè sciens & imperturbabilis in suâ scientiâ. Atqui sine Logicâ artificiali nemo potest esse perfectè sciens, & imperturbabilis in scientiâ suâ; nam nemo potest esse perfectè sciens, nisi sciat se benè processisse in scientiâ suâ: atqui sine Logicâ nemo potest scire se benè processisse in sua scientia; quia sola Logica docet modum benè procedendi in scientiis comparandis. Ergo sine Logica artificiali nemo potest

test esse perfectè sciens, proindeque Logica esse simpliciter necessaria ad alias scientias in statu perfectò comparandas.

O B J E C T I O.

EA scientia non est simpliciter necessaria ad alias scientias, sine quâ cæteræ scientiæ possunt absolutè comparari : atqui sine Logica artificiali possunt absolutè comparari aliæ scientiæ in statu perfectò.

Prob. Min. Scientiæ directæ & primariæ possunt absolutè comparari sine scientia reflexa & secundaria : atqui cæteræ scientiæ sunt directæ, Logica verò artificialis, est reflexa & posterior.

R. Dist. Min. Atqui cæteræ scientiæ sunt directæ & priores, si spectentur in statu imperfectò, C. Si spectentur in statu perfectò, N. Igitur Logica est prior simul & posterior alijs scientiis : prior illis in statu perfectò spectatis ; posterior illis in statu imperfectò.

Inst. 1. Tunc scientia habetur in statu perfectò, quando est cognitio vera, certa & evidens rei necessariæ per causas : atqui antè Logicam inventam per reflexionem, fuerunt cognitiones veræ, certæ, & evidentes rerum necessariarum per causas.

R. Dist. Maj. Quando est cognitio talis, ut sciens sit imperturbabilis in sua scientia, C. Secus, N. At sine Logica artificiali nemo sciens esse potest imperturbabilis in sua scientia, quia poterit irretiri fallacijs & sophismatibus.

Inst. 2. Tunc aliquis est sciens & imperturbabilis in sua scientia, quando evidentem apprehendit connexionem consequentis cum antecedente : atqui sine Logica artificiali apprehendi potest evidens connexio antecedentis cum consequente : v g. in Physica sic, *Corpus mixtum constat ex contrariis, ergo est corruptibile.*

R. Dist. Min. Potest sine Logica apprehendi evidens connexio consequentis cum antecedente in materia faciliiori, C. In quacunque materia, vel difficiliiori, N. Ad hoc enim non sufficit naturale lumen.

Inst. 3. Res Mathematicæ sunt materia difficilis : atqui sine Logica artificiali apprehendi potest evidens con-

nexio consequentis cum antecedente in rebus Mathematicis.

Prob. Min. Sunt Mathematici, & quidem eruditionis singularis, qui numquam rebus Logicis studuerunt; ergo sine Logica artificiali deprehendi potest evidens connexio consequentis cum antecedente in rebus Mathematicis.

R. Dist. Ant. Sunt Mathematici, qui nunquam rebus Logicis studuerunt seorsim à Mathesi, C. Unâ cum Mathesi, N. Nam didicerunt simul & Mathesim & Logicam, audiendo quid esset definitio, divisio & argumentatio.

Inst. 4. Illi sunt perfecti Mathematici, qui Mathematicas conclusiones omnes deducunt ex principiis: atqui sine ulla Logica possunt deduci conclusiones Mathematicæ omnes.

Prob. Min. Quæ continentur in principiis à Logica independentibus, possunt deduci ex illis sine Logica; atqui conclusiones Mathematicæ omnes continentur in principiis Matheseos à Logica independentibus.

R. Dist. Maj. Quæ continentur formaliter & explicitè, C. virtualiter tantum & implicitè, N. At conclusiones Matheseos continentur implicitè solum in principiis: idèdque opus est Logicâ, ut tutò inde eruantur sine errandi formidine.

Inst. 5. Atqui ut eruantur tutò conclusiones Matheseos ex principiis nullâ opus est artificiali Logicâ.

Prob. Subf. Logica requiritur solum ad eas faciliùs eruendas, non autem ad eas absolute eruendas: ergo possunt absolute erui ex principiis sine Logica artificiali.

Prob. Ant. Habitus naturalis dat solum, ut faciliùs obtineamus, quod sine illo absolute possumus, v. g. habitus temperantiæ ad facilius vivendum temperanter: atqui Logica artificialis est habitus naturalis; ergo dat solum, ut faciliùs eruamus conclusiones Matheseos.

R. Dist. Min. Atqui Logica artificialis est habitus naturalis, Logica habitualis, C. Actualis, N. At Logica saltem actualis seu reflexio supra operationes requiritur absolute, ut tutò differamus.

Inst. 6. Si opus esset Logicâ artificiali ad eruendas
con-

conclusiones in Mathematica aliisque scientiis, Logica esset quoque necessaria ad seipsam, ut suas erueret conclusiones: atqui hoc dici non potest.

R. Nego Maj. Nam quamvis aliæ scientiæ egeant Grammaticâ ad congruè loquendum, ipsa tamen Grammatica non eget alia priori Grammaticâ ad congruè loquendum. Ita quamvis aliæ scientiæ egeant Logicâ, ipsa tamen Logica non eget alia Logicâ ad differendum; quia *quod est tale per se, non indiget fieri tale per aliud.*

Inst. 7. Logica esset necessaria ad eruendas conclusiones Logicas: atqui conclusiones Logicæ sunt ipsa Logica, saltem actualis: ergo necessaria esset ad seipsam.

R. Dist. Maj. Logica dirigens & secundum diversas sui partes, C. Logica directâ & secundum eandem sui partem, N. Porro conclusiones Logicæ, sunt ipsa Logica directâ, non autem dirigens; Logica igitur dirigens est necessaria ad directam: sed directâ non est necessaria ad seipsam, alioquin esset prior & posterior ipsâ.

QUÆSTIO QUINTA.

De distinctione Logicæ docentis ab utente.

I. PROPOSITIO.

Logica docens & utens sunt duo habitus realiter inter se distincti.

PROBATUR. Illi habitus distinguuntur realiter, qui tollunt distinctas realiter difficultates; atqui Logica docens & utens tollunt distinctas realiter difficultates; nam Logica docens tollit difficultatem, qui occurrit in cognoscendis Logicæ præceptis; Logica verò utens tollit difficultatem, quæ occurrit in applicandis Logicæ præceptis: atqui eæ difficultates sunt ab invicem realiter distinctæ & separabiles; sic enim sæpius, ut superatâ difficultate, quæ est in cognoscendis Logicæ præceptis, supersit adhuc difficultas non mediocris in iisdem præceptis applicandis; idque præsertim

videre est in regulis syllogismorum executioni demandandis. Ergo Logica docens & utens tollunt distinctas realiter difficultates, proindeque sunt duo habitus realiter inter se distincti.

O B J E C T I O.

Illi habitus non distinguuntur realiter, qui non tollunt diversas difficultates; atqui Logica docens & utens non tollunt diversas difficultates; ergo Logica docens & utens non distinguuntur realiter.

Prob. Min. Si superatâ difficultate, quæ est in cognoscendis Logicæ præceptis, nulla remaneat difficultas superanda in applicandis, certè Logica docens & utens non tollunt diversas difficultates: atqui superatâ per docentem difficultate, quæ est in cognoscendis logicæ præceptis, nulla remanet difficultas superanda per utentem in iisdem applicandis.

Prob. Min. Si remaneret alia difficultas in applicandis præceptis superatâ difficultate in cognoscendis, illa difficultas se teneret vel ex parte materiæ, vel ex parte formæ logicæ, vel ex parte facultatis dirigentis & exequentis; atqui non se tenet, *Primò* ex parte materiæ, quia eam subministrare aliarum est scientiarum. *Secundò*, non se tenet ex parte formæ, quia eam suppeditat logica docens. *Tertiò*, non ex parte facultatis dirigentis & exequentis, quia idem est intellectus, qui docet & exequitur præcepta Logicæ.

R. Nego Min. Et dico novam illam difficultatem se tenere ex parte formæ, non quidem cognoscendæ, sed introducendæ in materiam; vel potius ex parte facultatis exequentis, quæ nescio quam ingenii tarditatem experitur in applicandis logicæ præceptis.

Inst. I. Ibi nulla debet se tenere difficultas ex parte facultatis exequentis, ubi eadem est facultas dirigens & exequens: atqui idem est intellectus, qui docet seu dirigit, & qui exequitur, jamque supponitur facile dirigere seu nosse formam Logicam.

R. Dist. Min. Ubi eadem est facultas dirigens & exequens sine novâ difficultate, C. Dirigens & exequens cum novâ difficultate, N. At intellectus novare patitur difficultatem

tem in exequendis Logicæ præceptis, iisque in subjectam materiam introducendis, ut vel ipsâ constat experientiâ.

Inst. 2. Facultas adjuta habitu subordinante non patitur novam difficultatem in exercendis actibus habitûs subordinati, v. g. voluntas amans Deum faciliè amat proximum: atqui actus logicæ utentis sunt subordinati actibus & habitui Logicæ docentis; ergo intellectus Logica docente instructus non paritur novam difficultatem in exequendis Logicæ, præceptis.

R. Dist. Maj. Facultas adjuta habitu subordinante non patitur novam difficultatem in actibus subordinati habitûs, quando actus non exigunt novum habitum, ut faciliè exercentur, v. g. actus amoris proximi in eo, qui amat Deum, C. Quando actus illi subordinati novum exigunt habitum, ut v. g. actus Medicinæ in eo qui habet Physicam, N. At actus Logicæ docentis & utentis exigunt diversum habitum, sicut actus Medicinæ & Physicæ.

Inst. 3. Ut exercentur actus Logicæ utentis, sufficit sedula attentio ad præcepta Logicæ docentis jam cognita.

Resp. Dist. Ant. Ut exercentur utcumque nec sine difficultate, C. Ut exercentur faciliè & promptè, N. Nam prætereâ requiritur praxis & usus, quo novus comparatur exequendi habitus, nova facilitas, quæ sanè major est centissimâ vice quàm primâ.

Inst. 4. Atqui ad exercendos faciliè actus subordinatos Logicæ docentis & utentis sufficit unicus habitus cum attentione.

Prob. Subs. Toties sufficit unicus habitus ad exercendos actus subordinatos, quoties unicum est objectum actuum subordinatorum: atqui unicum est objectum actuum Logicæ docentis & mentis, nempe operationes mentis; ergo sufficit unicus Logicæ docentis & utentis habitus.

R. Dist. Maj. Quoties unicum est objectum formale, C. objectum materiale, N. At in Logica docente & utente duo sunt diversa objecta formalia, nimirum docere & exequi; aliud autem est docere, aliud exequi, ut experientiâ constat.

Inst. 5. Unicum est objectum formale Logicæ docentis & utentis, si utraque habeat pro objecto formali diri-

gibilitatem operationum mentis ad veritatem ; atqui ita se res habet.

R. Dist. Maj. Unicum est objectum formale genericum, C. specificum, N. Nam quamvis Logica docens & utens conveniant in dirigibilitate mentis operationum , differunt tamen in eo , quod docens dirigat cognoscendo & tradendo præcepta , utens vero exequendo tradita & cognita præcepta.

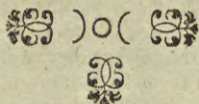
Inst. 6. Atqui implicat Logicam docentem & utentem habere idem objectum genericum , nisi habeant & specificum.

Prob. Subst. Implicat objectum constitutivum & distinctivum alicujus scientiæ, esse genericum & commune : atqui objectum formale, est constitutivum & distinctivum scientiarum ; ergo implicat dari objectum formale genericum.

R. Dist. Maj. Implicat objectum distinctivum esse genericum & commune iis, a quibus est distinctivum, C. iis, quorum est distinctivum, N. At dirigibilitas operationum mentis distinguit Logicam docentem & utentem ab aliis scientiis ; idèdque non est communis & generica aliis scientiis ; sed non distinguit Logicam docentem ab utente ; idèdque potest esse communis utrique : sicut sensitivitas distinguens hominem à plantis, est communis homini cum belluis.

Inst. 7. Una disciplina debet habere idem objectum formale specificum ; atqui Logica docens & utens sunt una disciplina.

R. Dist. Maj. Una disciplina simplex & partialis, C. Complexa & totalis, N. Alioqui tota latè Philosophia unicum haberet objectum formale specificum pro Logicâ , Physicâ & aliis , quod apertè falsum est.

II. PROPOSITIO.

*Logica docens & utens non sunt duo habitus
realiter distincti.*

PROB. Illi habitus non distinguuntur realiter, quorum unum est idemque objectum formale, habitus enim specificantur ab objectis formalibus. Atqui Logicæ docentis & utens unum est idemque objectum formale, nempe dirigibilitas trium mentis operationum ad veritatem per regulas & præcepta. Ergo Logica docens & utens non sunt duo habitus realiter inter se distincti.

O B J E C T I O.

[[Illi habitus sunt realiter inter se distincti, qui tollunt distinctas realiter difficultates: atqui Logica docens & utens tollunt distinctas realiter difficultates; ergo Logica docens & utens sunt duo habitus realiter inter se distincti.

Prob. Min. Logica docens tollit eam difficultatem, quæ est in cognoscendis Logicæ præceptis, Logica verò utens tollit eam difficultatem, quæ est in applicandis Logicæ præceptis: atqui duæ illæ difficultates sunt realiter distinctæ.

Prob. Min. Experienciâ constat sæpe sæpius Logicis esse nota Logicæ præcepta, cum interim gravem patiantur difficultatem in definiendo, dividendo & argumentando; ergo difficultates docendi & applicandi sunt realiter distinctæ.

R. Dist. ult. Ant. Cum interim gravem patiantur difficultatem in definiendo, dividendo & argumentando, difficultatem quæ se teneat ex parte materiæ, vel defectu attentionis ad præcepta Logicæ, C. Difficultatem quæ se teneat ex defectu habitus Logicæ utens, N.

Inst. 1. Idem contingit in Logica utente, quod in Grammatica utente: atqui sæpe fit, ut qui novit Grammaticæ regulas & præcepta ad congruè loquendum, qui præsentem habet materiam, de quâ congruè loquatur, qui tandem omnem animi attentionem adhibet ad congruè loquendum, adhuc patiatur difficultatem in congruè loquendo ex tempore; ergo id provenit ut in Grammaticâ, ita & in Logicâ ex defectu habitus utens.

R. Dist.

R. Dist. Min. Atqui sæpè fit, ut qui novit Grammaticæ regulas, patiat^{ur} adhuc difficultatem incongruè loquendo, qui novit memoriter solum, C. Qui novit scientificè, earumque vim penetrat, N.

Inst. 2. In applicandis Grammaticæ sic & Logicæ præceptis, est quædam ingenii tarditas superanda etiam ab iis, qui Logicâ docente scientificâ præditi sunt.

R. Dist. Maj. In applicandis præceptis est quædam ingenii tarditas superanda per sedulam attentionem ad regulas, C. Superanda per novum habitum, N.

Inst. 3. Ibi opus est novo habitu Logicæ utentis, ubi requiritur facilitas exequendi præcepta, distincta à facilitate cognoscendi præcepta; atqui requiritur facilitas exequendi distincta realiter à facilitate cognoscendi præcepta Logicæ.

Prob. Min. Et suppono quempiam perfectè penetrare vim præceptorum Logicæ per actus Logicæ docentis sæpè repetitos, nunquam verò vel rarè exercuisse illa præcepta: atqui in illa hypothese habebit facilitatem cognoscendi præcepta sine facilitate ea applicandi.

R. Neg. Min. Cum enim eadem sit entitas utriusque facilitatis cognoscendi, & exequendi, si semel habeat facilitatem unam, habebit & alteram.

• Inst. 4. Habebit ille, quem suppono, facilitatem, quæ comparatur per actus Logicæ docentis sæpè repetitos; atqui per actus sæpè repetitos Logicæ docentis producit^{ur} sola facilitas docendi, nullatenus facilitas exequendi; ergo habebit facilitatem cognoscendi præcepta sine facilitate ea applicandi.

R. Min. Facilitas non producit^{ur} nisi per actus sibi respondentes & similes: atqui actus Logicæ docentis non sunt similes aut respondentes facilitati Logicæ utentis; ergo per actus Logicæ docentis nullatenus producit^{ur} facilitas exequendi.

R. Dist. Min. Atqui actus Logicæ docentis non sunt similes facilitati Logicæ utentis, facilitati spectatæ formaliter ut est utens, C. Facilitati spectatæ realiter & identicè, N. Cum enim eadem sit docentis atque utentis entitas; dum producit^{ur} una, producit^{ur} & altera quoad entitatem & realiter.

Inst.

Inst. 5. Per actus Logicæ utentis non producitur facilitas docendi quoad entitatem; ergo à pari per actus Logicæ docentis non producitur facilitas utendi quoad entitatem.

R. Nego Conf. & par. Ratio dispar. quia actus Logicæ utentis supponit jam comparatam Logicam docentem, cui subordinatur: at verò actus Logicæ docentis supponit habitum Logicæ utentis jam comparatum, imo ei comparando non parum inservit.

Inst. 6. Ibi non est producta Logica utens, etiam quoad entitatem, ubi nova subinde producitur facilitas definiendi, dividendi & argumentandi: atqui per actus Logicæ utentis producitur subinde facilitas definiendi, dividendi & argumentandi.

Prob. Min. Ibi producitur nova facilitas definiendi, dividendi & argumentandi, ubi minùs difficultatis superest: atqui successu temporis minùs supererit difficultatis definiendi, dividendi & argumentandi, quàm fuerat ab initio.

R. Dist. Min. Atqui successu temporis minùs difficultatis supererit definiendi, dividendi & argumentandi, ob incrementum quotidianum prioris habitus, C. Secus, N. Atqui fuerat primâ vice productus per actus Logicæ docentis habitus, pergit augeri per actus Logicæ utentis sæpè repetitos.

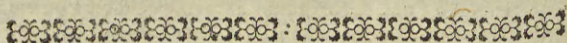
Inst. 7. Sed diversus est habitus, qui producitur primâ vice per actus docentis, ab eo, qui producitur secundâ vice per actus utentis, sicut & actus, à quibus producuntur, sunt diversi.

R. Dist. Sed diversus est habitus, diversos officio, munere & formalitate, C. Diversus re & entitate, N. Nam eadem habitus entitas diversa fortitur nomina pro diverso munere atque officio.

Inst. 8. Illi habitus sunt diversi re atque entitate, qui sæpè separantur quoad existentiam: atqui habitus docendi separatur quoad existentiam ab habitu utendi, qui successu temporis acquiritur.

R. Dist. Min. Atqui habitus docendi spectatus quoad sui principium, separatur ab habitu exequendi spectato quoad sui incrementum, C. Habitus docendi spectatus quoad sui principium separatur ab habitu exequendi spectato quoad sui principium, N. Igitur dum incipit habitus docendi, incipit quoque habitus exequendi. *Secundò*, dum subinde crescit
habitu

habitus docendi, crescit & habitus exequendi; & vice versâ, aucto habitu exequendi, augetur habitus docendi, quia sunt una eademque entitas, ex hypothesi.

QUÆSTIO SEXTA.

An apprehensio incomplexa sit capax falsitatis.

I. PROPOSITIO.

Apprehensio incomplexa non est capax falsitatis.

PROB. Ea mentis operatio non est capax falsitatis, quæ non potest repræsentare objectum suum aliter, quam est: atqui apprehensio incomplexa non potest objectum suum aliter repræsentare, quam est: nam ut apprehensio repræsentaret objectum suum aliter, quam est, deberet vel objecto suo alienum quid affingere, vel proprium aliquid detrahere; atqui apprehensio incomplexa nec potest objecto suo alienum quid affingere, nec proprium aliquid detrahere; non quidem affingere, alioqui jam non esset incomplexa, si quidem jam plura repræsentaret, contra suppositionem; neque etiam detrahere, alioqui totum non repræsentaret objectum; adhuc contra suppositionem, si quidem apprehensio totum repræsentat id, quod repræsentat. Ergo apprehensio incomplexa non potest objectum suum aliter repræsentare, quam est, proindeque non est capax falsitatis.

O B J E C T I O.

Operatio mentis capax veritatis, est quoque capax falsitatis: atqui apprehensio incomplexa, est capax veritatis: ergo & falsitatis.

R. Ne-

R. Nego Maj. Vel. Dist. Operatio mentis capax veritatis, est quoque capax falsitatis, si possit esse difformis objecto suo, C. Si non possit esse difformis objecto suo, N. Porro apprehensio incomplexa non potest esse difformis objecto suo, quia non potest repræsentare objectum alio modo, quàm sit.

Inst. 5. Si subiectum capax unius contrarii, sit etiam capax alterius contrarii, operatio capax veritatis, est quoque capax falsitatis: atqui subiectum capax contrarii, est quoque capax alterius.

R. Dist. Min. Atqui subiectum capax unius contrarii separabilis à subiecto, capax est alterius, C. Subiectum capax unius contrarii inseparabilis à subiecto, N. Sic Deus est capax iustitiæ, non tamen iniustitiæ: Porro veritas est inseparabilis ab apprehensione incomplexa.

Inst. 2. Atqui omne contrarium est separabile à subiecto.

Prob. Subl. Ea sunt separabilia à subiecto, quæ se se mutuo expellunt ab eodem subiecto: atqui contraria dicuntur ea, quæ se se mutuo expellunt ab eodem subiecto; ergo omne contrarium est separabile à subiecto.

R. Dist. Min. Atqui contraria dicuntur ea, quæ se se mutuo expellunt ab eodem subiecto, nisi alterum eorum insit à natura, C. Si alterum eorum insit à natura, N. Sic calor non est ab igne separabilis: ita veritas inest apprehensioni incomplexæ à natura.

Inst. 3. Omne accidens potest adesse & abesse à subiecto: atqui veritas est accidens apprehensionis incomplexæ, siquidem non est de essentia ipsius.

R. Dist. Maj. Omne accidens potest adesse & abesse à subiecto: accidens commune, C. Proprium, Subdisting. Potest abesse à subiecto absentiam præcisivam. C. Absentiam reali vel iudicativam, N. At veritas est accidens proprium apprehensionis incomplexæ.

Inst. 4. Atqui veritas potest adesse ab apprehensione incomplexa, absentiam reali, physicam & iudicativam.

Prob. Subl. Veritas potest separari ab ea operatione, quæ potest repræsentare objectum alio modo quàm est: atqui apprehensio incomplexa potest repræsentare objectum alio modo quàm sit.

Prob. Min. Apprehensio potest repræsentare objectum eo modo, quo est; ergo etiam potest repræsentare alio modo quàm est.

R. Ne-

R. Nego Conf. & par. Ratio dispar. quia ut repræsentet objectum eo modo, quo est, satis est, quod totum repræsentet objectum, nihilque alienum ipsi affingat, id autem potest: at verò ut repræsentaret objectum alio modo, quàm est, deberet repræsentare objectum & modum objecti alienum ab objecto; id autem non potest, alioqui defineret esse incomplexa.

Inst. 5. Suppono quempiam procul aspicere canem & interim apprehendere lupum: atqui in illa hypothese apprehensio incomplexa repræsentaret objectum alio modo quàm fit.

R. Neg. Min. Objectum illius apprehensionis est canis: atqui illa apprehensio non repræsentat canem ut est, sed lupum; ergo illa apprehensio repræsentaret objectum alio modo quàm est.

R. Nego Maj. Nam objectum apprehensionis est id, quod per ipsam repræsentatur: atqui non canis sed lupus repræsentatur: ergo objectum illius apprehensionis non est canis, sed lupus.

Inst. 6. Illud est objectum apprehensionis, quod obijcitur considerandum, estque præsens apprehendenti: atqui canis in illa hypothese obijcitur considerandus, estque præsens apprehendenti; ergo canis est objectum illius apprehensionis.

R. Dist. Maj. Illud est objectum apprehensionis, quod obijcitur considerandum, obijcitur intellectui, C. Visui, N. Porro canis in illa hypothese est quidem præsens visui, sed lupus intellectui.

Inst. 7. Nihil est præsens intellectui, quod prius non fuerit in sensu: atqui lupus non est in sensu apprehendentis; ergo nec præsens esse deberet intellectui.

R. Dist. Maj. Quod prius non fuerit in sensu occasionaliter & secundum formam saltem exteriorem, C. Formaliter & secundum formam interiorem seu essentiam, N. Porro in illa hypothese lupus non fuit quidem in sensu per formam interiorem lupi, benè autem per formam aliquam lupi exteriorem, quæ multum accidit ad formam exteriorem canis.

Inst. 8. Atqui apprehensio, quæ repræsentat lupum ad præsentiam canis, est falsa.

Prob. Subl. Illa apprehensio est falsa, ex qua oritur iudicium

cium falsum : atqui ex illa apprehensione, quæ repræsentat lupum ad præsentiam canis; oritur iudicium falsum, puta illud, hoc, quod video, est lupus.

R. Dist. Maj. Illa apprehensio est falsa occasionaliter & per accidens, ex qua oritur iudicium falsum, C. Est falsa formaliter, & per se, N.

Inst. 9. Atqui apprehensio, quæ repræsentat lupum ad præsentiam canis, est falsa formaliter & per se; ergo nulla solutio.

Prob. Subs. Illa operatio est falsa formaliter & per se, quæ non repræsentat id, quod debet repræsentare : atqui apprehensio lupi ad præsentiam canis non repræsentat id, quod debet repræsentare, puta canem.

R. Dist. Maj. Illa operatio est falsa formaliter, si spectetur ratione rei repræsentandæ, C. Si spectetur ratione rei repræsentatæ, N. At apprehensio magis attenditur secundum rem repræsentatam, quam secundum rem repræsentandam.

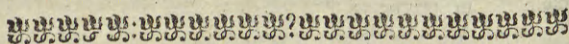
Inst. 10. Tabella seu imago hoc ipso dicitur falsa, quo non repræsentat id, quod pictor habeat repræsentandum; ergo à pari apprehensio hoc ipso dici debet falsa, quo non repræsentat id, quod intellectus habebat repræsentandum.

R. Dist. Ant. Tabella hoc ipso dicitur falsa relativè ad intentionem pictoris, C. Absolutè, N. Si enim tabella picta repræsentet leonem, cum tamen debeat repræsentare equum, hæc tabella est absolutè vera leonis tabella, & falsa relativè ad intentionem pictoris : at simpliciter & sine addito æstimari debet vera, quia magis attenditur absolutè quam relativè, magis ex fine operis, quam ex fine operantis, magis secundum quod primariò repræsentat.

Inst. 11. Sequeretur inde iudicium ipsum nunquam esse falsum absolutè, quia bene repræsentat id, quod repræsentat.

R. Nego Conf. Nam iudicium & apprehensio complexa dicuntur falsa, eo quod jungant duo simul impossibilia : v. g. crudelitatem cum Deo : non item apprehensio simplex.

II. PROPOSITIO.

Apprehensio incomplexa capax est falsitatis.

PROB. Ea mentis operatio est capax falsitatis, quæ potest esse difformis objecto : atqui apprehensio incomplexa potest esse difformis objecto ; nam ea mentis operatio est difformis objecto, quæ non repræsentat id, quod debet repræsentare : atqui apprehensio incomplexa, quandoque non repræsentat id, quod debet repræsentare, ut si quis sibi repræsentet lupum, cum debeat sibi repræsentare leonem. Ergo apprehensio incomplexa potest esse difformis objecto, proindeque est capax falsitatis.

O B J E C T I O.

EA mentis operatio non est capax falsitatis, quæ non potest esse difformis objecto suo : atqui apprehensio incomplexa non potest esse difformis objecto suo ; ergo non est capax falsitatis.

Prob. Min. Ea mentis operatio non potest esse difformis objecto, quæ nihil ab objecto detrahit proprium, nihil objecto affingit alienum ; atqui apprehensio incomplexa nihil quidquam ab objecto detrahit proprium, nihilve affingit alienum, quia objectum totum & unicum repræsentat ; ergo non potest esse difformis objecto.

R. Nego Min. Atqui apprehensio nihil detrahit aut affingit objecto repræsentato, C. Objecto repræsentando, N. Nam sæpè repræsentat aliud ab eo, quod repræsentare debeat, v. g. leonem pro bove.

Inst. 1. Atqui veritas apprehensionis non debet æstimari ab objecto repræsentando, sed repræsentato.

Prob. Subi. Veritas apprehensionis non debet æstimari ab eo, circa quod non versatur apprehensio ; atqui apprehensio non versatur circa rem repræsentandam, sed circa rem repræsentatam ; ergo veritas apprehensionis non debet æstimari ab objecto repræsentando.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Circa quam non versatur, nec versari debet, C. Sed versari debet, N. Nam eo ipso apprehensio falsa est, quæ non repræsentat id, quod erat repræsentandum.

Inst. 2. Atqui veritas aut falsitas apprehensionis non debet æstimari ab eo, circa quod versari debet apprehensio.

Prob. Subf. Si veritas apprehensionis æstimatur ab eo, circa quod versari debet apprehensio, ea omnis operatio mentis esset vera, quæ repræsentaret id, quod sibi quis intendit repræsentare, & ea falsa esset, quæ secus repræsentaret: atqui utrumque falsum est: ergo veritas apprehensionis non debet æstimari ab ea re, circa quam versari debet.

Prob. Min. Suppone, velle quempiam sibi repræsentare Deum ut crudelem, & apud se hanc formare propositionem, *Deus est crudelis*, atqui in illa hypothesi, ea propositio: *Deus est crudelis*, repræsentaret id, quod sibi repræsentare intendit, neque tamen vera est hæc propositio; ergo, &c.

R. Dist. Min. Atqui ea propositio repræsentat id, quod sibi quis repræsentare intendit, sed simul jungit duo impossibilia, nempe crudelitatem cum Deo, C. Nec jungit duo impossibilia, N.

Inst. 3. Veritas alicujus repræsentationis seu imaginis repeti non debet ab eo, quod se habet per accidens ad repræsentationem seu imaginem: atqui res repræsentanda ex intentione agentis se habet per accidens solum ad apprehensionem seu repræsentationem: siquidem variari potest non variata apprehensione.

R. Dist. Min. Atqui res repræsentanda se habet per accidens, si spectetur repræsentatio absolute, & seorsim à circumstantiis, C. Si spectetur relative ad intentionem & in circumstantiis, N. Nam intendit quis sibi repræsentare rem talem.

Inst. 4. Bonitas Medicinæ non repetitur ab intentione tractantis artem Medicinæ; ergo nec veritas apprehensionis repeti debet ab intentione apprehendentis.

R. Nego Conf. & par. Ratio dispar. quia intentio Medici nihil confert ad operationem Medicinæ: at verò intentio cognoscentis confert ad veritatem cognitionis: tunc enim cognitio censetur vera, cum conformis est intentioni cognoscentis.

Inst. 5. Sed pariter intentio apprehendentis nihil confert ad veritatem apprehensionis.

Prob. Subf. Apprehensio se habet in mente, sicut imago seu

seu tabella ad pictorem : atqui intentio pictoris in pingenda tabella nihil facit ad veritatem tabellæ, nam modo servantur leges pingendi, tabella erit vera, quæcumque fuerit intentio pictoris.

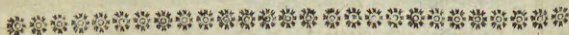
R. Dist. Min. Atqui intentio pictoris nihil facit ad veritatem tabellæ, intentio impertinens ad picturam, qualis est intentio lucri, C. Intentio pertinens ad picturam, v. g. intentio repræsentandi Cæsaris, N.

Inst. 6. Intentio quælibet etiam repræsentandi nihil facit ad veritatem tabellæ, si tabella judicetur elegans, quando est confecta juxta regulas artis, abstrahendo ab intentione pingentis : atqui ita se res habet.

R. Dist. Maj. Si tabella judicetur elegans abstrahendo ab intentione pingentis, elegans secundum id, quod debet repræsentare, C. Secundum id, quod repræsentat, N. Porro tabella confecta juxta regulas artis, censetur elegans secundum id, quod repræsentat, non autem secundum id, quod debet repræsentare : hoc enim attenditur ex intentione pingentis.

Inst. 7. Tabella prius attendi debet secundum id, quod repræsentat, quam secundum id, quod repræsentare debet ex intentione pingentis.

R. Dist. Ant. Prius attendi debet, si spectetur absolute, C. Si spectetur relative ad id, cui conformari debet, N.

QUÆSTIO SEPTIMA.

De distinctione graduum Metaphysicorum.

I. PROPOSITIO.

Gradus Metaphysici ejusdem individui non distinguuntur realiter.

PROB. Illi gradus non distinguuntur realiter, qui sunt una eademque realiter entitas. Atqui omnes gradus Meta-
phy-

physici ejusdem individui sunt una eademque realiter entitas ; nam illi gradus sunt una eademque realiter entitas , qui fundantur in iisdem realiter principiis, quibuscum identificantur. Atqui omnes gradus Metaphysici, ejusdem individui fundantur in iisdem realiter principiis, quibuscum realiter identificantur ; sic v. g. omnes gradus Metaphysici Petri fundantur in corpore & animâ Petri simul unitis. Ergò gradus Metaphysici sunt una eademque realiter entitas, proindeque non distinguuntur realiter.

O B J E C T I O I.

Idem sit judicium de cœteris gradibus Metaphysicis, quod de animalitate & rationalitate Petri : atqui animalitas & rationalitas Petri distinguuntur realiter.

Prob. Min. Partes ejusdem totius, potentia & actus, subjectum & forma distinguuntur realiter : atqui animalitas & rationalitas sunt partes ejusdem totius, sed se habent ut potentia & actus, subjectum & forma.

R. Dist. Maj. Partes physicæ, potentia & actus physici, subjectum & forma physica, C. Partes metaphysicæ, potentia & actus, subjectum & forma Metaphysica, N. At animalitas & rationalitas se habent ut partes metaphysicæ, nam sunt partes sicut sunt gradus : atqui sunt gradus metaphysici.

Inst. 1. Partes totius physici sunt partes physicæ : atqui animalitas & rationalitas sunt partes totius physici, v. g. Petri : ergo sunt partes physicæ,

R. Dist. Maj. Partes totius physici physicè sumpti, C. Partes totius physici metaphysicè sumpti, N. Porro animalitas & rationalitas sunt partes Petri metaphysicè sumpti, seu Petri, quatenus spectatur ut constans gradibus inseparabilibus.

Inst. 2. Partes, quæ identificantur partibus physicis Petri physicè sumpti, sunt partes physicæ Petri physicè sumpti : atqui animalitas & rationalitas identificantur partibus physicis Petri physicè sumpti, nempe corpori & animæ.

R. Dist. Maj. Partes, quæ identificantur partibus physicis distributivè sumptis, C. Partibus physicis collectivè sumptis

ptis, N. Porro animalitas & rationalitas identificantur corpori & animæ collectivè sumptis, id est, utraque utrique simul & indivisim.

Inst. 3. Illi gradus identificantur corporæ & animæ distributivè sumptis, quorum unus identificatur soli corpori, alter soli animæ : atqui animalitas identificatur soli corpori, rationalitas soli animæ rationali ; ergo identificantur corpori & animæ distributivè sumptis

R. Nego Min. Quoad utramque partem ; alioqui cada-ver hominis esset animal ; & rationalitas Petri non differret à rationalitate animæ separatæ.

Probatur prima pars Minoris, quæ est de animalitate.

Inst. 4. Gradus corporeus & materialis identificatur soli corpori, & non animæ spiritali : atqui animalitas Petri est gradus corporeus & materialis ; ergo animalitas Petri identificatur soli corpori & non animæ spiritali.

R. Dist Maj. Gradus corporeus purè, C. mixtim, N. Porro animalitas hominis non est gradus purè corporeus, sed mixtim, quia fundatur in corpore simul & animâ rationali, atque ex unione utriusque resultat.

Inst. 5. Ille gradus est in homine purè corporeus, per quem homo convenit univocè cum belluis purè corporeis : atqui homo convenit univocè cum belluis purè corporeis per animalitatem ; ergo animalitas est gradus purè corporeus.

R. Dist. Maj. Per quem homo convenit univocè cum belluis, quatenus sunt purè materiales, C. Cum belluis, quatenus sunt materiales præcisè, N. Porro homo convenit per animalitatem cum belluis, quatenus sunt materiales præcisè, non autem quatenus sunt purè materiales : scilicet animalitas generatim, in qua conveniunt homo & bellua, est quidem materialis, sed non est purè materialis, abstrahit enim à materiali purè & mixtim : quod singulari observatione dignum est.

Inst. 6. Atqui animalitas hominis & belluæ est purè materialis in utroque.

Prob. Subf. Gradus, qui in homine & in bellua oritur
ab

ab eodem prorsus principio, est purè materialis in utroque : atqui animalitas in homine & in bellua oritur ab eodem prorsus principio.

Prob. Min. Animalitas belluæ oritur ab anima sentiente : sed pariter animalitas hominis oritur ab animâ sentiente ; ergo oritur ab eodem prorsus principio in homine & bellua.

R. Dist. Maj. Animalitas belluæ oritur ab anima sentiente, quæ est purè materialis, C. Secus, N. At animalitas hominis oritur ab anima sentiente, quæ simul est sentiens & rationalis, proindèque spiritalis.

Inst. 7. Quod in homine præcedit animam rationalem, non oritur ab anima rationali : atqui animalitas præcedit in foetu humano animam rationalem : ergo non oritur ab anima rationali.

Prob. Min. Quod præcedit operationes animæ rationalis, præcedit & animam rationalem : atqui animalitas hominis præcedit operationes animæ rationalis, ergo præcedit & animam rationalem.

R. Dist. Min. Atqui animalitas hominis præcedit operationes animæ rationalis, spectatæ ut rationalis formaliter, C. Animæ rationalis spectatæ ut sentientis, N. Nam eadem anima rationalis est sentiens, vegetans & rationalis, sub diversis virtualitatibus.

Inst. 8. Nisi animalitas hominis præcederet animam rationalem entitativè sumptam & absolute, sensationes hominum orirentur à principio spiritali : atqui hoc falsum est.

Prob. Min. Si sensationes hominum orirentur à principio spiritali aliquatenus ; jam non essent ejusdem rationis in hominibus & belluis : atqui sensationes sunt ejusdem rationis in hominibus & belluis.

R. Dist. Maj. Jam sensationes non essent ejusdem rationis in hominibus & belluis, non essent ejusdem rationis principiativè, C. Formaliter & virtualiter, N. At quamvis sensationes hominum & belluarum sint eadem formaliter, non tamen principiativè, quia oriuntur à diversis principiis, sicut liquefactio vel induratio Solis & ignis, est eadem formaliter, non tamen principiativè.

*Probatur secunda pars Minoris, quæ est de
rationalitate.*

Inst. 9. Quod remanet in anima à corpore separata, identificatur soli animæ rationali : atqui rationalitas remanet in anima à corpore separata, quia anima tunc ratiocinatur.

R. Dist. Min. Atqui rationalitas remanet in anima à corpore separata, rationalitas inadæquatè sumpta, & quæ sit gradus Metaphysicus solius animæ, C. Rationalitas adæquatè sumpta, & quæ sit gradus metaphysicus Petri, N. Hæc enim fundatur partim in corpore, partim in anima.

Inst. 10. Vel remanet rationalitas adæquatè sumpta in anima rationali separata, vel corpus dici potest principium rationalitatis adæquatè sumptæ; atqui corpus non est principium rationalitatis adæquatè sumptæ.

Prob. Min. Si corpus esset principium rationalitatis etiam inadæquatum, ubicumque esset corpus, ibi esset rationalitas saltem inadæquatè sumpta : atqui hoc apertè falsum est.

R. Dist. Maj. Ubicumque esset corpus animatum anima rationali, C. Corpus præcisè, N. Nam rationalitas oritur ex unione utriusque, corporis & animæ rationalis.

Inst. 11. Corpus etiam animatum animâ rationali non est principium gradus spiritalis : atqui rationalitas est gradus spiritalis; ergo corpus animatum anima rationali, non est principium rationalitatis.

R. Dist. Maj. Non est principium gradus spiritalis purè & ex omni parte, C. Gradus spiritalis mixtim, & ex aliqua solum parte, N.

Inst. 12. Principium intellectionis & volitionis est purè spiritale : atqui rationalitas est principium intellectionis & volitionis; ergo rationalitas est purè spiritalis.

R. Dist. Maj. Principium intellectionis & volitionis à corpore independentis, ut v. g. Divinæ vel Angelicæ, C. à corpore dependentis, v. g. Humanæ, N.

Inst. 13. Illæ operationes sunt pure spirituales, per quas
effi

efficaciter demonstratur spiritualitas pura animæ rationalis : atqui per intellectionem & volitionem humanam efficaciter demonstratur spiritualitas pura animæ rationalis ; ergo intellectione & volitio sunt operationes purè spirituales in nobis.

R. Dist. Maj. Per quas adæquatè sumptas demonstratur efficaciter spiritualitas pura animæ rationalis , C. Per quas inadæquatè sumptas efficaciter demonstratur spiritualitas pura animæ rationalis , N. At probatur spiritualitas pura animæ rationalis per intellectionem , non quatenus est à corpore dependens , sed quatenus affurgit objectivè supra corpus & corporeitatem omnem.

Inst. 14. Quod est iners & otiosum , nihil potest conferre ad rationalitatem aut intellectionem ; atqui corpus est iners & otiosum.

R. Dist. Maj. Quod est iners & otiosum , nihil potest conferre activè , C. Passivè saltem , N. Sicut enim corpus confert suo modo ad hominem constituendum ; ita & confert suo modo ad rationalitatem.

Inst. 15. Si corpus conferret ad rationalitatem , conveniremus cum belluis aliquatenus per nostram rationalitatem ; falsum consequens.

R. Dist. Maj. Per rationalitatem identicè sumptam , C. Formaliter ut rationalitatem , N. Nam convenimus cum belluis per corpus , & aliquatenus per animam , ut sentientem.

Inst. 16. Rationalitas identicè non est in belluis , ergo non convenimus per rationalitatem identicè sumptam.

R. Dist. Ant. Rationalitas identicè sumpta non est in belluis formaliter , C. æquivalenter , N. Nam anima sentiens belluarum æquivalet in sentiendo animæ nostræ.

Inst. 17. Differentia hominis petitur à sola anima rationali : atqui rationalitas est differentia hominis ; ergo rationalitas petitur à sola anima rationali.

R. Dist. Maj. Differentia physica , C. metaphysica , N. Quia gradus metaphysici oriuntur ab eodem gradu Physico virtualiter multiplici , v. g. gradus sentiendi & gradus ratiocinandi oriuntur ab eadem anima rationali.

Inst. 18. Nisi differentia hominis metaphysica peteretur , ex sola anima rationali , differentia in metaphysicis non re-

sponderet formæ in physicis, nec genus materiæ physicæ; atqui genus respondet materiæ, & differentia formæ physicæ.

R. Dist. Maj. Nisi differentia hominis metaphysica peteretur ex sola anima rationali, differentia non responderet formæ quoad omnia, C. Quoad aliqua, N. Sicut enim forma in physicis contrahit, determinat & perficit materiam, ita differentia contrahit & determinat genus.

O B J E C T I O II.

Gradus entis, corporis & viventis, sunt gradus metaphysici ejusdem individui, v. g. hominis: atqui gradus entis, corporis & viventis distinguuntur realiter; ergo gradus Metaphysici ejusdem individui distinguuntur realiter.

Prob. Min. Gradus, qui non includunt in se materiam, distinguuntur realiter ab iis gradibus, qui materiam includunt: atqui gradus entis, substantiæ, viventis, non includunt materiam, gradus autem corporis includit materiam.

R. Dist. Min. Gradus, qui non includunt in se materiam nec realiter, nec formaliter, C. Qui non includunt formaliter, includunt verò realiter, N. Porro gradus entis & substantiæ non includunt quidem formaliter seu in idea & conceptu suo materiam: at includunt eam realiter & identicè, quia fundantur in corpore simul & animâ.

Inst. 1. Illi gradus non includunt realiter & identicè materiam, qui reperiuntur, ubi nulla reperitur materia: atqui gradus entis & substantiæ reperiuntur, ubi nulla est materia, v. g. in Angelis.

R. Dist. Min. Atqui gradus entis & substantiæ reperiuntur, ubi nulla est materia, in individuo purè spiritali, C. In individuis corporeis, v. g. Petro, N. At sermo instituitur de gradu entis, substantiæ, corporis, &c. in Petro seu individuo corporeo.

Inst. 2. Gradus illi distinguuntur realiter, quorum uno
per-

pereunte remanet alter : atqui in individuis corporeis pereunte gradu viventis, remanet gradus corporis, seu corporeitatis.

R. Dist. Min. Atqui pereunte gradu viventis, remanet gradus corporis inadæquatè sumptus, C. adæquatè sumptus, N. Quia non remanet compositum ex materia & forma physicis.

Inst. 3. Ibi remanet gradus corporis adæquatè sumptus, ubi remanet totum corpus : atqui moriente Petro, pereunte gradu viventis, remanet totum Petri corpus.

R. Dist. Maj. Ubi remanet totum corpus, sumptum pro composito ex materia & forma physicis, C. Ubi remanet totum corpus sumptum pro materia, N. At in cadavere remanet materia, sed non corpus adæquatè sumptum, si quidem dissolvitur.

Inst. 4. Ibi remanet corpus sumptum pro composito ex materia & forma, ubi remanet verum corpus naturale, habens materiam & formam; atqui mortuo Petro remanet in cadavere verum corpus naturale.

R. Dist. Min. Atqui mortuo Petro remanet verum corpus naturale, diversum ab eo, quod fuerat vivente Petro, C. Idipsum quod erat, dum viveret Petrus, N. Nam antea erat Petrus, & postea nihil est præter cadaver.

Inst. 5. Ibi remanet idem corpus, ubi remanet materia cum iisdem formis, quæ corpus constituunt : atqui mortuo Petro remanet in cadavere materia cum iisdem formis, quæ corpus constituunt, v. g. figurâ & colore, longitudine, latitudine & profunditate.

R. Dist. Maj. Ubi remanet materia cum iisdem formis essentialibus, & primariis, C. Accidentalibus & secundariis, N. At figura, color, &c. sunt formæ accidentales.

Inst. 6. Corpus dicitur id, quod est extensum in longum, latum & profundum, & quidem essentialiter : atqui mortuo Petro, hoc remanet.

R. Dist. Maj. Corpus mathematicè sumptum, C. Corpus physicè sumptum, N. Nam sic, est totum constans ex materia & forma physicis.

Inst. 7. Substantia spiritalis non est pars corporis : atqui anima rationalis est substantia spiritalis : ergo sola magnitudo est essentialis.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Substantia spiritalis completa, C. incompleta, N.

II. PROPOSITIO.

Gradus Metaphysici non distinguuntur formaliter ex natura rei, ad sensum Scotistarum.

PROB. Gradus Metaphysici non distinguuntur ab invicem, eâ distinctione, quæ non solum est inutilis, sed & intelligibilis. Atqui distinctio formalis ex natura rei, ad sensum Scotistarum, est inutilis & intelligibilis; est quidem inutilis, quia sine tali distinctione possunt & quidem faciliè explicari, quæcumque pertinent ad gradus metaphysicos; est etiam intelligibilis, quia dici non potest, quid sint illæ formalitates, inter quas statuitur ista distinctio; quidvè sit illa entitas, quæ asseritur à Scotistis subiectum omnium formalitatum; sitne & ipsa quædam formalitas, necne? si primum, ergo dabitur formalitas formalitatum; si secundum, estne essentialis individuo, necne? Si primum, vel est pars essentiæ magis communis, vel pars essentiæ minùs communis, vel tota essentia, atque ita erit vel genus, vel species, vel differentia, quæ sunt totidem formalitates. Si vero entitas illa non est essentialis individuo, quo modo erit quid primum in illo, ut ajunt esse? Ergo distinctio formalis ex naturâ rei est inutilis & intelligibilis, proindèque gradus metaphysici non distinguuntur formaliter ex naturâ rei.

O B J E C T I O.

EA distinguuntur formaliter ex natura rei, quorum unum non est actu formaliter alterum ante omnem mentis operationem: atqui unus gradus metaphysicus non est actu formaliter alter ante omnem mentis operationem, v. g. animalitas non est actu rationalitas.

Prob.

Prob.Min. Si animalitas esset actu rationalitas ante omnem mentis operationem, vera esset ista propositio, *animalitas est rationalitas*: atqui vera non est ista propositio; ergo animalitas non est actu rationalitas.

R. Dist. Maj. Vera esset ista propositio, *animalitas est rationalitas*, vera in sensu reali, actuali, identico, C. In sensu formali & virtuali, N. Porro hæc propositio vera non est in sensu formali & virtuali Thomistarum, sed est vera in sensu reali, actuali, identico, hoc pacto, *Animalitas est realiter, actualiter, identice, rationalitas*.

Inst. 1. Principium conveniendi realiter cum belluis, non est principium discrepandi realiter à belluis: atqui animalitas est principium conveniendi realiter cum belluis, rationalitas verò principium discrepandi; ergo animalitas non est realiter rationalitas.

R. Dist. Maj. Principium conveniendi realiter cum belluis, non est realiter principium discrepandi, non est realiter virtualiter ad sensum Thomistarum, C. Non est realiter actualiter ad sensum Scotistarum, N.

Inst. 2. Idem non potest esse æquale simul & inæquale per idem realiter actualiter respectu ejusdem; ergo à pari homo non potest convenire simul & discrepare à belluis per idem realiter actualiter.

R. Nego Conf. & par. Ratio dispar. quia quantitas, quæ est fundamentum æqualitatis, non est virtualiter multiplex, nec profundit ex se quidquam, per quod possit esse æqualis simul & inæqualis eidem quantitati: at verò eadem entitas hominis est virtualiter multiplex, & ex se profundit sensationes & ratiocinia, quæ sunt fundamentum convenientiæ & inconvenientiæ hominis à bellua.

Inst. 3. Quæ diversimodè concipiuntur, suntque diversæ intelligibilitates & conceptibilitates, ea non sunt quid idem realiter, actualiter, & formaliter: atqui animalitas & rationalitas sunt hujusmodi.

Resp. Nego Maj. Quia sufficit distinctio virtualis Thomistarum ad diversos ejusdem rei conceptus explicandos.

Inst. 4. Quæ diversimodè concipiuntur, non sunt quid idem realiter actualiter, si unum & idem non possit diversimodè concipi: atqui unum & idem non potest diversimodè

concipi, v. g. ensis & gladius; ergo quæ diversimodè concipiuntur, ea non sunt quid idem realiter.

R. Dist. Min. Atqui unum & idem non potest diversimodè concipi, si sit virtualiter simplex ut ensis & gladius, C. Si sit virtualiter multiplex, ut misericordia & iustitia Dei, N.

Inst. 5. Unum & idem non potest concipi diversimodè, si diversitas conceptuum sit argumentum certissimum diversitatis realis actualis rerum: atqui ita se res habet.

R. Nego Min. Sicut enim separatio conceptuum animalitatis & rationalitatis, non est argumentum separationis realis utriusque: ita diversitas conceptuum animalitatis & rationalitatis non est argumentum diversitatis realis actualis earum.

Inst. 6. Diversitas conceptuum est certissimum diversitatis realis rerum conceptarum argumentum, si res tales esse debeant, quales concipiuntur: atqui res tales esse debent, quales concipiuntur; ergo diversitas conceptuum est argumentum diversitatis realis actualis rerum.

R. Dist. Min. Atqui res tales esse debent, quales concipiuntur, tales quoad repræsentationem, ideam & definitionem, C. tales quoad diversitatem aut distinctionem, Subdistinguo. Quando concipiuntur conceptu adæquato, C. Conceptu inadæquato, N.

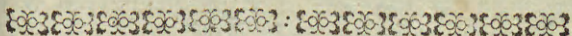
Inst. 7. Res sunt realiter actualiter diversæ & distinctæ, quæ diversimodè concipiuntur, si de rerum diversitate & identitate non possumus iudicare, nisi interventu conceptuum, idearum & cognitionum: atqui de rerum diversitate & identitate non possumus iudicare nisi interventu conceptuum; ergo, &c.

R. Dist. Min. Atqui de rerum diversitate non possumus iudicare nisi interventu conceptuum, de rerum diversitate virtuali, C. De rerum diversitate actuali, Subdist. Nisi interventu conceptuum res tanquam realiter actualiter diversas repræsentantium, C. Nisi interventu conceptuum res diversimodè repræsentantium objectivè solum, N. Alioqui res illas dicemus realiter separatas, quas mens separatim exhibet, quod aperte falsum est.

Inst. 8. Tam diversitas conceptuum in mente est argumentum res conceptas esse diversas realiter actu, quam
diver-

diversitas visionum in oculo sit argumentum colores esse diversos realiter, qui diversimodè videntur: atqui hoc posterius verum est.

R. Nego Maj. & par. Ratio dispar. quia visio est cognitio intuitiva, quæ colores, ut sunt in se realiter & adæquatè, videt, proindèque si diversos videt, reipsâ diversi sunt: at verò conceptus mentis est cognitio abstractiva, quæ res concipit, ut sunt objectivè in intellectu, secundùm abstractionem unius virtualitatis ab alterâ, proindèque necesse non est realiter diversas, quas diversimodè concipit.

III. PROPOSITIO.

Gradus Metaphysici distinguuntur virtualiter & ratione ratiocinatâ.

PROB. Ea distinguuntur virtualiter & ratione ratiocinatâ, quæ cum sint una eademque realiter entitas, tamen diversimodè concipiuntur cum legitimo fundamento. Atqui gradus metaphysici ejusdem individui sunt hujusmodi; nam ea diversimodè concipiuntur cum legitimo fundamento, quæ diversas habent definitiones, suntque principia diversarum operationum. Atqui gradus metaphysici habent diversas definitiones, ut animalitas & rationalitas, suntque principia diversarum operationum, ut v. g. sentiendi & ratiocinandi: Ergo gradus metaphysici distinguuntur virtualiter & ratione ratiocinatâ.

O B J E C T I O.

EA non distinguuntur virtualiter & ratione ratiocinatâ, quorum unum non potest concipi sine altero: atqui unus gradus metaphysicus non potest concipi sine altero; ergo non distinguuntur virtualiter & ratione ratiocinatâ.

R. Transeat Maj. Quia relata non possunt concipi sine se invicem, & nihilominus distinguuntur plus quàm virtualiter, Nego Min.

Inst. 1. Humanitas & rationalitas sunt duo gradus
Me-

Metaphysici hominis : atqui humanitas non potest concipi sine rationalitate ; ergo unus gradus metaphysicus non potest concipi sine altero.

R. Dist. Maj. Humanitas & rationalitas sunt duo gradus Metaphysici, qui se habent ut totum & pars, C. Qui se habent ut pars & pars, N. Hic autem quaestio est de gradibus, qui se habent ut pars & pars.

Inst. 2. Animalitas & rationalitas sunt duo gradus metaphysici, qui se habent ut pars & pars : atqui animalitas non potest concipi sine rationalitate ; ergo unus gradus metaphysicus non potest concipi sine altero, quando se habent ut pars & pars.

R. Nego Min. Nam animalitas concipitur ut principium sentiendi : atqui principium sentiendi concipitur sine principio ratiocinandi.

Inst. 3. Non magis animalitas potest concipi sine rationalitate, quam produci sine ipsâ : atqui animalitas non potest produci sine rationalitate : ergo nec concipi.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia animalitas & rationalitas unicam habent entitatem atque existentiam ; proindeque & unicam productionem, quæ *terminatur ad existentiam* ; at vero diversam habent conceptum, atque definitionem.

Inst. 4. Atqui pariter animalitas & rationalitas unicam habent eundemque conceptum.

Prob. Subf. Nisi animalitas & rationalitas haberent unicum & eundem conceptum, idem conciperetur simul & non conciperetur ; atqui hoc implicat.

R. Dist. Maj. Idem conciperetur inadæquatè, simul & non conciperetur adæquatè, C. Idem conciperetur adæquatè, N. v. g. Homo conciperetur ut animal, & non conciperetur ut rationalis.

Inst. 5. Atqui homo non potest concipi ut animal, & non concipi ut rationalis.

Prob. Subf. Si homo conciperetur ut animal & non conciperetur ut rationalis, mens nostra separaret animalitatem hominis ab ejus rationalitate ; atqui mens non debet separare animalitatem hominis à rationalitate.

R. Dist. Maj. Mens separaret animalitatem hominis à rationalitate, separaret per simplicem mentis abstractionem, C. S.

C. Separaret per judicium, N. Id est, conciperet tinam sine altera, sed non judicaret unam non esse realiter alteram.

Inst. 6. Mens non debet repræsentare res aliter, quàm sunt : atqui repræsentaret res aliter, quàm sunt, si separaret animalitatem à rationalitate per simplicem abstractionem; ergo mens non debet eas separare etiam per abstractionem simplicem.

Prob. Min. Mens repræsentaret animalitatem sine rationalitate : atqui animalitas hominis non est sine rationalitate; ergo mens repræsentaret res aliter quàm sunt.

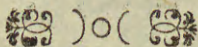
R. Dist. Maj. Mens repræsentaret animalitatem objectivè sumptam sine rationalitate, C. Animalitatem realiter sumptam sine rationalitate, N. At animalitas objectivè sumpta in mente non includit rationalitatem.

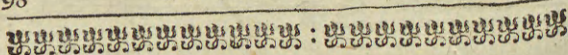
Inst. 7. Animalitas objectivè sumpta includit illud; cum quo identificatur : atqui animalitas identificatur cum rationalitate; ergo includit rationalitatem.

R. Dist. Maj. Animalitas objectivè includit illud, cum quo identificatur formaliter, C. Realiter, N. Porro animalitas non identificatur formaliter cum rationalitate, quia aliter concipitur animalitas, aliter rationalitas.

Inst. 8. Animalitas, de quâ quæstio est, est animalitas hominis : atqui animalitas hominis includit formaliter rationalitatem.

R. Dist. Maj. Est animalitas hominis præcisa à suis differentiis, C. Est animalitas ut contracta, N. Animalitas enim, ut sic, abstrahit à suis differentiis.

QUÆSTIO OCTAVA.

An detur universale formaliter à parte rei.

I. PROPOSITIO.

Non datur universale formaliter à parte rei.

PROB. Ut detur universale formaliter à parte rei, dari debet natura communis formaliter una in multis à parte rei; atqui non datur à parte rei natura formaliter una in multis; ea namque natura non est formaliter una in multis à parte rei, quæ est à parte rei formaliter multiplex & divisa in multis; atqui quælibet natura est à parte rei formaliter multiplex & divisa in multis; si quidem realiter identificatur cum multis individuis distinctis & divisis, ut humanitas cum Petro & Paulo. Ergo non datur à parte rei natura formaliter una in multis, proindeque non datur universale formaliter à parte rei.

O B J E C T I O I.

UNIVERSALE est unum formaliter & multiplex in multis: atqui datur à parte rei unum formaliter & multiplex in multis, v. g. humanitas; ergo datur universale formaliter à parte rei.

R. Dist. Maj. Universale est unum & multiplex, unum unitate universali, C. Unum unitate singulari, N. Porro humanitas est quidem à parte rei una simul & multiplex, sed una unitate singulari, v. g. una in Petro, at non est una unitate universali in omnibus hominibus.

Inst. 1. Unitas specifica est unitas universalis: atqui natura humana est à parte rei una unitate specificâ in omnibus hominibus; ergo est una unitate universali.

R. Dist. Maj. Unitas specifica formalis est universalis, C. Unitas specifica fundamentalis, N. Porro humanitas est una unitate specifica fundamentalis, quia est valde similis in omnibus realiter individuis: at non est una unitate specifica formali, quia est formaliter divisa.

Inst.

Inst. 2. Natura humana est à parte rei una unitate specifica formali, si Petrus & Paulus sint ejusdem speciei formalis à parte rei : atqui Petrus & Paulus sunt ejusdem speciei formalis à parte rei.

Prob. Min. Illa sunt ejusdem speciei formalis à parte rei, quæ non sunt divisa in specie formali à parte rei : atqui Petrus & Paulus non sunt divisi in specie formali : ergo sunt ejusdem speciei formalis.

R. Nego Maj. Quia non datur species formalis à parte rei ; ergo nec sunt quid idem in specie, nec sunt divisi in specie à parte rei.

Inst. 3. In ea ratione aliqua sunt unum, in qua non sunt divisa, unitas enim est indivisio ; ergo quæ non sunt divisa in specie formali, sunt ejusdem speciei formalis.

R. Dist. Ant. In ea ratione, quam participant, v. g. homines in colore, C. In ea ratione, quam non participant, v. g. Angeli in coloribus, N. At Petrus & Paulus non participant speciem à parte rei.

Inst. 4. Illa participant speciem, quæ participant, eundem gradum specificum : atqui Petrus & Paulus participant à parte rei eundem gradum specificum, nempe humanitatem, in qua conveniunt.

R. 2. Dist. Maj. Quæ participant eundem gradum specificum unum & sine divisione, C. Multiplicem & cum divisione, N. Petrus & Paulus habent gradum specificum multiplicem & divisum.

Inst. 5. Si Petrus & Paulus participarent gradum specificum multiplicem & divisum, essent divisi in specie : atqui Petrus & Paulus non sunt divisi in specie.

R. Dist. Maj. Si Petrus & Paulus participarent gradum specificum divisum & multiplicem specie, C. Divisum & multiplicem numero, N. At illum habent numero tantum multiplicem & divisum.

Inst. 6. Atqui divisio seu multiplicitas numerica non impedit speciem formalem à parte rei.

Prob. Subs. Quod non opponitur unitati specificæ formali, non impedit speciem formalem : atqui divisio numerica non opponitur unitati specificæ formali, sed unitati numerice. Ergo eam non impedit.

R. Dist. Min. Atqui divisio numerica non opponitur

nitur unitati specificæ formali, non opponitur directè C. Indirectè, N. Quia indirectè multiplicat gradum specificum, multiplicando directè gradum numericum, qui identificatur cum specifico.

Inst. 7. Quod requiritur ad unitatem specificam formalem, non opponitur vel indirectè unitati specificæ formali: atqui divisio numerica requiritur ad unitatem specificam formalem.

R. Dist. Min. Atqui divisio numerica extrinseca gradui specifico, requiritur ad unitatem specificam formalem, C. Divisio numerica intrinseca, ut est à parte rei, N. Talis enim divisio multiplicat & dividit intrinsecus gradum specificum realiter identificatum cum numero.

Inst. 8. Divisio seu multiplicitas intrinseca partium non impedit unitatem totius: atqui divisio numerica intrinseca, est multiplicitas partium, unitas verò specifica est totum; ergo divisio numerica intrinseca non impedit unitatem specificam formalem à parte rei.

R. Dist. Maj. Non impedit unitatem totius, si sit totum actuale, ut homo respectu corporis & animæ, C. Si sit totum potentiale, ut homo respectu Petri & Pauli, N.

Inst. 9. Multiplicitas intrinseca partium actualium non impedit unitatem totius actualis; ergo à pari multiplicitas intrinseca partium potentialium, v. g. Petri & Pauli, non debet impedire unitatem totius potentialis, v. g. humanitatis à parte rei.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia totum actuale non distinguitur a collectione suarum omnium partium, v. g. Homo non distinguitur à collectione corporis & animæ. At verò totum potentiale distinguitur à collectione suarum partium potentialium, v. g. Homo à collectione Petri, Pauli, & aliorum.

Inst. 10. Species humana est totum potentiale: atqui species humana non distinguitur a collectione omnium hominum; ergo totum potentiale non distinguitur à collectione suarum partium.

R. Dist. Maj. Species humana formaliter sumpta, pro indivisione gradus specifici, C. Species humana materialiter sumpta pro similitudine individuorum, N.

O B J E C T I O II.

Ibi datur universale formaliter, ubi datur unitas universalis formalis : atqui datur à parte rei unitas universalis naturæ in multis; erga datur universale formaliter à parte rei.

Prob. Min. Datur à parte rei fundamentum identitatis, seu similitudinis realis Petrum inter & Paulum : atqui fundamentum hujusmodi est unitas universalis in multis (juxta illud axioma) *ea sunt idem, quorum una sunt essentia.*

R. Dist. Min. Atqui fundamentum identitatis est unitas universalis fundamentalis, C. Formalis, N. Nam dum dicitur (*ea sunt idem, quorum una est essentia*) intelligitur una unitate fundamentalis, quæ nihil aliud est quam convenientia multorum individuorum in functionibus, proprietatibus, & operationibus.

Inst. 1. Datur à parte rei unitas, quæ fundamentum est realis identitatis Petrum inter & Paulum : atqui talis unitas est requisita & sufficiens ad universale formaliter.

Prob. Min. Unitas illa, quæ datur à parte rei, est unitas indiversitatis, ut ajunt : atqui unitas indiversitatis est requisita & sufficiens ad universale formaliter.

Prob. Min. Unitas requisita & sufficiens ad universale formaliter, est unitas, quâ major esse non potest in multis : atqui unitate indiversitatis major unitas esse non potest in multis ; ergo est unitas sufficiens ad universale formaliter.

R. Dist. Min. Atqui unitate indiversitatis major unitas esse non potest in multis à parte rei, C. Major unitas esse non potest absolutè, N. Nam per abstractionem mentis fit major unitas naturæ communis, quæ avellitur suis differentiis divisivis.

Inst. 2. Ad universale formaliter requiritur unitas, quæ stare possit cum multiplicitate : atqui sola unitas indiversitatis est hujusmodi.

R. Dist. Maj. Requiritur unitas, quæ stare possit cum mul-

multiplicitate extrinsecâ & potentiâ, C. Cum multiplicitate intrinsecâ & actuali, N. Nam universale debet esse unum actu, multiplex potestate & extrinsecè, quod utique fit per abstractionem mentis.

Inst. 3. Ad universale formaliter sufficit unitas indistinctitatis, vel requiritur unitas indistinctionis seu identitatis: atqui non requiritur unitas indistinctionis,

Prob. Min. Ad universale formaliter non requiritur unitas singularis atque incommunicabilis; atqui unitas indistinctionis est unitas singularis atque incommunicabilis; sicut enim distinctio est multiplicitas, ita indistinctio est negatio multiplicabilitatis.

R. Dist. Min. Atqui unitas indistinctionis gradûs numerici, est singularis, C. Unitas indistinctionis gradûs specifici & generici, N. Sic gradus specificus humanitatis habet per mentis abstractionem unitatem indistinctionis, & tamen est communicabilis pluribus.

Inst. 4. Atqui quælibet unitas indistinctionis est singularis & numerica.

Prob. Subf. Ea unitas est singularis & numerica, quæ non potest pluribus distinctis convenire: atqui unitas indistinctionis non potest pluribus distinctis convenire; ergo est singularis & numerica.

R. Dist. Min. Atqui unitas indistinctionis gradûs incommunicabilis, v. g. Petreïtatis non potest convenire multis, C. Unitas indistinctionis gradûs communicabilis, v. g. Humanitatis, N.

Inst. 5. Atqui unitas indistinctionis gradûs specifici, vel generici non requiritur ad universale formaliter,

Prob. Subf. Unitas, quæ repugnat à parte rei, repugnat quoque à parte mentis: atqui unitas indistinctionis gradûs specifici in multis repugnat à parte rei; ergo à parte mentis.

Prob. Maj. Quidquid repugnat à parte rei, repugnat quoque per mentem. Ergo quæ unitas repugnat à parte rei, repugnat quoque per mentem.

R. Nego hoc Ant. Nam circulus generatim ut circulus, qui neque sit aureus neque alterius cujuscumque materiæ, repugnat à parte rei, non tamen per mentem.

Inst. 6. Quia circulus quadratus repugnat à parte rei,

re

repugnat quoque per mentem; ergo quod repugnat à parte rei, repugnat quoque per mentem.

R. Dist. Conf. Quod repugnat à parte rei, repugnat quoque per mentem aliquando, C. Semper, N. Sic repugnat misericordiam Dei esse realiter sine iustitiâ, sed non repugnat mentaliter, quia *abstrahentium non est mendacium*.

Inst. 7. Quod repugnat à parte rei, involvit manifestam suis in attributis contradictionem; atqui quod involvit manifestam suis in attributis contradictionem, repugnat à parte mentis: ergo quidquid repugnat à parte rei, repugnat quoque per mentem.

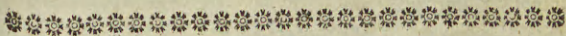
R. Dist. Maj. Quod repugnat à parte rei, involvit manifestam contradictionem suis in attributis, sub eo respectu, C. Sub alio respectu, N. Nam fieri potest, ut per operationem mentis removeantur impedimenta atque contradictio omnis.

Inst. 8. Si ita est, mens non sibi repræsentaret res tales, quales sunt in se ipsis, atqui ita res immutaret.

R. Dist. Mens non sibi repræsentaret res tales, quales sunt in se ipsis realiter, C. Objectivè, N.

Inst. N. Mens debet sibi repræsentare res tales, quales sunt in se ipsis realiter.

R. Dist. Si res sibi repræsentet conceptu adæquato & judicativo, C. Conceptu inadæquato & præcisivo, N. Sic v. g. sibi repræsentat humanitatem sine Petreitate, Pauleitate, &c. Neque interim errat, quia *abstrahentium non est mendacium*.

II. PROPOSITIO.

Datur universale formaliter à parte rei.

PROBATUR. Ut detur universale formaliter à parte rei, satis est, quod detur natura communis formaliter una simul, & multiplex in multis à parte rei. Atqui datur à parte rei natura formaliter una simul & multiplex in multis, quantum requiritur ad universale formaliter; namque datur à parte rei natura formaliter una in multis

unitate indifferensitatis; atqui unitas indifferensitatis est unitas requisita, & sufficiens ad universale: nam ea sola unitas requiritur & sufficit ad universale, quæ sola potest stare cum verâ multiplicitate in multis; atqui sola unitas indifferensitatis potest stare cum multiplicitate in multis; ergo sola unitas indifferensitatis requiritur & sufficit ad universale formaliter, talis autem unitas datur à parte rei. Ergo datur universale formaliter à parte rei.

O B J E C T I O.

SI daretur universale à parte rei universalitas formalis conveniret naturæ communi à parte rei: atqui universalitas non convenit naturæ communi à parte rei.

Prob. Min. Si universalitas formalis conveniret naturæ humanæ à parte rei, vel tanquam aliquid essentialiter, vel tanquam proprietas, vel tanquam accidens commune: atqui nulum ex his dici potest.

R. Nego Min. Et dico convenire vel essentialiter, vel saltem tanquam proprietatem, quia necessario convenit.

Inst. 1. *Quod convenit essentialiter & necessario superiori, convenit & inferiori cuilibet*: atqui universalitas formalis non convenit singulis inferioribus naturæ communis; ergo non convenit necessario naturæ communi à parte rei.

R. Dist. Maj. Quod convenit necessario superiori primò intentionaliter, convenit & inferiori, C. Quod convenit superiori secundò intentionaliter, tanquam secunda quædam intentio, & non tanquam gradus aliquis essentialis, N.

Inst. 2. Atqui universalitas formalis non convenit à parte rei naturæ communi secundò intentionaliter sumptæ.

Prob. Subf. Universalitas formalis non convenit naturæ, quæ est intrinsecus divisa & multiplex: atqui natura communis est à parte rei intrinsecus divisa & multiplex in multis, v. g. humanitas.

R. Dist. Min. Atqui natura communis est à parte rei intrinsecus divisa & multiplex, numericè seu multiplicitate
distin.

distinctionis, C. Specificè seu multiplicitate diversitatis, N. habet enim à parte rei unitatem indivisibilitatis.

Inst. 3. Atqui natura communis non est à parte rei una unitate specifica seu indivisibilitatis.

Prob. Subf. Ut natura communis esset à parte rei una unitate specifica in multis, deberet gradus naturæ specificus esse unus atque indivisus in multis: atqui gradus specificus naturæ communis non est à parte rei unus atque indivisus in multis; ergo, &c.

R. Dist. Min. Atqui gradus specificus naturæ non est à parte rei unus, unitate numericâ seu indistinctionis, C. Non est à parte rei unus unitate specifica seu indivisibilitatis, N.

Inst. 4. Atqui gradus specificus non est à parte rei unus unitate universali.

Prob. Subf. Ille gradus non est formaliter unus unitate universali, qui est formaliter singularis: atqui gradus specificus à parte rei est formaliter singularis.

Prob. Min. Quidquid existit realiter, singulare est, *existere enim singularium est*: atqui gradus specificus formaliter existit à parte rei; ergo formaliter singularis est.

R. Dist. Maj. Quidquid existit realiter per se, singulare est, C. quidquid existit per aliud, N. Porro gradus specificus realiter existit non per se, sed per gradum numericum, v. g. humanitas per Petrum.

Inst. 5. Gradus, qui realiter identificatur cum singulari, est realiter singularis: atqui gradus specificus identificatur realiter cum singulari; ergo singularis est.

R. Dist. Min. Atqui gradus specificus identificatur realiter cum singulari, realiter entitative, C. Realiter formaliter, N. Nam distinguuntur formaliter ex natura rei.

Inst. 6. Atqui gradus ille specificus formaliter distinctus à numerico, non est unus unitate universali.

Prob. Subf. Si gradus specificus ut formaliter distinctus à numerico esset formaliter universalis à parte rei, vel haberet suam universalitatem totam in unico individuo, vel totam in omnibus, vel partim in uno & partim in altero: atqui nulum ex his dici potest.

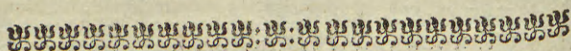
R. Nego Min. Et dico suam habere universalitatem totam in omnibus, sed non in singulis.

Inst. 7. Si haberet suam universalitatem totam in omnibus

bus solum individuis & non in singulis, universale formaliter fieret ex pluribus non universalibus formaliter: atqui universale formaliter non debet fieri ex pluribus non universalibus formaliter, alioqui fieret ex singularibus.

R. Dist. Maj. Universale formaliter fieret ex pluribus non universalibus, qui sunt gradus specifici & communes, C. Qui sunt gradus numerici & singulares, N. Nam in singulis individuus est gradus aliquis specificus & communis, qui est universalis in omnibus.

QUÆSTIO NONA.

De numero universalium.

PROPOSITIO,

Quinque sunt universalia.

PROB. Tot sunt universalia, quot sunt modi essentialiter diversi, quibus unum potest inesse multis, & de illis prædicari univocè & divisim. Atqui sunt quinque modi, quibus unum potest inesse, & prædicari de multis univocè. Nam quidquid prædicatur de multis, vel prædicatur essentialiter, vel accidentaliter: si prædicatur essentialiter, vel tanquam pars essentialis communior, & est genus; vel tanquam pars essentialis strictior, & est differentia; vel tanquam tota communis essentialis, & est species: jam si prædicatur accidentaliter, vel necessariò, & est proprium, vel contingenter, & est accidens commune. Ergo quinque sunt modi, quibus unum potest inesse, & prædicari de multis univocè, proindeque sunt quinque universalia, genus, species, differentia, proprium, & accidens.

O B J E C T I O.

NON sunt quinque universalia, si accidens commune revocetur ad genus & speciem; atqui accidens commune revocatur ad genus & speciem.

Prob.

Prob. Min. Quod prædicatur ut genus & species, revo-
catur ad genus & speciem ; atqui accidens commune prædi-
catur ut genus & species, v. g. Color de albedine & nigredine.

R. Dist. Min. Atqui accidens prædicatur ut genus & spe-
cies de suis propriis inferioribus, ut color de albedine & nigre-
dine, C. De suis subjectis ut color de pariete colorato, N. Nam
de illis prædicatur contingenter.

Inst. Atqui subjecta accidentis sunt ejus inferiora : nam
accidens de illis prædicatur tanquam superius ; ergo accidens
est genus & species respectu subjectorum.

R. Dist. Ant. Subjecta accidentis sunt ejus inferiora im-
proprie dicta, C. Proprie dicta, N. Nam inferiora acci-
dentis proprie dicta sunt ea, de quibus accidens, v. g. co-
lor prædicatur in recto ; at de subjectis in recto non prædi-
catur.

Inst. 2. Atqui accidens est genus vel species respectu in-
feriorum, quæ sunt subjecta.

Prob. Subf. Accidens est genus vel species respectu illo-
rum inferiorum, de quibus prædicatur essentialiter, vel nullo
modo prædicatur univocè : atqui accidens prædicatur essentia-
liter de suis subjectis, vel nullo modo prædicatur univocè.

Prob. Min. Quoad primam partem. Color prædicatur
essentialiter de subjectis ; ergo & accidens quodlibet.

Prob. Ant. Subjecta coloris sunt colorata, atqui color
prædicatur essentialiter de coloratis, quia colorata non possunt
conciipi sine colore.

R. Dist. Min. Atqui color prædicatur essentialiter de co-
loratis formaliter sumptis, quatenus coloratis, C. De colora-
tis materialiter sumptis, quæ, & non quatenus, colorata
sunt, N.

Inst. 3. Licet animalitas non prædicetur de homine,
nisi formaliter sumpto, quatenus animal est, tamen hoc suffi-
cit, ut animalitas prædicetur essentialiter ; ergo à pari licet co-
lor non prædicetur de coloratis, nisi formaliter sumptis qua-
tenus colorata sunt, tamen hoc sufficit, ut prædicetur essentia-
liter.

Resp. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia animalitas
est quid primum in homine, proindeque essentialis
est ; at vero color non est quid primum in subjecto, v. g.
in

in pariete : ita ut eo sublato adhuc paries esset in sua integritate.

Inst. 4. Atqui pariter color est quid primum in colorato.

R. Dist. Ant. In colorato formaliter ut coloratum est, C. In colorato materialiter sumpto, N. Nam coloratum formaliter ut coloratum, est ens per accidens.

Inst. 5. Atqui color non est universalis respectu subjectorum coloratorum materialiter sumptorum

Prob. Subst. Universale debet prædicari univocè : atqui color non prædicatur univocè de subjectis coloratis.

Prob. Min. Non potest dici paries est color : ergo color non prædicatur univocè de subjectis.

R. Dist. Conf. Ergo color non prædicatur univocè, color in abstracto, C. Color in concreto, N. Nam abstracta insunt, & concreta prædicantur.

Inst. 6. Atqui color in concreto non prædicatur univocè de subjectis, nam prædicatur paronymè.

R. Dist. Non prædicatur univocè strictè seu essentialiter, C. Univocè late, N. Nam prædicatur secundum eandem significationem.

Inst. 7. Quod aliud significat, quando prædicatur de uno subjecto, & aliud, quando prædicatur de alio, non prædicatur univocè de subjectis : atqui color aliud & aliud significat, quando prædicatur de suis subjectis.

Prob. Min. In his propositionibus (paries est coloratus, homo est coloratus,) coloratum diversa significat in pariete & homine : ergo aliud & aliud significat.

R. Dist. Ant. Coloratum diversa significat in pariete & homine materialiter sumptis & ratione substantiæ suæ, C. In pariete & homine formaliter sumptis, N. Quamvis enim sint diversæ substantiæ parietis & hominis, est idem color in utroque & idem modus recipiendi coloris : quare conveniunt paries & homo in ratione habentium colorem.

O B J E C T I O II.

PLura sunt quàm quinque universalia, si differentia generica & specifica duo constituent universalia : atqui ita se res habet.

Prob.

Prob. Min. Tam differentia generica & specifica duo constituunt universalia, quàm genus & species.

R. Nego Par. Ratio disp. quia genus & species diversum habent prædicandi modum, nempe genus ut pars essentiae magis communis, & species ut tota communis essentiae: at verò differentia tum generica tum specifica ambæ prædicantur ut partes essentiae minùs communes.

Inst. 1. Ideo genus & species duo constituunt universalia diversa, quia genus prædicatur de multis specie differentibus species verò de multis solo numero differentibus: atqui pariter differentia generica & specifica.

R. Nego Maj. Sed quia genus prædicatur ut pars essentiae magis communis, species autem ut tota communis essentia.

Inst. 2. Atqui pariter differentia generica & specifica prædicantur ut pars essentiae magis communis, & ut pars essentiae communis.

Prob. Subf. Sensitivum est differentia generica hominis, rationale est specifica: atqui sensitivum prædicatur ut pars essentiae magis communis.

R. Nego Min. Nam sensitivum debet comparari cum vivente, cujus est differentia divisiua, sicut rationale comparatur cum animali: sed sensitivum sic, est pars minùs communis animalis, quia vivens est communius.

Inst. 3. Quod est tam commune quàm animal, prædicatur ut pars essentiae magis communis: atqui sensitivum tam commune est quàm animal, nempe hominibus & belluis; ergo sensitivum prædicatur ut pars essentiae magis communis.

R. Dist. Maj. Quod tam est commune quàm animal, & prædicatur eodem modo, C. Et prædicatur diversimodè, N. At sensitivum prædicatur *in quale quid*, animal autem *in quid*.

R. Dist. Min. Atqui sensitivum tam commune est, quàm animal inadæquatè sumptum prout est sentiens, C. Quàm animal adæquatè sumptum, prout est vivens, N. Scilicet animal est vivens sensitivum. Hoc argumentum probaret, quod rationale prædicaretur ut tota communis essentia, quia tam commune est quàm homo.

Inst. 4. Animal & homo ambo prædicantur ut pars essentiae magis communis, & tamen duo sunt universalia distincta;

ita ; ergo a pari licet differentia generica & specifica ambæ prædicentur ut pars essentiae minus communis, tamen possunt esse duo diversa universalia.

Prob. Ant. Homo prædicatur ut pars essentiae magis communis, si præter humanitatem, quæ communis est individuis, si adhuc aliquid in ipsis essentiale & minus commune : atqui ita se res habet.

R. Dist. Maj. Si præter humanitatem sit adhuc aliquid essentiale & universale, C. Et singulare, N. At differentia numerica non est communis, proindeque appellari non potest pars essentiae minus communis, quia prius est esse commune, quam esse minus commune.

Inst. 5. Atqui præter humanitatem est adhuc aliquid essentiale & commune.

R. Dist. Est adhuc aliquid essentiale commune in hominibus possibilibus specie diversis, C. In individuis jam existentibus, N.

Inst. 6. Datur in individuis existentibus id, in quo conveniant individua ut individua : atqui hoc est essentiale & commune.

R. Dist. Maj. Datur id, in quo conveniant individua ut individua secundò intentionaliter, id est individuatio, C. Conveniant primò intentionaliter, seu gradus aliquis realis, N. Sicut enim genera conveniunt in genereitate, ita individua in individuatione ; præterea non conveniunt, sed differunt.

Inst. 7. Individua ut individua conveniunt in singularitate & gradu numerico ; ergo conveniunt primò intentionaliter.

R. Nego Ant. Nam individua unice differunt in singularitate. Ratio est, quia unice differunt in ultima simpliciter differentia : atqui singularitas est ultima simpliciter differentia, ultimus simpliciter gradus essentialis.

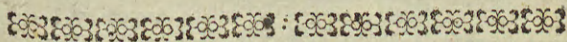
Inst. 8. Tam singularia ut singularia conveniunt in singularitate, quam homines ut homines conveniunt in humanitate.

R. Nego Par. Ratio disp. quia humanitas non est gradus per se incommunicabilis pluribus ; at vero singularitas est gradus incommunicabilis prorsus.

Inst. 9. Singularitas est communicabilis iis, de quibus præ-

prædicatur : atque prædicatur de pluribus, v. g. *Petrus est singularis : Paulus est singularis.*

R. Dist. Min. Atqui singularitas prædicatur de pluribus quoad nomen, C. Quoad rem significatam eandem, N. Nam alia est singularitas, quæ prædicatur de Petro, alia quæ de Paulo : nam ut esset eadem singularitas, quæ prædicaretur de Petro & de Paulo, deberet abstrahi à suis inferioribus : atqui abstrahi non potest, quia est gradus omnium infimus, non habens differentias, à quibus abstrahi possit.

QUÆSTIO DECIMA.

De univocatione entis.

I. PROPOSITIO.

Ens reale est univocum respectu Dei & creaturæ.

PROB. Illud est univocum respectu Dei, & creaturæ, quod convenit Deo, & creaturæ secundum idem nomen & eandem prorsus significationem ; atqui ens reale convenit Deo, & creaturæ secundum idem nomen, eandemque significationem ; & *primò* quidem convenit secundum idem nomen, quia Deus & creatura ambo dicuntur entia realia ; deinde convenit secundum eandem significationem, nam ens reale significat id, quod est capax existentiae realis : atqui Deus & creatura sunt ambo capaces existentiae realis. Ergo ens reale convenit Deo & creaturæ secundum idem nomen, eandemque significationem ; proindeque est univocum respectu Dei & creaturæ.

O B J E C T I O.

[Illud non est univocum respectu Dei & creaturæ, quod non convenit eodem modo Deo & creaturæ : atqui ens reale non convenit eodem modo Deo & creaturæ ; ergo non est univocum utrique.

Prob. Min. Quod convenit Deo essentialiter & creaturæ

tutæ accidentaliter, non convenit eodem modo utrique : atqui ens reale convenit Deo essentialiter, & creaturæ accidentaliter : siquidem existens est accidens in creaturis.

R. Dist. Min. Atqui ens convenit Deo essentialiter, & creaturæ accidentaliter, ens participialiter sumptum, C. Ens nominaliter sumptum, N. Quamvis enim existens sit accidens in creaturis, capacitas existendi est essentialis tam creaturis quam Deo.

Inst. 1. Quod convenit Deo independenter, creaturæ verò dependenter, non convenit eodem modo utrique : atqui ens nominaliter sumptum convenit Deo independenter & creaturis dependenter; ergo ens nominaliter sumptum non convenit eodem modo Deo & creaturæ.

R. Dist. Min. Atqui ens nominaliter sumptum convenit Deo independenter & creaturis dependenter, ens quatenus contractum per suas differentias, C. Ens quatenus ens, prout præcisum à suis differentiis, N. Ens enim, ut sic, neque est dependens, neque independens.

Inst. 2. Atqui ens non potest considerari præcisum à suis differentiis.

Prob. Subf. Quod includit formaliter suas differentias, & includitur formaliter in illis, non potest esse præcisum à suis differentiis : atqui ens reale includit & includitur formaliter in suis differentiis, v. g. in dependentiâ & independentiâ.

Prob. Min. Attributum transcendens includit & includitur formaliter in omnibus : atqui ens est attributum transcendens.

R. Dist. Maj. Attributum transcendens includitur in omnibus speciebus sibi directè subjectis, C. In omnibus adjacentibus & contrahentibus, N. Porro differentie entis sunt adjacentes enti collateraliter, ipsumque contrahunt, licet rationalitas & irrationalitas contrahunt animal.

Inst. 3. Ens prædicatur formaliter de omnibus, quæ sunt formaliter entia : atqui differentie entis sunt formaliter entia ; ergo ens prædicatur de omnibus suis differentiis.

Prob. Min. Quæ sunt formaliter extra nihil, sunt formaliter entia : atqui differentie entis sunt formaliter extra nihil.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Quæ sunt formaliter extra nihil entis, C. Extra nihil modorum entis, N. Porro differentię entis sunt extra nihil modorum entis, quia sunt veri entis modi, sed non sunt formaliter entia.

Inst. 4. Quod non solum est formaliter capax existentię, sed etiam actu existit, illud est extra nihil entis: atqui differentię entis sunt capaces existentię realis, & actu existunt: ergo sunt extra nihil entis.

R. Dist. Min. Atqui differentię entis sunt capaces existentię realiter & identicę, quatenus cum ente realiter identificantur; C. Sunt capaces existentię formaliter & prout ab ente virtualiter distinguuntur, N. Nam sic, nihil sunt aliud, quam quod capax est contrahere ens.

Inst. 5. Quod formaliter habet proprietates entis realis, est formaliter ens: atqui differentię entis habent formaliter proprietates entis, nempe unitatem, bonitatem & veritatem.

R. Dist. Min. Atqui differentię entis habent formaliter unitatem, veritatem, bonitatem relativam & modalem instar modorum, C. Absolutam instar entium, N. Quamvis enim sint uni, veri & boni modi, non sunt tamen una, vera & bona entia.

Inst. 6. Atqui modi & modificationes entis sunt vera entia formaliter.

Prob. Subf. Licet accidens sit modus & modificatio entis, nihilominus est formaliter ens, & species entis; ergo quamvis differentię entis sint modi & modificationes entis, tamen sunt formaliter vera entia.

R. Nego Conf. & par. Ratio dispar. quia accidens non est modus entis generatim, sed modus talis entis putà substantię: at vero differentię entis sunt modi entis generatim; unde sicut accidens non est substantia, cujus est modus; ita differentię entis non sunt ens, cujus sunt modi & modificationes.

Inst. 7. Atqui modi & modificationes entis generatim sunt formaliter entia.

Prob. Subf. Vel sunt formaliter entia, vel sunt formaliter nihil: atqui non sunt formaliter nihil; ergo sunt formaliter entia.

R. Dist. Min. Atqui non sunt nihil sumptum pro negatione

gatione modi entis, C. Non sunt nihil sumptum pro negatione entis, N. Quamvis enim non detur medium inter ens & non ens simpliciter, datur tamen inter ens & non modum entis, & dicitur modus entis.

O B J E C T I O II.

Si ens esset univocum Deo & creaturæ, esset aliqua perfectio univocè communis Deo & creaturæ: atqui nulla est perfectio univocè communis Deo & creaturæ.

Prob. Min. Illis nulla est perfectio univocè communis, quæ infinitè distant in omni perfectione: atqui Deus & creatura infinitè distant in omni sua perfectione.

R. Nego Min. vel Dist. Maj. Quæ infinitè distant in omni perfectione tum genericâ tum specificâ, C. Specificâ tantum, N. Porro Deus & creatura infinitè distant non in perfectione genericâ, quatenus sunt entia, sed in specifica, quatenus sunt talia entia; dependens scilicet & independens.

Inst. Perfectio generica & specifica in Deo sunt quid idem; ergo si Deus & creatura infinitè distant in omni perfectione specifica, distant quoque in generica.

R. Dist. Ant. Sunt quid idem realiter & identicè, C. Sunt quid idem formaliter & objectivè, N. Nam aliter concipitur gradus entis, aliter independentia.

Inst. 2. In ente simplicissimo perfectio generica & specifica sunt quid idem etiam formaliter: atqui Deus est ens simplicissimum.

R. Dist. Maj. In ente simplicissimo formaliter & metaphysicè, C. In ente simplicissimo realiter & physicè, N. Porro Deus est simplicissimus, sed physicè, non autem metaphysicè, quia nihil est simplex metaphysicè præter primum genus & primam differentiam generis divisivam; Deus autem nec est genus primum, nec prima differentia.

Inst. 3. Quæ se se mutuo formaliter includunt, sunt quid idem formaliter: atqui perfectio generica Dei, nempe ens, & perfectio specifica, nempe independentia, se se mutuo formaliter includunt.

Prob.

Prob. Min. Nempe independentiam includere ens formaliter. Summa Dei perfectio, fons & radix cœterarum debet includeretur formaliter ens: Nam prius est esse, quam esse fontem aliorum: atqui independentia est hujusmodi.

R. Dist. Maj. Summa Dei perfectio generica seu prædicabilis *in quid*, C. Differentialis seu prædicabilis *in quale quid*, N. Nam non est formaliter, sed adjacet enti sicut rationalitas animali.

Inst. 4. Perfectio infinita debet esse formaliter ens: atqui independentia est perfectio infinita.

R. Dist. Maj. Perfectio infinita in omni genere, C. In suo duntaxat genere, N. Porro independentia est infinita non in genere entis, sed in suo genere independentiæ.

Inst. 5. Quod includit existentiam in suo conceptu est, ens formaliter: atqui independentia includit existentiam in suo conceptu; siquidem est modus existendi à se.

R. Dist. Maj. Quod includit existentiam formaliter & in recto, C. Præsuppositivè & in obliquo, N. Porro independentia includit existentiam non in recto, sed in obliquo, quia est modus existendi à se; sed non est formaliter existentia vel existens. Sicut rationalitas est modus animalis, sed non est formaliter animalitas vel animal.

Inst. 6. Quod est formaliter ipsa existentia necessaria, includit existentiam formaliter & in recto: atqui independentia est formaliter ipsa existentia necessaria.

R. Nego Min. Sed est formaliter modus existendi necessario.

Inst. 7. Quod facit Deum existere necessario, est ipsa existentia necessaria: atqui independentia facit ut Deus existat necessario: ergo est ipsa existentia necessaria.

R. Dist. Maj. Quod facit Deum existere necessario,tribuendo ipsi existentiam, C. Tribuendo modum existendi necessarium, N. Porro independentia non tribuit Deo ipsam existentiam, sed tribuit solum modum existendi necessarium: sicut rationalitas facit quidem, ut homo sit animal rationale, non quod tribuat formaliter animalitatem, sed modum animalis rationalis.

Inst. 8. Atqui independentia tribuit Deo ipsam formaliter existentiam.

Prob. Subst. Nisi independentia tribuat Deo ipsam formaliter existentiam, existentia non erit essentia Dei; atqui tamen est.

R. Dist. Maj. Existentia non erit essentia Dei totalis & adæquata, C. Inadæquata, N. Nam tria videntur ad essentiam Dei pertinere; nempe capacitas existendi, existentia & independentia: Deus capax est realis existentiae, existit, & independentem existit.

Inst. 9. Sequeretur inde, quod existentia & independentia Dei non essent quid primum in Deo; siquidem supponunt ipsam existendi capacitatem.

R. Dist. Existentia & independentia non essent quid primum comparatè ad gradum genericum entis, C. Comparatè ad proprietates Dei omnes, N. Nam sicut rationalitas supponit animal in homine, ita independentia supponit ens in Deo.

II. PROPOSITIO.

Ens reale non est univocum respectu Dei & creaturæ.

PROB. In principiis Thomistarum sic. Illud non est univocum respectu Dei & creaturæ, quod est essentialiter diversum in Deo & in creatura; atqui ens reale est essentialiter diversum in Deo & in creatura; cum sit essentialiter independens in Deo, & essentialiter dependens in creatura. Ergo ens reale non est univocum respectu Dei & creaturæ.

O B J E C T I O.

TAm ens est univocum respectu Dei & creaturæ, quam animal respectu hominis & belluæ.

R. Nego par. Ratio dispar. quia animal convenit eodem modo homini & belluæ; non ita ens Deo & creaturæ: nam in Deo est independens atque infinitum per essentiam; in creatura dependens, finitum & per participationem.

Inst.

Inst. Licet animal sit rationale in homine & irrationale in bellua, nihilominus dicitur convenire eodem modo homini & belluæ; ergo quamvis ens sit independens in Deo, & dependens in creatura, nihilominus potest eodem modo convenire Deo & creaturæ.

R. Nego Conf. & par. Ratio dispar. quia animal est terminus categoricus, & non transcendens, qui cum non includatur in rationalitate & irrationalitate, potest eodem modo convenire homini & belluæ, contra vero ens.

Inst. 2. Si quid impediret, quo minus ens eodem modo conveniret Deo & creaturæ, maxime, quia est in Deo independens, & in creatura dependens: atqui hæc ratio non obstat.

Prob. Min. Licet qualitas sit independens in potentia naturali, & dependens in habitu naturali, tamen qualitas eodem modo generico convenit potentia & habitui; ergo à pari quamvis ens sit independens in Deo & dependens in creatura, hoc non obstat entis univocationi.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. 1. Quia habitus non dependet à potentia in ratione qualitatis, at vero creatura dependet à Deo sub omni ratione. 2. Quia qualitas est terminus categoricus, qui non imbibitur in differentiis suis: at vero ens est terminus transcendens, qui per omnia vagatur, vel per differentias suas.

Inst. 3. Atqui etiam ens non imbibitur in differentiis suis; ergo nulla solutio.

Prob. Subf. Ens non imbibitur formaliter in eo, quod neque includit ens, neque includitur in ente: atqui differentia entis neque includunt ens, neque includuntur in ente.

Prob. Min. Id, sine quo concipitur ens, non includitur in ente: atqui ens concipitur sine suis differentiis, sine dependentiâ & independentiâ.

R. Dist. Min. Atqui ens concipitur sine suis differentiis explicite cognitis, C. Implicite & confuse, N. Nam qui concipit ens, concipit, quod est plus quam nihil: atqui differentia entis sunt plus quam nihil.

Inst. 4. Ens concipitur omnino sine eo, quod neque est ipsum ens, neque pars entis: atqui differentia entis neque sunt entia, neque partes entis.

Prob. Min. Modus determinativus entis non est formaliter ens vel pars entis; atqui differentiae entis sunt modi determinativi entis; ergo non sunt ens vel pars entis.

R. Nego Maj. Quia cum ille modus sit plus quam nihil, debet esse ens.

Inst. 5. Modus substantiae determinativus non est substantia; ergo à pari modus determinativus entis non est formaliter ens.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia substantia non est terminus transcendens, sicuti est ens; modi substantiae non sunt entia per se subsistentia, v. g. incorporeitas; at vero modi entis sunt plus quam nihil, proindeque sunt entia.

Inst. 6. Quod contrahit ens, eique superadditur, perfectò non est ens formaliter, alioqui seipsum contraheret: atqui modus entis determinativus contrahit ens, eique superadditur, v. g. Independentia contrahit ens; ergo non est ens.

R. Dist. Maj. Quod contrahit ens contractione propriè dicta, sicut rationalitas contrahit animal, C. Quod contrahit ens contractione impropriè dicta, N. Porro differentiae entis non contrahunt ens nisi impropriè, quatenus explicitè manifestant, quod in ente continebatur implicitè & confusè.

Inst. 7. Si differentiae entis includuntur in ente, vel implicitè, & confusè, qui diceret, *Deus est ens*, diceret, *Deus est dependens*: falsum consequens.

R. Neg. Maj. Quia dum dicitur *Deus est ens*, in istà prædicatione subjectum propositionis *Deus*, appellat ad se attributum *ens*; atque ita in illa propositio *ens* sumitur determinatè pro solo ente independenti.

Inst. 8. Qui diceret, *Deus est ens*, diceret Deum esse id omne, quod essentialiter & indivulsè includitur in ente: atqui dependentia essentialiter includeretur in ente (data Thomistarum opinione;) ergo qui diceret *Deus est ens*, diceret Deum esse dependentem.

R. Dist. Maj. Qui diceret *Deus est ens*, diceret Deum esse id omne, quod essentialiter includitur in ente Dei, C. In ente creaturæ, N. Porro dependentia includitur quidem in ente, non Dei, sed creaturæ.

Inst.

Inst 9 Atqui (data Thomistarum opinione) dependentia includeretur essentialiter in ente tam Dei quam creaturæ: ergo nulla solutio.

Prob. Subst. Ens Dei & creaturæ esset idem prorsus ens; ergo dependentia utrique ex æquo conveniret.

Prob. Ant. Et sunt quid idem prorsus, quæ nihil habent, per quod discrepare possint: atqui ens Dei & ens creaturæ nihil haberent, per quod discreparent.

Prob. Min. Id, per quod discreparet ens Dei & creaturæ deberet esse aliquid præter ens & supra ens: atqui nihil est huiusmodi in opinione Thomistarum.

R. Dist. Maj. Deberet esse aliquid præter ens vel explicitè vel implicitè, C. Implicitè, N. Uno verbo ens Dei & ens creaturarum se totis adæquatè discrepant.

Inst. 10. Ea se totis non discrepant, quibus est aliquid essentialè commune: atqui enti Dei & enti creaturæ, est aliquid essentialè commune, putà definitio.

R. Dist. Min. Atqui enti Dei & creaturæ est aliquid essentialè commune analogicè, C. Univocè, N.

~~~~~

QUÆSTIO UNDECIMA.

An Deus sit in Categoria substantiæ.

I. PROPOSITIO.

Deus est in Categoria substantiæ.

PROB. Illud omne ponitur in Categoria substantiæ, quod habet omnes conditiones requisitas ad hoc, ut collocetur in Categoria substantiæ: atqui Deus habet omnes conditiones requisitas ad hoc, ut collocetur in Categoria substantiæ; cum sit substantia completa, incomplexa, & univoca. Ergo Deus est in Categoria substantiæ.

O B J E C T I O.

[Ille non ponitur in categoria substantiæ, qui non habet rationem veræ & propriè dictæ substantiæ: atqui Deus non habet rationem veræ & propriè dictæ substantiæ.

Prob. Min. Qui nullus substat accidentibus, non habet rationem veræ substantiæ: atqui Deus nullis substat accidentibus.

R. Dist. Maj. Qui nullis substat accidentibus, non habet rationem veræ substantiæ, à substando dictæ, C. Substantiæ à subsistendo dictæ, N. Porro potior substantiæ significatio petitur à subsistendo, Deus autem est ens per se subsistens.

Inst. Si Deus collocaretur in categoria substantiæ à subsistendo dictæ, vel tanquam genus, vel tanquam species, vel tanquam individuum: atqui nullum ex his dici potest.

R. Nego Min. Et dico Deum reponi in categoria substantiæ tanquam speciem entis & substantiæ generatim.

Inst. 2. Species est unum ex universalibus: atqui Deus non est unum ex universalibus: quia non prædicatur de multis divisim.

R. Dist. Maj. Species prædicabilis est unum ex universalibus, C. Species subijcibilis, N. Porro Deus est species, non prædicabilis, sed subijcibilis enti & substantiæ generatim.

Inst. 3. Subijci dicit imperfectionem: atqui in Deo nulla esse potest imperfectio; ergo Deus non est species subijcibilis.

R. Dist. Maj. Subijci dicit imperfectionem, subiectione civili, ut servus, subijcitur domino, vel subiectione physicâ, ut filius parentibus, C. Subiectione Logica, ut homo subijcitur animali generatim, N.

Inst. 4. Quod subijcitur subiectione Logicâ agnoscit aliquid se superius: atqui Deus nihil agnoscit superius se; ergo Deus non subijcitur subiectione Logicâ.

R. Dist. Maj. Agnoscit aliquid se superius superioritate universalitatis, C. Superioritate dignitatis, N. Porro Deus nihil agnoscit superius dignitate, bene autem universalitate; quod autem est superius universalitate, non est idcirco dignitate; sic animal est homine superius universalitate, non tamen dignitate.

Inst. 5. Ens universalissimum nihil agnoscit superius superioritate universalitatis: atqui Deus est ens universalissimum & ubique positum.

R. Dist. Min. Atqui Deus est universalissimus universalitate reali & locorum, C. Universalitate logicâ & prædicatione.

tionum, N. Hoc est, Deus est ubique in locis omnibus per immensitatem, sed non prædicatur in recto de omnibus, sicut prædicatur ens.

Inst. 6. Nisi Deus esset universalissimus universalitate logicâ, intellectus noster conciperet Deum tanquam terminis se universalioribus comprehensum; atqui hoc implicat.

R. Dist. Maj. Terminis Logicis & Categoricis comprehensum, C. Terminis realibus & physicis, N. Porro non implicat Deum habere terminos Logicos & Categoricos, nempe genus & differentiam.

Inst. 7. Ens simpliciter infinitum nullos habet terminos mentales & Logicos, atqui Deus est simpliciter infinitus.

R. Dist. Maj. Ens simpliciter infinitum Logicè, ut non homo, non lapis. C. Ens simpliciter infinitum entitativè ob infinitas perfectiones, N.

Inst. 8. Quod non habet determinatam perfectionem, ratione cujus revocetur ad certum genus, est infinitum Logicè: atqui Deus est huiusmodi.

Prob. Min. Id, cujus omnes perfectiones sunt infinitæ, non potest revocari ad certum & determinatum genus sibi cum cæteris univocè commune: atqui omnes & singulæ Dei perfectiones sunt infinitæ.

R. Dist. Min. Atqui omnes & singulæ Dei perfectiones specificæ sunt infinitæ, C. Genericæ, N. Sic ens est univocè commune Deo cum cæteris quibuscumque entibus.

Inst. 9. Ens per essentiam totalitas entis & plenitudo est aliquid simpliciter infinitum: atqui ens in Deo est ens per essentiam, totalitas entis & plenitudo: ergo ens seu perfectio Dei generica est infinita.

R. Dist. Min. Atqui ens in Deo est ens per essentiam, ens Dei, ut Dei, C. Ens Dei præcisè ut ens, N. Nam ut sic, abstrahit à finito & infinito, sicut animal à rationali & irrationali.

Inst. 10. Atqui in Deo non est distinguendum ens ut ens genericè, ab ente Dei ut Dei specificè; ergo nulla solutio.

Prob. Subf. Si posset in Deo distingui ens genericè ab ente specificè, gradus genericus à gradu specifico, Deus foret pars illius gradus generici: atqui Deus nequit esse pars alterius.

R. Dist. Maj. Deus foret pars illius gradûs generici, pars potentialis, C. Pars actualis, N. Porro non magis repugnat Deum esse partem potentialem totius potentialis v. g. entis, quam hominem esse partem potentialem animalis generatim.

Inst. II. Si Deus esset sub gradu generico entis comprehensus, Deus esset pars actualis categoriæ, quæ actu componitur ex generibus, speciebus & individuïs.

R. Dist. Deus esset pars actualis categoriæ, quæ est totum actuale improprie dictum & logicum, C. Quæ est totum actuale proprie dictum & physicum, N. Porro non magis repugnat Deum esse actu partem categoriæ, quam esse actu subiectum illius propositionis, *Deus est ens*.

O B J E C T I O II.

Illud non ponitur in categoria, quod nulli subjacet generi : atqui Deus nulli subjacet generi.

Prob. Mai. Si cui Deus subjaceret generi, componeretur ex genere & differentiâ : atqui Deus non componitur ex genere & differentiâ.

Prob. Min. Genus & differentia sunt potentia & actus : atqui Deus non componitur ex potentia & actu ; ergo non componitur ex genere & differentiâ.

R. Dist. Maj. Genus & differentia sunt potentia metaphysica & actus metaphysicus, C. Sunt potentia physica & actus physicus, N. Porro Deus componitur ex potentia & actu metaphysicis.

Inst. Ens simplicissimum non componitur ex potentia & actu metaphysicis : atqui Deus est ens simplicissimum.

R. Dist. Maj. Ens simplicissimum metaphysicè, C. Physicè, N. Porro Deus non est simplex metaphysicè, quia componitur ex pluribus gradibus metaphysicis.

Inst. 2. Nisi Deus esset simplicissimus metaphysicè, darentur in Deo perfectibile & perfectivum ; atqui hoc implicat, alioqui non esset infinitè perfectus.

R. Dist. Maj. Darentur in Deo perfectibile & perfectivum ; Metaphysica, C. Physica, N.

Inst.

Inst. 3. In eo non dantur perfectibile & perfectivum etiam metaphysica, cujus perfectiones omnes sunt infinitæ, & infinitè perfectæ; atqui Dei perfectiones singulæ sunt hujusmodi.

R. Dist. Maj. Cujus perfectiones omnes sunt infinitæ in omni genere, C. In suo tantum genere, N. Porro una Dei perfectio est quidem infinita in suo genere, sed non in genere alterius.

Inst. 4. Perfectio perfectibilis per aliam, est imperfecta: atqui in Deo nihil est imperfectum; ergo in Deo nihil est perfectibile per aliud.

R. Dist. Maj. Perfectio perfectibilis est imperfecta, negativè, C. Privativè, N. Porro nihil est quidem in Deo imperfectum privativè, seu carens debitâ sibi perfectione, sed est aliquid imperfectum negativè, carens perfectione indebita sibi, v. g. ens carens formaliter independentiâ.

Inst. 5. Nihil est admittendum in Deo, quod arguat imperfectionem: atqui imperfectum negativè, argueret in Deo imperfectionem saltem mentaliter.

Prob. Min. Ille foret imperfectus, qui includeret in se aliquid non perfectum; atqui Deus includeret aliquid non perfectum, v. g. gradum entis.

R. Dist. Maj. Qui includeret in se aliquid non perfectum, sine suo perfectivo, C. Cum suo perfectivo, N. Porro Deus includit gradum entis indivulsè conjunctum cum independentiâ.

Inst. 6. Perfectibile physicum dicit imperfectionem physicam & realem in composito physico; ergo etiam perfectibile metaphysicum dicit imperfectionem metaphysicam seu mentalem.

R. Nego Conf. & par. Ratio dispar. quia ubi est perfectibile physicum, ibi est aut esse potest separatio perfectionum, proindeque carentia perfectionis: at verò ubi tantum est perfectibile metaphysicum, ibi nulla esse potest separatio perfectionum, nec proinde carentia perfectionis.

Inst. 7. Atqui pariter ubicunque est perfectibile metaphysicum, ibi est separatio metaphysica seu mentalis perfectionum; ergo est imperfectio metaphysica seu mentalis.

R. Dist. Ant. Ubicumque est perfectibile metaphysicum, ibi est separatio metaphysica perfectionum præcisiva, C. Ne-

C. Negativa, N. Porro præcisiones non arguunt imperfectionem in objecto, sed ad summum in facultate præscindente, quæ præ sua limitatione non valet, quidquid est in objecto simul & semel apprehendere, *Abstrahentium non est mendacium*.

Inst. 8. Atqui mens non potest præscindere unum Dei ab altero.

Prob. Subf. Si mens præscinderet unum Dei gradum ab altero, mens conciperet in Deo partem & partem: falsum consequens; ergo, &c.

R. Dist. Maj. Mens conciperet in Deo partem & partem metaphysicam, C. physicam, N.

Inst. 9. Si mens conciperet in Deo partem & partem metaphysicam, Deus non esset angelo simplicior: falsum consequens; ergo &c.

R. Dist. Maj. Deus non esset Angelo simplicior metaphysicè, *Transcat* physicè, N. Nam Angelus componitur physicè, ex subiecto & accidentibus physicis.

Dixi, *Transcat*, nam Angelus plus componitur metaphysicè, quàm Deus, quia componitur ex essentiâ & existentia virtualiter distinctis, non item Deus.

Inst. 10. Ergo Deus non erit metaphysicè perfectior Angelo.

R. Nego Conf. Nam gradus metaphysici, quibus componitur Deus, sunt multò perfectiores gradibus metaphysicis Angeli.

~~~~~ :

II. PROPOSITIO.

Deus non est in Categoria substantiæ.

PROB. In principiis Thomistarum sic. Illud non est in categoria substantiæ, quod limitibus categoricæ substantiæ coërceri non potest: Atqui Deus coërceri non potest limitibus substantiæ categoricæ; nam ens simpliciter infinitum nullis potest coërceri limitibus: atqui Deus est simpliciter infinitus in omni genere. Ergo Deus coërceri non potest limitibus

bus substantiæ categoricæ; proindeque non ponitur in categoria substantiæ.

O B J E C T I O.

Ille collocandus est in categoria substantiæ, qui habet omnes conditiones tum generales tum speciales ad categoriam substantiæ requisitas: atqui Deus eas omnes habet conditiones.

Prob. Min. 1. Habet generales, quia ens est reale, per se, completum, incomplexum & univocum; 2. Habet speciales, quia est substantia, per se, completa & univoca.

R. Nego Min. 1. Quia non habet univocationem. 2. Quia non est ens finitum; quod autem collocatur in categoria, debet esse finitum.

Inst. Ea substantia est univoca, quæ convenit cum cæteris quibuscumque substantiis in nomine & ratione substantiæ: atqui Deus est huiusmodi, quia est ens per se subsistens, sicut & reliquæ substantiæ.

R. Dist. Maj. Quæ convenit cum cæteris substantiis in ratione substantiæ univocâ atque prorsus eâdem, C. In ratione substantiæ anagolâ & partim diversâ, N. Porro ratio substantiæ est anagola Deo & reliquis, quia in Deo est independens & infinita, non item in reliquis.

Inst. 2. Si quid obstat, quo minus ratio substantiæ sit univoca Deo & reliquis, maxime quia Deus est substantia infinita, creaturæ vero sunt substantiæ finitæ & dependentes: atqui hæc ratio non obstat.

Prob. Min. Quamvis linea infinitè protensa (si daretur) esset quantitas infinita, nihilominus quantitas generatim esset univoca lineæ infinitæ & finitæ; ergo quamvis Deus sit substantia infinita, hoc non obstat, quin substantia generatim sit univoca Deo & reliquis.

R. Nego Conf. & par. Ratio dispar. quia linea infinita (si daretur) non esset infinita essentialiter, sed accidentaliter: at vero Deus est substantia infinita per essentiam, proindeque nihil habet univocè commune cum creatis substantiis.

Inst. 3. Quod non ingreditur rationem formalem substantiæ, non potest impedire univocationem substantiæ: atqui infinitudo Dei non ingreditur rationem formalem substantiæ ipsius.

R. Dist.

R. Dist. Min. Atqui infinitudo Dei non ingreditur rationem formalem substantiæ, non ingreditur explicitè & distinctè, C. Implicitè & confusè, N. Nam summa Dei simplicitas facit, ut singulæ Dei perfectiones se se mutuo implicitè includant.

Inst. 4. Quod virtualiter & formaliter distinguitur à gradu substantiæ, non ingreditur rationem formalem substantiæ; atqui infinitudo Dei distinguitur saltem virtualiter à substantia Dei (ex Thomistis.)

R. Dist. Maj. Quod virtualiter perfectè distinguitur à gradu substantiæ, C. Virtualiter imperfectè, N. Porro Dei perfectiones non nisi virtualiter imperfectè distinguuntur ob infinitam Dei simplicitatem, quæ facit, ut qui concipit unam Dei perfectionem, confusè concipiat omnes.

Inst. 5. Quæ perfectam faciunt in Deo compositionem metaphysicam, distinguuntur virtualiter perfectè: atqui substantia & infinitudo Dei perfectam faciunt in Deo compositionem metaphysicam.

Prob. Min. Ibi est perfecta compositio metaphysica, ubi est perfecta plurium graduum metaphysicorum diversorum unio; atqui sic est in Deo; ergo in Deo est perfecta compositio.

R. Dist. Maj. Ibi est perfecta compositio metaphysica, ubi est plurium diversorum unio, quæ se habeant per modum actus & potentiæ, C. Secus, N. porro Dei perfectiones non se habent ut actus & potentia, quia in Deum nulla cadit perfectibilitas, nulla potentialitas.

Inst. 6. Atqui Dei perfectiones se habent ut actus metaphysicus & potentia metaphysica.

Prob. Subst. Illæ perfectiones se habent ut actus & potentia, quæ, cum non sint infinitæ in omni genere, aliis superadduntur atqui Dei perfectiones aliæ aliis metaphysicè & virtualiter superadduntur, nec singulæ sunt infinitæ in omni genere, v. g. misericordia non est infinita in genere justitiæ; ergo se habent ut actus & potentia.

R. Dist. Maj. Aliæ altis superadduntur propriè & secundum rei veritatem, C. impropriè & secundum conceptus distinctiones solum, N. Porro Dei perfectiones propriè non superadduntur aliæ aliis, quia in se se mutuo veluti imbibuntur.

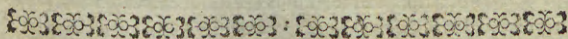
Inst.

Inst. 7. Illæ perfectiones aliæ aliis superadduntur propriè, de quarum unâ affirmatur, quod non licet affirmare de alterâ in sensu formali & virtuali : atqui de una perfectione divinâ affirmatur, quod nullo sensu formali licet affirmare de alterâ.

Prob. Min. Rectè dicitur, *Deus est summè intelligens, immutabilis, omnipotens, quia est à se, atque infinitus*, non rectè diceretur, *quia est ens vel substantia*; rectè contra dicitur, *Deus aliquatenus convenit cum creaturis, quia est ens & substantia*: non rectè diceretur, *quia est independens & à se*; ergo de una perfectione Dei affirmatur, quod non licet affirmare de altera ullo sensu formali.

Respondent vulgo Thomistæ, hæc esse intelligenda secundum diversos conceptus imperfectos. Sed quid sentendum sit de illa responsione, viderit Lector.

QUÆSTIO DUODECIMA.

De termino Relationis.

I. PROPOSITIO.

Terminus non est de essentia relationis.

Prob. Quod est formaliter extra relationem, non est de essentia relationis. Atqui terminus est formaliter extra relationem; sic filius, qui terminus est paternitatis, est formaliter extra paternitatem, quæ tota est in patre. Ergo terminus non est de essentia relationis.

O B J E C T I O.

[I]llud est de essentia relationis, quod ingreditur conceptum formalem & definitionem relationis; atqui terminus ingreditur conceptum formalem & definitionem relationis; ergo terminus est de essentia relationis.

R. Dist. Maj. Quod ingreditur conceptum formalem relationis, ingreditur formaliter & in recto casu, C. Præsuppositivè & in obliquo tantum, N. Porro terminus est in conceptu

cepture relationis, non formaliter, sed præsuppositivè, non in recto, sed in obliquo, hoc pacto, *Paternitas est ordo patris ad filium*.

Inst. Quod constituit & specificat relationem, ingreditur formaliter conceptum relationis : atqui terminus constituit & specificat relationem ; ita ut pro varietate terminorum varix sint relationis species ; ergo terminus ingreditur formaliter conceptum formalem relationis.

R. Dist. Maj. Quod constituit & specificat relationem intrinsecè, C. Extrinsecè, N. Porro terminus specificat relationem extrinsecè, sicut objectum specificat scientiam, non autem intrinsecè, quia terminus est extra relationem.

Inst. 2. Differentia essentialis relationis specificat relationem intrinsecè : atqui terminus est differentia essentialis relationis.

Prob. Min. Vel terminus est differentia essentialis relationis, vel ordo seu connotatio termini : atqui ordo seu connotatio termini non est differentia relationis ; ergo ipse terminus est.

R. Nego Min. Sicut enim scientia intrinsecè specificatur ab ordine ad objectum, ita & relatio à connotatione seu ordine ad terminum.

Inst. 3. Relatio ipsa non est differentia relationis : atqui ordo seu connotatio termini est ipsissima relatio ; ergo ordo seu connotatio termini non est differentia relationis.

R. Dist. Maj. Relatio adæquatè sumpta non est differentia relationis adæquatè sumptæ, C. Relatio inadæquatè sumpta non est differentia relationis adæquatè sumptæ, N. Porro connotatio termini est relatio inadæquatè sumpta.

Inst. 4. Relatio adæquatè sumpta definitur, *Ordo unius ad aliud* ; ergo ordo ad terminum est relatio adæquatè sumpta.

R. Dist. Ant. Relatio adæquatè sumpta definitur, ordo adæquatè sumptus, C. Definitur ordo inadæquatè sumptus, N. Dum enim dicitur, *relatio est ordo*, id est, relatio est accidens ordinans, ubi *accidens* est genus, *ordinans* est differentia.

Inst. 5. Atqui relatio adæquatè sumpta, est ipsa connotatio, ipsa ordinatio ; ergo nulla solutio,

Prob.

Prob. Subf. Nisi ratio sit ipsa connotatio, ipsa ordinatio, relatio esset composita ex pluribus gradibus: atqui relatio non est composita ex pluribus gradibus.

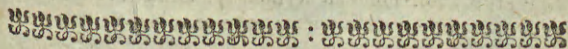
Prob. Min. Simplex forma non componitur ex pluribus gradibus: atqui relatio est simplex forma; ergo non componitur ex pluribus gradibus.

R. Dist. Maj. Simplex forma non componitur ex pluribus gradibus physicis, materiâ & formâ, C. Non componitur ex gradibus metaphysicis, genere & differentiâ, N.

Isst. 6. Forma physica non componitur ex gradibus physicis; ergo forma metaphysica ut relatio, non componitur ex gradibus metaphysicis.

R. I. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia non implicat multiplicari gradus metaphysicos propter diversum ejusdem rei considerandæ modum: at implicat multiplicari gradus reales & physicos: sic idem homo habet infinitos propè gradus metaphysicos, neque tamen plures habet partes physicas, quàm corpus & animam.

R. Dist. Conf. Ergo forma metaphysica non componitur ex pluribus gradibus metaphysicis, si fuerit forma prima & simplex habens rationem partis, ut perfectitas vel inalienitas, C. Si fuerit forma secunda complexa habens rationem totius, ut humanitas, vel relatio, N.

II. PROPOSITIO.

Relatio terminatur ad absolutum formaliter.

PROB. Relatio terminatur ad absolutum, formaliter, si terminus relationis debeat spectari ut absolutus. Atqui terminus relationis spectari debet ut absolutus; nam quod antecedit relationem, profectò est absolutum: atqui terminus relationis antecedit relationem, cum sit causa relationis; positus enim fundamento & termino exurgit relatio. Ergo terminus

PARS I.

I

mi-

minus antecedit relationem, proindeque relatio terminatur ad absolutum.

O B J E C T I O.

Relatio terminatur ad terminum formaliter ut terminum : atqui terminus ut terminus, est formaliter relativus.

Prob. Min. Quod non potest concipi sine alio, est relativum formaliter ut sic : atqui terminus ut terminus non potest concipi sine alio, siquidem est terminus alterius ; ergo terminus ut terminus est formaliter relativus.

R. Dist. Maj. Quod non potest concipi sine alio, ad quod referatur, C. Sine alio, quod ad ipsum referatur, N. Porro terminus ut terminus est alterius terminus, ideoque non concipitur sine alio, quod ad ipsum referatur ; bene autem sine alio ad quod ipse referatur.

Inst. 1. Omnis relatio est mutua.

R. Dist. Sub aliquo respectu, C. Sub omni respectu, N. Id est, nunquam unum extremum refertur ad alterum, quin illud alterum referatur quoque ad ipsum. At necesse non est ut referatur sub eo respectu, sub quo terminus est : quia ut sic antecedit naturâ relationem.

Inst. 2. Atqui terminus ut terminus includit relationem sibi intrinsicam.

Prob. Subs. Filius est terminus paternitatis : atqui filius in idea sua includit relationem ; ergo terminus ut terminus includit relationem.

R. Dist. Maj. Filius est terminus paternitatis, filius materialiter sumptus ut homo genitus, C. Filius formaliter sumptus ut filius, N. Porro filius ut filius includit quidem relationem, sed non, filius ut homo genitus : quia sic est causa relationis, ipsamque antecedit naturâ.

Inst. 3. Paternitas terminatur ad suum correlatum : atqui correlatum paternitatis est filius formaliter ut filius ; ergo paternitas terminatur ad filium formaliter ut filium.

R. Dist. Maj. Paternitas terminatur ad suum correlatum materialiter sumptum, quod correlatum est, C. Ad suum correlatum formaliter sumptum, ut correlatum est, N.

Inst.

Inst. 4. Paternitas terminatur formaliter ad id, cui formaliter opponitur; atqui paternitas formaliter opponitur correlatio formaliter ut correlato; ergo paternitas terminatur ad suum correlatum formaliter ut correlatum.

R. Dist. Maj. Paternitas terminatur ad id, cui formaliter opponitur tanquam termino suo, C. Tanquam correlato suo, vel correlationi, N. Porro paternitas opponitur filio ut filio tanquam correlato suo, non autem tanquam termino: quia correlatum ut correlatum non præcedit paternitatem; terminus autem præcedit, quia est causa paternitatis, quâ posita exurgit paternitas.

Inst. 5. Paternitas opponitur tanquam termino ei, per quod definitur & cognoscitur: atqui paternitas definitur per correlatum formaliter ut correlatum; ergo paternitas opponitur suo correlato formaliter tanquam termino.

Prob. Min. Nisi paternitas definiretur per suum correlatum formaliter, ut est correlatum, duo correlata non essent simul cognitione & definitione; atqui *correlata sunt simul cognitione & definitione* (ex aximate.)

R. Dist. Maj. Duo correlata formaliter ut correlata, non essent simul cognitione & definitione, C. Duo correlata unum formaliter sumptum, alterum materialiter, N. Porro duo correlata sunt simul cognitione & definitione, si unum sumatur formaliter, alterum vero materialiter; quia relatum unum formaliter sumptum cognoscitur per alterum materialiter sumptum, v. g. Pater ut pater per filium ut hominem genitum.

Inst. 6. Correlata formaliter ut correlata sunt simul naturâ: atqui non essent simul naturâ, si non essent simul cognitione & definitione formaliter ambo: ergo correlata formaliter ambo sunt simul cognitione & definitione.

Prob. Min. Ea non sunt simul naturâ, quorum unum præintelligitur alteri: atqui unum relatum formaliter præintelligeretur alteri formaliter sumpto, v. g. Pater ut pater, filio ut filio.

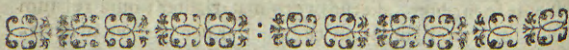
Prob. Min. Tunc intelligitur esse paternitas, quando intelliguntur fundamentum & terminus paternitatis: atqui fundamentum & terminus paternitatis præintelligerentur filio ut filio, siquidem absolutum prius est relativo; ergo paternitas præintelligeretur filiationi.

R. Dist. Maj. Tunc intelligitur esse paternitas, quando intelligitur terminus, intelligitur in eodem instanti temporis. C. In eodem instanti naturæ, N. Nam tria sunt distinguenda instantia naturæ in eodem instanti temporis. In primo instanti est generans: in secundo est genitus: in tertio exurgunt hinc & inde paternitas & filiatio. Igitur paternitas supponit terminum se priorem in aliquo instanti naturæ, cum ipsa sit in tertio, terminus verò in secundo. Sed quo instanti tertio intelligitur paternitas, eodem & simul jam est filiatio: proindeque paternitas non præcedit filiationem; (quod quidem observatione & attentione singulari dignissimum est.)

Inst. 7. Ea se se præcedunt, quorum causæ necessariæ se se præcedunt: atqui causæ paternitatis & filiationis se se præcedunt, nempe generatio activa & passiva, quarum prima est in primo, altera in secundo instanti.

R. Dist. Maj. Quorum causæ se se præcedunt, causæ totales, adæquatæ, & sufficientes, C. Causæ partiales & insufficientes, N. Porro non sola generatio activa est causa filiationis, sed etiam passiva, aut vice versa; quia relatio non solum pendet à fundamento, sed etiam à termino; quibus positis statim exurgunt hinc & inde relationes in subiecto & termino.

QUÆSTIO DECIMA- TERTIA.

Sit - ne Deus subiectum relationis categoricæ.

PROPOSITIO.

Deus est subiectum relationis categoricæ.

PROB. Ut Deus sit subiectum relationis categoricæ, satis est, quod Deus non minus referatur ad creaturas existentes; quam creaturæ referantur ad Deum; atqui Deus refer-
tur

tur ad creaturas existentes : nam omnis causa refertur ad suos effectus : atqui Deus est causa creaturarum existentium ; ergo Deus refertur ad creaturas existentes , proindeque est subiectum relationis.

O B J E C T I O.

Deus non est subiectum accidentium ; atqui relatio categorica est accidens ; ergo Deus non est subiectum relationis categoricæ.

R. Dist. Maj. Deus non est subiectum accidentium physicorum , & absolutorum , C. Accidentium metaphysicorum & relativorum , N. Hæc enim accidentia metaphysica nihil entitatis superaddunt subiectis.

Inst. 1. Deus non est subiectum eorum accidentium, quæ arguunt imperfectionem : atqui accidentia relativa seu relationes arguunt imperfectionem in subiectis.

Prob. Min. Quod arguit dependentiam à termino , arguit imperfectionem : atqui relatio categorica argueret in Deo dependentiam à termino , ne mpe à creatura : ergo argueret imperfectionem.

R. Dist. Maj. Quod arguit dependentiam causalitatis , C. Connexionis , N. Porro relatio non arguit aliam à termino dependentiam quàm connexionis.

Inst. 2. Quod dependet à termino tanquam à causa , arguit in subiecto dependentiam causalitatis : atqui relatio pendet à termino tanquam à causa , siquidem relatio exurgit positæ fundamento & termino ; ergo arguit dependentiam causalitatis.

R. Dist. Min. Atqui relatio pendet à termino tanquam à causa morali, virtuali & improprie dicta, C. Tanquam à causa reali & physica, N. Namque terminus proprie non causat relationem, sed est conditio requisita ad denominationem relationis.

Inst. 3. Quod posito termino exurgit in subiecto tanquam nova quædam forma intrinseca, certè pendet à termino tanquam à causa reali & physica : atqui relatio exurgit in subiecto tanquam nova forma intrinseca subiecto : ergo pendet à termino tanquam à causa reali & proprie dicta.

Prob. Min. Quod facit subiectum esse realiter tale, quale antea non erat realiter, certè nova quædam est forma subiecto intrinseca : atqui relatio categorica facit subiectum esse realiter tale, quale non erat antea : v. g. Relatio creatoris facit Deum esse in tempore relatum ad creaturas.

R. Dist. Maj. Quod facit subiectum esse realiter tale quoad entitatem, quale antea non erat quoad entitatem, C. Esse realiter tale quoad denominationem, quale antea non erat quoad denominationem, N. Porro relatio non addit novam entitatem subiecto, sed novam solum denominationem, dependentem à termino.

Inst. 4. Quod tribuit subiecto novam denominationem intrinsecam, tribuit novam entitatem intrinsecam : atqui relatio tribuit subiecto novam denominationem intrinsecam.

R. Dist. Quod tribuit subiecto novam denominationem intrinsecam absolutam, C. Relativam, N. Ratio disp. quia nova denominatio absoluta non venit nisi à nova forma, quæ si antea fuisset, antea denominasset. At vero nova denominatio relativa potest venire à novo termino, defectu cujus verus forma non denominabat.

Inst. 5. Nova denominatio intrinseca absoluta venit à nova forma intrinseca absoluta ; ergo etiam nova denominatio intrinseca relativa venit à nova forma intrinseca relativa.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia cum forma absoluta, statim atque est in subiecto, tribuat ei suam necessario denominationem absolutam, rectè concluditur novam accedere formam absolutam, ubi nova incipit denominatio absoluta. Non ita est de forma relativa, quæ cum non tribuat denominationem suam nisi dependentem à termino, potest *primò* esse in subiecto, nec tamen ipsum denominare, deinde denominare posito termino.

Inst. 6. Atqui pariter ante positum terminum non erat forma relativa in subiecto.

Prob. Subf. Ibi non erat forma relativa, ubi non erat ordo unius ad aliud : atqui ante positum terminum non erat ordo unius ad aliud.

R. Dist. Min. Atqui ante positum terminum non erat ordo unius ad aliud, non erat ex parte termini, C. Ex parte

parte subiecti, Subdist. Non erat quoad denominationem, C.
Quoad entitatem & rem, N.

QUÆSTIO DECIMA QUARTA.

De fundamento relationis.

I. PROPOSITIO.

Relatio non distinguitur realiter à fundamento suo.

PROB. Non sunt multiplicanda, vel distinguenda entia sine necessitate : atqui nulla est necessitas distinguendæ realiter relationis à fundamento suo, cùm una sit eademque realiter entitas utriusque, nec possit assignari causa productiva relationis, ut distinctæ realiter à suo fundamento. Ergo relatio non distinguitur realiter à fundamento suo.

O B J E C T I O.

Accidens distinguitur realiter à substantia : atqui relatio categorica est accidens, fundamentum autem sæpe est substantia; ergo relatio distinguitur realiter à suo fundamento.

R. Dist. Maj. Accidens physicum, ut quantitas respectu materiæ, C. Accidens metaphysicum, N. Porro relatio non est accidens nisi metaphysicum.

Inst. I. Quod realiter & physicè advenit fundamento, est accidens physicum fundamenti : atqui relatio categorica advenit fundamento realiter & physicè; ergo est accidens physicum.

Prob. Min. Quod producitur realiter & physicè cum termino, advenit realiter & physicè fundamento : atqui relatio categorica producitur physicè cum termino.

R. Nego Min. vel Dist. Min. Atqui relatio categorica se tenens ex parte termini, producitur cum termino, C. Relatio se tenens ex parte subiecti, N.

Inst. 2. Quod ante productionem termini non existerat in subiecto, & statim post productionem termini incipit existere, certè producitur unà cum termino: atqui relatio non existerat in subiecto ante productionem termini, & statim post incipit existere: ergo relatio producitur cum termino, v. g. Similitudo non erat ante productionem termini similis.

R. Dist. Min. Atqui relatio non existerat ante productionem termini, non existerat denominativè C. Entitativè, N. Quia est una eademque entitas cum albedine.

Inst. 3. Ibi non existerat similitudo entitativè, ubi nihil erat simile: atqui ante productionem termini nihil erat simile; ergo non existerat similitudo entitativè.

R. Dist. Maj. Ubi nihil erat simile defectu entitatis similitudinis in subiecto, C. Defectu termini, cui diceretur simile, N.

Inst. 4. Ubicumque est entitas alicujus formæ, ibi debet esse denominatio illius formæ; ergo si ante productionem termini non existerat denominatio similis, non existerat ipsa entitas similitudinis.

R. Dist. Ant. Ubicumque est entitas formæ absolutæ, C. Relativæ, N. Ratio disp. quia forma absoluta se solâ denominat; at vero forma relativa pendet à termino, ut denominet, qui si fortè abfuerit, non potest denominare, putâ si unicus fuerit in toto orbe paries albus.

Inst. 5. Ubicumque est entitas formæ relativæ, ibi debet esse effectus illius formalis: atqui denominatio relativa est effectus formalis formæ relativæ, ergo ubicumque est entitas formæ relativæ, ibi debet esse denominatio relativa.

R. Dist. Maj. Ibi debet esse effectus formalis primarius, C. Secundarius, N. Porro denominatio relativa non est effectus primarius formæ relativæ, sed primarius ille effectus, est facere subiectum referibile ad aliud.

Inst. 6. Ubicumque est entitas formæ absolutæ, ibi est effectus formalis primarius & secundarius absolutus; ergo ubi est entitas formæ relativæ, ibi debet esse effectus primarius & secundarius relativus, hoc est denominatio relativa.

R. Dist. Conf. Posito termino ad denominationem requisito, C. Sublato termino, N.

Inst. 7. Atqui dum ponitur terminus, incipit existere nova entitas relationis in subiecto.

Prob.

Prob Subf. Nisi incipiat existere nova entitas relationis, relatio non exurgeret positus fundamento & termino; atqui tamen exurgit (ex axiomate.)

R. Dist. Maj. Relatio non exurgeret quoad entitatem, C. Formaliter & quoad denominationem, N. Porro axioma est intelligendum de relatione formaliter & quoad denominationem.

Inst. 8. Ante termini positionem omnia erant absoluta: ergo non erat entitas relationis.

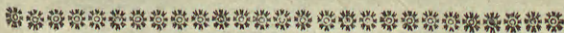
R. Dist. Ant. Omnia erant absoluta sub aliquo respectu C. Sub omni respectu, N. Nam fundamentum dicit ordinem ad aliud, & sub eo respectu non est absolutum.

Inst. 9. Non erat aliud; ergo non erat ordo ad aliud.

R. Dist. Conf. Non erat per accidens & ex parte termini, C. Per se & ex parte subjecti, N.

Inst. 10. Ergo per accidens non erat relatio.

R. Dist. Non erat relatio denominativè, C. Entitativè, N.

II. PROPOSITIO.

Relatio distinguitur realiter à fundamento suo.

PROB. In principiis Thomistarum sic. Accidens fundamenti, sine quo potest esse fundamentum, distinguitur realiter à fundamento. Atqui relatio categorica est accidens fundamenti, sine quo potest esse fundamentum; sic albedo potest esse sine similitudine, putà si unicus existeret paries albus. Ergo relatio categorica distinguitur realiter à suo fundamento.

O B J E C T I O.

Similitudo, quæ est inter duos parietes albos est relatio categorica: atqui hæc similitudo non distinguitur realiter ab albedine, quæ fundamentum est; ergo relatio categorica non distinguitur realiter à fundamento suo.

Prob. Min. Similitudo duorum parietum alborum non distinguitur realiter ab eo, per quod duo parietes sunt inter se similes: atqui per albedinem duo parietes albi sunt similes inter se; ergo similitudo non distinguitur ab albedine.

R. Dist. Maj. Similitudo non distinguitur realiter ab eo, per quod duo parietes sunt inter se similes, tanquam per rationem formalem constitutivam similium, C. Tanquam per rationem fundamentalem similitudinis, N. Porro albedo est fundamentum & causa similitudinis parietum alborum, sed ipsa non est ratio formalis constitutiva similium,

Inst. 1. Albedo est ratio formalis constitutiva parietum, ut similium, si quocumque præciso à parietibus præter albedinem, adhuc futuri sint parietes inter se similes; atqui ita est.

R. Dist. Maj. Si quocumque præciso præter albedinem, adhuc futuri sint similes, formaliter, C. Similes fundamentaliter tantum, N. Porro quocumque præciso præter albedinem, duo parietes albi, essent quidem similes fundamentaliter propter albedinem in utroque superstitem: at non essent formaliter similes, quia carerent formâ similitudinis, quæ supponeretur utrinque præcisa.

Inst. 2. Nisi duo parietes albi essent similes formaliter quocumque præciso præter albedinem, quoties paries albus de non simili fieret similis, toties fieret in eo intrinseca mutatio: atqui hoc aperte falsum est, quia in eo perseverat nihilominus quæ prius inerat dispositio.

R. Dist. Maj. Toties fieret in eo intrinseca mutatio relativa, & in ordine ad aliud, C. Mutatio absoluta, & in ordine ad se, N. Porro dum paries albus fit de non simili similis, non mutatur absolute secundum eam, quæ prius fuerat dispositio-nem; at mutatur relative, quia novum acquirit respectum.

Inst. 3. Suppono unicum esse primò parietem album in toto latè terrarum orbe, ipsumque existere Parisiis; deinde elapsis centum annis extrui Romæ alterum parietem album priori similem; atqui in illâ hypothesi nulla fit mutatio intrinseca vel relativa in pariete Parisino, ad extructionem parietis Romani.

Prob. Min. Nulla potest assignari causa productiva recentis illius entitatis, quæ dicitur subito advenire parieti Parisi-

no:

no : vel enim esset albedo parietis Parisini, ejusque artifex, vel paries Romanus; at nullum hortum dici potest.

R. Nego Ant. Et dico similitudinem hanc subito resul-
tare ex albedine parietis Parisini ad positionem recentis termi-
ni; proindeque causa novæ illius entitatis est fundamentum
parietis Parisini.

Inst. 4. Explicari non potest, unde ista tanta subito otia-
tur fecunditas in sterili tandiu & ruinoso pariete Parisino?
Cur hodie potius quàm à centum annis erumpat in productio-
nem novæ illius entitulæ.

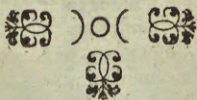
R. Nego id explicari non posse : tunc enim incipit esse
fecundus sterilis antea paries, cum præsto esse incipiunt con-
ditiones ad fecunditatem requisitæ, id est, positis fundamen-
to & termino.

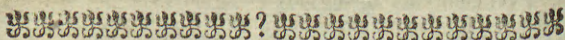
Inst. 5. Positâ causâ ponitur effectus : atqui posito fun-
damento, v. g. albedine in pariete Parisino, non propterea
ponebatur similitudo à centum annis : ergo fundamentum
non est causa similitudinis, quæ dicitur novissimè resultare.

R. Dist. Maj. Positâ causâ ponitur effectus, si adsint aliæ
conditiones, à quibus pendet effectus, C. Si desint, N. At à
centum annis deerat terminus, sine quo resultare non poterat
similitudo, quæ esse non potest nisi inter duo.

Inst. 6. Novus hic terminus deberet determinare vete-
rem illum parietem ad recentem illam entitulam è sinu suo
profundendam : atqui non potest determinare, utpote distans
à veteri pariete; ergo novus terminus non facit, ut resultet si-
militudo recens in veteri pariete Parisino.

R. Dist. Maj. Novus hic terminus deberet determinare
veterem illum parietem, determinare saltem moraliter per in-
timam mutui respectus connexionem, C. Determinare phy-
sicè per physicum influxum, N. Porro novus terminus deter-
minat saltem moraliter alterum & priorem parietem.

QUÆSTIO DECIMA QUINTA.

De Propositionibus de Futuro contingenti.

I. PROPOSITIO.

Duarum propositionum singularium de Futuro contingenti, una est determinatè vera, altera determinatè falsa.

PROB. Illæ propositiones sunt determinatè veræ vel falsæ, quæ sunt determinatè conformes, vel diffformes objecto suo. Atqui propositiones de futuro contingenti, sunt determinatè conformes, vel diffformes objecto suo: nam quod dicunt de objecto suo, vel ei convenit, vel non convenit; si convenit, sunt conformes; si non convenit, sunt diffformes. Ergo propositiones de futuro contingenti, sunt determinatè veræ vel falsæ,

O B J E C T I O.

EA propositio neque est determinatè vera, neque determinatè falsa, quæ non habet objectum determinatum: atqui propositiones de futuro contingenti non habent objectum determinatum.

R. Nego Min. vel Dist. Min. Non habent objectum determinatum pro tempore præsentis, C. Pro tempore futuro, N.

Inst. I. Quod est contingenter & liberè futurum non est determinatum, sed indifferens: atqui objectum propositionum de futuro contingenti est contingenter & liberè futurum: ergo non est determinatum.

R. Dist. Maj. Quod est contingenter futurum, non est determinatum determinatione antecedente, C. consequente, N. Porro

N. Porro determinatio consequens non tollit contingentiam & libertatem, quia est effectus libertatis.

Inst. 2. Illud non est determinatum determinatione consequente, quod neque est determinatum in se, neque in sua causa: atqui futurum contingens neque est determinatum in se, neque in sua causa.

Prob. Min. Id ejus causa non est, non est determinatum in sua causa: atqui causa futuri contingentis sæpè non est; ergo non est determinatum in sua causa.

R. Dist. Maj. Id ejus causa non est, neque præsens, neque futura, C. Præsens tantum, N. Porro causa futuri contingentis saltem est aliquando futura & determinatura suas actiones, v. g. voluntas Antichristi.

Inst. 3. Causa effectus præsentis debet esse præsens actu: atqui veritas futuri contingentis est actu præsens; ergo ejus causa debet esse actu præsens, voluntas autem creata non est ita.

R. Dist. Maj. Causa physica & realis, C. Causa moralis N. Porro veritas futuri contingentis est effectus moralis futuræ voluntatis, proindeque necesse non est, ut voluntas actu sit præsens, sed satis est, si sit futura aliquando.

Inst. 4. Causa quælibet etiam moralis debet præcedere effectum: atqui voluntas ut futura non præcederet determinationem & veritatem futuri contingentis; ergo voluntas ut futura non est causa illius, vel moralis.

Prob. Min. Æterno nihil prius est: atqui determinata veritas futuri contingentis esset æterna; ergo voluntas ut futura, non esset prior determinatione futuri contingentis.

R. Dist. Maj. Æterno nihil prius est, prioritatem temporis seu antiquitatis, C. Prioritatem naturæ seu causalitatis, N. Sic v. g. si Sol esset ab æterno, Sol esset prior lumine, non quidem tempore, sed naturâ, quia esset causa luminis.

Inst. 5. Quod ab æterno est planè indifferens, non potest ab æterno esse causa determinationis futuri contingentis: atqui voluntas ut futura, est ab æterno planè indifferens.

R. Dist. Maj. Quod est indifferens indifferentiâ passivâ, C. Indifferentiâ activâ, N. Porro indifferentia voluntatis est activa, nam est facultas sui ipsius determinativa.

Inst. 6. Facultas, quæ indiget ab alio determinari, est in-

indifferens indifferentia passivâ : atqui voluntas indiget ab alio determinari.

Prob. Min. Causa secunda indiget determinari à causa prima : atqui voluntas creata est causa secunda, Deus est causa prima.

R. Dist. Maj. Causa secunda indiget determinari à prima causa, determinari ad existendum, C. Ad operandum, N. Ratio disp. quia causa secunda non potest sibimetipsi dare existentiam : sed potest sibi dare operationem, Deo concurrente atque permittente.

Inst. 7. Causa, quæ inter operandum essentialiter subordinatur Deo, indiget à Deo determinari ad operandum : atqui causa secunda essentialiter subordinatur Deo inter operandum ; ergo indiget à Deo determinari ad operandum.

R. Dist. Maj. Quæ essentialiter subordinatur Deo ut præmóventi physicè & prædeterminanti, C. Deo ut concurrenti, N.

Inst. 8. Subordinatio essentialis arguit prioritatem in subordinante ; ergo arguit præmotionem.

R. Dist. Ant. Arguit prioritatem universalitatis atque essendi consecutionis, C. Prioritatem operationis vel determinationis, N. Id est, quia causa secunda subordinatur Deo inter operandum, valet consecutio à creatura operante ad Deum cooperantem, hoc pacto : Creatura agit ; ergo Deus agit ; sed non è contra.

Inst. 9. Vel causa secunda subordinatur Deo secundum prioritatem determinationis, vel Deus determinatur à creaturis inter concurrendum : atqui Deus non determinatur à creaturis ad concurrendum, alioqui dependeret à creaturis.

R. Dist. Maj. Atqui Deus non determinatur à creaturis, determinatione physicâ, C. morali, N. Quia Deus explorat indigentiam, quam habet creatura prius quam decernat ei concedere concursum : hinc dependet Deus à creaturis dependentia morali tanquam causa universalis & superior, non autem dependentiâ physicâ.

Inst. 10. Si Deus determinatur à creaturis determinatione morali, jam voluntas seipsam discerneret in negotio salutis : atqui hoc dici non potest sine hæresi Pelagiana.

R. Dist. Maj. Jam voluntas seipsam discerneret ope gratiæ

tiæ Dei prævenientis, & moraliter impellentis, C. Sine gratia Dei præveniente, N. Nam gratia Dei præit, & voluntas ei annuit.

O B J E C T I O II.

EA propositio neque est determinatè vera, neque determinatè falsa, quæ est indifferens ad veritatem aut falsitatem: atqui propositio omnis de futuro contingenti est indifferens ad veritatem aut falsitatem.

R. Nego Min. vel. Dist. Atqui propositio de futuro contingenti est indifferens ad veritatem & falsitatem, si spectetur antecedenter ad consensum voluntatis futurum, C. Si spectetur consequenter ad voluntatis creatæ consensum futurum, N. Sic v. g. ista propositio, *Antichristus peccabit*, non est indifferens ad veritatem & falsitatem, consequenter ad consensum Antichristi futurum.

Inst. 1. Talis est propositio, quale est ejus objectum per ipsam repræsentatum: atqui objectum propositionis de futuro contingenti est indifferens ad veritatem & falsitatem, futurationem & non futuritionem; ergo est indifferens ipsa propositio.

R. Dist. Min. Atqui objectum propositionis de futuro contingenti est indifferens indifferentia antecedente, C. Quia non est determinatum antecedenter: est indifferens indifferentia consequenter, N. Quia est determinatum consequenter ad consensum.

Inst. 2. Si objectum propositionis de futuro contingenti esset determinatum consequenter, esset à Deo præscitum & prævisum: atqui non potest esse à Deo præscitum; ergo non potest esse determinatum.

R. Nego Min. Quia sæpè futurum à Deo revelatur ut futurum, v. g. peccatum Antichristi futurum; ergo est præscitum.

Inst. 3. Quidquid est à Deo præscitum, est necessariò futurum: atqui objectum contingens non potest esse necessario futurum, alioqui jam non esset contingens; ergo non potest esse præscitum.

R. 1. Dist. Maj. Est necessariò futurum necessitate antecedente, vel consequenter, C. Necessitate semper
an-

antecedente, N. Porro obiectum contingens potest esse necessariò futurum necessitate consequente, quia talis necessitas non nocet libertati.

R. 2. Dist. Maj. Quidquid est à Deo præscitum tanquam necessariò futurum, est necessariò futurum, C. Tanquam liberè & contingenter futurum, N. Nam Deus præscit non solùm rem futuram, sed etiam modum illius vel liberum vel necessarium.

Inst. 4. Atqui quidquid est à Deo præscitum, est necessariò futurum necessitate absoluta.

Prob. Subl. Illud est necessariò futurum necessitate absolutâ, quod non potest absolute non evenire : atqui quidquid est à Deo præscitum non potest absolute non evenire.

R. Nego Min. Si enim Deus præscivit, quod possit non evenire, certè poterit absolute non evenire.

Inst. 5. Si quod est à Deo præscitum ut futurum, posset absolute non evenire, posset absolute falli præscientia Dei. Falsum consequens.

R. Nego Maj. Quia si possit absolute non evenire, Deus præscivit, quod possit absolute non evenire ; proindeque non poterit falli præscientia Dei.

Inst. 6. Si quod esset à Deo præscitum ut eventurum, non eveniret, certè falleretur actu præscientia Dei ; ergo si quod est Deo præscitum tanquam eventurum, possit non evenire, poterit falli præscientia Dei.

R. Nego Conf. & par. Ratio dispar. quia si actu non eveniret, aliquid contingeret, quod Deus non præscivisset, proindeque actu falleretur Dei præscientia. At vero si possit non evenire, nihil potest contingere, quod non præsciverit Deus, quia præscivit rem eventuram simul & posse non evenire.

Inst. 7. Ut se habet actus non eveniendi ad actum fallendi, ita se habet potentia non eveniendi ad potentiam fallendi.

R. Nego, propter allatam disparitatem, vel dist. Cæteris aliunde paribus, C. Cæteris imparibus, N. Porro cætera non sunt paria, ut mox ostensum est.

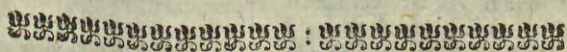
Inst. 8. Tunc poterit falli præscientia Dei, quando poterit supponi actu non evenire, quod Deus præscivit actu eventurum :

turum : atqui si quod Deus præscivit eventurum possit non evenire, poterit supponi actu non evenire, quod Deus præscivit actu eventurum.

Prob. Min. *Possibili posito in actu nihil sequitur absurdi* (ex axioma) atqui possibile est, quod non eveniat, ergo potest supponi actu non evenire.

R. Dist. Maj. *Possibili posito in actu nihil sequitur absurdi*, si non sit facta jam prior suppositio repugnans huic posteriori, C. Secus, N. Porro jam supposuimus Deum præscivisse rem eventuram ; ergo supponi non potest rem non eventuram alioqui eveniret simul & non eveniret.

II. PROPOSITIO.

Duarum propositionum de Futuro contingenti contradicentium, neutra est determinatè vera vel falsa ante decretum divinum.

PROB. In principiis Thomistarum sic. Illæ propositiones neque sunt determinatè veræ, neque determinatè falsæ, quarum objectum non est determinatum : Atqui propositionum de Futuro contingenti objectum non est determinatum ante decretum divinum ; nam nihil est determinatum ante decretum illud, quod est causa omnium futurorum, ut futura sunt : atqui decretum Dei est causa futurorum, ut futura sunt. Ergo nihil est determinatum ante decretum, proindeque propositiones de Futuro contingenti non sunt determinatè veræ vel falsæ ante decretum divinum.

O B J E C T I O.

PROPOSITIONES illæ sunt determinatè veræ vel falsæ, quibus actu convenit veritas aut falsitas : atqui ante decretum & præscientiam Dei, propositionibus de futuro contingenti convenit actu veritas aut falsitas, ergo, &c.

PARS I.

K

Prob.

Prob. Min. Determinatæ proprietates actu conveniunt determinatis essentiis : atqui veritas & falsitas sunt proprietates propositionum, etiam in signo rationis antecedente decretum divinum; ergo ante decretum divinum propositionibus de futuro contingenti convenit actu veritas aut falsitas.

R. Dist. Min. Atqui veritas & falsitas sunt proprietates propositionum relativæ, & ab objecto dependentes, C. Proprietates absolutæ, N. Cum ergo objectum propositionum de futuro contingenti sit indeterminatum ante decretum divinum, veritas quoque & falsitas propositionum sunt indeterminatæ.

f Inst. Veritas, vel falsitas propositionis talis est; quale est objectum propositionis : atqui objectum propositionis de futuro contingenti est determinatum ante decretum divinum.

Prob. Min. Nisi objectum propositionis de futuro contingenti esset determinatum ante decretum divinum, nihil esset futurum, nisi vi decreti aut præscientiæ Dei : atqui plura sunt futura, quæ non decernuntur à Deo, v. g. Peccata; Deus enim ea non decernit, quæ non vult fieri.

R. Dist. Maj. Nihil esset futurum nisi vi decreti divini, vel approbantis, vel permissivi, C. Nisi vi decreti approbantis tantum, N. At nihil repugnat quin peccata subsint decreto Dei permissivo, quia Deus plura permittit mala, ut ex illis multa procuret bona.

Inst. 2. Deus ea non permittit, quæ prohibet expressè : atqui peccata Deus expressè prohibet; ergo ea non decernit decreto vel permissivo.

R. Dist. Maj. Deus ea non permittit permissione legali, quæ subditorum nutui relinquat aliquid tanquam licitum, C. Permissione causali, quæ non impedit, quæ posset absolute impedire, N. Ut enim pictor plures umbras relinquit in opere suo, ut ex earum oppositione magis fulgeant colores; ita Deus plura permittit mala, ut ex illis procuret bona.

Inst. 3. Permittere futura permissione causali, non est ea determinare, sed est, earum determinationi non opponere se se; ergo non sufficit decretum Dei permissivum, ut peccata sunt determinatè futura, proindèque aliunde suam habent ea determinationem.

R. Dist.

R. Dist. Conf. Ergo non sufficit decretum Dei permissivum, pro determinandâ futuritione entitatis peccati, C. Pro determinandâ futuritione malitiæ peccati, N. Hæc enim cum sit purus quidam defectus, pura rectitudinis privatio; non indiget decreto Dei positivo, sed permissivo duntaxat.

Inst. 4. Quicumque est causa determinativa entitatis aliqujus, censeri debet etiam causa illius, quod necessariam habet cum illa entitate connexionem: atqui formale seu malitia peccati habet necessariam cum entitate peccati connexionem.

R. Dist. Min. Atqui malitia peccati habet necessariam cum entitate peccati connexionem, quatenus ea entitas se tenet ex parte creaturæ deficientis, C. Quatenus se tenet ex parte Dei indefectibilis, N. Cum enim malitia sit defectus, non se tenet ex parte Dei, qui nulla ratione deficere potest.

Inst. 5. Malitia peccati habet necessariam connexionem cum entitate peccati, quatenus entitas ea se tenet ex parte Dei, si Deus non decernat entitatem peccati consideratam absque suo formali: atqui res ita est.

R. Dist. Maj. Si Deus non decernat entitatem peccati consideratam absque suo formali, ut oriundo ex parte Dei, C. Absque suo formali, ut oriundo ex parte creaturæ, N.

Inst. 6. Deus non debet decernere entitatem illam, ad quam creatura potest ex seipsâ determinare se; at ad entitatem peccati potest creatura determinare se tum primum.

Prob. Min. Creatura libera, sui que ipsius determinativa, potest ex seipsâ determinare se; atqui creaturæ saltem aliquæ sunt hujusmodi.

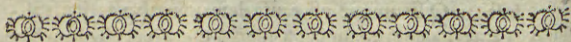
R. Dist. Maj. Creatura libera potest ex seipsâ determinare se, si sit libera libertate non subordinatâ libertati divinæ, C. Secus, N. At voluntas creata est secundum liberum, secundum movens, ideoque subordinatur Deo ut primo libero, primo moventi.

Inst. 7. Si creatura præviè determinatur à Deo; ergo non determinatur à seipsâ.

R. Nego id sequi. Nam determinatio Dei prævia non

non officit subsequenti voluntatis creatæ determinationi liberæ ; quia Deus determinat unumquodque juxta modum naturæ proportionatum ; creaturas quidem necessarias, necessario ; liberæ autem, liberè ; ideoque voluntati relinquit liberam actionis suæ determinationem.

QUÆSTIO DECIMA SEXTA.

De Scientia, Fide & Opinione.

I. PROPOSITIO.

Scientia & opinio possunt stare simul in eodem intellectu.

PROB. Illi actus vel habitus possunt stare simul, qui nullo genere oppositionis opponuntur ; atqui scientia & opinio nullo genere oppositionis opponuntur : non contradictoriè, quia non se habent ut ens & non ens : non privativè, quia non se habent ut forma & privatio formæ : non relativè, quia non definiuntur per se invicem : non tandem contrariè, quia non maximè distant ab invicem sub eodem genere, cum idem supponantur affirmare vel idem negare. Ergo scientia & opinio nullo genere oppositionis opponuntur, proindeque possunt stare simul in eodem intellectu.

O B J E C T I O.

SI scientia & opinio simul stare possent in eodem intellectu de eodem objecto, intellectus posset scire simul & opinari de eadem re : atqui intellectus non potest scire simul & opinari de eadem re (ex Philosopho.)

R. Dist. Maj. Intellectus posset scire simul & opinari per diversa motiva scientiæ & opinionis, C. Per idem motivum, N. Sicut enim voluntas potest amare simul & odisse eundem homi-

hominem per diversa motiva, ita intellectus potest eandem veritatem scire simul & de illa opinari per diversa motiva.

Inst. 1. Intellectus non potest simul & semel moveri duobus motibus contrariis: atqui si sciret simul & opinaretur, moveretur simul duobus motibus contrariis.

Prob. Min. Facultas certa simul & incerta de eadem re, movetur simul duobus motibus contrariis; atqui intellectus esset certus per motivum scientiæ simul & incertus per motivum opinionis: ergo moveretur motibus contrariis.

R. Dist. Maj. Facultas certa positivè simul & incerta positivè, C. Certa positivè & incerta negativè, N. Porro opinio non est incerta nisi negativè, quatenus non removel incertitudinem, quam reperit in intellectu.

Inst. 2. Tam intellectus esset incertus positivè per motivum opinionis, quàm esset certus positivè per motivum scientiæ; atqui certus est positivè per motivum scientiæ: ergo esset incertus positivè per motivum opinionis.

R. Nego Maj. & par. Ratio dispar. quia scientia est cognitio perfecta pariens certitudinem positivam: at verò opinio est cognitio imperfecta non pariens incertitudinem positivam. Nam si opinio pareret in intellectu incertitudinem positivam, quo plura essent de eodem objecto opinandi motiva, eo plures essent incertitudines: atque ita post vigesimam relationem magis dubitarem quàm post primam vel secundam, quod apertè falsum est.

Inst. 3. Atqui pariter opinio parit in intellectu incertitudinem positivam.

Prob. Subst. Opinio parit in intellectu suum effectum formalem, suam differentiam essentialem: atqui effectus formalis opinionis est incertitudo positivæ.

Prob. Min. Effectus formalis cognitionis positivæ, qualis est opinio, debet esse positivus: atqui nullus alius est effectus opinionis præter incertitudinem positivam; ergo parit incertitudinem positivam.

R. Nego utramque Min. & dico effectum formalem opinionis esse probabilitatem seu certitudinem moralem & qualemcumque.

Inst. 4. Atqui effectus formalis opinionis, vel differentia ipsius non potest esse certitudo moralis.

Prob. Subf. *Opinio differt essentialiter à scientiâ ; atqui non differret essentialiter à scientia , si opinio habeat pro effectu formali certitudinem moralem.*

Prob. Min. *Ea non differunt essentialiter , quæ differunt tantum secundum magis & minus ; atqui scientia & opinio differrent tantum secundum magis & minus, secundum maiorem & minorem certitudinem ; ergo non differrent essentialiter.*

R. Dist. Maj. *Quæ differunt tantum secundum magis & minus homogenea, seu ejusdem generis, C. Secundum magis & minus heterogenea seu diversi generis, N. Porro scientia & opinio differunt secundum magis & minus certum , sed in diverso genere ; nam certitudo scientiæ est in genere metaphysico , certitudo autem opinionis est in genere morali seu probabilitatis.*

Inst. 5. *Cognitio, quæ differt à scientia per negationem certitudinis , non differt per certitudinem etiam moralem : atqui opinio differt à scientia per negationem certitudinis, siquidem opinio est cognitio incerta negativè (ex concessis) seu non certa.*

R. Dist. Min. *Atqui opinio differt à scientia per negationem certitudinis metaphysicæ , C. Per negationem certitudinis morales, N. Quia parit fiduciam moralem, seu probabilem cognitionem.*

Inst. 6. *Si opinio differat à scientia per negationem certitudinis metaphysicæ , idem intellectus scientia simul & opinione præditus, foret simul metaphysicè certus & non certus de eadem veritate : atqui hoc implicat.*

R. Dist. Maj. *Foret simul certus metaphysicè , & non certus metaphysicè per diversa motiva, C. Per idem motivum , N.*

Inst. 7. *Ea motiva sunt impossibilia in eodem intellectu, quorum unum dicit objectum non posse aliter se habere ; alterum dicit, posse aliter se habere ; atqui motivum scientiæ dicit rem non posse aliter se habere, motivum opinionis dicit posse aliter se habere ; ergo motiva scientiæ & opinionis sunt impossibilia.*

R. Dist. Maj. *Quorum unum dicit objectum non posse aliter se habere in se & absolute, alterum dicit posse aliter se habere in se & absolute, C. Quorum unum dicit objectum non posse*

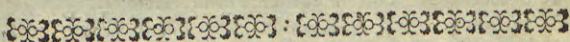
posse aliter se habere in se & absolutè, alterum dicit posse aliter se habere relativè ad diversas rationes, N. Porro motivum scientiæ dicit rem non posse aliter se habere absolutè simul & relativè: opinio verò dicit rem posse aliter se habere non absolutè & in se, sed relativè ad rationem probabilem & inefficacem. Hinc intellectus non est incertus de ipsa propositione, sed de connexionem medii probabilis cum tali propositione.

Inst. 8. Non magis intellectus potest esse certus, & non certus metaphysicè per diversa motiva, quàm idem aër possit esse lucidus simul & tenebrosus per diversa media.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia lux & tenebræ opponuntur privativè in eodem subiecto immediato, non item certitudo scientiæ & negatio certitudinis in opinione, quia sunt in diversis subiectis, puta actibus & habitibus scientiæ & opinionis.

Inst. 9. Atqui pariter certitudo scientiæ & negatio certitudinis metaphysicæ in opinione essent in eodem subiecto, putà in intellectu.

R. Dist. In eodem subiecto remoto, C. Proximo, N.

II. PROPOSITIO.

Scientia & Fides possunt stare simul in eodem intellectu.

PROB. Ut scientia & fides possint stare simul in eodem intellectu, satis est, quod possit quis scire simul, & credere eandem veritatem per diversa motiva. Atqui potest quis scire simul & credere eandem veritatem per diversa motiva; sic v. g. potest quis scire Deum existere, quia existunt creaturæ, simul & idipsum credere, quia Deus revelavit Ecclesiæ. Ergo Scientia & Fides possunt stare simul in eodem intellectu.

O B J E C T I O II.

SI Scientia & Fides simul stare possent, intellectus posset simul elicere actum scientiæ, & actum Fidei; atqui non potest.

Prob. Min. Intellectus non potest simul elicere actus diversos; atqui actus scientiæ & Fidei sunt diversi.

R. Dist. Maj. Intellectus non potest simul elicere actus diversos oppositos vel etiam disparatos, *Transcat*; Subordinatos, N. Porro actus scientiæ & Fidei essent subordinati, quia supponuntur idem affirmare, vel idem negare omnes.

Inst. 1. Si intellectus posset elicere simul actum scientiæ & actum Fidei circa idem objectum, cognosceret evidenter & non evidenter idem objectum: atqui hoc implicat.

R. Dist. Maj. Cognosceret evidenter simul & non evidenter idem objectum per diversa scientiæ & Fidei & motiva, C. Per idem motivum, N.

Inst. 2. Si intellectus cognosceret evidenter simul & non evidenter objectum, essent simul in intellectu claritas & obscuritas circa idem: atqui hoc implicat.

R. Dist. Maj. Essent simul in intellectu claritas positiva atque obscuritas negativa, C. Claritas positiva, atque obscuritas positiva. N. Nam Fides non est obscura positivè, quasi pariat obscuritatem; sed negativè, quatenus non valet remove-re obscuritatem, quæ antea fuerat in intellectu.

Inst. 3. Si claritas scientiæ stare cum obscuritate Fidei, Fides non rectè diceretur, *Argumentum non apparentium*: atqui tamen sic definitur ab Apostolo Capite 11. Epist. ad Hebræos.

R. Dist. Maj. Fides non rectè diceretur argumentum non apparentium absolutè & sub omni respectu, C. Non apparentium relativè ad motivum Fidei, & vi Fidei, N. Porro Fides definitur ab Apostolo, *Argumentum non apparentium* (intellige) vi Fidei, quatenus Fides vi sua non facit res apparentes: sed hoc non obstat, quin esse possint res apparentes aliunde, putà per scientiam.

Inst. 4. Fides non esset argumentum rerum non apparentium absolutè & sub omni respectu, Fides stare posset cum evidentia visionis beatificæ: atqui tamen Fides non stat cum visione beatifica, juxta illud Apostoli ad Corinth. Cap. 13. *Cum venerit, quod perfectum est* (gloria) *evacuabitur quod ex parte est* (Fides.)

R. Dist. Maj. Fides stare posset cum visione beatifica, stare posset per se & ex natura rei, C. Stare posset per accedens, Deo

ET FIDE.

Deo nolente, N. Porro si Fides jam non stat cum beatifica, id fit per accidens ex sola Dei voluntate, quod non innotescit, loco Apostoli citato : at per se & absolute non possent Fides & visio beatifica.

Inst. 5. Spes non potest per se & absolute ita cum visione beatifica; ergo nec Fides.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia Spes definitur virtus circa bonum absens quatenus absens : sed in Beatis summum bonum est intimè præsens : at vero Fides abstrahit à præsentia & absentia objecti.

III. PROPOSITIO.

Scientia, Fides & opinio non possunt stare simul in eodem intellectu de eodem objecto.

PROB. In principiis Thomistarum sic. Actus vel habitus oppositi non possunt stare simul in eodem intellectu; atqui scientia, Fides, & opinio sunt actus vel habitus oppositi. Nam actus certus & incertus, actus evidens & inevidens sunt actus oppositi; atqui scientia est certa & evidens, Opinio est incerta, Fides est inevidens. Ergo scientia, Fides & opinio sunt actus vel habitus oppositi, proindeque non possunt stare simul in eodem intellectu de eodem objecto.

O B J E C T I O.

Scientia & opinio possunt stare simul in eodem intellectu, modo possit quis scire simul & opinari de eadem re per diversa motiva : atqui potest quis, v. g. scire, Deum existere, quia creaturæ existunt, & id ipsum opinari, quia populi consentiunt.

Prob. Min. Tam potest quis scire simul & opinari de eadem re per diversa motiva, quam possit amare simul & odifese idem objectum per diversa motiva, v. g. amare hominem,

... & odisse eundem, quia est impro-
... ratio disp. quia qui amat hominem, quia
con... ent, & eundem odio habet, quia improbus est,
propr... amat & odio habet idem objectum, sed di-
versa obj... a, nempe consanguineitatem & improbita-
tem.

Inst. 1. Valet instituta paritas, si scientia & opinio de
eâdem re per diversa motiva non opponantur inter se, sicut
nec amor & odium per diversa motiva: atqui scientia & opi-
nio nullo genere oppositionis opponuntur, neque contradi-
ctoriè, neque contrariè, &c.

R. Nego Min. Et dico scientiam & opinionem de eâ-
dem re opponi contrariè rationi sui, quatenus una est cogni-
tio certa, altera autem incerta: opponi verò contradicto-
riè ratione effectus, quem parerent in intellectu, quate-
nus eum præstarent certum simul & non certum de eâ-
dem re.

Inst. 2. Contraria dicuntur ea, quæ magis pugnant se-
cum invicem, quàm cum aliis: atqui scientia & opinio de ea-
dem re minùs pugnant secum invicem, quàm cum aliis; quia
scientia & error de eâdem re magis pugnant quàm scientia &
opinio.

R. Dist. Min. Atqui scientia & opinio minùs pugnant
inter se quoad veritatem & falsitatem, quàm scientia & error,
C. Minus pugnant quoad certitudinem & incertitudinem, N.
Nempe scientia & error plurimum pugnant quoad veritatem
& falsitatem: scientia autem & opinio plurimum quoad cer-
titudinem & incertitudinem.

Inst. 3. Duæ cognitiones, quæ eandem veritatem affir-
mant, vel eandem falsitatem negant, non plurimum pugnant
inter se: atqui scientia & opinio supponuntur hic idem affir-
mare, vel idem negare.

R. Dist. Maj. Si idem affirmant sine speciali oppositione,
C. Secus, N. At scientia & opinio specialem habent opposi-
tionem, quatenus una dicit rem esse absque erroris formidine,
altera dicit cum formidine.

Inst. 4. Idcirco asseritur scientiam & opinionem habere
specialem inter se oppositionem, quia sicut scientia pa-
rit in intellectu & certitudinem, ita dicitur opinio parere
in-

incertitudinem seu formidinem : atqui falsum est opinionem parere incertitudinem.

Prob. Min. Si opinio pareret incertitudinem, quò plures quis haberet de eadem re opiniones, ob plura opinandi motiva, eò magis magisque dubitaret de illa re : atqui hoc est contra experientiam.

Respondetur negando id sequi, quia, inquiunt, opinio non solum parit incertitudinem, sed & notitiam aliqualem rei, de quâ opinamur; sed dum multiplicantur motiva opinandi eadem de re, crescit magis magisque notitia rei illius, sicque minuitur sensim ac sine sensu mentis incertitudo.

*Biblioteca Major
Cito yrlis Vilnius S. S. S.
Ordos Prudens*

PHI-

PHILOSOPHIÆ
SECUNDA PARS,
DE REBUS MORALIBUS.

QUÆSTIO PRIMA

De malo quatenus malo.

PROPOSITIO.

Malum quatenus malum amari non potest à voluntate.

PROB. Illud non potest amari à voluntate, quod non habet vim alliciendi voluntatem ad sui prosecutionem; atqui malum quatenus malum non habet vim alliciendi voluntatem ad sui prosecutionem: nam quod est formaliter nocivum & disconveniens voluntati, non habet vim alliciendi voluntatem ad sui prosecutionem; atqui malum quatenus malum est formaliter nocivum & disconveniens voluntati, ex hypothesi enim est malum formaliter ut malum. Ergo malum quatenus malum non potest amari à voluntate.

O B J E C T I O I.

Illud potest amari à voluntate, quod potest esse objectum voluntatis. Atqui malum ut malum potest esse objectum voluntatis, quia circa illud potest versari voluntas.

R. Diss.

R. Dist. Maj. Quod potest esse objectum voluntatis ut prosequentis, C. Ut averfantis, N. At malum ut malum est objectum voluntatis, non ut prosequentis, sed ut averfantis, sicut falsum ut falsum est objectum intellectus, non ut affirmantis, sed ut dissentientis.

Inst. Illud potest esse objectum voluntatis ut prosequentis, circa quod voluntas est libera. Atqui voluntas est libera circa malum ut malum.

R. Dist. Maj. Circa quod voluntas est libera libertate contrarietatis, C. Libertate contradictionis, N. Porro voluntas est libera circa malum ut malum libertate contradictionis ad odio habendum, vel non odio habendum: at non est libera libertate contrarietatis, ad amandum vel odio habendum indifferenter.

Inst. 2. Atqui ut voluntas possit prosequi malum ut malum, satis est, quod sit libera libertate contradictionis circa malum.

Prob. Subf. Ut voluntas possit prosequi malum ut malum, satis est, quod possit illud amare & non amare; atqui si sit libera libertate contradictionis circa malum, potest illud amare & non amare, quæ sunt contradictoria duo.

R. Dist. Min. Atqui si voluntas sit libera libertate contradictionis amoris & non amoris, C. Libertate contradictionis odii, & non odii, N. At voluntas circa malum non habet libertatem amoris & non amoris, sed odii, & non odii.

Inst. 3. Nisi voluntas sit libera circa malum libertate contradictionis amoris & non amoris; nunquam poterit voluntas idem objectum indifferenter amare & odisse. Atqui hoc implicat.

R. Dist. Maj. Nunquam poterit voluntas, idem objectum indifferenter amare & odisse, sub eodem respectu, eademque formalitate, C. Sub diverso respectu, diversâ formalitate, N. Nam potest idem amare ut bonum, & odio habere ut malum.

Inst. 4. Vel objectum repræsentatur voluntati ut bonum, vel ut malum: si repræsentetur ut bonum, poterit amare, sed non odisse, si repræsentetur ut malum, poterit odisse sed non amare. Ergo nunquam poterit voluntas amare & odisse idem objectum.

R. Dist. Maj. Vel objectum repræsentatur voluntati ut bo-

bonum, vel ut malum conjunctim & collectivè, C. Disjunctim & distributivè, N. Sic, v. g. mens repræsentat simul voluntati jejunium tempore quadragesimali esse bonum in ordine ad salutem obtinendam, & esse malum in ordine ad explendam cupiditatem; & tunc eligit voluntas, quod sibi libuerit.

Inst. 5. Implicat intellectum voluntati repræsentare idem objectum ut bonum, simul & malum conjunctim, hæc enim duo se se destruunt.

R. Dist. Implicat intellectum voluntati repræsentare, idem objectum ut bonum simul & malum, bonitate & malitiâ oppositis, C. Disparatis, N. Sic, v. g. implicaret intellectum repræsentare simul jejunium esse bonum in ordine ad salutem, & malum in ordine ad eandem salutem. At nihil implicat intellectum repræsentare jejunium esse bonum in ordine ad salutem, & malum in ordine ad cupiditatem explendam.

Inst. 6. Si intellectus posset repræsentare voluntati idem objectum esse bonum simul & malum bonitate & malitiâ disparatis, possent simul esse in intellectu duæ operationes, duo judicia, alterum de bono, alterum de malo. Atqui hoc implicat, quia pluribus intentus minor est ad singula sensus.

R. Dist. Maj. Possent simul esse in intellectu duo judicia, disparata & conditionata, C. Opposita & absoluta, N. Porro non sunt impossibilia duo simul judicia disparata & conditionata, v. g. ista duo, (jejunandum est, si velis præcepto Ecclesiæ obtemperare) (jejunandum non est, si velis tuæ servire cupiditati.)

Inst. 7. Si possent simul esse in intellectu duo judicia disparata & conditionata, unum de bono, alterum de malo, posset esse vitium in voluntate sine errore in intellectu, sine perverso intellectus judicio. Atqui hoc implicat, alioqui voluntas non dirigeretur ab intellectu.

R. Dist. Maj. Posset esse vitium in voluntate, sine errore in intellectu, sine errore speculativo & antecedenti, C. Sine errore practicè practico & consequenti, N. Nam postquam elegit voluntas hoc potius quàm illud, tunc intellectus judicat judicio practicè practico, hoc esse faciendum, v. g. non esse jejunandum; & ibi est error consequens & à voluntatis electione dependens.

Inst.

Inst. 8. Voluntas dirigitur à judicio intellectus. Ergo prius esset debet error in intellectu, quàm vitium in voluntate.

R. Dist. Ant. Voluntas dirigitur à judicio intellectus speculativo, antecedenti, & conditionato, C. A judicio practice pratico, & absoluto, Subdist. In mediis eligendis in ordine ad finem, C. In ipso fine eligendo, N. Nam *primò* voluntas eligit finem determinatum, & deinde absolute judicat intellectus de mediis convenientioribus in ordine ad talem finem.

Inst. 9. Si judicium speculativum, & conditionatum sufficeret ad dirigendam voluntatem; judicium, quo Nominales judicant malum, quàm malum esse amabile, sufficeret excitandæ voluntati ad amorem.

R. Dist. Si judicium quodlibet speculativum sufficeret, C. Secus, N. At non sufficit quodlibet promiscue speculativum judicium, sed illud duntaxat, quo objectum aliquod repræsentatur sub aliqua specie boni.

Inst. 10. Excitandæ voluntati ad amorem sufficit repræsentatio amabilitatis. Atqui judicium speculativum Nominalium de malo ut malo, repræsentat amabilitatem. Ergo sufficere ad amorem.

Resp. Dist. Maj. Sufficit repræsentatio amabilitatis, propter aliquam objecti bonitatem veram, vel apparentem, C. Sine ullâ specie boni, N. At Nominales judicant malum ut malum esse amabile, sine ulla specie boni.

O B J E C T I O II.

TAm malum ut malum potest amari à voluntate, quàm falsum ut falsum cognosci ab intellectu.

R. Nego par. Ratio disp. quia falsum ut falsum est intelligibile, suamque habet ideam in mente: at verò malum ut malum non est amabile, non habet vim alliciendæ voluntatis ad sui prosecutionem.

Inst. 1. Intellectus versatur circa falsum ut falsum, alio actu quam dissensu; ergo à pari voluntas versatur circa ma-

malum ut malum, alio actu quam odio, proindeque amore.

R. Dist. Conf. & par. Ratio disp. quia in intellectu præter assensum & dissensum, est simplex objecti apprehensio, prærequisita assensui vel dissensui. At verò in voluntate nullus est alius actus præter amorem & odium.

Inst. 2. Voluntas non est minus universalis quàm intellectus: ergo sicut intellectus habet actum aliquem præter assensum & dissensum; ita voluntas habere debet actum præter amorem & odium.

R. Dist. Ant. Voluntas non est minus universalis quàm intellectus; non est minus universalis in amando, quod amabile est, & odio habendo, quod odibile est, quàm intellectus in cognoscendo, quod cognoscibile est, C. Non est minus universalis quàm intellectus, id est, tot exercet operationes, quot intellectus, N. Nam intellectus illustrat voluntatem, ideoque debet actum exercere, quem non exerceat voluntas.

Inst. 3. Facultas quæ recedit à malo ut malo per odium, potest accedere ad malum ut malum per amorem. Atqui voluntas recedit à malo per odium.

Nego Maj. Multa sunt enim, à quibus abhorremus, quæ tamen nunquam prosequi possumus, v. g. nociva, cognita ut nociva.

Inst. 4. Recessus ab objecto supponit accessum ad ipsum. Ergo facultas, quæ potest à malo recedere, potest & ad ipsum accedere.

R. Dist. Ant. Recessus ab objecto supponit accessum ad ipsum, supponit in Physicis, *est*; in Moralibus, N. Nam possumus naturaliter ab objecto declinare sive prævia ad ipsum inclinatione.

Inst. 5. Voluntas potest accedere ad illud omne, quod intellectus judicat amabile. Atqui intellectus judicat & publice profitetur malum ut malum esse amabile.

R. Dist. Maj. Quod intellectus judicat amabile judicio practice practico, C. Speculativo, N. Porro intellectus non judicat malum ut malum esse amabile, nisi judicio speculativo, quod nunquam ad praxim redigitur.

Inst. 6. Intellectus Dæmonum judicat annihilationem esse amabilem judicio practice practico. Atqui annihilation est malum ut malum.

Prob. Min. Quod nullam in se habet bonitatem, & affert destructionem bonitatis, certè est malum ut malum. Atqui annihilatio est hujusmodi.

R. Dist. Maj. Quod nullam in se habet bonitatem, nec absolutam, nec relativam, C. Absolutam tantum N. Porro annihilatio habet aliquam bonitatem relativam respectu Dæmonum, quos solveret à miseriâ.

Inst. 7. Quod nulli subiecto bonum esse potest, certè nullam habet bonitatem relativam : atqui annihilatio nulli subiecto potest esse bona.

R. Nego Min. Namque esset bona Dæmonibus, quos liberaret à miseriis.

Inst. 8. Quod tollit omne subiectum, non potest esse bonum subiecto. Atqui annihilatio tollit subiectum omne.

R. Dist. Maj. Quod tollit omne subiectum, non potest esse bonum subiecto relinquendo, C. Destruendo, N. Nam bonitas annihilationis confisteret in eo, quod suum destruendo subiectum, ipsum pœnis subtraheret incredibilibus.

Inst. 9. Quod non perficeret subiectum, non posset esse bonum subiecto. Atqui annihilatio non perficeret Dæmones.

R. Dist. Maj. Non posset esse bonum positivum, C. Negativum, N. At annihilatio esset bona negativè, quatenus imperfectionem maximam removeret à Dæmonibus : optabilius enim esset non esse, quam esse damnatum : hinc agebat Christus Dominus de Juda proditore : *bonum esset homini illi, si natus non fuisset.*

Inst. 10. Si annihilatio esset bona negativè Dæmonibus vel existentibus, vel non existentibus : neutrum dici potest.

Prob. Min. Quoad primam partem. Annihilatio non potest esse bona, quando non est : atqui existentibus Dæmonibus annihilatio non est. Ergo non potest esse bona Dæmonibus existentibus.

R. Dist. Maj. Annihilatio non potest esse bona, quando non est, neque realiter, neque objectivè in idea, C. Quando non est realiter tantum, N. At annihilatio est in ideâ Dæmonum appetentium ipsam.

Prob. Min. Quoad secundam partem. Nihil potest esse

bonum iis, qui non sunt. Ergo annihilatio non potest esse bona Dæmonibus non existentibus.

R. Dist. Ant. Nihil potest esse bonum positivè, C. Negativè, N. Eo sensu, quod removeat imperfectionem, v.g. damnationem.

QUÆSTIO SECUNDA.

De modo agendi Belluarum propter finem.

I. PROPOSITIO.

Belluæ agunt propter finem formaliter.

PROB. Nam quæcumque agentia cognoscunt finem, ut finis est, & media ut media sunt, agunt formaliter propter finem: atqui Belluæ cognoscunt finem, ut finis est, & media ut media sunt. Etenim ea cognoscunt finem, ut finis est, quæ alliciuntur à præcognita bonitate finis: atqui belluæ alliciuntur à præcognitâ bonitate finis. Ergo Belluæ cognoscunt finem ut finis est, proindeque agunt propter finem formaliter.

O B J E C T I O.

UT agens agat formaliter propter finem, debet cognoscere finem & rationem finis. Atqui belluæ non cognoscunt finem & rationem finis. Ergo belluæ non agunt formaliter propter finem.

Prob. Min. Belluæ agunt propter finem medio modo inter agentia vegetantia, & rationalia. Atqui si cognoscerent finem & rationem finis, non agerent medio modo inter agentia vegetantia & rationalia; nam vegetantia neque finem cognoscunt, neque rationem finis, rationalia autem cognoscunt finem & rationem finis. Ergo belluæ, ut agant medio modo, debent cognoscere finem, sed non rationem finis.

R. Dist. Maj. Belluæ agunt propter finem medio modo inter agentia vegetantia & rationalia, medio per participationem,

nem, C. Medio per exclusionem, N. Nam modus belluarum agendi propter finem participat aliquid de modo agendi & vegetantium & rationalium; sicut enim vegetantia feruntur in finem necessitate naturæ, ita & belluæ: sicut autem rationalia cognoscunt rationem finis constitutivam, ita & belluæ, cum eo tamen discrimine, quod rationalia liberè & cum electione operentur, belluæ autem naturali necessitate.

Inst. 1. Belluæ non cognoscunt, nisi quod potest cadere sub sensus: atqui ratio constitutiva finis non potest cadere sub sensus; quia nullâ afficitur sensibili qualitate. Ergo belluæ non cognoscunt rationem finis.

R. Dist. Maj. Belluæ non cognoscunt, nisi quod potest cadere sub sensus, vel internos, vel externos, C. Externos tantum, N. Porro ratio finis non cadit quidem sub sensus externos, v. g. visum, at cadit sub sensus internos, v. g. imaginationem: est enim mira vis imaginationis belluarum ad ea cognoscenda, quæ sub sensus externos non cadunt: sic ovis percipit inimicitiam lupi, instinctu quodam naturali, qui non potest errare.

Inst. 2. Belluæ non cognoscunt nisi quod est sensibile; atqui ratio finis non est sensibilis; est enim quædam formalitas purè intelligibilis. Ergo belluæ non cognoscunt rationem finis, vel sensu interno.

R. Dist. Min. Atqui ratio finis non est sensibilis, si spectatur in abstracto, C. Si spectetur in concreto, N. Quamvis enim belluæ non cognoscant rationem finis, prout est quædam formalitas abstracta & purè intelligibilis; cognoscunt tamen finem ut bonum & sibi convenientem.

Inst. 3. Ut belluæ cognoscant aliquo modo rationem finis, debent comparare media cum fine, & finem cum mediis: atqui belluæ non possunt comparare, siquidem comparatio est mentis operatio. Ergo belluæ nullatenus possunt cognoscere rationem finis.

R. Dist. Maj. Debent comparare media cum fine, comparatione virtuali, C. Comparatione actuali, N. Porro belluæ comparant media cum fine comparatione virtuali, quia uno & eodem actu cognoscunt & finem & media, ut utilia ad finem consequendum; quod rationalia solent discurrendo præstare.

Inst. 4. Si belluæ cognoscerent & finem & media comparatione virtuali per unum eundemque actum, jam modus agendi belluarum esset nobilior modo agendi rationalium, quia foret simplicior; absurdum consequens.

R. Dist. Maj. Jam modus agendi belluarum esset nobilior secundum quid, C. Simpliciter, N. Porro modus agendi rationalium est simpliciter nobilior modo agendi belluarum; quia rationalia agunt cum reflexione, & electione liberâ, & propter finem longè præstantiorem, v. g. propter Deum & Dei cognitionem.

Inst. 5. Nobilius est simpliciter cognoscere & finem & media una & eodem actu, quàm cognoscere multiplici, & cum reflexione. Atqui belluæ cognoscerent finem & media uno & eodem actu; rationalia vero multiplici & cum reflexione: Ergo modus agendi belluarum esset nobilior simpliciter modo agendi rationalium.

R. Dist. Maj. Nobilius est cognoscere finem & media uno & eodem actu, quam multiplici, si cætera sint aliundè paria, C. Secus, N. Porro cætera non sunt paria inter modum cognoscendi rationalium & belluarum: quia rationalia cognoscunt rationem finis longè distinctius; & finem intendunt longè nobiliorem; insuper & agunt liberè & ex electione.

Inst. 6. Atqui belluæ nullatenus possunt cognoscere finem ut finem, & media ut media. Nam ea tantum agentia possunt cognoscere media ut media, quæ possunt consultare de mediis eligendis; atqui belluæ non possunt consultare vel deliberare de mediis. Ergo nec cognoscere media ut media sunt.

R. Dist. Maj. Ea tantum agentia possunt cognoscere media ut media, cognitione reflexâ, quæ possunt consultare, C. Cognitione directâ seu apprehensiva, N. Porro belluæ non consultant quidem; proindeque non possunt cognoscere media ut media cognitione reflexa; quia non indigent aliquo examine aut discursu ad dignoscenda media ad finem convenientiora; at instinctu quodam ducuntur, & solâ cognitione directâ, unde minùs perfectè cognoscunt convenientiam medi-
diorum.

II. PROPOSITIO.

Belluæ non agunt propter finem formaliter.

PROB. Agere propter finem formaliter, est cognoscere finem ut finem, media ut media, rationem finis, & utilitatem mediorum in ordine ad finem. Atqui belluæ non cognoscunt finem ut finem, media ut media, rationem finis, & utilitatem mediorum; nam belluæ nihil cognoscunt, nisi quod est sensibile; atqui ratio finis & utilitas mediorum non sunt aliquid sensibile; quippe utilitas mediorum consistit in quadam illorum convenientiâ, quæ relatio est, relatio autem insensibilis est. Ergo belluæ non cognoscunt finem ut finem, media ut media in ordine ad finem, proindeque non agunt propter finem formaliter.

O B J E C T I O I.

Belluæ agunt propter finem, medio modo inter modum agendi rationalium, & modum agendi insensitivorum. Atqui non agerent medio modo, nisi agerent propter finem formaliter.

Prob Min. Quæ agerent propter finem materialiter tantum, non agerent medio modo, inter modum agendi rationalium, & modum agendi sensitivorum. Atqui belluæ agerent propter finem materialiter solum.

R. Dist. Maj. Quæ agerent propter finem materialiter imperfectè sine ullâ præviâ cognitione sensuum, ut lapides, C. Materialiter perfectè ex præviâ cognitione sensitiva, N. Porro belluæ agunt propter finem materialiter perfectè; atque ita medium tenent inter rationalia, quæ agunt propter finem formaliter, & insensitiva, quæ agunt materialiter imperfectè.

Inst. 1. Ea agentia agunt propter finem modo perfectiori, quam materialiter perfectè, quæ assumunt media convenientio-

entiora ad finem ex prævia cognitione: atqui belluæ assumunt media convenientiora ex prævia cognitione.

R. Dist. Maj. Quæ assumunt media convenientiora ex prævia cognitione majoris convenientiæ, C. Sine prævia cognitione majoris convenientiæ, N. Porro belluæ non valent cognoscere majorem mediorum convenientiam, quæ cum tota sit posita in relatione, insensibilis est.

Inst. 2. Vel belluæ assumunt media convenientiora ex prævia cognitione convenientiæ seu utilitatis, vel jucunditatis, vel honestatis. Atqui sæpè non assumunt media ex cognitione jucunditatis, nunquam verò ex cognitione honestatis.

R. Nego Min. Et dico assumere media ex cognitione jucunditatis.

Inst. 3. Canis, sæviente hyeme, trajicit fluvium glaciale ad assequendum herum ex adversa ripa. Atqui illa trajectio nihil habet jucunditatis.

R. Dist. Min. Atqui illa trajectio nihil habet jucunditatis, si spectetur seorsim ab hero assequendo, C. Si spectetur conjunctim cum hero assequendo, N. Nam præsentia heri plus potest ad alliciendum canem, quàm frigus aquæ ad arandum.

Inst. 4. Quod parit cani dolorem valdè sensibilem, non potest dici cani jucundum. Atqui trajectio fluvii glacialis parit cani dolorem valdè sensibilem.

R. Dist. Maj. Quod pari cani dolorem valdè sensibilem voluptate majorem, C. Voluptate minorem, N. Porro illa trajectio fluvii glacialis plus affert cani voluptatis, quàm molestiæ, sicut ossa paulo calidior parit eidem cani aliquid doloris, plus tamen voluptatis.

Inst. 5. Ibi non est voluptas dolore major, ubi magna sunt doloris indicia, nulla vero voluptatis, Atqui in trajiciente cane magna sunt doloris indicia, latratus & ululatus; nulla autem voluptatis indicia.

R. Nego Min. Quoad secundam partem. Nam magnum voluptatis, quam percipiat canis indicium, est ipsa trajectio, quæ certè non assumeretur à cane, nisi speciem aliquam jucunditatis haberet.

Inst. 6. Trajectio molesta cani, non est indicium voluptatis, quam percipiat canis. Atqui trajectio fluvii glacialis est

mo-

molesta cani, nihilque habet in se, quod jucunditatem parere valeat.

R. Dist. Maj. Trajectio molesta simpliciter cani, C. Molesta secundum quid, N. At illa trajectio est secundum quid molesta, simpliciter verò jucunda.

Inst. 7. Nihil est in illa trajectione, quod valeat allicere canem ad sui prosecutionem: quia nihil nisi asperum præ se fert.

R. Dist. Nihil est in illa trajectione præcisè & secundum se spectatâ, C. In illa trajectione ut conjuncta cum affecutione heri præsentis, N.

Inst. 8. Ut illa trajectio ut conjuncta cum affecutione heri, esset jucunda cani, deberet canis posse conjungere trajectionem fluvii cum affecutione heri. Atqui canis non potest hæc duo conjungere, alioqui compararet, & judicaret.

R. Dist. Maj. Deberet canis posse conjungere trajectionem fluvii cum affecutione heri, conjungere apprehensivè per simplicem intuitum, C. Conjungere judicativè, per affirmationem, N. Porro canis hæc duo conjungit apprehensivè, quatenus utrumque simul apprehendit, simul percipit.

Inst. 9. Non est difficilius cani percipere utilitatem, seu convenientiam trajectionis, quam ipsam affecutionem heri, sunt enim ex æquo insensibiles.

R. Dist. Maj. Quam ipsam affecutionem sumptam in abstracto, C. Sumptam in concreto & materialiter, N. Quamvis enim canis non percipiat rationem formalem affecutionis heri, percipit herum assequendum, sibi que blandientem.

OBJECTIO II.

AGentia ratione prædita agunt propter finem formaliter. Atqui belluæ ratione pollent.

Prob. Min Docilitas seu capacitas scientiæ, est indicium rationis. Atqui est in belluis docilitas: ergo & ratio.

R. Dist. Maj. Docilitas propriè dicta, quæ sit conjuncta cum discursu, comparatione, C. Docilitas impropiè dicta, quæ sit conjuncta cum sola memoria, N. Porro docilitas, quæ deprehenditur in belluis, est fœtus solius memoriæ.

Inst. Agentia reflexiva pollent docilitate propriè dictâ & rationali. Atqui belluæ sunt reflexivæ, reflectunt enim supra præterita.

R. Dist. Maj. Agentia reflexiva supra suas cognitiones, C. Reflexiva supra objecta suarum cognitionum, N. Porro belluæ reflectunt supra objecta sensibilia priùs cognita, at non supra suas cognitiones, quæ sunt insensibiles.

Inst. 2. Reflectere supra suas cognitiones, est suas cognoscere cognitiones: atqui belluæ suas cognoscunt cognitiones.

Prob. Min. Belluæ possunt cognoscere quidquid est ipsis præsens & proportionatum. Atqui cognitiones belluarum sunt belluis præsentis & proportionatæ. Ergo belluæ suas cognoscunt cognitiones.

R. Dist. Maj. Quidquid est ipsis præsens, & proportionatum objectivè, tanquam objectum cognoscendum, C. Effectivè, tanquam effectus suæ causæ, N. Porro cognitiones belluarum sunt quidem effectus facultatum cognoscitivarum, sed non sunt objecta cognoscibilia à belluis, quia non sunt sensibiles.

Inst. 3. Quidquid est materiale & cognoscibile, est proportionatum facultati cognoscitivæ materiali; Atqui cognitiones belluarum sunt materiales & cognoscibiles. Ergo sunt proportionatæ belluis objectivè.

R. Dist. Maj. Quidquid est materiale & sensibile, C. & insensibile, N. Nam sensus nihil percipit, nisi quod est sensibile; Porro cognitiones belluarum non sunt sensibiles, quia nullâ sensibili qualitate donantur.

Inst. 4. Tam omne materiale est proportionatum facultati cognoscitivæ materiali; quàm omne spiritale sit proportionatum facultati cognoscitivæ spiritali. Atqui ita est.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia facultas cognoscitiva spiritalis est universalissima, & se se extendit ad omne generatim intelligibile: at varo facultas cognoscitiva materialis est valdè limitata ad certum sensibile, v. g. visus ad colorem, auditus ad sonos.

Inst. 5. Valet paritas allata, si detur in belluis facultas materialis universalis. Atqui datur hujusmodi facultas, nempe sensus communis.

R. Dist. Maj. Si detur in belluis facultas materialis uni-
ver-

versalis ad omnia materialia ut materialia, C. Ad omnia materialia, ut sensibilia, N. Porro sensus communis dicitur facultas universalis, non relativè ad omnia materialia ut materialia, sed relativè ad omnia sensibilia, ideòque definitur sensus internus discernens objecta sensuum exteriorum, v. g. colorem à sapore.

Inst. 6. Tam sensus communis potest esse universalis relativè ad omnia generatim materialia, quam quilibet alius sensus particularis sit circa aliquod materiale in particulari.

R. Nego par. Ratio disp. quia aliquod materiale in particulari est sensibile, proindèque potest esse objectum sensus in particulari, v. g. color objectum visus. At omnia generatim materialia non sunt sensibilia, nec proinde objecta sensus communis.

Inst. 7. Omnia generatim materialia ut materialia sunt objectum sensus communis, aliorumvè sensuum interiorum, modo cadat aliquid sub sensum internum, quod nunquam cadit in sensus externos. Atqui ita est.

Prob. Min. Tam potest aliquid cadere sub sensum internum, quod nunquam cadit sub sensus externos, quam possit aliquid cadere sub intellectum, quod nunquam cadit sub sensum internum.

R. Nego par. Ratio disp. quia major est dependentia & subordinatio inter sensus internos & externos, quam inter intellectum & sensum internum, siquidem intellectus absolutè non pendet à sensibus internis. At sensus internus est essentialiter discernens objecta sensuum exteriorum.

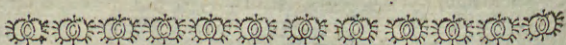
Inst. 8. Ideò cadit aliquid sub intellectum, quod nunquam cadit in sensum internum, quia species intelligibiles non debent necessariò à sensu ad intellectum traduci; sed pariter species sensuum interiorum non derivantur ab externis.

Prob. Min. Amicitia matris & inimicitia lupi sunt in sensu interno ovis. Atqui species amicitiae & inimicitiae non derivantur à sensu externo.

Prob. Min. Quæ non sunt in sensibus externis non derivantur ab illis: atqui amicitia matris & inimicitia lupi non sunt in sensibus externis, quia neque sunt coloratæ, neque sapidæ, &c.

R. Dist. Maj. Atqui amicitia & inimicitia lupi non sunt

in sensibus externis, non sunt per se proximè & immediatè, C. Per signa quædam exteriora, & sensibilia, N. Sic inimicitia lupi innotescit ovi per præcedentes morsus, per dentes minaces, & alia ad nocendum indicia.

QUÆSTIO TERTIA.

De Beatitudine Hominis objectiva.

I. PROPOSITIO.

Bona creata non sunt Hominis objectiva beatitudo.

PROB. Ea bona non sunt hominis objectiva beatitudo, quæ non possunt omnem hominis, ut homo est, appetitum explere; atqui bona creata non possunt omnem hominis appetitum explere: nam ea bona non possunt omnem hominis appetitum explere, quibus possessis restat adhuc majus bonum ab homine possidendum; atqui possessis bonis omnibus creatis, adhuc restat majus bonum ab homine possidendum: etenim possessis bonis finitis, & per participationem, restat adhuc bonum infinitum, & per essentiam possidendum ab eo, cujus facultates sunt illimitatæ: atqui facultates hominis, ut homo est, sunt illimitatæ utpotè spirituales: Ergo bona creata non possunt omnem hominis, ut homo est, appetitum replere, proindèque non sunt hominis objectiva felicitas.

O B J E C T I O.

BEatitudo hominis potest consistere in iis, quæ possunt explere hominis appetitum. Atqui bona creata possunt explere hominis appetitum.

Prob. Min. Quæ sunt appetitui hominis abundè proportionata, possunt hominis appetitum explere: atqui bona creata sunt appetitui hominis abundè proportionata.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Quæ sunt appetitui hominis abundè proportionata, instar finis ultimi & summi boni, C. Instar mediorum ad finem ultimum, N. Porro bona creata sunt homini proportionata, non instar finis ultimi, & summi boni, sed instar mediorum in ordine ad finem ultimum.

Inst. 1. Bona creata & finita sunt appetitui finito & creato proportionata instar finis ultimi: atqui appetitus hominis est creatus & finitus.

R. Dist. Min. Atqui appetitus hominis est finitus intrinsecè, & quoad entitatem suam, C. Est finitus extrinsecè, & quoad objectum & finem suum, N. Quia animam hominis Dei capacem, quod Deo minus est, occupare potest, satiare non potest, ex D. Bernardo.

Inst. 2. Tam bona creata & finita intrinsecè, possunt explere appetitum finitum intrinsecè, quam bona increata & infinita intrinsecè possint explere appetitum increatum & infinitum intrinsecè.

R. Nego Par. Ratio disp. quia bonis increatis & infinitis, nihil majus esse potest; ac bonis creatis possessis, majus quid superest possidendum à facultate universalissimâ, qualis est intellectus humanus.

Inst. 5. Atqui appetitus hominis est limitatus bonis creatis, ita ut non possit se se extendere ad objectum infinitum.

Prob. Subst. Appetitus hominis non potest se se extendere ad objectum infinitum, si objectum infinitum non possit attingi nisi unico modo, eoque infinito; atqui ita est.

Prob. Min. Objectum supernaturale non potest attingi nisi unico modo eoque supernaturali: ergo à pari objectum infinitum non potest attingi nisi unico modo, eoque infinito.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia supernaturale dicitur relativè ad potentiam naturalem, cujus vires superat: at infinitum dicitur absolute, & in se, quia infinitas continet perfectiones, sine ordine ad potentiam finitam, cujus vires excedat.

Inst. 4. Infinitum non potest attingi nisi modo sibi proportionato: atqui unicus modus objecto infinito proportionatus est infinitus; ergo infinitum non potest attingi nisi unico modo, eoque infinito.

R. Ne-

R. Dist. Min. Atqui unicus modus objecto infinito proportionatus est infinitus, modus adæquatus, perfectè adæquans infinitam Dei intelligibilitatem, C. Modus inadæquatus, nec perfectè adæquans intelligibilitatem Dei, N. At modus cognoscendi objecti infiniti adæquatus proprius est Divinæ mentis.

Inst. 5. Atqui infinitum attingi non potest nisi adæquatè, & perfectè.

Prob. Subj. Quod non potest attingi à cognoscente, nisi secundum se totum, non potest attingi nisi adæquatè, atqui in infinitum nequit attingi nisi secundum se totum.

R. Dist. Maj. Nisi secundum se totum & totaliter, C. & non totaliter, N. At necesse non est Deum attingi totaliter, seu modis omnibus, quibus attingi potest absolute.

Inst. 6. Objectum indivisibile non potest attingi nisi totum, & totaliter attingatur: atqui infinitum, de quo jam sermo est, indivisibile est.

R. Dist. Maj. Objectum indivisibile tum virtualiter, tum realiter, tum quoad modum cognoscibilitatis, tum quoad entitatem, C. realiter tantum & quoad entitatem, N. At Dei substantia indivisibilis realiter, est infinitis modis & participabilis, & intelligibilis.

Inst. 7. Modus cognoscendi sequitur modum essendi; ergo objectum indivisibile quoad entitatem, est quoque indivisibile quoad modum cognoscibilitatis unicum.

R. Dist. Ant. Modus cognoscendi cognoscentis sequitur modum essendi cognoscentis, C. Modus cognoscendi cognoscentis sequitur modum essendi rei cognitæ, N. Sic modus cognoscendi intellectui congenitus, sequitur modum essendi naturalem intellectui.

Inst. 8. Punctum Mathematicum non potest tangi, quin totum tangatur & totaliter, ergo à pari indivisibile Metaphysicum, v. g. Deus, attingi non potest, quin totum attingatur & totaliter.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia punctum mathematicum (si datur) est indivisibile etiam virtualiter, nec diversas habet realiter facies, ut secundum quid tangatur, & non tangatur aliundè: at Deus est indivisibilis non virtualiter, sed realiter, habet diversas intelligibilitates, ut uno & altero intelligatur modo.

II. PROPOSITIO.

Deus est hominis objectiva beatitudo.

PROB. Ille solus est hominis objectiva beatitudo, qui solus potest omnem hominis, ut homo est, appetitum explere. Atqui solus Deus potest omnem hominis, ut homo est, appetitum explere; nam hominis, ut homo est à belluarum conditione secretus, duplex est appetitus, nempe inquisitio veritatis per intellectum & desiderium bonitatis per voluntatem; atqui solus Deus potest explere utrumque hunc hominis appetitum, quia solus est prima simpliciter veritas, solus est prima per essentiam bonitas, fons & radix bonorum omnium, Ergo solus Deus est hominis objectiva beatitudo.

OBJECTIO.

Bonum infinitum non est beatitudo hominis. Atqui Deus est bonum infinitum.

R. Nego Maj. Nam beatitudo est summum bonum, summum autem bonum est bonum infinitum.

Inst. 1. Bonum, quod non potest ab homine possideri, non est beatitudo hominis. Atqui bonum infinitum non potest ab homine possideri, quia non potest cadere sub jus & dominium hominis.

R. Dist. Maj. Bonum, quod non potest ab homine possideri, possessione physicâ seu objectivâ, C. Possessione civili seu juridicâ, N.

Inst. 2. Quod nullam habet cum facultatibus hominis proportionem, non potest ab homine possideri possessione physicâ atque objectivâ. Atqui bonum infinitum nullam habet cum facultatibus hominis proportionem; quia finiti ad infinitum nulla est proportio.

R. Dist. Min. Atqui bonum infinitum nullam habet proportionem entitatis specificam, C. Habitudoinis, N. Sicut enim visum inter & colorem est habitudo, ita intellectum inter & intelligibile est essentialis relatio.

Inst. 3. Ideo foret aliqua proportio habitudoinis, inter bo-

bonum infinitum & hominem, quia bonum infinitum est intelligibile, & homo est intellectivus. Atqui hæc ratio nulla est.

Prob. Min. Licet oculus sit sensitivus, & sonus sit sensibilis, nulla tamen est proportio habitudinis oculum inter & sonum. Ergo licet homo sit intellectivus, & bonum infinitum sit intelligibile, nulla tamen est proportio habitudinis inter hominem & bonum infinitum.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia oculus est facultas materialis, & valde limitata à suo organo ad certum & determinatum objectum, puta ad colores. At intellectus est universalissimus præ sua immaterialitate.

Inst. 4. Facultas finita profectò est limitata, & determinata ad unum quid. Atqui intellectus quantumvis immaterialis, est finitus.

R. Dist. Maj. Facultas finita, tum intrinsecè, tum extrinsecè, C. Finita extrinsecè tantum, Subdist. est limitata, quoad modum cognoscendi finitum, C. Quoad objectum cognoscendum, N. Hinc intellectus non cognoscit bonum infinitum nisi modo finito.

Inst. 5. Tam facultas intrinsecè finita, est limitata ad objectum finitum cognoscendum, quàm causa intrinsecè finita ad effectum finitum producendum.

R. Nego Par. Ratio disp. quia causa debet in se præcontinere omnes effectus perfectiones, siquidem ab ea derivantur. At facultas cognoscitiva non debet objecti cognoscendi perfectiones omnes in se continere, sed solum repræsentare.

Inst. 6. Atqui pariter facultas cognoscitiva boni infiniti debet infinitas in se continere perfectiones.

Prob. Subl. Facultas, quæ debet efformare ideam infinitam, debet infinitas in se continere perfectiones. Atqui facultas cognoscitiva boni infiniti debet efformare ideam infinitam; siquidem idea specificatur ab objecto.

R. Dist. Maj. Quæ debet efformare ideam infinitam entitativè, C. Repræsentativè, N. At quam efformat intellectus noster Dei ideam, ea non est infinita, nisi repræsentativè, quantum repræsentat objectum infinitum; eo serè modo, quo imago in speculo depicta est vitalis repræsentativè, quatenus repræsentat lineamenta vultus aliàs animati.

Inst. 7. Idea specificatur ab objecto, sicut relatio à
ter-

termino; ergo si objectum sit infinitum entitativè; idea erit infinita entitativè.

R. Dist. Ant. Idea specificatur extrinsecè ab objecto, C. Intrinsecè, N. Sed à modo attingendi, & repræsentandi objectum.

Inst. 3. Idea, quæ est in eodem gradu immaterialitatis cum objecto infinito entitativè, est infinita entitativè. Atqui idea objecti infiniti debet esse in eodem gradu immaterialitatis cum objecto infinito, siquidem habitudo utriusque fundatur in immaterialitate.

R. Dist. Maj. Quæ est in eodem gradu immaterialitatis specificæ, C. Genericæ, N. Porro, idea objecti, & objectum non conveniunt, nisi in gradu generico, necesse non est, ut conveniunt in gradu specifico, ut constat de visione & coloribus.

QUÆSTIO QUARTA.

De Beatitudine formali.

I. PROPOSITIO.

Beatitudo formalis consistit saltem inadæquatè in cognitione seu visione Dei.

PROB. In ea hominis operatione consistit saltem inadæquatè beatitudo formalis, quæ sistit aliquem hominis motum in Deum: atqui cognitio Dei sistit aliquem hominis motum in Deum possidendum; nam possessio Dei tanquam primæ per essentiam veritatis, sistit aliquem hominis motum in Deum possidendum: atqui cognitio Dei fructiva, est ipsa possessio Dei tanquam primæ per essentiam veritatis; cum sit intima unio hominis cum Deo per viam intellectûs; hinc Joan. 17. legimus: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum*: ergo beatitudo formalis consistit saltem inadæquatè in cognitione fructiva Dei.

OB.

O B J E C T I O.

BEatitudo formalis est possessio summi boni. Atqui cognitio Dei non est possessio summi boni.

Prob. Min. Visio agri non est possessio agri; ergo cognitio Dei non est possessio Dei ut summi boni.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia possessio agri debet esse civilis & juridica, visio autem agri non sic est: at verò possessio summi boni est Physica per intimam unionem hominis cum Deo, visio autem Dei sic est.

Inst. 1. Possessio summi boni Physica est fruitio illius. Atqui visio Dei non potest dici fruitio summi boni, siquidem fruitio est actus voluntatis, non intellectus.

R. Dist. Maj. Est fruitio latè sumpta pro intima unionem facultatis cum objecto præsente, C. Est fruitio strictè sumpta pro actione voluntatis circa bonum ut præsens, N. At visio Dei est fruitio illius, sicut visio colorum dicitur fruitio colorum.

Inst. 2. Actus, qui non habet pro objecto Deum ut summum bonum, non potest dici fruitio summi boni, vel latè sumpta. Atqui visio seu cognitio Dei, non habet pro objecto Deum ut summum bonum, sed ut verum, quia bonitas est objectum voluntatis.

R. Dist. Min. Atqui visio Dei non habet pro objecto Deum ut summum bonum amandum, C. ut summum bonum cognoscendum, N. At summum bonum attingitur non solum amore, & inclinatione, sed etiam repræsentatione.

Inst. 3. Actus, qui se habet in beatitudine tanquam conditio, sine qua non, certè non est de ipsa beatitudinis essentia: atqui visio seu cognitio, se habet in beatitudine tanquam conditio requisita quatenus scilicet, ignoti nulla est cupido.

R. Dist. Maj. Actus, qui se habet in beatitudine, tanquam conditio ad beatitudinem, C. Tanquam conditio ad amorem, N. Porro cognitio summi boni est quidem conditio ad amorem, quia prærequiritur amor; sed non est conditio prærequisita ad beatitudinem, quia est prima beatitudinis pars; sicut materia est conditio ad formam educendam, interim tamen est de essentia totius naturalis.

Inst.

Inst. 4. Cognitio est conditio requisita ad amorem : atqui amor est beatitudo ; ergo est conditio requisita ad beatitudinem.

R. Dist. Min. Atqui amor est beatitudo partialis, & inadæquata, C. Totalis & adæquata, N. Quare est conditio ad beatitudinem partialem ; sicut materia, quæ pars est corporis, est conditio ad formam sui compartem.

Inst. 5. Beatitudo est ultima operatio, seu quies appetitûs in bono ; atqui cognitio Dei non est ultima operatio, seu quies hominis in Deo ; siquidem tendit ad ulteriorem actum, nempe ad amorem.

R. Dist. Maj. Beatitudo totalis & completa, est ultima operatio, C. Partialis & inchoata ; Subdist. Est ultima operatio facultatis, cujus est operatio, C. Est ultima operatio cujuscunque facultatis, N. Sic amor Dei est ultima operatio voluntatis circa Deum : & visio Dei est ultima operatio intellectus circa summum bonum. Similiter visio Dei est quies hominis in Deo, non quies cujuscunque facultatis, sed intellectus : sicut amor est quies voluntatis.

Inst. 6. Actus, qui non primario intenditur ab homine non est pars beatitudinis totalis. Atqui cognitio non primo per se intenditur à beato.

Prob. Min. Quod est primum in executione, est postremum in intentione. Atqui cognitio Dei est primus in executione actus. Ergo est secundarius in intentione.

R. Dist. Maj. Quod est primum in executione, est postremum in intentione, si sermo sit de fine & mediis, C. Si sermo sit de fine & fine, N. Porro cognitio & amor in beatitudine, non se habent ut medium & finis, sed ut compartes ejusdem totius moralis ; sicut materia & forma sunt compartes totius physici, licet materia sit prima in executione, forma autem, secunda.

Inst. 7. Actus præstantissimus est in intentione primus. Atqui amor est actus præstantior cognitione.

Prob. Min. Ille actus est præstantior, cujus oppositum est deterius ; atqui oppositum amoris deterius est opposito cognitionis ; odium enim Dei pejus est privatione Dei.

R. 1. Nego Maj. Nam oppositum castitatis conjugalis, adulterium, pejus est opposito castitatis virginalis, simplici

fornicatione, & tamen castitas conjugalis non præstat virginali.

R. Dist. Maj. Cœteris aliundè paribus, C. Cœteris imparibus, N. At cognitio videtur præstare amorì, in eo, quod trahat ad se objectum instar manûs, amor autem excurrat in objectum instar pedis.

Inst. 8. Ergo dæmones, qui Deum perfectè norunt, erunt beati beatitudine saltem partiali.

R. Nego Conf. Quia dæmones Deum non norunt, ut sibi liberalem & beneficum, sed ut vindicem scelerum; beatitudo autem consistit in gratâ Dei possessione, ut liberalis, & benefici.

II. PROPOSITIO.

Beatitudo formalis consistit saltem inadæquatè in amore Dei fruitivo.

PROB. In ea hominis operatione consistit saltem inadæquatè beatitudo formalis, quæ sistit aliquem hominis motum in Deum possidendum; atqui amor Dei fruitivus sistit aliquem hominis motum in Deum possidendum; nam possessio Dei tanquam primæ per essentiam bonitatis, sistit aliquem hominis motum in Deum possidendum; atqui amor Dei fruitivus est ipsa possessio Dei tanquam primæ per essentiam bonitatis, cum sit intima unio hominis cum Deo per viam voluntatis. Hinc *Matth. 25.* legimus: *Intra in gaudium Domini tui*; gaudium autem hîc est amor Dei, quo beatus complacet sibi de bonis Dei. Ergo beatitudo formalis consistit saltem inadæquatè in amore Dei fruitivo.

O B J E C T I O.

Beatitudo formalis est vita æterna: atqui vita æterna non consistit in amore, sed in cognitione, dicente Christo, *Joan. 17.* Hæc est vita æterna, ut cognoscant te.

R. Dist. Min. Atqui vita æterna totalis & adæquatè sumpta, non consistit in amore, C. Vita æterna inadæquatè sumpta, N. Nam partim in cognitione, partim in amore.

Inst.

Inst. Vita æterna inadæquatè sumpta non consistit in amore, si tota nostra merces sit visio Dei: atqui ex S. Aug. Visio est tota nostra merces.

R. Dist. Min. Atqui visio est tota nostra merces, tota intensivè, C. tota extensivè, N. hoc est per visionem Deum totum, & secundum suas perfectiones omnes attingimus: at non totaliter, quia iterum possumus Deum totum attingere per amorem.

Inst. 2. Ea operatio non est merces nostra, quæ supponit Deum jam possessum: atqui amor Dei supponit, Deum jam possessum, quia supponit visum; ergo amor non est de mercede æterna.

R. Dist. Maj. Quæ supponit Deum jam possessum adæquatè, C. jam possessum inadæquatè solum & ex parte intellectus, N. Nam possidetur primò visione, secundò amore.

Inst. 3. Deus aut possidetur adæquatè, aut nullatenus possidetur; siquidem est in se simplex & indivisibilis: atqui amor supponit Deum jam aliquatenus possessum; ergo supponit possessum adæquatè.

R. Dist. Maj. Deus aut possidetur adæquatè, aut nullatenus possidetur adæquatè ex parte sui, C. Adæquatè ex parte modi attingendi, N. Nam duplici modo attingi potest, visione, & amore.

Inst. 4. Operatio, quæ abstrahit à præsentia objecti, nullatenus est possessiva Dei: atqui amor abstrahit à præsentia objecti, siquidem communis est & viatoribus & comprehensoribus.

R. Dist. Maj. Atqui amor abstrahit à præsentia objecti, amor in genere, vel desiderii. C. Amor fructivus, N. is enim supponit Deum jam intimè præsentem per visionem.

Inst. 5. Idem est amor viæ & patriæ, desiderii & fructivus ex Theologis; atqui amor viæ seu desiderii non est possessivus Dei; ergo nec amor patriæ.

R. Dist. Maj. Idem est amor viæ & patriæ, idem quoad substantiam & entitatem, C. Idem quoad modum attingendi objectum. N. Nam in via fertur in Deum ut absentem & obscure cognitum per fidem: in patria autem fertur in eum ut præsentem, & clarè cognitum per visionem intuitivam.

Inst. 6. Proprietas visionis fluens à visione, non est essentialiter possessiva Dei simul cum visione : atqui amor patris seu fructivus fluit à visione, estque illius proprietas.

R. Nego Min. Nam non fluit amor à visione ; primo quia non producitur à visione, physicâ emanatione ; secundo, quia non residet in eadem cum visione facultate.

Inst. 7. Quod sequitur necessario visionem & eâ positâ statim ponitur, fluit à visione : atqui amor fructivus necessario sequitur visionem, & eâ positâ, statim ponitur.

R. Dist. Maj. Et eâ positâ tanquam essentiâ, C. Tanquam conditione requisitâ, N. Porro positâ quidem visione tanquam conditione prærequisitâ, ponitur amor, fere sicut posita approximatione ligni ad ignem ponitur ignis.

Inst. 2. Atqui amor sequitur visionem ea ratione, ut non sit ejus compars in beatitudine.

Prob. Subf. Quod non est quid primum in beatitudine, non est de beatitudinis essentia : atqui amor non est quid primum in beatitudine, siquidem supponit aliquid se prius, puta visionem.

R. Dist. Maj. Quod non est quid primum in beatitudine, comparatè ad totam beatitudinis essentiam, C. Comparatè ad partem suam, N. Porro amor est quid primum in beatitudine comparatè ad totam beatitudinis essentiam : sicut forma substantialis est quid primum in corpore, comparatè ad totum compositum, etsi non sit comparatè ad materiam sui partem.

Inst. 9. Pars essentialis beatitudinis debet esse quies in Deo : atqui amor fructivus non est quies in Deo.

Prob. Min. Motus in Deum non est quies in Deo, amor Dei etiam fructivus est motus in Deum.

R. Dist. Maj. Motus in Deum, ut absentem, C. Motus in Deum ut præsentem, N. Porro amor fructivus est motus in Deum ut præsentem per visionem.

Inst. 10. Nullus est motus in rem præsentem, sic lapis non movetur ad centrum præsens ; ergo amor fructivus non potest esse motus in Deum præsentem.

Dist. Ant. Nullus est motus in rem præsentem, motus physicus & propriè dictus, C. Motus metaphoricus, N. At amor

amor fructivus est motus metaphoricus, id est inclinatio perfecta voluntatis in Deum.

Inst. 11. Per amorem beatus non possidet, sed potius possidetur.

R. Dist. Non possidet effective, C. Affective, N.

III. PROPOSITIO.

Beatitudo formalis consistit essentialiter in solo gaudio.

PROB. Beatitudo formalis est quies in summo bono: atqui solum gaudium est quies in summo bono: quia gaudium est ultima operatio beatorum circa Deum, terminus omnium motuum. Ergo beatitudo formalis consistit essentialiter in solo gaudio.

O B J E C T I O.

Essentia rei alicujus debet esse quid primum in illâ; atqui gaudium non est quid primum in beatitudine, cum sit ultima operatio beati. Ergo gaudium non est beatitudinis formalis essentia.

R. Dist. Maj. Essentia rei alicujus debet esse quid primum in illa, quid primum tanquam ratio formalis constitutiva, C. Quid primum tanquam conditio prærequisita, N. Porro gaudium non est quid primum in beatitudine, si habeatur ratio conditionum prærequisitarum; at est quid primum tanquam ratio essentialis constitutiva.

Inst. Quod in beatitudine fluit ab alio priori se, non est quid primum in beatitudine: atqui gaudium fluit ab alio se priori, nimirum à visione & amore, ex quibus sequitur; ergo gaudium non est quid primum in beatitudine tanquam ratio formalis constitutiva.

R. Dist. Maj. Quod in beatitudine fluit ab alio priori, quod sit essentia beatitudinis, C. Ab alio priori, quod non sit essentia beatitudinis, N. At gaudium sequitur quidem visionem

nem & amorem sicut conditiones prærequisitas ad beatitudinem; sed non tanquam beatitudinem ipsam, sicut amor sequitur visionem velut conditionem prærequisitam ad amandum.

Inst. 2. Quod sequitur possessionem Dei, sequitur essentiam beatitudinis: atqui gaudium sequitur possessionem Dei, quia Deus possidetur per visionem & amorem, quibus beati Deo intimè uniuntur; ergo gaudium sequitur essentiam beatitudinis.

R. Dist. Maj. Quod sequitur possessionem Dei fructivam, sequitur essentiam beatitudinis, C. Quod sequitur possessionem Dei qualemcumque nec fructivam, N. Porro gaudium sequitur quidem qualemcumque Dei possessionem per visionem & amorem, sed hæc possessio non est fructiva, cum non sit complacentia voluntatis in bono præsentis.

Inst. 3. Quies in bono possesso, non est ipsa possessio boni: atqui gaudium definitur & est, quies in bono possesso; ergo gaudium non est ipsa possessio summi boni.

R. Dist. Maj. Quies in bono possesso non est ipsa possessio boni, si sit quies in bono possesso per operationem distinctam à quiete, C. Si sit quies in bono possesso per ipsammet quietem, N. Porro gaudium beatorum est quies in bono possesso per ipsummet gaudium, proindeque est & ipsa formalis possessio summi boni.

Inst. 4. Possessio Dei debet habere pro objecto Deum ejusque perfectiones: atqui gaudium seu complacentia beatorum non habet pro objecto Deum, sed possessionem Dei; quia gaudium est operatio, quâ beati gaudent de possessione Dei; ergo gaudium non est ipsa possessio Dei.

R. Dist. Min. Atqui gaudium non habet pro objecto Deum, sed possessionem Dei, gaudium reflexum, C. Gaudium directum, N. At beatitudo consistit non in gaudio reflexo, quod est beatitudinis proprietas, sed in gaudio directo.

Inst. 5. Gaudium directum est amor; ergo si beatitudo consistat in gaudio directo, non consistit in operatione distincta ab amore.

R. Dist. Ant. Gaudium directum est amor complacentiæ, C. Est amor benevolentiae, N. Nam primò beatus fertur in Deum per amorem benevolentiae, deinde sibi complac-

et

cet in summo bono præseati; hæc autem complacentia est gaudium, & ipsa beatitudinis essentia.

Inst. 6. Si gaudium directum esset ipsa beatitudinis essentia, beatitudo esset impossibilis cum tristitia; atqui tamen Christus Dominus erat ab initio beatus, & *tristis usque ad mortem*, ergo &c.

R. Dist. Maj. Beatitudo esset impossibilis cum tristitia de Deo amisso, qualis est tristitia damnatorum, C. Cum tristitia aliundè orta quam de amisso Deo, N. Porro Christus erat tristis, sed de peccatis hominum; simul & beatus complacentiâ voluntatis in Deo viso & amato.

IV. PROPOSITIO.

Beatitudo formalis non consistit essentialiter in gaudio.

PROB. Beatitudo formalis non consistit in ea operatione, quæ supponit Deum jam adæquatè possessum, atqui gaudium supponit Deum jam adæquatè possessum & ut primam veritatem per visionem, & ut primam simpliciter bonitatem per amorem; ergo gaudium non est de essentia beatitudinis formalis.

O B J E C T I O.

Beatitudo formalis est merces rependenda beatis: atqui merces rependenda beatis, est gaudium, juxta illud, Matthæi 25. *Intra in gaudium Domini tui*; ergo beatitudo formalis consistit in gaudio.

R. Dist. Min. Atqui merces rependenda beatis est gaudium directum, & ab amore indistinctum, C. Est gaudium reflexum, N. Nam gaudium hoc est beatitudinis proprietas duntaxat.

Inst. 1. Beatitudo formalis est finis ultimus, atqui solum gaudium est propriè finis ultimus, quia est ultima beati operatio circa Deum; ergo beatitudo formalis est solum gaudium.

R. Dist. Maj. Beatitudo formalis est finis ultimus essen-

essentialis & primarius, C. Est finis ultimus integralis & secundarius, N. Porro gaudium est duntaxat finis ultimus accidentalis & secundarius, quia supponit Deum jam adæquatè possessum per visionem & amorem.

Inst. 2. Finis ultimus essentialis & primarius est quies in summo bono; atqui solum gaudium est quies in summo bono; ergo solum gaudium est finis ultimus essentialis & primarius.

R. Dist. Maj. Finis ultimus essentialis est quies in summo bono, quies essentialis, quæ sit intima unio beati cum summo bono, C. Quies accidentalis, quæ supponat unionem cum summo bono, N. Porro gaudium in beatis est quies solummodo accidentalis, supponens unionem perfectum beati cum summo bono, per visionem & amorem.

Inst. 3. Quies in summo bono essentialis debet esse operatio, quæ sistat omnem motum: atqui solum gaudium est ejusmodi, cum sit ultima operatio; ergo solum gaudium est quies essentialis in summo bono.

R. Dist. Maj. Quies in summo bono debet esse operatio, quæ sistat omnem motum, instar possessiones summi boni, C. Instar proprietatis possessione fluentis, N. Porro gaudium non tam est possessio summi boni, quam proprietas fluens à possessione Dei, cum supponat Deum jam adæquatè possessum, & ut verum, & ut bonum.

Inst. 4. Atqui visio & amor, quæ præcedunt gaudium, non sunt possessio Dei; ergo nulla solutio.

Prob. Subst. Possessio Dei sistit omnem motum in Beatis: atqui visio & amor non sistunt omnem motum in beatis, quia ulterius exurgit gaudium; ergo visio & amor non sunt possessio Dei.

R. Dist. Maj. Possessio Dei sistit omnem motum in beatis, motum in beatitudinem, C. Motum in proprietatem & appendicem beatitudinis, N. Porro gaudium est appendix & proprietas beatitudinis: visio autem & amor non sistunt quidem omnem motum, qui tendat in proprietates beatitudinis, quale est gaudium, sed sistunt omnem motum in ipsam beatitudinem.

Inst. 5. Illa operatio est ipsa beatitudo essentialis, quæ propter se appetitur, & propter quam cætera appetuntur: atqui gaudium propter se appetitur, & propter ipsum cætera;
juxta

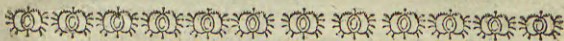
juxta illud *secundum* quod unumquodque nos amplius delectat, *secundum* illud operemur, necesse est; ergo gaudium est ipsa beatitudo.

R. Dist. Maj. Quæ propter se appetitur tanquam essentia beatitudinis, C. Tanquam appendix & proprietas beatitudinis, N. Porro si cœtera appetuntur propter gaudium, appetuntur tanquam propter appendicem beatitudinis, ferè sicut rationalitas appetitur propter capacitatem scientiæ & virtutis, cujus est fons & radix.

Inst. 6. Posito gaudio cœteris per mentem sublatis adhuc quis foret beatus: sublato autem gaudio cœteris interim positus non foret beatus; ergo beatitudo magis præcipuè consistit in gaudio.

R. Nego primam partem suppositionis. Nihil enim absurdum magis, quam supponere quemquam gaudere posse sublatis quibuscumque bonis; siquidem gaudium supponit necessario possessionem boni.

R. 2. Dist. Secundam partem antecedentis. Sublato gaudio, non foret quis beatus, beatitudine integrali, C. Essentiali, N. Nam sublato gaudio adhuc intimè uniretur Deo, & per intellectum videndo, & per voluntatem amando.

QUÆSTIO QUINTA.

De possibilitate Statûs naturæ puræ.

Status naturæ puræ spectatur dupliciter: primò quoad viam, quatenus includeret concupiscentiam, ignorantiam, & alias infirmitates: secundo quoad terminum, quatenus in eo statu ordinaretur homo ad beatitudinem purè naturalem, atque omni dōg supernaturali spoliaretur.

PROPOSITIO.

Status naturæ puræ est valdè possibilis ex omni parte.

PROB. Ille status est possibilis ex omni parte, qui neque

que repugnat ex parte Dei, neque tamen ex parte Dei, neque tamen ex parte hominis. Atqui status naturæ puræ est huiusmodi.

Et primò quidem non repugnat ex parti sui. Nam iste status non repugnat ex parte sui, cujus attributa non se se destruunt; atqui attributa statûs naturæ puræ non se se destruunt; nam attributa statûs naturæ puræ, sunt quædam perfectiones naturales cum quibusdam defectibus naturalibus; atqui sunt valdè compossibiles illæ perfectiones naturales cum quibusdam defectibus naturalibus; v. g. sagacitas mentis cum ignorantia vincibili, libertas voluntatis cum concupiscentia; ergo attributa statûs naturæ puræ non se se destruunt, proindèque non repugnat ex parte sui.

Deinde non repugnat ex parte Dei: nam ille status non repugnat ex parte Dei, qui neque adversatur divinæ bonitati, nec sapientiæ, nec iustitiæ, nec aliis Dei attributis. Atqui status naturæ puræ est huiusmodi; nam ille status nulli attributo Dei adversatur, in quo Deus nihil denegaret homini debitum; atqui in statu naturæ puræ Deus nihil denegaret homini debitum, naturales & debitas perfectiones concederet, sagacitatem mentis ad scientias comparandas, libertatem voluntatis ad virtutes exercendas, imò & proponeret felicitatem viribus naturæ proportionatam. Ergo status naturæ puræ non repugnat ex parte Dei.

Denique non repugnat ex parte hominis. Nam ille status non repugnat ex parte hominis, in quo qui conderetur homo, nullo careret ex iis, quæ sibi naturaliter debentur: atqui in statu naturæ puræ qui conderetur homo, nullo careret ex iis, quæ sibi naturaliter debentur; careret quidem donis supernaturalibus, sicut & spe visionis intuitivæ; sed ista dona sunt homini naturaliter indebita; juxta illud Apostoli ad Rom. 6. *Gratia Dei vita aterna.* ○

O B J E C T I O I.

Ille status est impossibile, qui repugnat divinæ bonitati; atqui status naturæ puræ est huiusmodi.

Prob. Min. Ille status repugnat divinæ bonitati, in quo Deus

Deus affligeret innocentes. Atqui in statu naturæ puræ Deus affligeret innocentes malis propè infinitis.

R. Dist. Maj. In quo Deus affligeret innocentes, malis pœnalibus, C. Malis naturalibus, N. At quæ forent in statu naturæ puræ mala, ea forent naturalia, non pœnalialia.

Inst. Deus affligeret innocentes ignorantia & concupiscentia: atqui hæc sunt mala pœnalialia.

Prob. Min. Ea mala sunt pœnalialia, quæ sunt totidem pœnæ peccati originalis: atqui ignorantia & concupiscentia sunt pœnæ peccati originalis.

R. Dist. Min. Atqui ignorantia & concupiscentia sunt pœnæ peccati originalis; per accidens, & in nobis, C. Sunt pœnæ peccati per se, & absolute, N. Quia sunt defectus naturales, humanitatis appendices.

Inst. 2. *De concupiscentia*. Sic. Ea sunt per se mala, quæ prohibentur à lege divina; atqui concupiscentia prohibetur à lege divina: *Non concupisces*.

R. Dist. Min. Atqui concupiscentia prohibetur à lege divina, quoad consensum, quando trahit ad illicita, C. Prohibetur quoad sensum, N. Nam est in nobis sine nobis sensus concupiscentiæ.

Inst. 3. Peccatum prohibetur à lege divina: atqui concupiscentia est peccatum, ex Apost. ad Rom. 7.

R. Dist. Maj. Peccatum in sensu formali acceptum, C. In sensu causali, N. Porro concupiscentia dicitur ab Apostolo peccatum, non formaliter, alioqui non remaneret post Baptismum: sed causaliter, quatenus est in nobis effectus peccati, & sæpè inclinatur ad peccatum, ut etiam declarant Patres Concilii Tridentini sess. quintâ, Can. 5.

Inst. 4. Inordinatio contra rectam rationem est peccatum formaliter: atqui concupiscentia etiam quoad sensum, est quædam inordinatio partis inferioris contra rectam rationem.

R. Dist. Maj. Inordinatio formaliter voluntaria, C. Inordinatio inchoata, materialis, & prorsus involuntaria, N. Porro sensus concupiscentiæ est quædam deordinatio, sed prorsus involuntaria; siquidem est in nobis sine nobis, ante omnem nostræ voluntatis consensum.

Inst. 5. Illud est per se malum & formaliter, quod nisi esset à peccato, esset à malo Deo ad sensum Manichæorum: atqui

atqui concupiscentia nisi esset à peccato, esset à malo Deo, ex Aug. contra Pelagianos.

R. Dist. Min. Ex Aug. disputante contra Pelagianos argumento ad homines, C. Ex Aug. absolute & nullâ factâ hypothesisi, N. Porro eo loci arguit August. efficaciter contra Pelagianos, suppositis Pelagianorum principiis, hoc ferè pacto: Vel concupiscentia, quàm experimur, venit à peccato originali, vel à bono Deo, vel à natura, vel à malo Deo. Sed non venit à bono Deo, vel à natura, siquidem nulla fuit in Adamo concupiscentia; ejusque natura erat integra. Ergo vel venit à peccato vel à malo Deo. At non loquitur absolute August. alioquin non diceret in Libris Retract. *Tametsi concupiscentia & ignorantia essent primordia naturalia, adhuc vincerentur Manichæi.*

Inst. 6. Vel concupiscentia est per se mala, vel est defectus aliquis naturalis: atqui non sic est.

Prob. Min. Licitum est consentire defectibus naturalibus, v. g. morbis: atqui licitum non est consentire concupiscentiæ. Ergo non est defectus naturalis.

R. Dist. Maj. Licitum est consentire defectibus naturalibus, qui sunt materia patientiæ, C. Qui sunt materia intemperantiæ, N. At concupiscentia est materies intemperantiæ.

Inst. 7. Defectus naturalis potest esse à natura: atqui concupiscentia non potest esse à natura.

R. Nego Min. Nam fundatur in animalitate nostra, quæ de natura sua prosequitur bonum sensibile; sit autem ut in nobis prosequatur illud contra dictamen rationis.

Inst. 8. Quod est contra naturam, non potest esse à natura: atqui concupiscentia est contra naturam humanam. *Caro concupiscit adversus spiritum.*

R. Dist. Min. Atqui concupiscentia est contra naturam, ut rationalem, *Esse*; ut sentientem, N. Quare non est à natura ut rationali, bene autem ut sentiente: fundatur enim in animalitate.

Inst. 9. Quod sollicitat nos ad malum, non potest esse nobis à natura inditum: atqui concupiscentia sollicitat nos ad malum.

R. Dist. Maj. Quod sollicitat invincibiliter ad malum per se & ex parte sui, C. Quod sollicitat vincibiliter ad malum per

per accidens & ratione subjecti, N. At concupiscentiæ motus non sunt per se mali, sed per accidens, quatenus sunt in homine: alioquin locum non haberent in belluis.

Inst. 10. In statu naturæ puræ nulla esset gratia ad vincendos concupiscentiæ motus: ergo essent invincibiles.

R. Dist. Conf. Ergo essent invincibiles ex motivo honestatis supernaturalis & christianæ, C. ex motivo honestatis purè moralis & naturalis, N.

Inst. *De ignorantia.* Homo ignocens non debet privari perfectione sibi naturaliter debita: atqui per ignorantiam privaretur debita sibi scientiâ.

Prob. Min. Summa hominis perfectio naturalis est homini debita; atqui scientia rerum naturalium est summa & naturalis perfectio hominis.

R. Dist. Min. Atqui scientia ut acquirenda successu temporis, C. Ut infusa à primo momento creationis, N.

Inst. Iterum: intellectus sine scientia actuali est imperfectus. Ergo scientia est illi debita.

R. Dist. Ant. Est imperfectus negativè, C. Privativè, Subdist. sine scientia quoad capacitatem, C. Quoad actum, N.

Inst. Tandem. Opus Dei immediatum debet esse perfectum in ordine suo. Ergo & in statu naturæ puræ.

R. Dist. Debet ex quâdam decentia, C. Ex necessitate absolutâ, N.

O B J E C T I O II.

Ille status repugnat divinæ justitiæ, in quo non posset homo consequi finem simpliciter ultimum, seu beatitudinem: atqui in statu naturæ puræ, homo non posset consequi finem ultimum, quia non posset videre Deum.

R. Dist. Min. Atqui in statu naturæ puræ homo non posset consequi finem ultimum supernaturalem, & absolutè indebitum, C. Naturalem, & sibi debitum, N. Nam posset Deo abstractivè cognito uniri per amorem naturalem.

Inst. Homo in statu naturæ puræ non posset consequi visionem Dei intuitivam: atqui visio illa est finis hominis naturalis.

Prob.

Prob. Min. Finis ille est homini naturalis, quia patrimonium est hominis, & à quo excludi non potest sine injustitiâ. Atqui visio Dei intuitiva est hujusmodi, ex Aug. contra Julian. Pelag. *Imago Dei in nullo inimica Dei excluditur à patrimonio suo : injustum Deum facis?*

R. Dist. Min. Atqui visio Dei intuitiva non potest homini sine injustitiâ denegari, hypotheticè & juxta principia Pelagianorum, C. Non potest denegari absolutè, N. Scilicet assererat Julianus, infantes esse natos ad regnum Cœlorum, à quo tamen excluderentur sine ullo præcedente peccato originali, morientes sine Baptismo. Hoc sensu ait August. regnum Cœlorum esse patrimonium hominum; nunc scilicet, & in nostro statu ex singulari Dei munificentia.

Inst. 2. Ea beatitudo est homini naturalis absolutè, quam homo naturaliter appetit. Atqui homo naturaliter appetit visionem Dei intuitivam.

Prob. Min. Homo naturaliter appetit cognoscere, quidquid continetur intra limites facultatis intellectivæ : atqui Deus intuitivè videndus; sic continetur, siquidem est de genere intelligibilem.

R. Dist. Min. Atqui Deus intuitivè videndus continetur intra limites facultatis intellectivæ, per gratiam elevatam ad statum supernaturalem, C. Intra limites facultatis sibi relictæ, & in puris naturalibus, N.

Inst. 3. Non posset intellectus elevari per Dei gratiam ad intuitum Dei, nisi de se haberet proportionem aliquam : atqui proportio illa est quidam appetitus, seu natura quatenus apta ad intuitum Dei.

R. Dist. Maj. Nisi haberet proportionem aliquam inchoatam & valde remotam, C. Perfectam & proximam, N. Habet quidem proportionem & appetitum valde remotum fundatum in immaterialitate suâ; at non habet perfectum, quia natura non dat appetitum perfectum, nisi ad id, quod penes nos est naturaliter obtinere.

Inst. 4. Qui naturaliter videt aliquem effectum egregium, naturaliter desiderat videre causam : atqui naturaliter homo videt effectus Dei mirabiles : Ergo appetit perfectè videre Deum.

R. Dist. Maj. Naturaliter appetit videre causam, quam-

quando causa & effectus sunt ejusdem ordinis, C. Secundus, N.

Inst. 5. Vel homo naturaliter appetit Deum intueri vel contentus esse potest cognitione Dei abstractivâ: atqui hac contentus esse non potest.

Prob. Homo beatus contentus esse nequit ea Dei cognitione, quæ communis est beatis & damnatis, probis & improbis: atqui cognitio Dei abstractiva est hujusmodi.

R. Dist. Min. Atqui cognitio Dei abstractiva est communis beatis & damnatis, probis & improbis; cognitio generica, C. Specifica & determinata, N. Nam in illo statu naturæ puræ beati nossent Deum ut sibi beneficium & remuneratorem; at damnati nossent ut vindicem & iratum.

Inst. 6. Implicat beatum nihil beatitudinis experiri in patriâ, quod non expertus sit in viâ. Atqui id contingeret in statu naturæ puræ.

Prob. Min. Quam haberet in patriâ, ea non esset nisi abstractiva Dei notitia, sicut & in via foret.

R. Dist. In patriâ non esset nisi abstractiva, sed multo perfectior conjuncta cum amore naturali inamissibili, C. Non esset nisi abstractiva & aliundè par, N. Nam Deus perfectiori modo se se daret beatis cognoscendum, per creaturas perfectiores.

Inst. 7. Beatitudo beatum non debet relinquere anxium & irrequietum: atqui cognitio Dei abstractiva, tametsi perfectior, adhuc relinqueret hominem anxium & irrequietum. ●

Prob. Min. Appetitus universalissimus tandiù est irrequietus, quandiù non unitur summo bono, habetque aliquid iterum appetendum: atqui posita cognitione abstractiva res ita est.

R. Dist. Maj. Quamdiù non unitur modo naturæ suæ proportionato, C. Modo naturæ vires excedente, N.

Inst. 8. Cognitio Deo abstractivè, superest optanda Dei visio intuitiva.

R. Dist. Superest optanda ex Dei gratiâ elevante, C. Optanda ex viribus naturæ, N.

QUÆ

QUÆSTIO SEXTA.

De Existentia libertatis moralis.

PROPOSITIO.

Datur in Homine etiam lapso libertas moralis.

PROB. In eo datur libertas moralis, in quo datur facultas suorum actuum domina, sique ipsius determinativa: atqui datur in homine etiam lapso facultas suorum actuum domina sique ipsius determinativa; nam in eo datur facultas suorum actuum domina sique ipsius determinativa, in quo datur facultas indifferens ad omnia bona particularia eligenda vel non eligenda: atqui datur in homine etiam lapso facultas indifferens ad omnia bona particularia; sunt enim facultates hominis, ut homo est, universalissimæ, & nulli bono particulari astrictæ, utpote spirituales, atque adeo illimitatæ; ergo datur in homine etiam lapso facultas suorum actuum domina, sique ipsius determinativa, proindeque datur in homine etiam lapso libertas moralis. Hinc Ecclesiastici Cap. 31. laudatur vir justus, *qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala, & non fecit.* Laus ista supponit meritum, meritum supponit libertatem.

OBJECTIO.

Ille non est liber, qui non habet in sua potestate vias suas: atqui homo non habet jam in potestate vias suas, ex Scriptura.

R. Dist. Min. Homo non habet in sua potestate vias suas quoad executionem, & exitum, C. Quoad intentionem & propositum, N.

Inst. Ille non habet in sua potestate vias suas quoad intentionem, qui in actionibus naturalibus necessitatur à concu-

cupiscentia, & in supernaturalibus à Dei gratia. Atqui homo est hujusmodi.

Prob. Min. Quod primam partem, Ille necessitatur à concupiscentia, quia jam peccat ex gravi & dura necessitate: atqui ex August. homo jam peccat ex gravi necessitate. *Peccantem hominem secuta est gravis & dura necessitas.*

R. Dist. Min. Homo jam peccat ex gravi necessitate morali, C. Physicâ N. Hoc est, tanta est in homine, ex quo peccavit, infirmitas, & ad bonum difficultas, ut in multis offendat; at eâ ratione ut possit resistere, *consentire, vel dissentire propria voluntatis est*, ex Aug.

Inst. 2. Ille peccat ex gravi necessitate physicâ, qui idè peccat, quia liberum suum perdidit arbitrium: atqui homo peccat ex gravi necessitate, quia liberum perdidit arbitrium, ex Aug.

R. Dist. Min. Homo peccat ex gravi necessitate, quia liberum perdidit arbitrium, quoad appendicem, quæ erat summa ad bonum facilitas, C. Quoad essentiam, quæ est indifferentia agendi, vel non agendi, N. Nam beatus potuit transgredi legem & non est transgressus, ex Scriptura.

Inst. 3. Ille suâ excidit libertate quoad essentiam, qui iam facit malum, quod non vult, nec facit bonum, quod vult: atqui homo est hujusmodi, ex Apost. ad Rom. 7.

R. Dist. Min. Atqui homo facit malum, quod non vult in motibus concupiscentiæ antecedentibus, C. In consentiendo motibus illis, N. At loquitur Apostolus de experientia concupiscentiæ, quæ nostræ potestati non subjacet.

Inst. 4. Ille facit malum, quod non vult, qui captivatur in lege peccati: atqui homo captivatur in lege peccati, ex Apost. ibidem.

R. Dist. Min. Atqui homo captivatur in lege peccati, quoad sensum & experientiam motum in concupiscentiæ, C. Quoad consensum, N. Nam adjuvante Dei gratia potest non consentire iis motibus ex Apost. ibidem. *Quis me liberabit de corpore mortis hujus? gratia Dei.*

Inst. 5. Ubi peccatum est, ibi consensus est: atqui homo captivatur in lege peccati; ergo captivatur quoad consensum.

R. Dist. Maj. Ubi peccatum est formaliter, C. Peccatum causaliter, N. Porro nomine (peccati) Apostolus eo loci intelligit concupiscentiam; quam ideo appellat (peccatum) quia venit à peccato, sicut effectus à causa.

Inst. 6. Ille captivatur ad peccandum, cujus non est volentis neque currentis: atqui hominis non est volentis, neque currentis, ex Apost. ad Rom. 3.

R. Dist. Min. Atqui hominis non est volentis, aut currentis, sine Dei gratiâ præveniente, & adjuvante, C. Cum Dei gratiâ, N. Hinc addit Apostolus, *sed Dei misericordis.*

Inst. 7. Quoad secundam partem, quæ est de gratiâ. Quod determinat hominem ad bonum, necessitat in actionibus supernaturalibus: atqui gratia Dei efficax determinat hominem ad bonum, ideoque dicitur ab Aug. *viatrix.*

R. Dist. Min. Atqui gratia Dei efficax determinat moraliter ad bonum, C. Physicè, N. Nam suadet magis quam determinat, ideoque ab August. vocatur *viatrix. delectatio.*

Inst. 8. Quod effectum suum fortitur ineluctabiliter, & insuperabiliter, profectò determinat physicè: atqui gratia Dei efficax effectum fortitur ineluctabiliter atque insuperabiliter ex Aug.

R. Dist. Min. Gratia efficax fortitur effectum ineluctabiliter moraliter, C. Physicè, N. Hinc non semel comparat August. efficaciam gratiæ cum efficaciâ, quam habent nuges ad alliciendos infantes, & rami virides ad trahendos oves.

Inst. 9. Ea gratia suum fortitur effectum ineluctabiliter physicè, cui voluntas non potest resistere: atqui gratiæ trahenti non potest absolute resistere voluntas.

Prob. Min. Si voluntas posset resistere gratiæ efficaci, jam supponi posset gratiam efficacem non esse efficacem: atqui implicat gratiam simul esse efficacem & non efficacem.

R. Dist. Maj. Jam supponi posset gratiam esse efficacem, in actu primo, seu effectivam, simul & inefficacem in actu secundo, C. Efficacem in actu secundo, & inefficacem in actu secundo, N. Tametsi enim suum semper fortassis fortia-

tur

tur effectum, fieri tamen posset, ut non fortiretur; quo in casu esset efficax in actu primo, & non in actu secundo, effectiva, & non efficiens.

Inst. 10. Gratia, quæ per se & essentialiter est efficax, suo non potest effectu carere: atqui gratia efficax est per se & essentialiter efficax: alioqui non differret à sufficiente.

R. Dist. Min. Atqui gratia efficax, est per se efficax dependenter à nostrâ voluntate annuente, C. Independentem à voluntate nostrâ, N. Hinc ait Apostolus, *Gratia Dei mecum.*

Inst. 11. Nisi gratia efficax esset per se efficax independentem à nostrâ voluntate, jam Dei gratia libero subiceretur arbitrio: atqui hoc repugnat.

R. Dist. Maj. Gratia Dei libero subiceretur arbitrio quoad determinationem, vitalitatem & libertatem actionis, C. Quoad supernaturalitatem, N. Scilicet in actione meritoria duo sunt gradus, supernaturalitas, & determinatio, seu consensus liber. Gratia confert actioni supernaturalitatem, voluntas dat determinationem.

Inst. 12. Quod est in nobis sine nobis operatur & velle & perficere, proinde non subjicitur arbitrio voluntatis: atqui gratia Dei est hujusmodi.

R. Dist. Maj. Quod est in nobis sine nobis, non subjicitur arbitrio, quoad motionem prævenientem, C. Quoad determinationem & consensum liberum, N. Nam primò, excitat voluntatem nostram gratia, secundò nostrum est, & vocanti respondere, & consentire trahenti.

Inst. 13. Si gratia Dei pendet à libertate nostra quoad determinationem & consensum, jam libertas tenet primas in merito: atqui e contra.

R. Dist. Maj. Libertas tenet primas in merito, quatenus liberum est & determinatum, C. Quatenus supernaturale est, & semen vitæ æternæ, N. At simpliciter gratia primas tenet, quia meritum æstimatur magis à gradu supernaturalitatis, quam à gradu libertatis.

Inst. 14. Si ita est, homo poterit se se discernere in negotio salutis, cum tamen dicat Apostolus, *Quis se discernit?*

R. Dist. Homo poterit se se discernere ex Dei gratia,
N 2 præ-

præveniente, adjuvante, C. Sine Dei gratia, ad sensum Pelagianorum, N. Nam non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis, ex eodem Apost.

O B J E C T I O II.

Ille non est liber, qui dum agit, necessario agit: atqui homo dum agit, necessario agit; ita ut implicet ipsum non agere.

R. Dist. Maj. Qui dum agit, necessario agit necessitate antecedente, C. Necessitate consequente, N. At necessitas consequens non perimit libertatem: siquidem est effectus libertatis.

Inst. 1. Ille agit necessario necessitate antecedente, cujus omnes actiones sunt à Deo præscitæ & decretæ: atqui omnes hominis actiones sunt à Deo præscitæ & decretæ.

R. Dist. Maj. Cujus omnes actiones sunt à Deo præscitæ, præscientia antecedente, C. Consequente, N.

Inst. 2. Præscientia antecedit actiones nostras: Ergo actiones nostræ sunt præscitæ præscientia antecedente.

R. Dist. Ant. Præscientia Dei antecedit actiones nostras ut præsentis in tempore, C. Ut futuras ab æterno, N. Nam ideo præscivit actiones futuras, quia futuræ erant per consensum voluntatis futurum.

Inst. 3. Nisi præscientia Dei antecederet actiones nostras etiam ut futuras, jam non esset præscientia, sed postscientia.

R. Dist. Jam non esset præscientia relativè ad futuritatem, C. Relativè ad existentiam temporaneam, N. Hoc est, prius sunt futuræ actiones, quam præsciantur à Deo: at prius sciuntur, quam existant in tempore.

Inst. 4. Causa futurorum ut futurorum antecedit futura ut futura: atqui præscientia Dei est causa futurorum ut futurorum, ut sæpè legimus apud SS. Patres, & nominatim apud Aug.

R. Dist. Min. Atqui præscientia Dei est causa futurorum à libertate Dei dependentium, qualis est creatio mundi, C. A libertate nostra dependentium, quale est Antichristi peccatum, N.

Inst.

Inst. 5. Vel præscientia Dei est causa futurorum etiam liberorum à libertate nostra dependentium, vel libertas & futuritio actionum ejus sunt causa præscientiæ Dei : atqui hoc posterius implicat.

R. Dist. Min. Atqui libertas nostra non est causa præscientiæ Dei physica & propriè dicta, C. Moralis & impropiè dicta, N. Nam nisi actiones nostræ essent futuræ, Deus eas non præsciret futuras.

Inst. 6. Omnis causalitas arguit dependentiam, & omnis dependentia sonat imperfectionem : atqui neutra cadit in Deum.

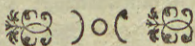
R. Dist. Maj. Omnis causalitas arguit dependentiam, vel physicam, vel moralem, C. Physicam semper, N.

Inst. 7. Dependētia physica arguit imperfectionem physicam; ergo & dependentia moralis arguit imperfectionem moralem.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia dependentia physica est inferioris à superiore per influxum realem & physicum; at dependentia moralis sæpius est superioris ab inferiori, v. g. divitis à paupere; pendet enim dives à paupere, ut largiatur eleemosynam, quia, ni flagitaret pauper, non erogaret dives.

Inst. 8. Dependētia voluntatis ab intellectu dirigente est moralis, & tamen sonat imperfectionem aliquam in voluntate : ergo dependentia moralis dicit imperfectionem saltem moralem, proindeque locum in Deo habere non potest.

R. Dist. Conf. Ergo dependentia moralis sonat imperfectionem aliquando, C. Semper, N. Toties autem dependentia moralis sonat imperfectionem, quoties oritur illa dependentia ex indigentia dependentis, qualis est dependentia voluntatis ab intellectu dirigente & illustrante. Ad quam admittimus in Deo dependentiam moralem, ea non oritur ex illius indigentia, sed ex ratione primæ & universalissimæ causæ.

QUÆSTIO SEPTIMA.

De indifferentia Libertatis.

PROPOSITIO.

Essentia libertatis moralis consistit in activa contradictionis indifferentiâ.

PROB. In eo consistit essentia libertatis moralis, quod est quid primum in libertate morali, fons & radix omnium libertatis moralis proprietatum. Atqui activa contradictionis indifferentia est huiusmodi.

Et primo quidem est, quid primum in libertate morali; nam illud est quid primum in libertate morali, quo præcisè intellecto, intelligitur libertas, quo præcisè non intellecto, non intelligitur libertas: atqui intellectâ præcisè indifferentiâ contradictionis agendi, vel non agendi; intelligitur libertas moralis, & eâ non intellectâ, non intelligitur libertas; nam nemo intelligitur liber, nisi qui dominus est suorum actuum: nemo intelligitur suorum actuum dominus, nisi qui habet in sua potestate, agere & non agere; nemo intelligitur habere in sua potestate agere & non agere, nisi qui indifferens est ad agendum & non agendum. Ergo activa contradictionis indifferentia est quid primum in libertate.

Deinde vero est fons & radix proprietatum libertatis moralis: nam libertatis moralis proprietates sunt præsertim capacitas meriti & demeriti, capacitas laudis & vituperii: atqui meritum & demeritum, laus & vituperium supponunt indifferentiam, atque ab ea fluunt tanquam à radice; nemo enim meretur aut demeretur, nisi qui habet in sua potestate actionem elicere vel non elicere; ergo activa contradictionis indifferentia est fons & radix proprietatum libertatis moralis.

O B J E C T I O.

SI libertas confisteret in indifferentia; ubicumque foret libertas, foret & indifferentia: atqui non ita est.

Prob. Min. In Christo Domino erat libertas tum circa actiones supererogationis, tum circa observationem legis naturalis: atqui tamen non erat indifferens ad hæc.

R. Nego Min. Nam in tantum fuit liber, in quantum fuit indifferens.

Inst. 1. Quoad primam partem de actionibus supererogationis. Ille non fuit indifferens ad mortem subeundam, qui non poterat absolute non mori: atqui Christus D. non poterat absolute non mori.

Prob. Min. Ille non potuit absolute non mori, quem oportuit pati: atqui Christum oportuit pati, Lucæ 24.

R. Dist. Maj. Quem oportuit pati necessitate antecedente, C. Necessitate consequente; N. Porro quæ fuit Christo moriendi necessitas, ea fuit consequens liberam ejus acceptationem, quippe qui *oblatus est, quia voluit*, ex Scriptura.

Inst. 2. Ille passus est necessitate antecedente, qui acceperat à Patre æterno mandatum moriendi: atqui Christus acceperat à Patre suo moriendi præceptum, cui non poterat non obtemperare.

R. Dist. Maj. Qui acceperat à Patre æterno mandatum moriendi absolutum, C. Conditionatum, N. At quod dederat Christo moriendi præceptum Pater æternus, id erat conditionatum, & dependebat à libera Christi acceptance.

Inst. 3. Mandatum illud est absolutum, cui satisfecit per obedientiam: atqui Christus implevit acceptum de morte subeundâ mandatum, per obedientiam; *Factus est obediens usque ad mortem*.

R. Dist. Min. Atqui Christus implevit mandatum per obedientiam, quæ supposebat liberam Christi acceptance. C. Per obedientiam quæ excluderet liberam acceptance. N. Alioqui, non legeremus, oblatum esse, quia voluit, posuisse animam suam à se ipso.

Inst. 4. Illud mandatum excludebat liberam Christi

D. acceptationem, à quo Christus postulavit dispensari, nec tamen obtinere potuit : atqui Christus postulavit à subeunda morte dispensari, nec tamen obtinere potuit.

R. Dist. Min. Christus postulavit dispensari à morte, nec obtinuit, postulavit inefficaciter, & conditionatè, C. Efficaciter, & conditionatè, C. Efficaciter & absolutè, N. Alioqui obtinuisset, siquidem semper exauditus est pro sua reverentia, & ut ipse aiebat, *scio, quia me semper audis*.

Inst. 5. Ille postulabat efficaciter, qui enixè adeò postulabat, ut sudor sanguinis toto manaret corpore : atqui Christus postulabat sic.

R. Dist. Maj. Si sudor ille oriretur ex efficaci intentione, & animo obtinendi, C. Si ex alio motivo, N. At sudor ille oriebatur ex infirmitate naturali partis inferioris ad pericula mortis semper trepidantis ; voluit autem Christus has induere infirmitates, ut realitatem humanitatis in se comprobaret.

Inst. 6. Ille postulabat ex animo obtinendi, qui obtinuisset, si fieri potuisset ; atqui Christus enixè adeò postulabat, ut obtinuisset, si fieri potuisset ; *Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste*.

R. Dist. Maj. Fieri non potuit, ut obtineret, consequenter ad liberam acceptationem, C. Antecedenter ad consensum & acceptationem, N. Efficaciter enim volebat pati, & inefficaciter reluctabatur, ex quadam velleitate.

Inst. 7. Quoad secundam partem de observatione legis naturalis. Ille non fuit indifferens circa observationem legis naturalis, qui non potuit non implere naturalia præcepta : atqui Christus utpotè impeccabilis non potuit non implere præcepta naturalia.

R. Dist. Min. Atqui Christus non potuit non implere præcepta naturalia, quoad substantiam considerata, C. Quoad circumstantias, N. v. g. non potuit non amare Deum, sed potuit amare, vel ex hoc, vel ex alio motivo religionis, ex motivo redemptionis humanæ.

Inst. 8. Christus promeritus est circa substantiam præceptorum naturalium : igitur erat liber ad illa spectata sic, neque tamen erat indifferens sub illo respectu.

R. Dist. Ant. Christus promeritus est circa substantiam præceptorum naturalium, ut determinatum circumstantiis libe-

liberis, C. Circa substantiam præcisè, N. Sicut Martyres morte suâ promerentur, non quoad substantiam præcisè, sed prout mors appetitur ab iis ex motivo laudabili, v. g. pro defensione religionis Christianæ.

Inst. 9. Christus non erat indifferens ad id, quod oriebatur ex principio valdè necessario: atqui circumstantiæ observationis legis naturalis oriebantur ex principio valdè necessario, nimirum ex principio charitatis.

R. Dist. Maj. Atqui circumstantiæ observationis legis naturalis oriebantur ex principio necessario, prout versabatur circa Deum, C. ex principio necessario, prout se se extendebat ad extrinseca objecta, N. Sic charitas erat in Christo necessaria, prout ea versatur circa Deum, non prout porrigitur ad opus redemptionis humanæ.

Inst. 10. Christus necessitabatur ad opera perfectiora: ergo ad illas, quas suscepit, circumstantias.

R. Dist. Ant. Necessitabatur ad opera perfectiora, quatenus sunt de præcepto, C. Quatenus sunt de consilio, N.

O B J E C T I O II.

DEus fuit summè liber circa actiones transeuntes suas v. g. creationem mundi, sed nunquam fuit indifferens.

Prob. Min. Qui semper fuit in actu, nunquam fuit indifferens: atqui Deus semper fuit in actu, siquidem immutabilis est.

R. Dist. Maj. Qui semper fuit in actu, nunquam fuit indifferentiâ passivâ, seu suspensionis, C. indifferentiâ activâ, seu determinativitatis, N.

Inst. 1. Qui fuit ab æterno determinatus, nunquam fuit indifferens: atqui Deus fuit ab æterno determinatus.

R. Dist. Min. Atqui Deus fuit ab æterno determinatus, determinatione consequente, C. antecedente, N.

Inst. 2. Ut Deus fuisset determinatus determinatione consequente, deberet aliquid fuisse prius in Deo ipsâ determinatione suâ: atqui nihil eâ cogitari potest prius, alioqui in illo priori fuisset suspensus ab omni actione.

R. Dist. Maj. Deberet aliquid fuisse prius in Deo prioritate naturæ, C. Temporis, N. Quia prius cogitatur Deus potens determinare se se, quam cogitetur determinatus actu.

Inst. 5. Determinatio, cujus principium est necessarium necessitate antecedente, est antecedens : atqui principium determinationis divinæ est absolutè & antecederet necessarium, nimirum Deus

R. Dist. Maj. Cujus principium est necessarium in operando, C. In existendo, N. Porro Deus est quidem principium absolutè necessarium in existendo, at non in operando, v. g. in condendo mundo.

Inst. 4. Modus operandi sequitur modum essendi ; ergo cum Deus sit principium necessarium quoad existentiam, est quoque quoad operationem.

R. Modus operandi sequitur modum essendi, quoad aliqua, C. Quoad omnia, N. Alioqui sicut nihil cooperamur fabricandæ naturæ nostræ, nihil quoque cooperaremur operationibus humanis nostris.

Inst. 5. Illud est in Deo necessarium necessitate antecedente, quo Deus carere nunquam potuit : atqui nunquam Deus carere potuit suâ determinatione, decreto suo de condendis creaturis.

Prob. Min. Deus carere non potuit aliquo sibi intrinseco : atqui determinatio seu decretum est aliquid intrinsecum Deo.

R. Dist. Min. Atqui determinatio est aliquid intrinsecum, si determinatio spectetur principiativè, seu entitativè, C. Si spectetur terminativè, N. Licet enim non potuerit Deus carere entitate decreti & volitionis suæ, potuit tamen carere terminatione eorum ad creaturas.

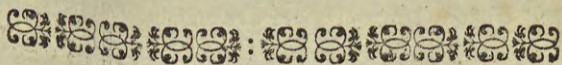
Inst. 6. Determinatio terminativè sumpta est relatio actionis Dei ad terminum extrinsecum : atqui Deus non potuit carere intrinsecâ sibi relatione.

R. Dist. Min. Atqui Deus non potuit carere intrinsecâ sibi relatione, carere quoad entitatem, C. Quoad denominationem, N. Vel, ut ajunt Theologi, secundum esse IN, C. Secundum esse AD, N.

Inst. 7. Si Deus fuit indifferens ad suam determinationem & decretum, debuit posse carere decreto quatenus libero :

ro : atqui decretum quatenus liberum est intrinsecum Deo ; ergo potuisset carere decreto intrinsecus spectato.

R. Dist. Min. Atqui decretum quatenus liberum est Deo intrinsecum in ordine ad extrinseca, C. Est Deo intrinsecum præcisè, N. Hinc Deus potuit carere termino decreti extrinseco, nempe creaturis; at non proposito, volitione, vel actione.

QUÆSTIO OCTAVA.

An dentur actus humani indifferentes in individuo.

I. PROPOSITIO.

Non dantur actus humani indifferentes in individuo.

PROB. Dari actus humanos indifferentes in individuo, est dari actus humanos, qui finem ultimum habeant indifferentem, nec bonum nec malum moraliter : atqui nulli dantur actus humani, qui finem habeant ultimum indifferentem, nec bonum nec malum moraliter; nam omnis actus humanus vel refertur ad Deum, tanquam finem ultimum, vel non refertur; si refertur, tunc finem habet ultimum bonum; si non refertur, tunc habet finem ultimum malum, estque moraliter malus: etenim actus ille malus est, qui conquiescit in creatura tanquam in suo fine ultimo, est enim Dei injuriosus: atqui actus, qui non refertur ad Deum, tanquam ad finem ultimum, conquiescit in creaturâ tanquam in suo fine ultimo. Ergo qui actus non refertur ad Deum tanquam finem ultimum, is est moraliter malus, proindeque omnis actus humanus habet finem, vel bonum vel malum moraliter, & sic omnis actus humanus, est vel bonus vel malus moraliter, nullus autem indifferens in individuo.

OB-

O B J E C T I O I.

Actus, qui neque sunt laude, nec vituperio digni, sunt indifferentes : atqui quidam actus humani neque sunt laude, neque vituperio digni, v. g. deambulare.

R. Dist. Min. Quidam actus humani neque sunt laude neque vituperio digni, si habeatur ratio solius objecti, C. Si habeatur ratio finis ultimi, N. Nam vel conquiescat in Deo, & boni sunt, vel hærent in creaturis, & mali sunt.

Inst. 1. Datur finis simpliciter ultimus indifferens; ergo quidam actus humani neque sunt laude neque vituperio digni, si habeatur ratio finis.

Prob. Ant. Datur medium inter finem ultimum bonum, & finem ultimum malum; ergo datur finis ultimus indifferens.

Prob. Ant. Inter ea opposita, quæ non sunt contradictoria, datur medium per negationem : atqui finis ultimus bonus, & finis ultimus malus non opponuntur contradictoriè, quia se habent ut ens & ens.

R. Dist. Maj. Datur medium in quibusdam subiectis, C. In omni subiecto, N. Sic inter esse sanum & esse ægrum, datur medium in Angelis; at non datur in animalibus. Ita inter finem bonum & finem malum datur medium in actibus humanis indeliberatis; at non datur in actibus humanis.

Inst. 5. Finis, qui neque est imperatus, neque prohibitus, est valde indifferens, Atqui datur in actibus humanis finis ultimus nec imperatus nec prohibitus.

R. Dist. Maj. Atqui datur in actibus humanis finis ultimus nec imperatus, nec prohibitus absolute, C. Hypotheticè, N. Nam ex hypothesi, quod finem ultimum nobis voluerimus proponere, tenemur bonum proponere.

Inst. 3. Potest aliquis deambulare post cœnam sanitatis causâ, atqui sanitas neque est finis imperatus, neque prohibitus, etiam hypotheticè.

R. Dist. Min. Atqui sanitas non est finis prohibitus, tanquam intermedius & subordinatus, C. Tanquam ultimus & subordinans, N. Nam conquiescere in sanitate, tanquam in fine simpliciter ultimo, esset Deo valde injuriosum.

Inst.

Inst. 4. Non tenemur deambulat onem & alias actiones similes ad Deum referre tanquam finem ultimum, ergo sanitas potest esse finis ultimus deambulationis nec imperatus, nec prohibitus.

Prob. Ant. Actus supererogationis non cadunt sub præceptum: atqui deambulare, recitare rosarium &c. sunt actus supererogationis; ergo non sunt de præcepto, nec proinde tenemur eos ad Deum referre.

R. Dist. Maj. Actus supererogationis non cadunt sub præceptum, ex parte objecti, C. Ex parte finis ultimi, N. Licet enim non tenearis absolutè recitare rosarium: si tamen recitaveris, teneris ex bono motivo recitare.

Inst. 5. Finis ille non est de præcepto, qui potest licitè omitti. Atqui finis bonus actionis supererogationis potest licitè omitti; ergo non est de præcepto.

R. Dist. Maj. Finis ille non est de præcepto absolutè, C. Hypotheticè, N. Sic honor parenti exhibendus potest absolutè omitti; at ex hypothesi, quod cum parente rem habueris, teneris honorare.

Inst. 6. Præceptum non est de impossibili: atqui moraliter impossibile est, ut referamus actiones omnes ad finem bonum ultimum, obstantibus animi distractionibus.

R. Dist. Min. Impossibile est, ut referamus actiones omnes ad finem ultimum bonum, referamus actualiter, formaliter, expresse, C. Virtualiter, & implicite, N. Non sufficit, si de Deo cogitaverimus aliquandò, nec priorem illam retradaverimus intentionem, reliquæ actiones nostræ virtualiter referri ad Deum censentur.

Inst. 7. Præceptum illud, si quod sit, de referendis etiam virtualiter actionibus ad Deum, vel esset naturale, vel positivum; neutrum dici potest.

R. Nego Min. *Primò*, Est naturale, quia est præceptum justitiæ hominis erga Deum; cum enim homo plus Deo debeat acceptum referre, quam possit, tenetur saltem referre quantum potest: Potest autem virtualiter referre ad illum actiones suas omnes. *Secundò*, est positivum, & habetur tam in veteri testamento, *Diliges Dominum ex toto corde tuo, &c.* quàm in novo, *Sive edatis, sive bibatis, sive aliud quid faciatis, omnia in gloriam Dei facite.*

Inst.

Inst. 8. Præceptum naturale non latet sapientes, & doctores; atqui præceptum de referendis actionibus omnibus ad Deum latet viros bene sapientes; latuit D. Bonaventuram, Scotum, & jam latet Scotistas: ergo non est naturale.

R. Dist. Maj. Præceptum naturale primum, v. g. Declina à malo, C. Secundarium, v. g. Noli duello configere, N. At præceptum de referendis actionibus ad Deum est duntaxat naturale secundarium, songo sed efficaci discursu deductum ex præcepto justitiæ primario.

Inst. 9. Præceptum omne vel est affirmativum vel negativum: atqui præceptum de referendis actionibus ad Deum omnibus, neque est affirmativum, neque negativum; igitur nullum est.

R. Nego Min. *Primo* est affirmativum, quia jubet referre actiones ad Deum; *Secundo* est negativum, quia vetat consequenter referre actiones ad creaturas tanquam finem ultimum.

Inst. 10. Præcepta affirmativa non semper obligant; ergo non semper tenemur nostras ad Deum referre actiones.

R. Dist. Ant. Præcepta affirmativa non semper obligant quoad objectum actionis, C. Quoad finem ultimum. Subdist. Non obligant absolute, C. Hypothetice, N. Atque in hoc discrepant à negativis, quæ semper absolute obligant, v. g. *Non occides*

O B J E C T I O II.

Actus liberi sunt indifferentes: atqui dantur actus liberi; ergo & indifferentes.

R. Dist. Maj. Actus liberi sunt indifferentes indifferentiâ, quæ excludat necessitatem, C. indifferentiâ, quæ excludat bonitatem & malitiam moralem, N. Scilicet vox ista (indifferentes) est valde æquivoca.

Inst. Docent Logici, quod quidquid convenit speciei, conveniat & individuo: atqui dantur actus indifferentes in specie; ergo & in individuo.

R. Dist. Min. Dantur actus indifferentes in specie physica,

ca, C. In specie morali, N. Quare dantur quoque actus indifferentes in individuo physico ex parte objecti actionis : At non dantur indifferentes in individuo morali, ex parte finis ultimi.

Inst. 2. Datur medium inter finem ultimum bonum & malum moraliter, sicut inter animal rationale, & irrationale; ergo dantur actus indifferentes in individuo ex parte finis ultimi.

R. Dist. Ant. Datur medium inter finem ultimum bonum & malum, datur Logicè & in mente, C. Moraliter, & à parte rei, N. Quamvis enim finis ultimus generatim abstrahat à bono & malo; reipsa tamen omnis actus humanus habet finem vel bonum, vel malum moraliter, vel Deum, vel creaturas.

Inst. 3. Homo potest licitè agere propter finem ultimum sensibilem & jucundum; ergo datur finis moraliter nec bonus, nec malus.

Prob. Ant. Homo potest agere & quatenus animal & quatenus rationalis : atqui quatenus animal potest conquirere in fine sensibili jucundo.

R. Dist. Min. Atqui homo quatenus animal potest quiescere in fine jucundo, in actibus hominis seu indeliberatis, C. actibus humanis & deliberatis, N. actus humanos tenetur conformare rationi.

Inst. 4. Tam homo ut animal potest quiescere in bono sensibili, quam ut rationalis possit quiescere in bono spiritali, in Deo.

R. Nego par. Ratio disp. quia operationes animalitatis debent esse subordinatæ ratione in homine, proindeque referri debent ad finem bonum ex præscripto rationis.

Inst. 5. Quod convenit belluis ut animalibus, potest comperere homini ut animali : atqui quiescere in bono sensibili, convenit belluis ut animalibus; ergo potest convenire homini ut animali.

R. Dist. Maj. Quod convenit belluis ut animalibus, convenit & homini ut animali, physicè loquendo, C. Moraliter loquendo, N. Ratio disp. quia appetitus sentiens in belluis est sui juris, at in homine subordinatur rationi.

Inst. 6. Ratio non mutat jura animalitatis; ergo non im-

impedit quin licitè homo ut animal conquiescat in sensibilibus.

R. Dist. Ant. Ratio non mutat jura animalitatis, quafi ea essentialiter evertat, C. Dirigendo ad finem superiorem, N.

II. PROPOSITIO.

Dantur actus quidam humani indifferentes in individuo.

PROB. In principiis Scotistarum sic. Ut dentur actus humani quidam indifferentes in individuo, satis est, quod possit homo actus quosdam humanos elicere propter finem indifferentem, nec bonum, nec malum moraliter: atqui potest homo actus quosdam elicere suos propter finem indifferentem; nam qui non tenetur actus omnes suos aliquâ honestate morali imbuere, potest quosdam actus elicere propter finem indifferentem; atqui non tenetur homo actus omnes suos aliquâ honestate morali imbuere; si enim teneretur ad id, vel ex præcepto naturali, vel positivo: atqui nullâ lege, nec naturali, nec positivâ ad id adstringitur homo; namque lex naturalis omnibus est comparata: lex positiva divina vel humana non latet viros eximie sapientes & doctos; atqui tamen lex ista, quâ teneatur homo omnes actus suos imbuere aliqua honestate morali, fuit ignota viris benè doctis, ut S. Bonaventuræ, Scoto, jamque latet Scotistas omnes. Ergo nulla est lex, quâ teneatur homo omnes actus suos imbuere aliquâ honestate morali, proindèque potest elicere quosdam actus propter finem indifferentem; & sic dantur actus quidam humani indifferentes in individuo.

O B J E C T I O.

SI darentur actus quidam humani indifferentes in individuo posset voluntas hominis in medio consistere, ut neque bona esset neque mala moraliter. Atqui non potest voluntas hominis in medio consistere, ut neque bona sit neque mala, ut do-

docet S. August. pluribus in locis. Ergo non dantur actus indifferentes.

R. Dist. Maj. Posset voluntas hominis in medio consistere ratione actus, nec boni, nec mali moraliter, C. Ratione status gratiae, vel peccati, N. Porro non potest quidem voluntas hominis consistere in medio ratione status, quia semper est vel in statu gratiae, vel in statu peccati; at potest consistere in medio, ratione actus, quia potest elicere actum, nec bonum, nec malum moraliter.

Inst. Si quando posset voluntas hominis in medio consistere ratione actus, maximè circa verbum aliquod otiosum; atqui verbum otiosum non est indifferens, siquidem de illo rationem reddent homines in die Judicii, ut expresse docet Christus Dominus, Matth. 12. vers. 36.

R. Dist. Maj. Si quando posset hominis voluntas in medio consistere ratione actus, maximè circa verbum otiosum negativè, C. Circa verbum otiosum privativè, N. Porro quidem mala sunt moraliter & damnanda verba otiosa privativè, in quibus proferendis consumitur plus temporis, quàm recta ratio permittat: quo sensu vituperatur otiosus homo. At non sunt moraliter mala verba otiosa negativè, id est, verba, quæ nec ad honestatem conducunt, nec ab honestate revocant: videtur autem Christus Dominus loco citato, loqui de verbo otioso, privativè, id est pernicioso; id enim profert occasione hujus quod impii Pharisei dixerant; *Hic non ejicit Demones nisi in Beelzebub principe Demoniorum.*

Inst. 2. Atqui actus otiosus negativè est moraliter malus.

Prob. Subst. *Qui non colligit mecum, dispergit*, inquit Christus in Evang. Atqui qui elicit actus otiosos negativè, seu non bonos, non colligit cum Christo. Ergo dispergit, proindeque peccat.

R. Dist. Maj. Qui non colligit cum Christo, dispergit, quando & quoties tenetur colligere, C. Quando non tenetur colligere, N. Porro nullâ lege tenetur homo suos omnes actus ad Deum referre, nec lege naturali, nec positivâ, divinâ, vel humanâ.

Inst. 3. Ille tenetur actus omnes suos ad Deum referre, qui sive edat, sive bibat, sive aliud quid faciat, omnia debet in gloriam Dei facere; atqui ad id tenetur homo lege

divinâ, quam tradit Apostolus in Epist. 1. ad Corinth. Cap. 10.

R. Dist. Maj. Qui tenetur omnia in gloriam Dei facere, positivè, ita ut semper in omnibus actibus suis positivè intendat Dei gloriam, C. Qui tenetur omnia in gloriam Dei facere negativè, id est, nihil facere contra Dei gloriam, N. Porro debet quidem homo omnia in gloriam Dei facere negativè, ita ut nihil unquam faciat contra Dei gloriam; at non tenetur omnia in gloriam Dei facere positivè; tamen enim Deus sit omnium actuum nostrorum dominus, nihilominus tamen non est ita eorum exactor, ut omnes nostros motus & actus absolutè præcipiat ad sui gloriam esse referendos.

Inst. 4. Atqui tenetur homo suos omnes actus ad Deum referre positivè.

Prob. Subf. Ille tenetur suos omnes actus ad Deum referre positivè, cui licitum non est quiescere in creatura tanquam in fine ultimo. Atqui homini licitum non est quiescere in creatura tanquam in fine ultimo: quia si violaret legem charitatis, justitiæ & gratitudinis. Ergo tenetur homo suos omnes actus ad Deum referre.

R. Dist. Maj. Cui licitum non est quiescere in creatura tanquam in fine ultimo negativè, C. Tanquam in fine ultimo positivè, N. Porro non est quidem homini licitum quiescere in creatura positivè, ita ut creaturam ponat sibi pro fine ultimo principali; at potest homo quiescere in creatura negativè, quia potest non ulterius tendere, nec actionem suam ad Deum positivè referre.

Inst. 5. Si quando posset homo licitè quiescere in creatura, nec ulterius tendere ad Deum; jam non teneretur diligere Deum ex toto corde, ex totis viribus. Atqui tamen ad id tenetur homo.

R. Dist. Maj. Jam non teneretur homo diligere Deum ex toto corde, totis viribus, intensivè, seu ordinativè, C. appetitivè, N. Porro tenetur quidem homo Deum diligere ex totis viribus appetitivè, id est, Deum plurius facere, quam quodcumque aliud bonum; at non tenetur Deum diligere ex totis viribus ordinativè, quia nulla lege tenetur ordinare suos omnes actus in Deum.

Inst. 6. Tenetur homo omnia sua Deo rependere titulo justitiæ & gratitudinis, quia *cujus est fundus, hujus est fructus.*

R. Dist.

R. Dist. Tenetur homo omnia sua Deo rependere repententi vel præcipienti, C. Deo non repetenti, sed permittenti, N. Porro Deus non repetit omnes actiones nostras.

Inst. 7. Tam Deus postulat, ut omnes actiones humanæ pendeant ab ipso tanquam fine ultimo, quàm postulet, ut pendeant ab ipso tanquam causâ primâ efficiente : atqui hoc posterius verum est.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia Deus ut prima causa efficiens, est causa essendi simpliciter, seu bonitatis naturalis ; at verò Deus ut finis ultimus moralis, non est causa essendi simpliciter, sed benè & honestè essendi. Porro bonitas moralis, seu honestas non se extendit ad omnes actiones, sicut bonitas naturalis & physica se se extendit ad omnes. Quare illud tantum concludi debet, quod non refertur ad Deum tanquam ad finem ultimum, moralem, non esse benè & honestè ; at non statim est malè, quia potest esse indifferenter.

Inst. 8. Tam homo tenetur semper agere conformiter dictamini rationis circa finem honestum, quàm belluæ teneantur semper agere conformiter naturæ sensitivæ circa finem jucundum. Atqui hoc posterius verum est.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia belluæ operantur uno tantum modo ; & habent unum duntaxat bonum propositum, nempe sensibile & jucundum. At homo non uno tantum operatur modo, cum sit agens liberum, nec unum duntaxat bonum habet sibi propositum, sed multiplex, nempe honestum & jucundum ; idèdque potest intendere bonum honestum inter operandum benè, & jucundum inter operandum indifferenter.

QUÆSTIO NONA.

An virtus moralis sit habitus essentialiter bonus.

I. PROPOSITIO.

Virtus moralis est habitus essentialiter bonus.

PROB. Ille habitus est essentialiter bonus, qui essentialiter

tialiter est rectæ rationi conformis atque honestati morali: atqui Virtus moralis est essentialiter conformis rectæ rationi, cum dirigatur à prudentia, ideoque definitur, *habitus electivus in ea mediocritate consistens, quam Vir prudens præscripserit.* Ergo virtus moralis est habitus essentialiter bonus.

O B J E C T I O.

Habitus indifferens, non est essentialiter bonus: Atqui virtus moralis est habitus indifferens.

Prob. Min. Habitus liber & electivus est indifferens: atqui virtus moralis est habitus liber & electivus, ut liquet ex ejus definitione.

R. Dist. Maj. Habitus liber & electivus est indifferens: id est, potest erumpere, vel non erumpere in actum, C. Est indifferens, id est, potest inclinare ad bonum & malum promiscue, N.

Inst. Ille habitus est indifferens eâ ratione, ut possit inclinare ad bonum & malum, qui potest concurrere ad actus moraliter malos; atqui virtus moralis potest concurrere ad actus moraliter malos, v. g. ad actum superbiæ, putà si quis superbiat de virtute suâ.

R. Dist. Maj. Qui potest concurrere ad actus malos instar principii actuum malorum, C. Instar objecti & occasionis actuum malorum, N. Porro virtus moralis potest quidem esse objectum & occasio actus mali, v. g. superbiæ: at non potest esse principium actus mali, quia per se tendit ad honestatem.

Inst. 2. Ille habitus potest esse principium actuum malorum, qui potest indifferenter habere finem bonum & malum moraliter: atqui virtus moralis est hujusmodi.

Prob. Min. Suppono quempiam Christianum per plures annos jejunasse propter malum finem, v. g. propter Christum; & subinde jejunare propter malum finem, v. g. propter inanem gloriam, atqui in illa hypothesi, temperantia indifferenter habet bonum & malum finem.

R. Dist. Min. Atqui temperantia habet bonum & malum finem, temperantia famulans seu imperata, qui residet in appetitu sentiente, C. Temperantia imperans & principalis, qua
resi-

residet in voluntate, N. Nempè præter virtutem temperantiæ residentem in voluntate, sunt quidam habitus alii famulantes, qui resident in appetitu sensitivo, ipsumque veluti frænant.

Inst. 3. Habitus temperantiæ imperans, est habitus ille temperantiæ, qui residet in voluntate, atqui in nostra hypothese habitus, qui residet in voluntate, concurrat ad jejunandum propter malum finem.

Prob. Min. Tunc habitus temperantiæ residens in voluntate concurrat ad jejunandum propter malum finem, cum voluntas experitur facilitatem ad jejunandum propter malum finem: atqui in nostra hypothese voluntas experitur facilitatem ad jejunandum propter malum finem.

R. Dist. Maj. Cum voluntas experitur facilitatem ad jejunandum propter malum finem, facilitatem positivam, C. Negativam tantum, N. Porro quam experitur subinde voluntas in jejunando facilitatem, ea solùm est negativa, quæ oritur ex solâ remotione impedimentorum in appetitu sensitivo, qui per frequens jejunandi exercitium est abundè domitus: sicut qui domitum conscendit equum, experitur facilitatem in eo, quo voluerit, flectendo.

Inst. 4. Ea facilitas est positiva, quæ oritur ex habitu positivo: atqui major illa jejunandi propter malum finem facilitas, oritur ex habitu positivo. Ergo positiva est.

R. Dist. Min. Atqui major illa jejunandi facilitas oritur ex habitu positivo famulante, & qui resideat, in appetitu sentiente, C. Ex habitu positivo imperante, & qui resideat in ipsâ voluntate, N.

Inst. 5. Si quid impediret, quominus major ea voluntatis facilitas ad jejunandum oriretur ex habitu temperantiæ positivo imperante, maximè, quia temperantia imperans exigit essentialiter motivum honestatis: Atqui non exigit essentialiter motivum honestatis.

Resp. Nego Min. Quippe cum faciat hominem simpliciter bonum, debet habere motivum essentialiter honestum.

Inst. 6. Habitus temperantiæ imperans non exigit essentialiter, quod non est sibi intrinsicum: atqui motivum honestatis non est intrinsicum temperantiæ imperanti; siquidem finis est extrinsecus agenti.

R. Dist. Maj. Quod non est sibi intrinsicum, nec essentialiter connotatum, C. Et est essentialiter connotatum, N. At finis honestus essentialiter connotatur à virtute morali, sicut veritas connotatur à virtute intellectuali.

II. PROPOSITIO.

Virtus moralis non est habitus essentialiter bonus.

PROB. Habitus ille non est essentialiter bonus, qui inclinatur ad actus modo bonos, modo malos : atqui habitus virtutis moralis inclinatur ad actus modo bonos, modo malos ; si quis enim diu absteineat à cibo in honorem veri Dei, & subindè factus miser apostata incipiat abstinere à cibo in honorem Idolorum, tunc habitus temperantiæ, qui primà vice inclinabat ad actus bonos, postremo inclinatur ad malos actus, nempe ad jejunandum in honorem falsi numinis. Ergo habitus virtutis moralis non est bonus essentialiter.

O B J E C T I O

Habitus ille est essentialiter bonus, qui semper inclinatur ad bonum morale. Atqui habitus virtutis moralis semper inclinatur ad bonum morale.

Prob. Min. Tam habitus virtutis moralis inclinatur semper ad bonum morale, quam habitus virtutis intellectualis v.g. scientiæ, inclinatur, semper ad verum intellectuale : atqui hoc posterius certum est.

R. N. Maj. & par. Ratio disp. quia virtus intellectualis, adæquatè & unice æstimatur ab objecto, quod est verum in verum : At virtus moralis æstimatur non solum ab objecto, sed etiam à fine & circumstantiis, quæ quia variari possunt in moralibus, ideo & variari potest habitus moralis bonitas & malitia.

Inst. Ideò virtus intellectualis semper inclinatur ad verum, quia specificatur à vero ut vero ; atqui pariter virtus moralis specificatur à bono ut bono ; ergo pari utrobique ratio.

R. Dist.

R. Dist. Min. Atqui pariter virtus moralis specificatur à bono ut bono objecto, seu officio, C. A bono fine, N. Namque bonitas finis est accidentaria habitui virtutis, v. g. temperantiæ.

Inst. 2. Ille habitus specificatur à bono fine, qui non potest inclinare ad actus vitiosos : atqui habitus virtutis moralis non potest inclinare ad actus vitiosos, alioqui jam non esset habitus virtutis, sed vitii.

R. Dist. Min. Atqui habitus virtutis moralis non potest inclinare ad actus vitiosos, si sit habitus virtutis formaliter sumptus, ut est virtutis, C. Si sit habitus materialiter sumptus, ut est indifferens ad bonum vel malum finem, N. Sic enim flecti potest & ad bonum & ad malum, juxta intentionem agentis.

Inst. 3. Habitus virtutis non inclinat nisi ad actus similes iis actibus, quibus primâ vice productus est : atqui productus est bonis actibus, ergo inclinat semper ad bonos.

R. Dist. Maj. Habitus virtutis non inclinat nisi ad actus similes iis actibus, quibus productus est, similes ratione objecti seu officii, C. Similes ratione finis & circumstantiarum, N. Nam ratio finis est extrinseca & prorsus accidentaria habitui virtutis; v. g. abstinere à cibo in honorem, vel veri Numinis, vel Jovis.

Inst. 4. Habitus virtutis inclinat semper ad actus similes ratione objecti actibus, quibus productus est; ergo etiam inclinat semper ad actus similes ratione finis actibus, quibus productus est.

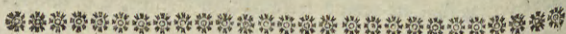
R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia ratio finis est extrinseca habitui virtutis; ratio autem objecti, seu officii intrinseca.

Inst. 5. Ratio finis est intrinseca habitui, qui connotat finem honestum rectæ rationi conformem : atqui habitus virtutis moralis connotat finem honestum & conformem rectæ rationi; ergo ratio finis boni atque honesti est intrinseca habitui virtutis.

R. Dist. Maj. Qui connotat finem honestum, connotat per se & ex intentione operis, C. Connotat per accidens, & ex fine operantis tantum, N. Porro non nisi per accidens est, quod habitus virtutis moralis connotet finem honestum, v. g. quod habitus jejunandi connotet

honorem Dei; siquidem potest & ad malum finem detorqueri.

QUÆSTIO DECIMA.

De Medio virtutis moralis.

PROPOSITIO.

Justitia etiam vindex non est in Medio formaliter.

PROB. Ea virtus non est in medio formaliter, contra quam nemo peccare potest per excessum: atqui contra Justitiam nemo peccare potest per excessum: nam nemo peccare potest per excessum contra virtutem, in cujus materia non potest esse excessus tali virtuti oppositus: atqui in materia justitiæ non potest esse excessus injuriosus, etenim materia justitiæ est bonum cuique, quod suum est præstandum. Atqui in bonis esse non potest excessus injuriosus: atque ut res pateat magis, excurramus per singulas justitiæ species.

Si debeas Titio quinquaginta nummos, & reddas centum, excedis profecto in materia justitiæ commutativæ; at excessus iste non est injuriosus Titio, quia nihil adimis de jure Titii.

Si militiæ Dux inter distribuenda militibus suis spolia, det Sempronio quinquaginta nummos, cui debentur viginti duntaxat, excedit profecto in materia justitiæ distributivæ, at excessus iste non est injuriosus Sempronio, ut per se patet.

Si Judex crudelis graviores, quam par sit, pœnas decernat in fontem, v. g. crurifragium pro suspendio, non peccat in materia justitiæ vindicis per excessum injuriosum; nam excedit quidem in materia justitiæ vindicis respectu actoris pœnas reposcentis fonti infligendas; at excessus iste non est actori injuriosus, imo firmat jus ipsius; interea Judex facit injuriam son-

fonti, sed per defectum, quatenus non satis curat conservatio-
nem corporis de cœtero illæsi post exolutas pœnas : pœnæ
autem non sunt materia iustitiæ vindicis respectu fontis, cum
non sint ejus emolumentum. Ergo contra iustitiam nemo
potest peccare per excessum, proindeque iustitia non est in
medio formaliter.

O B J E C T I O.

EA virtus est in medio formaliter, quæ hinc inde duobus
oppugnatur vitiis, per excessum & per defectum. Atqui
iustitia vindex est hujusmodi.

Prob. Min. Quæ ratio probat temperantiam oppugnari
vitio per excessum, eadem probat iustitiam oppugnari ex-
cessu.

R. Nego par. Ratio disp. quia datur excessus in materiâ
temperantiæ, temperantiæ contrarius, v. g. ebrietas. At ve-
rò dari non potest excessus in materia iustitiæ contrarius iu-
stitiæ, siquidem materia iustitiæ est bonum cuique reddend-
um, non potest autem esse excessus in bonis, qui pugnet
contra iustitiam.

Inst. Ideò temperantia oppugnatur vitio per excessum,
quia datur excessus in materia temperantiæ : atqui pariter da-
ri potest excessus in materia iustitiæ, v. g. crurifragium pro
suspendio.

R. Dist. Min. Atqui dari potest excessus in materia iusti-
tiæ, qui non sit injuriosus, ideòque non pugnet contra iusti-
tiam, C. Excessus, qui sit injuriosus, N. Nam si actor reposcat
suspendium fonti infligendum, Iudex autem decernat cruri-
fragium, excessus ille non est actori injuriosus.

Inst. 2. Excessus in pœnis est fonti valdè injuriosus.

R. Dist. Excessus in pœnis est fonti injuriosus, sub eo re-
spectu, sub quo non est in materia iustitiæ respectu fontis, C.
Sub eo respectu, sub quo est in materia iustitiæ, N. Nam pœ-
næ sunt quidem materia iustitiæ respectu actoris, at non re-
spectu fontis.

Inst. 3. Atqui pœnæ sunt materia iustitiæ vindicis respec-
tu fontis.

Prob. Subf. Tam pœnæ sunt materia justitiæ vindicis respectu fontis, quàm præmia sint materia justitiæ remunerativæ respectu merentis.

R. Nego par. Ratio disp. quia præmia sunt bona merenti, ita ut in ea ius acquirat, qui meretur. At pœnæ non sunt bonæ fonti, nullumque ius acquirit in pœnas, qui facinus perpetrat, quia ius non est nisi in bona.

Inst. 4. Quod est fonti debitum, est materia justitiæ vindicis respectu fontis, sicut præmia respectu merentis. Atqui pœnæ sunt debitæ fonti.

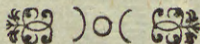
R. Dist. Maj. Quod est fonti debitum propriè & propter ius reposcendi, C. Impropriè & sine jure reposcendi, N. At non nisi impropriè debentur fonti pœnæ, neque ius habet sors in pœnas reposcendas.

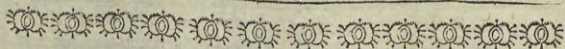
Inst. 5. Illud est fonti propriè debitum, à quo denominatur & specificatur justitia vindex : atqui à pœnis specificatur justitia vindex.

R. Dist. Min. Atqui à pœnis infligendis specificatur justitia vindex tanquam à materia sua respectu actoris, C. Tanquam à materia sua respectu fontis, N. Scilicet justitia, quam debet exercere Iudex respectu fontis, connotat & supponit pœnas infligendas tanquam materiam justitiæ respectu actoris pœnas reposcentis. At ipsa habet pro materia sua respectu fontis ius fontis de cætero conservandum.

Inst. 6. Illud est materia justitiæ vindicis respectu fontis, de quo sors conqueri potest tanquam de excessu sibi injurioso. Atqui sors merito conqueri potest de gravioribus pœnis sibi illatis.

R. Dist. Maj. De quo sors conqueri potest tanquam de excessu in materia juris sui, C. In materia juris alieni, N. At sors conqueritur de gravioribus pœnis tanquam de excessu in materia juris publicæ, non autem in materia juris sui : igitur sors conqueri potest, quod dum siæ injuria actoris plus boni tribuitur actori quàm reposcat, minùs ei tribuatur juris sibi debiti in conservatione corporis de cætero illæsi ; atque ita defectus est justitiæ contra fontem.

QUÆSTIO UNDECIMA.

De subiecto Fortitudinis & Temperantiæ.

PROPOSITIO.

*Fortitudo & temperantia resident in voluntate
tanquam in subiecto.*

PROB. *Habitus formaliter electivus & spiritalis residet in facultate formaliter electiva & spiritali : atqui fortitudo & temperantia sunt habitus formaliter electivi & spiritalis, quia virtus moralis definitur, habitus electivus, &c. sola autem voluntas est facultas electiva simul & spiritalis : ergo fortitudo & temperantia resident in voluntate tanquam in subiecto.*

O B J E C T I O.

Partes irrationales sunt appetitus concupiscens & irascens, non autem voluntas : atqui fortitudo & temperantia sunt in partibus hominis irrationalibus (ex Philosopho.)

R. Dist. Min. Atqui fortitudo & temperantia sunt in partibus irrationalibus, sunt *objectivè*, tanquam circa proprium objectum, C. Sunt *subjectivè*, tanquam in subiecto suo, N. Sicut enim prudentia est *subjectivè* in intellectu, & *objectivè* in voluntate, cujus dirigit actiones : ita fortitudo & temperantia sunt *subjectivè* in voluntate, *objectivè* autem in appetitu sentiente, cujus moderatur passionem.

Inst. Fortitudo & temperantia sunt *subjectivè* in ea facultate quam dirigunt : atqui dirigunt appetitum sentientem ejusque passionem.

R. Dist. Maj. Sunt in ea facultate, quam dirigunt immediate, C. Mediatè tantum, N. Sicut enim equus dirigitur ab habenis mediante manu equitis, ita appetitus sentiens dirigitur à fortitudine, mediante voluntate,

Inst.

Inst. 2. Ea facultas immediate dirigitur à virtute, cuius actus sunt virtutis moralis actiones: atqui actus appetitus sensitivus sunt virtutis moralis actiones, v. g. modica ciborum sumptio.

R. Dist. Maj. Cujus actus sunt virtutis moralis actiones elicite seu imperantes, C. Imperatæ tantum & subordinatæ, N. Porro actus appetitus sensitivi possunt esse virtutis actiones, sed imperatæ à voluntate, non autem imperantes & elicite, quia nec sunt liberæ per se nec honestæ, alioqui dicendum esset vim motricem esse per se capacem alicujus virtutis moralis.

Inst. 3. Moderatio timoris & audaciæ in periculis mortis, est actio virtutis imperans: atqui moderatio hæc pertinet ad appetitum; quia ad eandem facultatem pertinet moderate vivere, cuius est posse excedere & deficere.

R. Dist. Maj. Moderatio timoris & audaciæ est actio virtutis imperans, C. Prout se tenet ex parte voluntatis imperantis, C. Prout se tenet ex parte appetitus sensitivi obsequentis, N. Imperat voluntas moderationem timoris, & appetitus exequitur.

Inst. 4. Actus fortitudinis non est illius facultatis, quæ non habet pro objecto pericula mortis pertimescenda: atqui voluntas non habet pro objecto pericula mortis pertimescenda.

Prob. Min. Facultas de se immortalis non habet pericula mortis pertimescenda: atqui voluntas de se est immortalis.

R. Dist. Maj. Facultas immortalis tam effectivè quàm entitativè, C. Entitativè tantum, N. Porro voluntas est quidem immortalis entitativè; sed non affectivè: siquidem est facultas individui mortalis, cuius gratiâ tenetur pertimescere mortem.

Inst. 5. Atqui facultas entitativè immortalis, nequit versari circa pericula mortis.

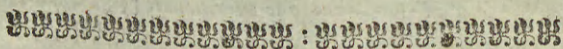
Prob. Subst. Facultas omnis specificatur ab objecto, circa quod versatur; ergo si sit entitativè spiritalis & immortalis, nequit versari circa objectum materiale, quale est periculum mortis.

R. Dist. Ant. Facultas specificatur ab objecto simul & à modo tendendi in objectum, C. Ab objecto materiali præcise,

cise, N. Alioqui intellectus esset materialis, eò quod versetur circa res materiales cognoscendas.

Inst. 6. Facultas materialis restringitur ad materialia; ergo & spiritalis ad spiritalia.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia qui potest plus, potest & minus: sed non vice versa; facultas spiritalis est universalissima, materialis est valde limitata.

QUÆSTIO DUODECIMA.

An Judex debeat judicare secundum allegata & probata contra propriam scientiam.

Judex, ex hypothesi quod sententiam ferre teneatur, in causa capitali, debet judicare secundum allegata & probata, reclamante privata suâ scientiâ.

PROB. Persona publica, ut publica, debet uti scientiâ ut publicâ, atqui Judex ut Judex in ferendâ sententiâ est persona publica ut publica: ergo debet uti scientiâ publicâ: atqui scientia judicis publica est ea, quæ habetur ex allegatis & probatis; ergo Judex ut Judex in ferendâ sententiâ, debet judicare secundum allegata & probata; reclamante licet privata suâ scientiâ.

O B J E C T I O.

Nefas est judici condemnare innocentem: atqui si judex judicaret secundum allegata & probata reclamante suâ scientiâ, jam condemnaret innocentem.

R. Dist. Maj. Nefas est condemnare innocentem, cujus innocentia sit publicè nota, C. Cujus innocentia sit privatim tantum nota, N. Nam in judice ut judice privata scientia computatur pro nullâ.

Inst.

Inst. Judex debet potius abstinere à judicio, quàm innocentem condemnare, cujus innocentia est tantùm privatim nota; ergo non debet judicare.

R. Dist. Ant. Debet potius abstinere à judicio, si possit de consensu reipublicæ, *C.* Si non possit, nolente reipublicâ, *N.* At supponimus in præsentiquæstione judicem velle quidem, sed non posse abstinere à ferendâ sententiâ.

Inst. 2. Judex non debet se se contaminare peccato lethali, atqui si judicaret ex allegatis & probatis contra privatam conscientiam, se se contaminaret peccato mortali.

Prob. Min. Quicumque agit contra conscientiam in re gravi, peccat mortaliter: atqui judex in nostro casu ageret contra suam conscientiam.

Prob. Min. Qui decernit pœnas in eum, quem certò novit nullas esse promeritum, is agit contra suam conscientiam: atqui judex in nostro casu decerneret pœnas in eum, quem certo nosset nullas esse promeritum.

R. Dist. Maj. Quem certo novit nullas esse promeritum, scientiâ publicâ, qua tenetur uti, *C.* Scientiâ privatâ, quam tenetur velut oblivisci, *N.* Nam judex ut judex non agit suo nomine, nihilque debet ex arbitrio suo facere, sed juxtâ quod leges & jura pronuntiant.

Inst. 3. Judex tenetur scientiam veram antepondere scientiæ falsæ: atqui scientia allegatorum est falsa, ut supponitur, scientia judicis propria est vera; ergo debet antepondere scientiam privatam scientiæ allegatorum.

R. Dist. Maj. Judex debet antepondere scientiam veram scientiæ falsæ, si cœtera sint paria, id est, si utraque scientia sit publica, vel utraque privata, *C.* Secùs, id est, si vera sit privata, & publica sit falsa, nec ut talis innotescat publicè, *N.* Judex enim est persona publica.

Inst. 4. Judex nullâ ratione debet audire vocem mendacii: atqui in casu nostro audiret vocem mendacii, falsa nempe testimonia.

R. Dist. Maj. Si mendacium illud possit publicè detegi, *C.* Si non possit, *N.*

Inst. 5. Graviter peccant, non solùm qui faciunt, sed etiam qui facientibus consentiunt ex *Apost. Rom. 2.* Atqui Judex, qui judicaret ex allegatis consentiret facientibus mala, siquidem annueret falsis testibus.

R. Ne-

R. Nego Min. Neque enim dici potest consentire mentientibus, qui publicè detestatur mendacium & profitetur se paratum esse abdicare se magistratu, si sineret republica.

Inst. 6. Judex causam adjudicaret falsis testibus & quidem cognitis; ergo consentiret mentientibus.

R. Dist. Causam adjucaret falsis testibus; ut suo fungens officio personæ publicæ, & cum sincerâ execratione mendacii, C. Proprio nutu, N. Nam supponitur abhorrere à mendacio testium; hinc quidquid est peccari, redundat in testes, at non in judicem.

Inst. 7. Si Petrus sciret certò Mariam non esse uxorem suam, non posset eam accipere in uxorem, tametsi testes affirmarent esse; ergo à pari, si judex certò sciat, Petrum esse innocentem, non potest eum condemnare, tametsi falsi testes affirmarent esse reum.

R. Nego Conf. & par. Ratio, quia scire Mariam esse uxorem, est negotium privatum ut privatum.

II. PROPOSITIO.

Judex non debet in causa capitali judicare secundum allegata & probata, reclamante privatâ suâ scientiâ.

PROB. Judex nullâ ratione debet innocentem sibi cognitum ut talem occidere: atqui si Judex judicaret in causa capitali secundum allegata & probata reclamante privatâ scientiâ, occideret innocentem sibi cognitum ut talem: ergo Judex non debet judicare secundum allegata & probata reclamante privatâ suâ scientiâ.

O B J E C T I O.

Judex debet judicare secundum allegata & probata reclamante privatâ scientiâ, si in ore duorum vel trium testium debeat perire accusatus: atqui in ore duorum aut trium testium peribit, qui interficietur: Deuteron. cap. 7. ergo debet Judex judicare secundum allegata testium & probata.

R. Dist

R. Dist. Min. In ore duorum vel trium testium peribit, qui interficietur, id est, non poterit damnari quisquam sine duorum vel trium testimonio, C. id est, damnabitur, in quem insurrexerint duo vel tres falsi testes cogniti ut tales à judice, N. Hinc ibidem statim subjungitur, *Nemo occidatur uno contra se dicente testimonium.*

Inst. Persona publica ut publica debet sequi scientiam publicam : atqui judex ut judex est persona publica; ergo debet sequi scientiam publicam ex depositione testium.

R. Dist. Min. Atqui judex ut judex est persona publica, si sententiam fert & judicat, C. Si abstinet à judicando, N. Licet enim non debeat judex uti privatâ suâ scientiâ ut innocentem criminis accusatum absolvat, eâ tamen uti potest & debet, ut abstineat à judicio in accusatum innocentem ferendo, ne audiat vocem mendacii & à vero deviet.

Inst. 2. Non magis judex abstinere debet à judicando secundum allegata & probata contra privatam scientiam, quam Sacerdos à porrigendo sacram synaxini homini, quem privata scientia nosset cum peccato mortali accedere : atqui hoc posterius verum est, & constat exemplo Christi Domini, qui Judæ proditori sibi cognito ut tali corpus suum porrexit, ergo &c.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia Sacerdos porrigens Christi corpus homini, quem novit infectum peccato lethali, nihil facit contra præceptum naturale, imo facit, ut vitet scandalum : at vero judex condemnans innocentem ex allegatis falsorum testium reclamante propriâ scientiâ, violaret præceptum hoc naturale, *Infonem & justum non occides.*

Inst. 3. Ille tenetur judicare secundum depositionem testium, qui alligatur depositioni testium : atqui judex ut judex alligatur depositioni testium, alioqui frustra testes adhiberentur in judiciis ; ergo tenetur judex judicare secundum allegata & probata.

R. Dist. Min. Atqui judex alligatur depositioni testium, si privata scientia non reclamet, C. Si reclamet scientia privata, N. Quamquam enim teneatur sequi depositionem testium in ferendâ suâ sententiâ, non tenetur tamen ei adhærere, si abstineat, ut par est, à judicando.

Inst. 4. Idcirco teneretur judex in nostra hypothese abstinere.

stinere à ferenda sententiâ, quia nullâ ratione licet occidere innocentem: atqui falsum est, quod nullâ ratione, nullo in casu id liceat.

Prob. Min. Licet iis, qui urbes obsident, explodere tormenta bellica versus illam urbis partem, in quâ obsessi omnes parvulos collocassent; ergò licet aliquando propter bonum publicum innocentes opprimere.

R Dist. Conf. Licet aliquando innocentes opprimere, modò id fiat indirectè tantùm, C. si id fiat directè, N. Igitur obsessor directè non intendit occidere parvulos infantes, primarius enim ejus finis est deicere muros, ut fiat possessor urbis: Secùs autem est de judice, ejus finis primarius est conservare innocentes, quos tamen directè opprimeret, si judicaret, ex allegatis.

Inst. 5. Non magis judex judicando secundùm allegata & probata censeretur directè occidere innocentem, quàm carnifex justitiæ minister exequendo sententiam mortis in eum, quem certò nosset innocentem.

R. Nego par. Ratio disp. quia carnifex est nudum justitiæ instrumentum, cujus proinde non est in patientis innocentiam inquirere; at verò judex est causæ cognitor, in cujus conscientia lex naturalis deposuit auctoritatem conservandi innocentis, quod fieri potest.

PHILOSOPHIÆ
PARS TERTIA,
DE REBUS
METAPHYSICIS.

QUÆSTIO PRIMA.
De Existentia & Natura Metaphysices.

PROPOSITIO.

Existentia Metaphysica.

PROB. Nomine Metaphysices intelligitur scientia entis realis ab omnia materia secreti : atqui existit scientia entis realis ab omni materia secreti : nam certò a que evidenter novimus : *Ens esse intelligibile, quia verum est : Deum existere, quia existunt creaturae ; Animam rationalem esse immortalem, quia est substantia spiritalis.* Ergo existit Metaphysica.

O B J E C T I O.

I qua datur Metaphysica, inutiles sunt aliæ scientiæ ; falsum consequens.

PROB. Maj. Tunc inutiles erunt aliæ scientiæ, cum dabitur scientia, quæ spectet objectum omnium scientiarum : atqui, si qua datur Metaphysica, spectat objectum omnium scientiarum, nempe ens omne.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Cum dabitur scientia, quæ spectet objectum formale omnium scientiarum, C. Objectum materiale, N. At ens, quod est commune Metaphysicæ cum aliis scientiis, aliter ab ipsa, aliter ab aliis spectatur; ab ipsa quidem spectatur ens ut ens generativum: Ab aliis vero ens ut tale & determinatum, v. g. à Physicâ ut corpus naturale.

Inst. Ea sufficit scientia, quæ tractat de rebus omnibus: atqui unica Metaphysica (si datur) tractat de rebus omnibus; ergo unica sufficit Metaphysica, si datur.

R. Dist. Maj. Quæ tractat de rebus omnibus spectatis tam secundum rationes suas específicas & particulares, quam secundum genericas, C. Spectatis secundum rationes genericas tantum, N. Porro Metaphysica non attingit speciales rerum omnium rationes, sed duntaxat genericas, quatenus nempe sunt entia: aliæ verò scientiæ attingunt speciales illas rerum rationes, v. g. Physica rationem corporis ut corpus est.

Inst. 2. Disciplina, quæ tractat de genere, tractat & de speciebus huic generi subiectis: atqui Metaphysica, si datur, tractat de ente generativum; ergo tractat quoque de rebus omnibus secundum rationes speciales spectatis.

R. Dist. Maj. Tractat & de speciebus huic generi subiectis, si species illæ participant objectum formale disciplinæ, C. Si non participant, N. Porro res omnes spectatæ secundum speciales suas rationes non participant objectum formale Metaphysicæ, nempe abstractionem ab omni materia: Si corpus non abstrahit ab omni materia: hinc est, quod Metaphysica speciales rerum omnium rationes non attingat.

Inst. 3. Disciplina, quæ tractat de gradu, qui identificatur cum ratione speciali rerum omnium, tractat quoque de ipsa ratione speciali rerum omnium: atqui Metaphysica tractat primum per se de gradu entis, qui identificatur cum ratione speciali rerum omnium.

R. Dist. Maj. Qui identificatur formaliter, C. Entitativè, N. At gradus genericus entis & gradus specialis talium entium formaliter distinguuntur, quia diversas sortiuntur ideas & definitiones.

Inst. 4. Quod nihil est formaliter præter ens, identi-

tificatur formaliter cum ente : atqui rationes speciales rerum omnium nihil sunt formaliter præter ens, v. g. corpus ut corpus nihil est præter ens.

R. Dist. Min. Atqui rationes speciales rerum nihil sunt præter ens tale, seu determinatum, C. Præter ens generatim ut ens præcisè, N. Sic corpus est ens tale, nempe corporeum seu contractum per corporeitatem.

Inst. 5. Atqui ens tale, nihil dicit præter ens generatim.

Prob. Subst. Si ens tale diceret aliquid præter ens generatim, ens generatim non esset transcendente ad omnia : atqui tamen est.

R. Dist. Maj. Non esset transcendente ad omnia, quæ se habent ut differentię entis, C. Quæ se habent ut species, N.

II. PROPOSITIO.

Metaphysica est scientia propriè dicta.

PROB. Habitus demonstrativus rei necessariæ per causas, est scientia propriè dicta : atqui Metaphysica est habitus demonstrativus rei necessariæ per causas : plures enim ipsa conficit demonstrationes de objecto suo, v. g. *Deum existere, quia existunt creaturæ; Deum esse immutabilem, quia est infinitè perfectus; æternum, quia immutabilis; animam nostram esse incorruptibilem, quia substantia spiritalis est; ergo Metaphysica est scientia propriè dicta.*

O B J E C T I O.

Scientia definitur cognitio rerum inferiorum per inferiores causas, habetque cum sapientiâ oppositionem : atqui Metaphysica non est cognitio rerum inferiorum, est verò sapientia.

R. Dist. Maj. Scientia specificè sumpta, C. Scientia genericè sumpta, N. Nam sic, est cognitio vera certa & evidens rei necessariæ per causas, abstrahendo à rebus inferioribus, & altissimis.

Inst.

Inst. Scientia genericè sumpta est cognitio abstrahens à rebus altissimis & inferioribus : atqui Metaphysica non est hujusmodi ; ergo non est scientia genericè sumpta.

R. Dist. Conf. Ergo Metaphysica non est scientia genericè, hoc est non est genus scientiæ abstrahentis à rebus inferioribus & altissimis, *C.* Non est scientia genericè, hoc est non comprehenditur sub genere scientiæ tanquam species, *N.*

Inst. 2. Atqui Metaphysica non est scientia comprehensa sub genere scientiæ.

Prob. Subst. Vera scientia debet habere objectum certum & determinatum : atqui Metaphysica non habet objectum certum & determinatum ; siquidem excurrit indeterminatè per omnia,

R. Dist. Min. Atqui Metaphysica non habet objectum certum & determinatum, id est, limitatum ad certam entis speciem, ut Physica, *C.* Non habet objectum certum, id est, certo assignabile, *N.* Nam versatur circa ens reale ut ens generatim.

Inst. 3. Objectum scientiæ debet esse intelligibile : atqui ens ut ens generatim, non est intelligibile ; ergo non potest esse objectum Metaphysicæ ut scientiæ.

Prob. Min. Quod abstrahit à materia intelligibili, non est intelligibile : atqui ens ut ens generatim, abstrahit à materia intelligibili, sensibili, & singulari.

R. Nego Maj. Nam materia intelligibilis, est materia prima, vel aliquid dicens essentialem habitudinem ad materiam, v. g. quantitas : atqui quod abstrahit à materiâ sic spectatâ potest esse intelligibile, ut substantia generatim, accidens, ens ut ens.

Inst. 4. Quod abstrahit à materia sensibili non est sensibile ; ergo quod abstrahit à materia intelligibili, non est intelligibile.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia nihil est sensibile præter materiam sensibilem ; proindeque, si quid ab ea abstrahat, nequit esse sensibile : at multa sunt intelligibilia præter materiam intelligibilem, ut substantia generatim : proindeque si quid ab eâ abstrahat, adhuc potest esse intelligibile.

Inst. 5. Nihil potest intelligibile, nisi fuerit sensibile

le, *Nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu*: atqui quod abstrahit à materia intelligibili, non potest esse sensibile; ergo quod abstrahit à materia intelligibili, nequit esse intelligibile.

R. Dist. Maj. Nisi fuerit sensibile, vel per se, vel per aliud, vel proximè, vel remotè, C. Per se & proximè, N. Porro ens ut ens, est sensibile per singularia sua, per hoc & illud ens in singulari.

Inst. 6. Atqui ens, quod abstrahit à materia intelligibili, non potest fieri sensibili, per aliud & remotè.

Prob. Subf. Quod non potest realiter existere etiam per aliud, non potest fieri sensibile etiam per aliud; atqui ens, quod abstrahit à materia intelligibili, nequit realiter existere etiam per aliud; siquidem abstrahit quoque à materia singulari, & sensibili; ergo non potest esse sensibile per sua singularia.

R. Dist. Min. Atqui ens ut ens generatim, non potest existere realiter, ens secundo intentionaliter sumptum pro ipsa ratione universalitatis formalis, C. Ens primò intentionaliter pro ipso gradu entis ut sic, N.

QUÆSTIO SECUNDA.

De Potentia Obedientiali.

I. PROPOSITIO.

Datur in creaturis potentia obedientialis.

PROB. Nomine potentiae obedientialis intelligitur quædam capacitas producendi, vel recipiendi aliquid, quod naturæ vires excedat: atqui datur in creaturis capacitas producendi vel recipiendi aliquid, quod naturæ vires excedat; nam datur in intellectu capacitas Dei intuitivè videndi, & in voluntate capacitas Dei intuitivè videndi, & in voluntate capacitas eliciendi actus charitatis circa Deum: cum enim intellectus noster sit summè intellectivus, Deus autem ut videndus intuitivè, sit

fit intelligibilis, est in intellectu nostro capacitas Dei intuitivè videndi. Idem dicendum de voluntate nostra respectu amoris, ergo datur in creaturis potentia obedientialis.

O B J E C T I O

SI daretur potentia obedientialis in creaturis, ea vel foret naturalis, vel supernaturalis: atqui neutrum dici potest: si enim esset naturalis, nihil posset ad effectus supernaturales, si autem foret supernaturalis, recipi non posset in creaturâ purè naturali; ergo non datur potentia obedientialis.

R. Nego Min. Et dico potentiam obedientialem esse naturalem simul & supernaturalem sub diverso respectu; est quidem naturalis entitativè & intrinsecè, quia non distinguitur realiter ab entitate creaturarum, quarum est potentia obedientialis; est autem supernaturalis extrinsecè, quatenus connotat effectus supernaturales attingendos, Deo specialiter & uberius concurrente.

Inst. Potentia, quæ producit effectus intrinsecè supernaturales, est intrinsecè supernaturalis; atqui potentia obedientialis, si datur, producit effectus supernaturales intrinsecè, v.g. visionem Dei intuitivam.

R. Dist. Maj. Quæ producit per se & ex natura sua effectus intrinsecè supernaturales, C. Quæ producit per complementum supernaturale desuper infusum, N. Porro intellectus, v.g. producit visionem Dei intuitivam: non per se & ex natura sua, sed per complementum supernaturale, quod à Theologo dicitur *lumen gloriæ*.

Inst. 2. Illud est per se & ex natura sua supernaturale, quod creaturæ non inest, nisi specialiter à Deo infundatur: atqui potentia obedientialis est hujusmodi, si datur.

Prob. Min. Potentia obedientialis est quædam capacitas eliciendæ actionis supernaturalis, quâ fit, ut creatura sit formaliter potens elicere actionem hanc: atqui creatura non est potens elicere actionem supernaturalem, nisi potentia illa specialiter infundatur.

R. Dist. Min. Nisi specialiter potentia infundatur ratione complementi, C. Ratione sui, N. Sic potentia videndi Deum intuitivè à Deo infunditur ratione complementi, quod

quod est lumen gloriæ : at non ratione sui, quia est, ipsa mentis intellectivitas.

Inst. 3. Vel potentia obedientialis, quæ est in intellectu, v. g. ad videndum Deum, infunditur à Deo ratione sui, vel ratione sui est homini congenita : atqui non est congenita homini.

Prob. Min. Si potentia videndi Deum intuitivè esset homini naturaliter congenita, homo naturalem haberet appetitum videndi Deum. Falsum consequens.

R. Dist. Maj. Homo naturalem haberet appetitum videndi Deum inchoatum, C. Completum & perfectum, N. Appetitus autem ille inchoatus consistit in summâ & universalissimâ mentis intellectivitate.

Inst. 4. Si homo haberet naturalem videndi Deum appetitum inchoatum, visio Dei intuitiva esset homini naturalis & debita. Falsum Conf.

R. Nego Maj. Cum enim visio Dei intuitiva non appetatur ab homine, nisi quatenus elevato per auxilium gratiæ supernaturalis, non potest esse naturalis & debita, sicut nec gratia.

Inst. 5. Illud est homini naturale & debitum, ad quod habet potentiam & appetitum saltem inchoatum : atqui supponitur homo habere appetitum inchoatum ad visionem Dei intuitivam. Ergo esset ei naturalis & debita.

R. Nego Maj. Nam illud solum est homini naturale & debitum, ad quod habet potentiam completam naturaliter.

Inst. 6. Reunio animæ cum corpore est homini naturalis & debita, licet homo non habeat ad eam appetitum naturalem nisi inchoatum ; ergo illud est homini naturale & debitum, ad quod homo naturalem habet appetitum inchoatum.

R. Dist. Conf. Si illud sit supernaturale duntaxat quoad modum, C. Quoad substantiam & entitatem, N. At reunio animæ cum corpore est naturalis quoad substantiam, licet non sit naturalis quoad modum, quo fit ; hinc est animæ debita quoad substantiam, at non quoad modum.

II. PROPOSITIO.

*Non datur potentia obedientialis in quolibet
ad quodlibet.*

PROB. Dari potentiam obedientialem in quolibet ad quodlibet, est quamlibet promiscuè creaturam elevari posse ad quoslibet promiscuè effectus producendos. Atqui implicat quamlibet promiscuè creaturam elevari ad quoslibet promiscuè effectus producendos; nam implicat creaturam elevari ad eos effectus producendos, ad quos nullam habeat proportionem potentiamvè saltem inchoatam: atqui plures sunt creaturæ, quæ nullam prorsus habent proportionem potentiamvè etiam inchoatam ad effectus quoslibet promiscuè producendos: Sic punctum zenonicum nullam habet proportionem cum magnitudine mensurandâ, lapis cum visione eliciendâ: Ergo implicat quamlibet promiscuè creaturam elevari ad quoslibet promiscuè effectus producendos, proindeque non datur potentia obedientialis in quolibet ad quodlibet.

O B J E C T I O.

Potentia obedientialis est essentialis subjectio creaturæ ad Deum in ordine ad effectus supernaturales: atqui quælibet creatura habet hujusmodi potentiam in ordine ad quoslibet effectus.

Prob. Min. Quælibet creatura habet potentiam in ordine ad effectus, qui continentur intra limites creaturæ: atqui effectus quilibet (in quæstione) continentur intra limites creaturæ.

R. Dist. Maj. Qui continentur intra limites creaturæ cujuslibet indiscriminatim, C. Creaturæ certæ & determinatæ, N. Porro effectus, in quæstione, continentur intra limites creaturæ non cujuslibet, sed certæ & determinatæ, v. g. visio Dei intuitiva continetur intra limites intellectûs humani lumine gloriæ confortati; at non continetur intra limites oculi corporei, nullam habentis cum Deo videndo proportionem.

Inst. Effectus finiti continentur intra limites facultatis finitæ : atqui effectus, in quæstione, sunt finiti. Ergo continentur intra limites cujuslibet indiscriminatim creaturæ.

R. Dist. Maj. Effectus finiti continentur intra limites facultatis finitæ proportionem habentis cum talibus effectibus, *C.* Nullam habentis proportionem, *N.* At quælibet creatura non habet sufficientem proportionem cum quibuslibet effectibus; v. g. punctum Mathematicum cum quantitatæ mensurandâ.

Inst. 2. Ut effectus contineatur intra limites facultatis productivæ, sufficit proportio generica; atqui quælibet creatura habet proportionem genericam cum quolibet effectu finito.

R. Dist. Maj. Sufficit proportio generica proxima, & sufficiens, *C.* Remota & insufficiens, *N.* At proportio generica, quæ est inter creaturam quamlibet, & effectum quemlibet, est valdè remota & insufficiens, v. g. proportio entis, quæ est inter punctum Mathematicum, & quantitatem mensurandam.

Inst. 3. Inter causam & effectum producendum, sufficit proportio productivi & producibilis: atqui quælibet creatura est productiva, quilibet effectus sunt producibiles; ergo sufficiens est proportio generica inter quamlibet creaturam & quemlibet effectum.

Prob. Maj. Tam ad producendum quemlibet effectum sufficit proportio productivi & producibilis, quam ad videndum intuitivè Deum sufficiat proportio intellectivi, & intelligibilis.

R. Nego par. Ratio disp. quia potentia quælibet intellectiva est universalis in cognoscendo; at quælibet causa non est universalis in producendo; sic potentia productiva muscarum est limitata ad muscas, nec potest se se extendere ad productionem angelorum.

Inst. 4. Ideò sufficit proportio intellectivi ad intelligibile, quia in intellectivo est potentia saltem inchoata, quæ potest compleri, & reddi sufficiens ab agente superiori uberius concurrente: atqui pariter in qualibet creatura productiva, est inchoata potentia, quæ possit reddi sufficiens & compleri ad quemlibet effectum.

Prob.

Prob Min. Ut potentia productiva de se reddatur sufficienti ad quemlibet effectum, satis est, si Deus suo uberiori concursu possit supplere defectum potentiae ad quemlibet effectum: atqui Deus potest absolute supplere huiusmodi defectum.

R. Dist. Min. Atqui Deus potest absolute supplere huiusmodi defectum, ita ut supplendo, censeatur solus agere, atque effectum producere, C. Ita ut creatura producat effectum una cum Deo, N. Etsi enim Deus possit solus producere frigus, v. g. non potest tamen praestare, ut ignis producat frigus, siquidem nullam habet cum tali effectu proportionem.

Inst. 5. Deus non est minus potens inter agendum cum creaturis, quam si ageret solitarie. Ergo si possit sine creatura supplere defectum causae productivae, poterit & supplere inter agendum simul cum creatura.

R. Dist. Conf. Poterit, nisi repugnet ex parte creaturae, C. Si repugnet ex parte creaturae, N. At repugnat creaturam erumpere in actum, quem non contineat, vel ad cuius oppositum sit à naturâ suâ determinata, v. g. ignis ad productionem frigoris, cum sit ex natura sua determinatus ad calorem.

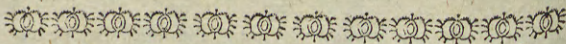
Inst. 6. Non magis repugnat ex parte creaturae, quamlibet creaturam erumpere in quemlibet effectum, quam ignem inferiorum materiale torquere daemones spirituales: atqui hoc non repugnat, sicut nec repugnat aquam baptismalem producere gratiam sanctificantem.

R. Dist. Min. Atqui non repugnat ignem inferorum torquere daemones, moraliter, C. Torquere physice, N. At ignis inferorum torquet daemones non physice, quasi physice agat in ipsos per influxum realem, sed moraliter, quatenus ad praesentiam ignis excitantur in voluntate daemonum dolores acerbissimi. Idem dicendum de aqua baptismali respectu gratiae sanctificantis.

Inst. 7. Nisi ignis inferorum torqueret physice; non torqueret veris & miris modis; atqui torquet veris & miris modis; ex S. August.

R. Dist. Maj. Non torqueret veris & miris modis physice per influxum realem, C. Veris & miris modis moralibus, sed tamen efficacissimis, N. At ignis inferorum
tor-

torquet veris & miris modis, eo sensu quod dæmones experiantur acerbissimum doloris sensum ad præsentiam ignis infernalis, non quidem physicè, sed moraliter agentis.

QUÆSTIO TERTIA.

De primo cognitionis Principio.

I. PROPOSITIO.

Primum cognitionis Principium est ista propositio:

(Quidquid evidenter percipitur, illud est certissimum.)

PROB. Illud est primum cognitionis Principium, vi cuius certi sumus de cæteris quibuscumque principiis & propositionibus: atqui de cæteris quibuscumque principiis naturalibus certi sumus vi illius propositionis, (*quidquid evidenter percipitur, illud est certissimum.*) Nam in tantum certi sumus de veritate naturali alicujus propositionis, in quantum evidenter percipimus rem esse talem, qualis per propositionem exprimitur; idque constat inductione, sic non aliter certi sumus, *his duo esse quatuor triangulum tribus constare angulis; circulum habere partium suarum æquidistantiam à centro; totum esse majus sua parte; impossibile esse idem simul esse & non esse*, quam quia hæc & similia evidenter percipimus; quidquid autem evidenter percipitur, illud est certissimum. Ergo prædicta propositio est primum cognitionis principium.

O B J E C T I O.

PRIMUM cognitionis principium debet esse causa cæterorum. Atqui hæc propositio (*quidquid evidenter, &c.*) non est causa veritatis cæterorum principiorum, v. g. istius, *declinandum est à malo.*

R. Dist.

R. Dist. Maj. Debet esse causa cognoscendi cœterorum, C. Causa essendi, N. Porro hæc propositio *quidquid, &c.* est unica causa cognoscendi cœterorum principiorum : quia in tantum certi sumus de cœteris, in quantum sunt evidētia.

Inst. Si ista propositio (*quidquid, &c.*) esset causa cognoscendi cœterorum principiorum, de nullius propositionis veritate certi esse possemus, nisi prius cognita propositione illa : atqui multa possunt nobis esse certa, quin prius innotuerit hæc propositio, (*quidquid, &c.*) ut fit apud Rusticos.

R. Dist. Maj. Nisi prius cognitâ hâc propositione, cognitâ, vel formaliter, & secundum terminos, quibus concipitur, vel æquivalenter, & secundum sensum, C. Nisi cognitâ formaliter, N. At nemo vel rusticus potest esse certus de minimâ veritate naturali, nisi vi istius principii, saltem æquivalenter præcogniti, scilicet, quia veritas est evidens, & convincens.

Inst. 2. Non sumus certi de veritate cœterarum propositionum vi illius propositionis, quæ mutuatur certitudinem suam ab aliâ propositione priori : atqui hæc propositio (*quidquid, &c.*) suam mutuatur certitudinem ab ista alia propositione, *Deus est verax & bonus.*

Prob. Min. In tantum certus sum de ista propositione (*quidquid, &c.*) in quantum certus sum errare me non posse in rebus evidentibus : atqui non possum esse certus non errare me in rebus evidentibus, nisi prius certus fuerim, Deum esse veracem & bonum.

R. Nego Min. Imò non sum certus Deum esse veracem & bonum, nisi quia id evidenter percipio ; (*quidquid autem evidenter percipitur, illud est certissimum.*)

Inst. 3. Non possum esse certus non errare me in rebus evidentibus ; nisi prius certus fuerim, non falli me in perceptione rerum evidentium ab aliquo præpotente, sed maligno genio : atqui non possum esse certus non falli me sic, nisi prius certus fuerim, Deum esse veracem & bonum.

Prob. Min. Non possum esse certus non falli me in perceptione rerum evidentium ab eo genio, qui potest infinitis, quos penetrare & prævidere non possum, modis decipere me : atqui præpotens ille sed malignus genius posset infinitis, quos pene-

penetrare non possum, modis decipere me, nisi certus sim Deum esse veracem & bonum.

R. Dist. Min. Atqui præpotens ille & malignus genius posset infinitis decipere me modis in rebus obscuris, C. In rebus perspicuis, N. Namque error non aliundè nasci potest quàm ab obscuritate.

Inst. 4. Ens, à quo pendet essentialiter evidentia perceptionum nostrarum, posset decipere nos in rebus evidentibus, nisi verax supponeretur & bonum: atqui ab illo præpotente, & superiori genio pendet essentialiter evidentia perceptionum nostrarum.

R. Dist. Maj. Ens, à quo pendet evidentia perceptionum nostrarum, ut sit conjuncta cum veritate, C. Ut existat præcisè, N. Porro pendet quidem à Deo evidentia, ut existat aliqua; at ab eo non pendet, ut sit necessariò conjuncta cum veritate.

Inst. 5. Evidentia perceptionum nostrarum pendet ab aliquo ente supremo, ut existat. Ergo non possum esse certus de existentia evidentiae, nisi prius certus fuerim de existentia Dei.

R. Dist. Ant. Evidentia pendet à Deo, ut existat aliqua, pendet quoad se, C. Quoad nos, N. Nam prius certus sum de evidentia perceptionis meae, quam assurgam inde ad notitiam existentiae Dei: sicut prius innotescunt nobis creaturae, ex quibus devenimus ad notitiam Dei.

Inst. 6. Qui non est certus de principio, non potest esse certus de principiato: atqui qui non est certus de existentia Dei, non est certus de principio ipsius evidentiae; ergo nec de ipsa evidentia.

R. Dist. Maj. Qui non est certus de principio cognoscendi, C. de principio essendi, N. Porro Deus est principium essendi, at non cognoscendi, quia incipimus à cognitione creaturarum, & inde procedimus ad notitiam Dei.

II. PROPOSITIO.

Primum cognitionis principium est ista propositio.

(*Impossibile est idem simul esse & non esse.*)

PROB. Ea propositio primum est cognitionis principium, quæ est universalissima, indemonstrabilis, & demonstrativa cæterarum. Atqui ista propositio, (*impossibile est idem simul esse & non esse,*) est hujusmodi: est quidem universalissima, siquidem connotat terminis universalissimis, nimirum ente & non ente: est indemonstrabilis, siquidem nulla est alia propositio, per quam demonstrari possit veritas hujus propositionis (si fortè negetur:) tandem est demonstrativa cæterarum, quia per eam propositionem possent facile revinciri falsitatis, qui cæteras temerè negassent propositiones, quia manifestæ contradictionis arguerentur, & fateri cogerentur, idem simul esse & non esse; (*impossibile autem est idem simul esse & non esse.*) Ergo prædicta propositio est primum cognitionis principium.

O B J E C T I O.

PRIMUM cognitionis principium debet esse demonstrativum cæterarum propositionum. Atqui hæc propositio, (*impossibile est, &c.*) non est demonstrativa cæterarum.

Prob. Min. Propositio negans non infert affirmantem, alioqui conclusio non sequeretur deteriorem partem: atqui hæc propositio (*impossibile est idem, &c.*) negans est, & propositiones benè multæ sint affirmantes.

R. Dist. Maj. Propositio negans non infert affirmantem, non infert directè, C. Indirectè & deducendo ad incommodum, N. Porro hæc propositio (*impossibile est, &c.*) probat indirectè affirmantes, v. g. hanc (*totum est majus sua parte.*) hoc pacto:

Impossibile est idem simul esse & non esse.

Atqui, si totum non esset majus sua parte, idem simul esset & non esset totum.

Ergo impossibile est totum non esse majus sua parte,

R. 2. Negando Min. Quia dici potest hanc propositionem, (*impossibile est, &c.*) esse affirmantem, & sic verti debere, (*idem simul esse & non esse, est impossibile.*)

Inst. Propositio cœterarum demonstrativa debet esse universalissima. Atqui hæc propositio (*impossibile est, &c.*) non est universalissima.

Prob. Min. Ea propositio non est universalissima, quæ non negat quodlibet medium inter ens & non ens: atqui hæc propositio, (*impossible, &c.*) non negat quodlibet medium inter ens & non ens, quia negat solum medium per participationem; at non per exclusionem.

R. Nego Min. Quia medium per participationem inter ens & non ens, & medium per exclusionem sunt unum & idem in contradictoriis: siquidem ens simul & non ens, est neque ens, neque non ens: non est quidem ens, quia est non ens; non est verò non ens, quia est ens.

Inst. 2. Medium per exclusionem & medium per participationem non sunt unum & idem. Ergo propositio, quæ negat medium per participationem, non ideo negat medium per exclusionem.

Prob. Ant. Medium per participationem, & per exclusionem non sunt quid idem; si ex eo quod Petrus neque sit in templo, neque non sit in templo, non possit inferri eum simul esse & non esse in templo: atqui non potest inferri sic.

R. Nego Min. Nam erit in templo, quia dici non potest eum non esse in templo; Secundò, non erit in templo, ut supponitur. Ergo erit simul & non erit in templo.

Inst. 3. Ex eo quod aliquid neque sit album, neque nigrum, neque sit videns, neque cœcum, non potest inferri, illud simul esse album & nigrum, videns & cœcum: ergò à pari ex eo quod Petrus neque sit in templo, neque non sit, non licet inferre eum esse simul & non esse.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia album & nigrum sunt duo contraria: at inter contraria datur medium omni sensu: esse verò & non esse in templo, sunt duo contradictoria latissimè patentia.

Inst.

Inst. 4. Atqui pariter negatio non entis, non infert ens,
sicut negatio nigri non infert album.

Prob. Subst. Non magis negatio non entis infert ens,
quam negatio tenebrarum inferat lucem.

R. Nego par. Ratio disp. quia lux & tenebræ sunt duo
privativa, ideoque minus latè patent, quàm ens & non ens
simpliciter, quæ sunt duo contradictoria.

QUÆSTIO QUARTA.

Sit - ne possibilis creatura creatrix.

I. PROPOSITIO.

Possibilis est creatura creatrix.

PROB. Possibilis est ea creatura, quæ nihil arguit infi-
nitum & independens soli Deo proprium. Atqui creatura
creatrix nihil argueret infinitum & independens soli Deo pro-
prium. Nam creatura creatrix argueret solummodo virtu-
tem producendi aliquid è nihilo subiecti; atqui virtus produ-
cendi aliquid è nihilo subiecti non est infinita, vel indepen-
dens, soli Deo propria; non magis enim opus est virtute infi-
nitâ ad producendum aliquid è nihilo subiecti in creatione,
quàm ad producendum aliquid è nihilo sui in educatione: at-
qui non requiritur virtus infinita ad producendum aliquid è
nihilo sui in negotio educationis, ut omnes agnoscunt; ergo
nec requiritur virtus infinita ad producendum aliquid è nihilo
subiecti in negotio creationis; neque enim longis distat ab
invicem subiectum & nihilum subiecti, quam esse sui, & nihi-
lum sui. Igitur possibilis est creatura creatrix.

O B J E C T I O.

[M]plicat creaturam fieri causam universalissimam. Atqui crea-
tura creatrix foret causa universalissima.

Prob. Min. Effectus universalissimus non venit nisi à
CAUS. III. Q. cau-

causâ universalissimâ : atqui effectus creationis est universalissimus, cum sit ipsum ens creabile : Ergo creatura creatrix foret causa universalissima.

R. Dist. Min. Atqui effectus creationis est universalissimus, si sit effectus creationis universalissimæ & independentis, C. si sit effectus creationis particularis & dependentis, N. Porro non contendimus posse creaturam creare entia quælibet creabilia universaliter & independentem, sed aliqua tantum, pro ratione virtutis, quæ creaturæ potest à Deo communicari.

Inst. Atqui effectus creationis nullus esse potest nisi à causa universalissima & independenti. Ergo nulla solutio.

Prob. Subf. Effectus, qui supponit in causa sua virtutem simpliciter infinitam, non potest esse nisi à causa universalissima & independenti ; atqui effectus creationis, præcisè ut creatio est, supponit in causa virtutem simpliciter infinitam.

Prob. Min. Ea virtus est simpliciter infinita, quæ superat distantiam terminorum simpliciter infinitam : atqui effectus creationis supponit in causa sua virtutem, quæ superet distantiam simpliciter infinitam.

Prob. Min. Virtus creandi superat distantiam, quæ est inter ens & nihil purum : atqui distantia hæc est simpliciter infinita, inter terminos infinite distantes, & omnimodè disproportionatos. Ergo virtus creandi superat distantiam simpliciter infinitam.

R. Dist. Maj. Hanc virtus creandi superat distantiam ; quæ est inter ens & nihil, finita, C. Inter ens & nihil infinita, N.

R. Dist. Min. Atqui distantia nihil ad ens est infinita, si fiat ens infinitum & nihil infinitum, C. Si sit ens finitum, & nihil finitum, N. Porro ens creaturæ est finitum, pariter & ejus nihilum est finitum ; sicque non videntur infinite distare, præfertim cum ambo conveniant in eo, quod de nihilo participant ; sic v. g. homo est ens finitum, quia in homine est negatio infinitorum entium, seu perfectionum, quibus caret.

Inst. 2. Atqui ens creaturæ, & ejus nihilum, tametsi finita, infinite distant. Ergo nulla solutio.

Prob. Subf. Ea infinite distant, inter quæ nulla datur simi-

similitudo vel propinquitas : atqui inter ens creaturæ ejusque nihilum nulla datur similitudo vel propinquitas, cum se totis discrepent. Ergo infinite distant.

R. Dist. Maj. Ea infinite distant, inter quæ nulla datur similitudo neque positiva, neque negativa, C. Similitudo positiva tantum, N. Porro inter ens creaturæ, ejusque nihilum, nulla quidem datur similitudo positiva, qualis esse solet inter entia duo realia & positiva. At datur aliqua similitudo saltem negativa inter ens creaturæ ejusque nihilum, quatenus non est inter ea disproportion tanta, quanta cogitari potest, v. g. quanta inter ens Dei, ejusque nihilum.

Inst. 3. Ea distantia est omnino infinita, quæ tanta est, ut major cogitari non possit: atqui major cogitari non potest distantia, quam quæ est inter ens creaturæ ejusque nihilum.

Prob Min. Major cogitari nequit distantia, quam quæ est inter terminos, qui in nullo prorsus conveniunt: atqui ens creaturæ, ejusque nihilum in nullo prorsus conveniunt, neque ratione sui, neque ratione subjecti, siquidem creatio sit ex nihilo tum sui, tum subjecti.

R. Dist. Maj. Major cogitari nequit distantia, quam quæ est inter terminos, qui in nullo prorsus conveniunt, & sunt infiniti, C. Et sunt finiti, N. Porro termini creationis sunt ambo finiti, puta ens creaturæ ejusque nihilum.

Inst. 4. Licet termini creationis universalissimæ sint finiti, puta creaturæ, earumque nihilum, attamen infinita requiritur virtus ad creandam universaliter quamlibet creaturam. Ergo etiam quamvis termini creationis particularis sunt finiti, tamen infinita videtur requiri virtus ad creandam aliquam in particulari creaturam.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia creare universaliter quamlibet creaturam arguit independentiam, & rationem primæ causæ supra sortem omnis creaturæ, proindeque arguit infinitam virtutem: non item creare particulariter aliquam determinatè creaturam, quia potest competere uni certæ creaturæ respectu alterius creaturæ, v. g. Angelo, respectu muscæ.

II. PROPOSITIO.

Impossibilis est creatura creatrix.

PROB. Virtus simpliciter infinita nulli potest creaturæ communicari : atqui virtus creandi est simpliciter infinita ; nam ea virtus est simpliciter infinita , quæ superat distantiam terminorum simpliciter infinitam : atqui virtus creandi superat distantiam terminorum simpliciter infinitam ; superat enim distantiam , quæ est nihili creaturæ ad ens creaturæ : atqui talis distantia est simpliciter infinita , cum sit inter terminos contradictoriè oppositos , quibus nihil omnino commune est ; ergo virtus creandi est simpliciter infinita , proindequæ impossibilis est creatura creatrix.

O B J E C T I O.

POSSIBILIS est creatura , quæ cum sit productiva de se , producat id , quod de se producibile est ; atqui creatura est de se productiva , & effectus creationis est de se producibilis ; ergo possibilis est creatura creatrix.

R. Dist. Maj. Possibilis est creatura , quæ producat id , quod de se producibile est , dependenter à subjecto educationis , C. Quæ producat independenter ab omni subjecto , N. Porro effectus creationis est producibilis independenter ab omni subjecto , sicque superat vires creaturæ , quæ nihil quidquam producere potest , nisi ex subjecto præjacente.

Inst. Atqui possibilis est creatura , quæ producat effectum independenter à subjecto præjacente ; ergo nulla solutio.

Prob. Subf. Possibilis est creatura , quæ producat effectum , ad cuius productionem non requiritur infinita virtus : atqui ad producendum effectum independenter à subjecto præjacente , non requiritur infinita virtus .

Prob. Min. Ad producendum effectum finitum non requiritur infinita virtus : atqui producere effectum independenter à subjecto præjacente , est producere effectum infinitum ; ergo ad producendum effectum dependenter à subjecto , non requiritur infinita virtus.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Ad producendum effectum finitum finito modo, non requiritur infinita virtus, C. Ad producendum effectum finitum, infinito modo, non requiritur infinita virtus, N. Porro producere effectum independentem à subjecto, in negotio creationis, est producere infinito modo, nimirum superando distantiam terminorum simpliciter infinitam, virtus autem productiva non tam æstimatur ab effectu producto, quam à modo effectus producendi.

Inst. 2. Producere effectum finitum supplendo influxum finitum causæ finitæ absentis, non est producere infinito modo: atqui producere independentem à subjecto, est supplere influxum finitum causæ materialis absentis; ergo producere effectum independentem à subjecto, non est producere infinito modo.

R. Dist. Maj. Producere effectum finitum supplendo influxum finitum in genere causæ materialis, non est producere infinito modo, C. Supplendo influxum finitum in genere causæ efficientis uberius influentis, N. Porro in negotio creationis suppletur influxus causæ materialis absentis, sed suppletur in genere causæ efficientis; ad id autem opus est infinita virtute, ut superetur distantia terminorum simpliciter infinita.

Inst. 3. Idcirco opus esset virtute infinita ad supplendum influxum causæ materialis in negotio creationis, quia ibi esset infinita terminorum superanda distantia inter nihilum creaturæ & creaturam: atqui non est infinita distantia inter nihilum creaturæ & creaturam.

Prob. Min. Inter finitos terminos, non est infinita distantia: atqui nihilum creaturæ & creatura sunt termini ambo finiti, talis enim est privatio, qualis est forma, cujus est privatio; ergo non est infinita distantia inter nihilum creaturæ & creaturam.

R. Dist. Maj. Inter finitos terminos non est infinita distantia, si sint finiti ratione distantiae, C. Si sint finiti ratione sui tantum, N. Porro nihilum creaturæ & creatura sunt quidem duo termini finiti ratione sui, at infiniti sunt ratione distantiae, idque mirum videri non debet; nam si duo Angeli, vel duo homines infinite distarent ab invicem, jam forent finiti ratione sui, & tamen infiniti ratione distantiae seu intervalli.

Inst. 4. Infinita non est ea distantia, quâ potest assignari major: atqui potest assignari distantia major, quam quæ est inter nihilum creaturæ, & creaturam.

Prob. Min. Deus magis distat à nihilo sui, quam creatura à nihilo creaturæ; ergo potest assignari distantia major, quam quæ est inter nihilum creaturæ & creaturam.

R. Nego Ant. Quia sicut Deus & nihilum Dei in nullo conveniunt, ita creatura & nihilum creaturæ in nullo conveniunt: proindeque pariter distant.

Inst. 5. Quod non potest redigi in nihilum, magis distat à nihilo, quam quod potest annihilari: atqui Deus redigi non potest in nihilum, creatura potest; ergo Deus magis distat à nihilo sui, quam creatura à nihilo creaturæ.

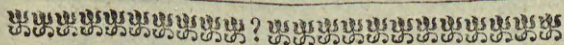
R. Dist. Maj. Quod non potest redigi in nihilum, magis distat à nihilo, si major distantia à nihilo sit, ratio cur non possit redigi in nihilum, C. Secus, N. Porro si Deus redigi non potest in nihilum; id non habet à majore sui distantia à nihilo, sed à suâ independentiâ; cum è contra si creatura possit annihilari, id habet à suâ dependentiâ, non vero à minore sui distantia à nihilo.

Inst. 6. In tantum aliquid distat à nihilo, in quantum excludit negationem entis: atqui Deus magis excludit à se negationem entis quam creatura, quia cum Deus magis participet de perfectione, magis etiam participat de ente; ergo Deus magis distat à nihilo, quam creatura.

R. Dist. Min. Atqui Deus magis excludit à se negationem entis, in genere perfectionum, quæ non participantur à creatura, C. In genere perfectionum, quas creatura participat, N. Sic, v. g. quia Deus est omnipotens, magis excludit à se negationem entis in genere omnipotentia, quam non participat creatura; sed Deus in ratione existentis, & realis, non magis distat à nihilo existentia suæ, quam creatura existens distet à nihilo suæ existentia.

QUÆSTIO QUINTA.

De concursu Dei cum creaturis.

PROPOSITIO.

Deus immediatè concurrat cum creaturis ad singulas earum operationes.

PROB. Ille concurrat immediatè cum creaturis ad singulas earum operationes, à quo creaturæ dependent dependentiâ omnium maximâ & essentiali, quæ non possit salvari sine concursu immediato: atqui creaturæ dependent à Deo dependentiâ omnium maximâ, quæ non potest salvari sine concursu Dei immediato ad singulas operationes: nam salvari non potest essentialis & omnium maxima creaturarum à Deo dependentia, nisi creaturæ intelligantur immediatè dependere à Deo in fieri, conservari, & operari: atqui intelligi non possunt dependere à Deo immediatè in operari, sine necessitate concursus Dei immediati ad singulas operationes: ergo Deus immediatè concurrat cum creaturis ad singulas earum operationes.

O B J E C T I O.

Concursus Dei immediatus est inutilis, si creaturæ possint agere independentè à tali concursu: atqui creaturæ possunt agere independentè à concursu immediato.

Prob. Min. Quæ independentè à concursu immediato Dei habent completam agendi potentiam, possunt agere independentè à concursu Dei immediato: atqui creaturæ sunt huiusmodi.

R. Dist. Maj. Quæ habent completam agendi potentiam non subordinatam causæ superiori, C. Subordinatam agendi superiori, N. Porro quæ inest creaturis agendi potentia, ea est dependens, & essentialiter subordinata causæ superiori coagenti.

Init. Ea completam de se habent agendi potentiam sine subordinatione, quæ continent effectus suos vel eminenter

vel formaliter instar causarum principalium : atqui creaturæ sunt hujusmodi.

R. Dist. Maj. Instar causarum principalium simpliciter, & independentium, C. Instar causarum secundum quid principalium & dependentium ab agente superiori, N.

Inst. 2. Atqui creaturæ sunt independentes à concursu Dei immediato.

Prob. Subst. Sine concursu Dei immediato salvatur essentialis subordinatio creaturarum Deo per solum concursum mediatum : ergo, &c.

Prob. Ant. Tunc abundè salvatur essentialis subordinatio creaturarum Deo ; quando creaturæ dicuntur à Deo pendere in fieri, esse, conservari & operari : atqui per solum concursum mediatum creaturæ adhuc dependerent in fieri, esse, conservari & operari.

R. Dist. Min. Atqui per solum concursum mediatum, creaturæ adhuc dependerent à Deo, in fieri, conservari & operari, dependerent remotè, C. Proximè, & sufficienter, N. Nam plus est dependere inter operandum à Deo immediatè concurrente per simultaneum influxum, quàm pendere mediatè duntaxat per concessam prius facultatem operandi.

Inst. 3. Atqui essentialis dependentia creaturarum à Deo per concursum mediatum est sufficiens & proxima.

Prob. Subst. Vel redundat dependentia creaturarum à Deo immediatè concurrente vel agnoscenda est dependentia à Deo physicè præmovente : atqui hoc posterius implicat, ergo & prius,

R. Nego Maj. Ratio disp. quia dependentia à Deo præmovente esset violenta, utpote eripiens creaturis debitum in actiones suas dominium, non item concursus.

Inst. 4. Vel redundat dependentia à concursu immediato, vel agnoscenda est præmotio physica, si parem utraque voluntati necessitatem inferat : atqui concursus immediatus & præmotio physica parem inferunt agendi necessitatem.

Prob. Min. Ideò præmotio physica dicitur voluntati necessitatem inferre, quia eâ semel positâ, voluntas non potest non agere : sed pariterposito concursu immediato Dei voluntas non potest non agere.

R. Dist.

R. Dist. Min. Sed pariter posito concursu immediato Dei, voluntas non potest non agere, posito tanquam hypothese consequenti, C. Antecedenti, N. At è contra præmotio physica inferret voluntati necessitatem antecedentem, quia efficaciter applicaret creaturas, sic ut non valerent resistere.

Inst. 5. Quod necessario prærequiritur ad agendum, se habet tanquam hypothese necessaria & antecedens: atqui concursus Dei immediatus necessario prærequiritur ad agendum.

R. Dist. Maj. Quod necessario requiritur ad agendum, si non sit in nostrâ potestate illud accersere, vel non accersere, C. Si sit in nostrâ potestate illud accersere, N. At est in potestate libertatis accersere, concursus, vi suæ determinationis.

Inst. 6. Quod est prius actione creaturæ, non est in creaturæ potestate illud accersere: atqui concursus Dei immediatus prior est omni actione, & determinatione creaturarum.

R. Dist. Maj. Quod est prius prioritate temporis, vel causalitatis, C. Prioritate universalitatis, & essendi consecutionis, N. At Dei concursus immediatus non est prior actione creaturæ prioritate temporis, vel causalitatis, quasi sit causa illius: at est prior universalitate, quia requiritur ad omnes universim creaturarum actiones.

O B J E C T I O II.

EX actionibus creaturarum quædam sunt bonæ, quædam malæ moraliter: atqui implicat Deum concurrere ad malas actiones; ergo implicat Deum concurrere ad omnes.

Prob. Min. Si Deus concurreret ad actiones malas, esset author peccati: falsum consequens.

R. Dist. Maj. Si Deus concurreret ad actiones malas formaliter sumptas, ex parte malitiæ, C. Materialiter sumptas ex parte actûs humani, N. Porro Deus non concurret ad formale peccati, seu ad malitiam moralem, sed & actum humanum, seu materiale peccati.

Inst. Si Deus concurrat ad actiones malas, concurrat ad id omne, ad quod ipsa concurrat creatura: atqui creatura concurrat non modo ad materiale, sed etiam ad formale peccati, ergo Deus concurreret ad peccatum formaliter sumptum.

R. Dist. Maj. Deus concurreret ad id omne, ad quod ipsa concurrat creatura efficiendo, C. Deficiendo, N. Porro creatura concurrat ad malitiam peccati, non ut causa efficiens, sed ut deficiens, quia militia nihil aliud est quam defectus.

Inst. 2. Nisi Deus concurreret ad formale peccati, esset in actionibus creaturæ gradus aliquis à Deo independens.

R. Dist. Esset in actionibus creaturæ gradus aliquis independens, gradus privativus seu defectus ipse, C. Gradus positivus & realis, N. At concurrere ad defectum sonat imperfectionem, & solius esse potest causæ deficientis; Deus autem deficere non potest.

Inst. 3. Atqui si Deus concurreret ad actiones malas, concurreret ad defectum actionis.

Prob. Subs. Qui concurrat ad id, quod est necessario conjunctum cum defectu, concurrat necesse est ad defectum ipsum: atqui Deus concurreret ad materiale peccati, necessario conjunctum cum defectu; ergo concurreret ad defectum ipsum.

R. Dist. Min. Atqui materiale peccati est necessario conjunctum cum defectu, conjunctum ex parte causæ secundæ deficientis, C. Conjunctum ex parte causæ primæ indefectibilis, N. Nam defectus actionis unicè repetitur à libertate deficiente.

Inst. 4. Ille concurrat ad actionem ut formaliter defectuosam, qui concurrat ad actionem prout esse formaliter difformis rectæ rationi: atqui Deus concurrens ad actiones malas, concurreret ad actionem prout formaliter difformem rectæ rationi.

R. Dist. Min. Atqui Deus concurreret ad actionem prout est difformis ex parte creaturæ deficientis, C. Prout est difformis ex parte sui, N. Nam tota difformitas actionis petitur à causa particulari determinante & defectibili.

Inst. 5. Deus & creatura concurrat unicâ & indivisibili actione; ergo si actio illa esset difformis ex parte creaturæ, esset quoque ex parte Dei.

R. Dist.

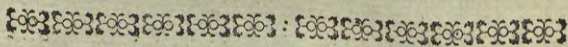
R. Dist. Ant. Concurrerent unicâ & indivisibili actione realiter & entitative, C. Formaliter & consideratione, N. Nam alia est formalitas actionis, ut se tenet ex parte Dei concurrentis, alia ut se tenet ex parte creaturæ deficientis; creatura deficit in actione, quia non agit ex debito.

Inst. 6. Licet homo in actione sua non intendat difformitatem actionis, nihilominus deficit intendendo materiale peccati; ergo quamvis Deus concurrens non intendat difformitatem actionis, si tamen ponat materiale actionis, deficere censetur.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia homo est causa particularis, & determinans; Deus autem agit ut causa universalis, & determinata.

Inst. 7. Ergo saltem Deus deficit ut causa generalis & determinata.

R. Nego Conf. Sicut sol non censetur deficere in productione fructus amari.

QUÆSTIO SEXTA.

De Præmotione Physica.

PROPOSITIO.

Non datur Physica præmotio ad sensum Thomistarum.

PROB. Ea non admittenda præmotio, quæ inutilis est, noxia libertati, injuriosa Deo: atqui præmotio physica est huiusmodi. Et primò quidem est inutilis; nam ea præmotio est inutilis creaturis inter operandum, sine quâ possunt creaturæ hic & nunc ad agendum determinari: atqui sine præmotione physica possunt creaturæ hic & nunc determinari ad agendum; nam creaturæ vel sunt liberæ vel necessariae; si liberæ sunt, suâ possunt libertate determinare se; si sunt necessariae, suâ satis naturali necessitate determinantur; ergo physica præmotio est inutilis.

Deinde verò est noxia libertati. Nam determinatio antecedens

cedens & physica, est noxia libertati, cujus essentia est indifferentia antecedens: atqui physica præmotio est determinatio creaturarum à Deo antecedens & physica, & quidem talis, ut eâ semel positâ, repugnet non sequi effectum; ergo physica præmotio est noxia libertati.

Denique est injuriosa Deo. Nam ea præmotio est injuriosa Deo, quâ semel positâ Deus foret auctor peccati: atqui positâ præmotione physicâ foret Deus auctor peccati; nam auctor est peccati, qui primus instigat & physicè applicat ad peccandum creaturas de peccato ne quidem cogitantes; atqui per physicam præmotionem Deus instigaret & applicaret physicè ad peccandum creaturas nè de peccato quidem cogitantes, ergo est Deo valdè injuriosa ista præmotio.

O B J E C T I O I.

Primum movens physicè præmovet secundum: atqui Deus est primum movens, creatura est secundum.

R. Dist. Maj. Primum movens prioritate causalitatis atque influxûs, C. Prioritate dignitatis atque universalitatis, N. At Deus est primum movens dignitate, quia summè independens in suis operationibus, & universalitate, quia generatim concurrit ad omnes creaturarum operationes.

Inst. 1. Prima causa est primum movens prioritate causalitatis: atqui Deus est prima causa simpliciter.

R. Dist. Min. Atqui Deus est prima causa existendi, C. Operandi, N. Quia præmovet quidem physicè creaturas ad existendum, at non ad operandum.

Inst. 2. Prima causa operans, est prima causa operandi: atqui Deus est prima simpliciter causa operans.

R. Dist. Min. Atqui Deus est prima simpliciter causa operans in suis operationibus, C. In operationibus creaturarum, N. Quia non eas ad operandum physicè determinat, sed ad concurrendum determinatur ab ipsis.

Inst. 3. Qui operatur in nobis velle & perficere, est prima causa operans in operationibus creaturarum: atqui Deus operatur in nobis velle & perficere.

R. Dist.

R. Dist. Min. Atqui Deus operatur in nobis velle & perficere, operatur moraliter, per gratias suaviter excitantes, C. Operatur physice, præmovendo, N.

Inst. 4. Qui attingit à fine ad finem fortiter, operatur velle & perficere, physice præmovendo; atqui *Deus attingit à fine ad finem fortiter.*

R. Dist. Min. Atqui Deus attingit à fine ad finem fortiter, morali sed efficaci suasionem, C. Physicâ præmotionem, N. Hinc additur, *Et disponit omnia suaviter*; non suaviter autem, si physice, quia tolleretur libertatem.

Inst. 5. Ille attingit à fine ad finem physicâ præmotionem, cui creaturæ omnes essentialiter subordinantur in operationibus suis: atqui Deo subordinantur in operationibus suis: atqui Deo subordinantur essentialiter creaturæ omnes.

R. Dist. Maj. Cui creaturæ omnes differentialiter subordinantur tanquam physice prædeterminanti, præmoventi, C. Tanquam concurrenti, N. Nam subordinatio creaturarum Deo satis intelligitur per concursum, quatenus nihil quidquam operari possunt creaturæ, nisi Deo concurrente.

Inst. 6. Quæ subordinantur essentialiter Deo sicut instrumentum causæ principali, subordinantur Deo tanquam physice præmoventi: atqui creaturæ omnes subordinantur Deo sicut instrumentum causæ principali.

R. Dist. Maj. Quæ subordinantur Deo sicut instrumentum artificiale & passivum, C. Sicut instrumentum naturale & activum, N. Porro creatura est instrumentum Dei naturale & activum, habens in se principium sui motus.

Inst. 7. Quæ non possunt movere se nisi prius moveantur à Deo, subordinantur Deo sicut instrumentum artificiale artificii suo: atqui creaturæ non possunt movere se, nisi prius moveantur à Deo.

Prob. Min. Creaturæ non possunt moveri à seipsis, ergo prius moveantur à Deo necesse est.

Prob. Ant. *Quidquid movetur, ab alio movetur* (ex axioma,) ergo creaturæ possunt moveri à seipsis.

R. Dist. Ant. Ab alio movetur, si non habeat in se principium sui motus, C. Si habeat vim sui motivam, N. At vim illam sibi vindicant creaturæ.

Inst,

Inst. 3. Si creaturæ moverentur à seipsis, jam simul essentia actu, & in potentia respectu sui : atqui hoc implicat.

R. Dist. Maj. Simul essent in actu, & in potentia activâ, C. Passivâ, N. Quia motum non recipiunt aliundè,

O B J E C T I O II.

Quæ dependent à Deo dependentiâ omnium maximâ, dependent à Deo physicè præmovente : atqui creaturæ dependent à Deo dependentiâ omnium maximâ.

R. Dist. Maj. Quæ dependent à Deo dependentiâ maximâ, violentâ & præternaturali, C. dependentiâ maximâ naturali & debitâ, N. At dependentia creaturarum à Deo præmovente physicè, esset violenta, quia vim faceret libertati causarum secundarum.

Inst. Ideò violenta foret dependentia creaturarum à Deo præmovente physicè, quia vim faceret libertati causarum secundarum : atqui hoc aperte falsum est.

Prob. Min. Ultimum libertatis complementum vim non facit libertati : atqui præmotio physica esset ultimum libertatis complementum.

Prob. Min. Quod constitueret voluntatem in actu secundo operantem, esset ultimum libertatis complementum : atqui præmotio physica constitueret voluntatem in actu secundo operantem.

R. Dist. Maj. Quod constitueret voluntatem in actu secundo operantem indifferenter, C. Necessario, N. At præmotio physica inferret necessitatem agendi antecedentem, quia afferret determinationem physicam antecedentem.

Inst. 2. Quod relinquit potestatem non agendi in sensu diviso, non infert necessitatem voluntati antecedentem : atqui præmotio physica relinquit in voluntate potestatem non agendi in sensu diviso.

R. Dist. Maj. Quod relinquit potestatem non agendi in sensu diviso hypothetis consequentis, C. In sensu diviso hypothetis antecedentis, N. Porro præmotio physica est hypothetis antecedens, determinatio antecedens ; proindeque tollit indifferentiam antecedentem, in quâ consistit libertatis essentia.

Inst. 3. Tam præmotio physica relinquit potestatem agendi

agendi, & non agendi in sensu diviso, quàm gratia Dei efficax : atqui gratia Dei efficax relinquit hujusmodi potestatem,

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia gratia Dei efficax est solummodo moralis impulso, relinquens resistendi potentiam ; non ita præmotio physica, siquidem repugnat suum non consequi effectum (ex Thomistis.)

Inst. 4. Definitum est à Concilio Tridentino, gratiam Dei non tollere libertatem, & relinquere potestatem dissentienti : atqui gratia, de quâ loquitur Tridentinum, est physica præmotio supernaturalis.

Prob. Min. Loquitur Concilium Tridentinum de gratiâ, quæ tollebat libertatem in principiis Hæreticorum : atqui sola gratia physicè præmovens tollebat libertatem in principiis Hæreticorum.

R. Dist. Maj. Loquitur Concilium de gratiâ, quæ tollebat libertatem in principiis hæreticorum, de gratiâ ut gratiâ præcisè, abstrahendo à modo ipsius physico, C. De gratiâ secundum modum impellendi physicum, quem Hæretici vindicabant ipsi, N. Scilicet Tridentinum definit generatim gratiam Dei non tollere libertatem, idque contra hæreticos ; utrum autem physicè vel moraliter suum obtineat effectum, nihil expressè definiit ; conjicimus solum propendisse in eam sententiam, quæ gratiæ dat moralem impulsionem, quia alioqui non videtur, quo pacto posset gratiæ voluntas resistere seu dissentire.

Inst. 6. Definitio Concilii debuit esse directe opposita errori hæreticorum : atqui error hæreticorum erat gratiam physicè præmovenem tollere libertatem ; ergo definivit Concilium, gratiam physicè præmovenem non tollere libertatem.

R. Dist. Maj. Definitio Concilii debuit esse directe opposita errori, opposita quoad dogma, C. Quoad rationem dogmatis, N. Dogma erroneum erat, gratiam tollere libertatem, & hoc damnatum est à Concilio : ratio dogmatis erat ; quia erat physica motio, hoc intactum à Concilio.

QUÆ-

QUÆSTIO SEPTIMA.

Dentur - ne Accidentia physica.

PROPOSITIO.

Dantur Accidentia physica & absoluta à substantiis realiter distincta.

PROB. Accidentia physica sunt accidentia realiter separabilia à substantiis, quarum sunt accidentia. Atqui dantur accidentia realiter separabilia à substantiis: nam in Sacramento Altaris post factam consecrationem super sunt species panis & vini, ut definitum est à Concilio Tridentino, Sess. 13. Can. 2. atqui species illæ panis & vini superstites sunt accidentia physica & absoluta. Enimvero species illæ vel sunt accidentia physica, vel accidentia modalia, vel substantiæ. Atqui non sunt substantiæ, quia tota panis & vini substantia conversa est in corpus & sanguinem Christi, ut ibidem docetur: neque sunt accidentia modalia, quia sunt separatæ ab omni subjecto, Modi autem sunt inseparabiles à subjectis suis. Ergo species illæ panis & vini post factam consecrationem superstites, sunt accidentia physica & absoluta; proindeque dantur accidentia physica & absoluta à substantiis realiter distincta.

O B J E C T I O.

Nihil debet Philosophus admittere, quod sibi non fuerit evidenter notum: atqui accidentia physica non sunt evidenter nota; eorum enim nulla prorsus habetur idea. Ergo non dantur accidentia physica.

R. I. Dist. Maj. Nihil debet Philosophus admittere, quod sibi non fuerit evidenter notum, non debet admittere tanquam evidens, C. Tanquam probabilius, N.

R. Dist. Min. Atqui accidentia physica non sunt evidenter nota, absolutè & nullâ factâ hypothesi, Transeat, Non sunt evidenter nota hypotheticè suppositis semel fidei principiis

piis. N. Nam si remanent species in altaris mysterio & sub illis speciebus corpus Christi, necesse est dari accidentiaphysica, ut dictum est supra.

Inst. Nullum datur accidens physicum, si quodlibet accidens sit realiter inseparabile à materia: atqui quodlibet accidens est à materia inseparabile.

Prob. Min. Modus & modificatio materiæ est inseparabilis à materia: atqui quodlibet accidens est materiæ modus & modificatio. Ergo quodlibet accidens est inseparabile à materia.

R. Dist. Maj. Modus materiæ est inseparabilis à materia, si sit modus metaphysicus, ut inflexio digiti, C. Si sit modus physicus, ut quantitas, N.

Inst. 2. Modus materiæ essentialiter inhærens, est modus materiæ metaphysicus: atqui quodlibet accidens est ens essentialiter inhærens materiæ, quia definitur sic. Ergo quodlibet accidens est modus materiæ metaphysicus.

R. Dist. Maj. Modus materiæ essentialiter inhærens in actu secundo, C. Essentialiter inhærens in actu primo tantum, N. Porro accidens non est ens essentialiter inhærens nisi in actu primo, quatenus essentialiter exigit esse in alio, quamquam interim fieri possit, ut non sit inhærens actu secundo, si nempe subeucatur inhæssionis subiectum, ut contingit in Altaris Mysterio.

Inst. 3. Si quod est accidens realiter separabile à subiecto inhæssionis, maximè magnitudo solida: atqui magnitudo non est à materia realiter separabilis.

Prob. Min. Proprietas materiæ est inseparabilis à materia. Atqui magnitudo solida est materiæ proprietas. Ergo est inseparabilis à materia.

R. Dist. Maj. Proprietas materiæ est inseparabilis à materia, si sit proprietas metaphysica, C. Si sit proprietas physica, N. Porro magnitudo solida est materiæ proprietas physica, realiter ab ea separabilis, & separata in Altaris Mysterio.

Inst. 4. Attributum materiæ necessarium, reciprocum ab essentia materiæ profluens, est ejus proprietas metaphysica & inseparabilis. Atqui magnitudo solida est attributum materiæ necessarium & reciprocum, Ergo est ejus proprietas metaphysica.

R. Dist. Maj. Attributum materiæ necessarium necessitate metaphysicâ, C. Necessarium necessitate physicâ tantum, N. Porro magnitudo est attributum materiæ necessarium, sed necessitate physicâ, quia physicè loquendo, nec est materia sine magnitudine, nec magnitudo absque materiâ, tamen absolute mutuo separari queant, ut in Altaris Mysterio.

Inst. 5. Magnitudo solida est attributum necessarium necessitate metaphysicâ illius substantiæ, quæ non potest concipi nisi ut extensa & divisibilis: atqui materia concipi non potest nisi ut extensa, & divisibilis.

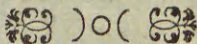
R. Dist. Maj. Quæ non potest concipi nisi ut extensa extensione quantitativa & impenetrabili, C. Nisi ut extensa extensione entitativâ & penetrabili, N. Porro materia concipitur ut extensa, entitativè, & divisibilis in plures entitatis suæ partes.

Inst. 6. Atqui materia concipi non potest nisi ut extensa quantitativè. Ergo, &c.

Prob. Subst. Materia concipi non potest, nisi ut constans duobus hinc & inde terminis, medioque interjecto: atqui non potest concipi ut constans duobus terminis & medio, nisi concipiatur ut extensa quantitativè.

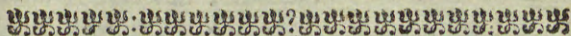
R. Dist. Maj. Materia concipi non potest nisi ut constans duobus terminis & medio interjecto, si materia spectetur in suo statu naturali & physico, C. Si spectetur in statu præternaturali, & absolute possibili, N. Porro materia absque magnitudine est in statu præternaturali, sed statu absolute possibile, ut videre est in Sacramento

Altaris.

QUÆ-

QUÆSTIO OCTAVA.

De existentia Dei.

PROPOSITIO.

Existentia Dei demonstratur efficaciter à posteriori.

PROB. Demonstrari aliquid à posteriori est demonstrari per effectus sibi necessariò & evidenter connexos: atqui existentia Dei demonstratur per effectus suos sibi necessariò & evidenter connexos, nimirum per creaturas; atque potest ea demonstratio institui ferè sic:

Nomine Dei intelligitur Ens necessarium independens & perfectissimum in omni genere. Atqui existat necesse est Ens aliquod necessarium independens & perfectissimum; vel enim existit ens aliquod necessarium, vel omnia quæcunque entia, sunt contingentia; sed implicat entia omnia esse contingentia; nam si entia omnia essent contingentia, omnia possent esse vel non esse promiscuè; sed implicat entia omnia posse esse vel non esse indiscriminatim; nam si omnia possint esse vel non esse; supponamus omnia non esse; *possibili posito in actu nihil sequitur absurdi*: sed si supponamus omnia non esse, jam omnia erunt possibilea simul & non erunt; erunt quidem possibilea, quia sunt contingentia, contingens enim est, quod potest esse vel non esse. Deinde non erunt possibilea, nam non erunt possibilea, quæ existentiam fortiri nunquam poterunt; atqui quæ supponuntur non esse, nunquam poterunt existentiam fortiri, nec a seipsis, nec ab alio; non quidem à se, quia nihil est, quod sic possit existentiam conferre, alioqui foret seipso prius & posterius simul: non etiam ab alio, quia nihil aliud esse supponitur, cum supposuerimus omnia non esse. Ergo implicat omnia esse contingentia, proindeque existat oportet Ens aliquod necessarium; Ens autem illud, Deus est.

O B J E C T I O I.

Demonstrari à posteriori est demonstrari per effectus. Atqui existentia Dei non potest demonstrari per effectus Dei, id est per creaturas.

Prob. Min. Ens necessarium non potest demonstrari per ens contingens : atqui Deus est Ens summe necessarium, creaturae sunt entia valde contingentia.

R. Negō Maj. Immo verò si datur ens contingens, datur ens necessarium, siquidem impossibile est omnia entia esse contingentia; alioquin jam essent possibilia simul & non essent.

R. 2. Dist. Maj. Ens necessarium non potest demonstrari per ens contingens, quoad connexionem, C. Quoad entitatem N. Porro creaturae sunt entia quidem contingentia quoad entitatem, quia possunt existere vel non existere. At non sunt entia contingentia quoad connexionem, quia necessariam habent cum ente summe necessario connexionem, ut aperte vincit demonstratio S. Thomae petita ex creaturarum contingentia.

Inst. Medium demonstrationis debet esse necessarium. Atqui entia contingentia non possunt esse medium necessarium.

R. Dist. Maj. Debet esse necessarium, vel absolute, vel hypotheticè, C. Necessarium, absolute, N. Porro entia quidem contingentia non possunt esse medium necessarium absolute, quia possunt absolute non esse; sed sunt medium necessarium hypotheticè, quia ex hypothesi, quod semel existant, habent necessariam connexionem cum ente necessario, siquidem non sunt à seipsis.

Inst. 2. Entia absolute contingentia non possunt esse medium demonstrationis entis absolute necessarii : atqui Deus est ens absolute necessarium. Ergo creaturae, quae sunt entia absolute contingentia, non sunt medium demonstrationis existentiae Dei.

Prob. Maj. Ea demonstratio foret vitiosa, cujus conclusio esset tortior praemissis, seu non sequeretur deteriorem partem. Atqui in ea demonstratione, in qua entia absolute contingentia

tia essent medium demonstrationis entis absolute necessari, conclusio foret præmissis fortior.

Prob. Min. In ea demonstratione, conclusio foret præmissis fortior, in qua inferretur ens absolute necessarium ex ente non absolute necessario: atqui in ea demonstratione, in qua entia absolute contingentia essent medium demonstrationis entis absolute necessari, res ita se haberet. Ergo hujus demonstrationis conclusio foret præmissis fortior.

R. Dist. Maj. In qua inferretur absolute ens absolute necessarium ex ente non absolute necessario. C. In qua inferretur hypotheticè tantum, N. At in demonstratione existentiae Dei per creaturas inferretur non absolute, sed hypotheticè tantum ens absolute necessarium; id est; ex hypothesi, quod existant creaturæ, certi sumus existere ens absolute necessarium.

Inst. 3. Atqui nequidem hypotheticè inferri potest ens absolute necessarium, ex creaturis.

Prob. Subs. Ut legitime inferatur ens necessarium ex creaturis, debet manifestum esse, creaturas esse ab ente absolute necessario: atqui non liquet esse ab ente absolute necessario.

Prob. Min. Quæ supponi possunt esse ab aliis & aliis creaturis, non liquet ea esse ab ente absolute necessario: atqui creaturæ possunt supponi esse ab aliis & aliis creaturis, siquidem nihil habent, quod excedat vim agendi creaturarum.

R. Dist. Maj. Quæ supponi possunt esse ab aliis & aliis creaturis sine subordinatione ad causam simpliciter primam, C. Cum subordinatione ad causam simpliciter primam, N. At detegitur essentialis subordinatio creaturarum ad causam simpliciter primam, quia cum aliæ, & aliæ creaturæ sint contingentes, possunt supponi esse, vel non esse omnes, atque ita essent possibiles, & impossibiles, nisi sit causa simpliciter prima, vi cuius possent transire à statu possibilitatis ad statum existentiae.

Inst. 4. Liquere non potest, creaturas esse subordinatas causæ simpliciter primæ, nisi demonstretur impossibilem esse progressum in causis prioribus & prioribus: atqui progressus ille infinitus non potest demonstrari impossibilis. Imo jam daretur positâ Aristotelis sententiâ de Mundi æternitate,

R. Dist. Maj. Nisi demonstraretur impossibilem esse progressum in causis æquivocis, C. In causis univocis N. Porro est, quod non valeat demonstrari impossibilis progressus in causis univocis, at certè demonstratur impossibilis progressus in infinitum in causis æquivocis; quia præter collectionem omnium causarum secundarum univocarum, necesse est existere primam aliquam causam æquivocam; nam tota collectio causarum secundarum est contingens, igitur potest supponi non esse: at si non esset, jam esset possibilis, & impossibilis, nisi daretur prima causa æquivoca extra illam collectionem, & consequenter necessaria.

Inst. 5. Si collectio tota causarum secundarum possit supponi necessaria absolute, certè demonstrari non potest prima aliqua simpliciter causa æquivoca extra illam collectionem. Atqui tota collectio creaturarum potest supponi necessaria.

R. Nego Min. Cum enim singulæ collectionis hujus partes sint contingentes, quâ ratione fieri poterit collectionem esse absolute necessariam? atque hoc supponere tam absurdum est, quàm ex pluribus cæcis oriri posse collectionem videntium.

Inst. 6. Quod est æternum, id est absolute necessarium: atqui in hypothesi æternitatis mundi, collectio creaturarum est æterna. Ergo potest supponi absolute necessaria.

R. Dist. Maj. Quod est æternum, id est absolute necessarium; in ea hypothesi, in qua solus Deus supponitur æternus, ut de facto se res habet, C. In hypothesi Aristotelis & S. Thomæ de Mundi æternitate, N. Nam in illa posteriori hypothesi Mundus esset æternus per participationem à Deo, tanquam primâ simpliciter causâ.

Inst. 7. Quod potest supponi æternum & improductum, potest supponi absolute necessarium: atqui collectio creaturarum contingentium potest supponi æterna & improducta.

Prob. Min. Tam supponi potest entia absolute contingentia, esse tamen improducta, quàm supponi possit ens absolute necessarium esse productum: atqui hoc supponitur in Mysterio SS. Trinitatis.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia non omnis productio arguit imperfectionem, si nimirum fiat per com-

mu-

municationem infinitæ naturæ, qualis est productio Verbi divini à Patre æterno. At omnis negatio productionis in ente existente, sonat maximam omnium perfectionum, quia dicit independentiam, infinitudinem, proindeque competere non potest entibus contingentibus.

O B J E C T I O II.

EAtenùs concludit hæc vulgaris demonstratio, quatenùs supponit entia omnia fore contingentia, nisi Deus dicatur existere. Atqui non sequitur omnia fore idcirco contingentia.

Prob. Min. Tota collectio entium contingentium potest dici necessaria: Ergo non sequitur omnia entia fore contingentia.

R. Nego Ant. Nam implicat ex entibus contingentibus oriri collectionem necessariam: undè enim illa existendi necessitas emanaret?

Et certè. Ubi est existendi necessitas, ibi est summa independentia, proindeque infinitudo in perfectionibus. Sed quis dixerit, collectionem entium contingentium esse summè independentem atque infinitam in perfectionibus; quasi verò ex imperfectis & dependentibus concipi possit oriri collectio infinita & independens.

Inst. Tota collectio entium contingentium potest dici necessaria; si ex contingentia creaturarum distributivè sumptarum non liceat inferre contingentiam collectionis: atqui hoc non licet inferre.

Prob. Min. Ex contingentia creaturarum distributivè sumptarum inferre contingentiam collectionis, est concludere à sensu distributivo ad collectivum. Atqui non licet concludere sic; quasi verò posset concludi sic; Quilibet Apostolus est unus: Ergo omnes Apostoli sunt unus.

R. Dist. Maj. Est concludere à sensu distributivo ad collectivum in attributo communi tam collectioni, quàm distributioni, C. In attributo proprio vel collectionis, vel distributionis, N. At licet concludere à distributione ad collectionem, in attributis communibus tam collectioni, quàm distributioni, v. g. ex eo, quod singuli homines sunt rationales,

rectè concluditur, omnem hominum collectionem esse rationalem: jam verò contingentia est attributum commune tam collectioni, quàm distributioni entium contingentium, ut mox demonstratum est.

Inst. 2. Non magis ex eo, quod singulæ creaturæ sint contingentes, licet inferre totam earum collectionem esse contingentem, quàm ex eo, quòd singuli milites exercitûs, vel singuli lapides acervi, sint entia per se, liceat inferre collectionem militum, vel lapidum esse ens per se. Atqui hoc posterius non licet.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia *ens per se* est attributum distributionis, vel militum, vel lapidum proprium: & *ens per accidens* est attributum solius collectionis; siquidem nomine entis per accidens nihil aliud intelligitur quàm multitudo entium completorum. At verò contingentia est attributum commune collectioni, si sit commune distributioni, quia nomine entis necessarij non intelligitur collectio entium contingentium.

Inst. 3 Sed pariter necessitas potest dici attributum collectionis creaturarum proprium.

Prob. Subst. Ea collectio dici potest necessaria, quæ non potest supponi tota non esse. Atqui collectio creaturarum non potest supponi tota non esse.

Prob. Min. Non magis omnia ens contingentia collectivè sumpta possunt supponi non esse, quàm omnia entia contingentia collectivè sumpta possint supponi simul esse: atqui supponi nequeunt simul, quia infinitum creatum est impossibile.

R. vulgò Negando Maj. & par. Disparem esse rationem dicunt, quia sequitur aliqua contradictio ex eo, quòd supponantur omnia possibilia existere, quia sunt infinita.

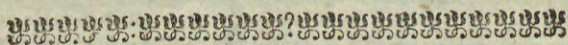
R. Nego, Dist. Min. Atqui supponi nequeunt omnia contingentia collectivè sumpta simul existere, omnia generatim, C. omnia jam existentia, per quæ demonstratur existentia entis necessarij, N. Cùm enim jam existant, ergo supponi possunt existere: sed existunt contingenter, ergo possunt supponi non esse; si non essent, jam essent possibilia simul & non essent, quod implicat.

Inst. 4. Entia, quæ sunt infinita, non possunt simul sumi, vel tolli, atqui entia contingentia existentia possunt ab
Atheis

Atheis supponi infinita numero. Ergo non possunt simul accipi, ut supponantur non esse omnia.

R. Dist. Maj. Entia infinita non possunt simul sumi; absolute & nullâ factâ hypothesi, *esse*; non possunt simul sumi in hypothesi Atheorum, N. Nam si simul existunt infinita in hypothesi Atheorum; ergo simul accipi possunt in eadem hypothesi.

QUÆSTIO NONA.

De immortalitate Animæ rationalis.

PROPOSITIO.

Anima rationalis demonstratur efficaciter immortalis.

PROB. Ut Anima rationalis demonstretur immortalis, satis est, quod demonstretur, substantiam spiritalem esse immortalem, & animam rationalem esse substantiam spiritalem: sed utrumque demonstratur efficaciter.

Et primò quidem demonstratur substantiam spiritalem esse immortalem. Ea substantia est immortalis, quæ nullâ ratione potest interire: atqui substantia spiritalis nullâ ratione potest interire: nam quod interit, vel interit per dissolutionem partium suarum, ut si domus solo æquetur: vel interit per corruptionem subjecti, ut anima belluarum, quæ essentialiter materialis est; vel interit per contrarium, ut frigus per calorem virtus per vitium; vel tandem interit defectu causæ conservantis, ut lux aëris occidente sole. Atqui substantia spiritalis, nullo ex his modo potest interire: non quidem per dissolutionem partium, quia nullas habet, ad discrimen rerum corporearum; non etiam per corruptionem subjecti, quia non pendet essentialiter à subjecto, ad discrimen formarum substantialium corporearum; neque per aliquid contrarium, quia *substantia nihil est contrarium*, præsertim si

fuerit spiritalis; non tandem defectu causæ conservantis, quia causam habet conservativam indefectibilem, putà Deum. Ergo substantia spiritalis nullâ ratione potest interire, proindeque est immortalis.

Deindè verò Anima rationalis demonstratur substantia spiritalis. Nam ea substantia est spiritalis, cujus operationes sunt spirituales: atqui operationes animæ rationalis ut rationalis sunt spirituales, nimirum intellectiones & volitiones: etenim operationes illæ sunt spirituales, quæ attingunt objecta immaterialia immateriali modo; sed intellectiones & volitiones attingunt, objecta prorsus immaterialia, immateriali modo; attingunt enim rationes Entium genericas & universalissimas, reflectendo, judicando, inferendo, recurrendo supra seipsas. Ergo operationes animæ rationalis sunt spirituales, proindeque anima rationalis est substantia spiritalis.

O B J E C T I O I.

UT demonstretur Anima rationalis immortalis, debet primò demonstrari spiritalis, secundò ex illa spiritualitate inferri immortalitas. Atqui neutrum præstari potest efficaciter.

Prob. Min. Quoad primam partem. Non potest demonstrari animam rationalem esse spiritalem, nisi per operationes ejus spirituales: atqui operationes animæ rationalis non sunt spirituales, & tamen foret, non posset inferri animam esse spiritalem quoad substantiam.

R. Nego Min. Nam primò intellectio & volitio sunt operationes materialitatis expertes, siquidem assurgunt suprâ materialia; secundò, si sunt spirituales, oriuntur à principio spiritali.

Inst. Non magis ex operationibus animæ rationalis spiritalibus (si forte dentur) potest inferri animam esse spiritalem quoad substantiam, quàm ex operationibus materialibus, quas exercet, v. g. sensationibus, liceat inferre ipsam esse materialem quoad substantiam.

R. Nego par. Ratio disp. quia operationes minus nobiles possunt oriri à principio nobiliori, proindeque
ma-

materiales à principio spiritali; at operationes nobiliores oriri non possunt à principio ignobiliore, proindeque spiritales à materiali; uno verbo, qui potest plus, potest & minus, at non vicissim.

Inst. 2. Non minus facultas specificatur ab operatione materiali, quam ab operatione spiritali; ergo si non constituitur materialis ab operatione materiali, nec constituetur spiritalis ab operatione spiritali.

R. Dist. Ant. Facultas specificatur ab operatione materiali, si sit totalis & adæquata ejus operatio, C. Si sit inadæquata solum & minus præcipua operatio, N. Nam specificatur ab operatione nobiliori, quæ si fuerit spiritalis, ipsa facultas futura est spiritalis.

Inst. 3. Atqui operationes animæ rationalis, quarum conscii sumus, sunt materiales, apt saltem non possunt demonstrari spiritales.

Prob. Subst. Operationes illæ non sunt spiritales, quarum pars maxima nobis est cum belluis communis, & pendent omnes ab organis corporeis; atqui operationes animæ rationalis, quarum conscii sumus, sunt hujusmodi.

R. Dist. Min. Operationes animæ rationalis ut sentientis, C. Ut rationalis, Subdist. Pendent ab organis corporeis, pendent per accidens & tanquam ab occasionibus, C. Pendent per se necessariò, N. Cum enim assurgant supra omnem corporeitatem, exerceri possunt absolute independenter ab organis corporeis.

Inst. 5. Illæ operationes sunt per se materiales, quæ possunt supponi oriri à principio nobilissimo quidem, sed materiali, quoad substantiam: atqui operationes animæ rationalis ut rationalis sunt hujusmodi.

Prob. Min. Tam operationes hominum, quæ assurgunt supra materialitatem communem, possunt refundi in principium materiale nobilius quàm operationes, quæ assurgunt supra conditionem materiæ, possint refundi in principium materiale nobilius ipsâ materiâ: atqui id fit in belluis, quibus conceditur anima materialis nobilior materia.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia operationes belluarum assurgunt quidem supra conditionem materiæ, at non supra conditionem materialitatis cujuscumque, contra vero operationes nostræ rationales, v.g. la-

Intellectio, assurgunt supra quamcunque materialitatem, attingunt objecta spiritalia & universalissima.

Inst. 5. Illæ operationes non assurgunt supra quamcunque materialitatem, quæ nihil percipiunt nisi per imagines corporeas & phantasmata materialia: atqui operationes animæ rationalis ut rationalis sunt hujusmodi, ideoque ligatis sensibus cessat operatio animæ rationalis.

R. Dist. Maj. Quæ nihil percipiunt nisi per imagines corporeas, in quibus hæreant, C. Ex quibus ansam accipiant sublimiora detegendi, N. At intellectio non hæret in imaginibus corporeis, sed solum excitatur ab illis, & inde procedit ad noticiam objectorum sublimiorum, atque ab omni materiæ concretionem abstractorum, ut liquet de mathematicis demonstrationibus.

Inst. 6. Illæ operationes hærent in imaginibus corporeis, quæ nihil percipere possunt nisi corporeo modo: atqui operationes animæ rationalis nihil percipere valent nisi corporeo modo.

Prob. Min. Operationes animæ nihil percipere possunt aliter, quam intellectui repræsentatur: atqui nihil repræsentatur intellectui alio modo quam corporeo per imagines corporeas.

R. Dist. Min. Atqui nihil repræsentatur intellectui ab imaginatione aliisque sensibus, nisi corporeo modo, C. Nihil intellectui repræsentatur à seipso, nisi corporeo modo, N. Nam intellectus vel habet à natura species spirituales & universales, vel eas cudit à seipso, ubi excitatus est ab imaginibus corporeis.

Inst. 7. Non possumus esse certi de spiritualitate operationum animæ rationalis; nisi certi fuerimus de speciebus intellectus spiritalibus: atqui non sumus certi de speciebus illis, quas qui negaret, non facile refelli posset.

R. Dist. Min. Atqui non sumus certi de speciebus spiritalibus, quantum ad modum, quo habeantur, C. Quantum ad essentiam earum & naturam, N. Cum enim exhibeant nobis objecta spiritalia, & universalia abstracta ab omni concretionem materiæ, certi sumus eas esse spirituales, universales & abstractas à concretionem materiæ, quodmodocumque tandem obtineantur.

O B J E C T I O II.

UT rectè inferatur animæ rationalis immortalitas ex spiritualitate, debet esse necessaria connexio inter spiritualitatem & immortalitatem : atqui non est ea necessaria connexio.

Prob. Min. Si foret necessaria connexio inter spiritualitatem & immortalitatem, quidquid esset spiritale, esset immortale seu incorruptibile : atqui res non ita se habet, ut constat de habitibus mentis & voluntatis.

R. Dist. Maj. Quidquid esset spiritale, esset immortale, si illud fuerit substantia, C. Si fuerit accidens, N. Ratio disp. quia accidentibus potest esse aliquid contrarium, non tamen substantiis. Porro anima rationalis probatur immortalis, non ex eo, quod sit spiritualis præcisè, sed ex eo, quod sit substantia spiritualis.

Inst. I. Atqui non rectè infertur animam esse immortalem, ex eo, quod sit substantia spiritualis.

Prob. Subst. Non magis inferri potest animam esse incorruptibilem, ex eo, quod sit substantia spiritualis, quam interri possit, materiam primam esse corruptibilem ex eo, quod sit substantia materialis : atqui hoc posterius non licet inferre.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia spiritualitas in substantia excludit omne genus corruptionis ; primò, à contrario, quia *substantia nihil contrarium est* ; secundò, defectu subjecti, quia substantia non indiget subjecto ; tertio, defectu organi corporei ejusque dispositionis, quia substantia spiritualis organo corporeo non indiget : at vero materialitas in materiâ primâ non est sufficiens fundamentum corruptionis, quia corruptio fit remanente subjecto : cum autem materia prima sit primum & ultimum subjectum, ipsa perire non potest remanente subjecto.

Inst. 2. Si anima sit incorruptibilis ex eo, quod sit substantia spiritualis, sola substantia spiritualis erit incorruptibilis, *Ibi solùm est proprietas, ubi solùm est essentia, unde fluit* : atqui non sola substantia spiritualis est incorruptibilis, siquidem materia prima est quoque incorruptibilis.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Sola substantia spiritalis erit incorruptibilis incorruptibilitate, quæ fundatur & fluit à substantiâ spiritali, C. Sola substantia spiritalis erit incorruptibilis absolute quacumque incorruptibilitate, N. At alia est substantiæ spiritalis incorruptibilitas; alia materiæ primæ. Substantia spiritalis dicitur incorruptibilis, quia nihil habet contrarium, nec corrumpi potest ad corruptionem subjecti: eo quod nec sit ipsum subjectum, nec sit in subjecto; at vero materia prima dicitur incorruptibilis, ex eo quod, cum sit ipsum subjectum primum & ultimum, perire non possit aliquo remanente subjecto.

Inst. 3. Substantia, quæ dicit essentialem ordinem ad materiam seu subjectum corruptibile, non est incorruptibilis: atqui quædam substantia spiritalis incompleta, ut anima, dicit essentialem ordinem ad subjectum corruptibile, nempe ad materiam organis instructam.

R. Dist. Maj. Quæ dicit essentialem ordinem ad subjectum inhætionis more accidentium, vel educationis more formarum materialium, C. Ordinem ad subjectum informationis, N. At anima rationalis informat quidem materiam, sed ex ea non educitur, more aliarum formarum.

Inst. 4. Forma, quæ non potest demonstrari posse exercere operationes suas extra corpus, est corruptibilis cum corpore: atqui anima rationalis non potest demonstrari posse operationes exercere extra corpus.

R. Nego Min. Cum enim illius operationes assurgant supra materialitatem, sunt spirituales; si sunt spirituales, ergo possunt exerceri extra molem corporis.

Inst. 5. Anima rationalis non potest demonstrari posse exercere operationes suas extra corpus, per eas operationes, quas semper exercet in corpore dependenter à corpore: atqui operationes animæ, quantum consci sumus, exercentur in corpore dependenter à corpore; ergo per eas operationes non possumus probare animam posse operari extra corpus independentem à corpore.

R. Dist. Maj. Per eas operationes, quas exercet in corpore, quatenus exercentur in corpore & quatenus dependent à corpore, D. Quatenus assurgunt supra corporeitatem omnem, N. Scilicet operationes, quas anima rationalis exercet in corpore, habent primo quod assurgant supra corporeitatem: secundum.

cundo quod eliciantur dependenter à sensibus tanquam operationibus: per eas autem operationes, quatenus assurgunt supra corporeitatem, demonstramus ipsas posse excerceri extra corpus.

Inst. 6. Forma, quæ non potest operari nisi per conversionem ad phantasmata, non potest operari extra corpus: atqui anima rationalis non potest operari nisi per conversionem ad phantasmata. Ergo, &c.

Prob. Min. Anima rationalis non potest operari, nisi excitetur & moveatur ab objectis: atqui non potest excitari & moveri nisi à phantasmatis; Ergo &c.

R. Dist. Min. Non potest excitari & moveri nisi à phantasmatis, quamdiu est in statu unionis cum corpore, C. Absolutè, N. Nam per species & imagines à Deo conditore suo acceptas, potest absolutè intelligere extra corpus.

Inst. 7. Species illæ seu imagines à Deo Conditorè infusæ, quarum interventu anima potest intelligere extra corpus, essent supernaturales; atqui demonstrari non potest animam extra corpus habere posse aliquid supernaturale.

R. Dist. Maj. Essent supernaturales, si forent infusæ supra exigentiam animæ, C. Ad exigentiam ipsius, N. Nam anima naturaliter exigit id, sine quo naturales non posset exercere operationes.

Inst. 8. Quod non inest animæ à naturâ, certè supernaturale est: atqui species illæ à Deo conditorè infusæ, non inessent animæ à naturâ, sed desuper infunderentur.

R. Dist. Min. Species illæ non inessent animæ à naturâ naturatâ, C. Naturante, N. Nam auctor naturæ non deest in necessariis; est autem necesse species illas animæ separatæ infundi ad connaturales sibi operationes exercendas.

Inst. 9. Si exigerentur naturaliter illæ species ab anima, essent quoque infusæ animæ, dum versatur in corpore.

R. Nego Prop. Nam anima, quamdiu est in corpore, excitatur à sensibus, ideoque non indiget speciebus infusis.

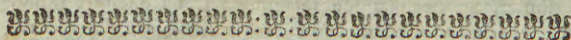
Inst. Sensus utpote corporei non possunt agere in animam spiritalem, ergo non excitatur à sensibus.

R. Dist. Non possunt agere phylicè, C. Moraliter, N. Nam tanta est radicalis unio inter facultates hominis, ut una valeat alteram excitare saltem moraliter; sic intellectus excitat moraliter voluntatem, sic pedes diriguntur ab oculis.

PHILO.

PHILOSOPHIÆ PARS QUARTA, DE REBUS PHYSICIS.

PROPOSITIO PRÆAMBULA.

Physica est scientia.

PROB. Omnis habitus demonstrativus rei necessariæ per causas, est scientia propriè dicta: atqui physica est habitus demonstrativus rei necessariæ per causas; siquidem multas facit demonstrationes de objecto suo, quales sunt istæ, omne mixtum est corruptibile, quia constat quatuor elementis: Omne corpus naturale est mobile, quia constat materiâ & formâ physicis, quæ sunt principia motus; ergo Physica est scientia propriè dicta.

O B J E C T I O.

A disciplina non est scientia, quæ non habet objectum sufficienter necessarium ad scientiam: atqui Physica non habet objectum sufficienter necessarium ad scientiam.

Prob. Min. Quod est essentialiter mobile, non est sufficienter necessarium ad scientiam: atqui objectum Physicæ est essentialiter mobile; ergo non est sufficiens ad scientiam.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Quod est essentialiter mobile, id est mutabile quoad essentiam, C. Id est, principium motûs naturalis, N. Porro corpus naturale dicitur mobile, non quod sit mutabile quoad essentiam, sed quod sit principium radicale motûs naturalis.

Inst. 1. Quod est essentialiter corruptibile & dissolubile, est essentialiter mutabile : atqui corpus naturale est essentialiter corruptibile & dissolubile, siquidem constat ex eo corruptibilibus principiis, materia & forma, quatuor elementis.

R. Dist. Min. Atqui corpus naturale est essentialiter corruptibile quoad existentiam, C. Quoad essentiam, N.

Inst. 2. Id cujus entia constatur ex corruptibilibus principiis est corruptibile quoad essentiam : atqui essentia corporis naturalis constatur ex corruptibilibus principiis ; ergo corpus est corruptibile quoad essentiam.

R. Dist. Maj. Est corruptibile, quoad essentiam particularem & physicam, C. Quoad essentiam generalem, N. Nam immutabiliter verum est, *omne corpus mixtum componi debere ex quatuor elementis.*

Inst. 3. Quod consideratur à Physica quatenus singulare, non consideratur quoad essentiam generalem & metaphysicam : atqui corpus consideratur à physica quatenus singulare.

Prob. Min. Quod consideratur quatenus sensibile, consideratur quatenus singulare, siquidem sensibile definitur, ens singulare : atqui corpus naturale consideratur à Physica quatenus sensibile, quia Physica non abstrahit à materia sensibili.

R. Dist. Maj. Quod consideratur quatenus sensibile in particulari, C. Quatenus sensibile in communi, N. Porro corpus consideratur à Physica quatenus sensibile in communi, abstrahendo ab hoc & illo sensibili in particulari.

Inst. 4. Disciplina, quæ versatur circa sensibilia corpora particularia considerat corpus sensibile in particulari ; atqui Physica versatur circa corpora sensibilia particularia, v. g. Cœlum, Solem, &c.

R. Dist. Min. Atqui Physica versatur circa corpora sensibilia particularia, specificè vel genericè sumpta, C. Numericè sumpta, Subdist. Versatur secundariò, C. Primariò, N. Nam

primario physica spectat corpus generatum, & deinde ad particularia descendit.

Inst. 5. Physica primario versatur circa eclypses Solis & Lunæ, & circa Solis motum diurnum & annum: atqui hæc omnia sunt sensibilia particularia.

R. Dist. Maj. Physica hæc considerat, quatenus fiunt certas juxta constantesque regulas, C. Secus, N.

Inst. 6. Ea non fiunt juxta certas constantesque regulas, quæ necesse non est taliter fieri: atqui necesse non est eclypses Solis & Lunæ, v. g. motum solis annum & diurnum taliter fieri: imo contingit aliquando, ut aliter factum fuerit, v. g. tempore Josue.

R. Dist. Min. Atqui necesse non est, taliter hæc fieri necessitate absolutâ, & metaphysicâ, C. Necessitate physicâ, quæ fundatur in naturali rerum ordine; N.

Inst. 7. Ergo Physica non est absolute certa.

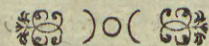
R. Dist. Non est absolute certa, quatenus versatur circa existentias corporum, C. Quatenus versatur circa essentias, N.

Inst. 8. Ea disciplina nullatenus est certa, cujus principia non sunt certa: atqui principia Physicæ non sunt certa.

Prob. Min. Principia, de quibus controvertitur inter Philosophos, certa non sunt: atqui de principiis physicis controvertitur, v. g. inter Aristotelem, Cartesium, Epicurum & alios.

R. Dist. Min. Atqui de principiis physicis controvertitur in Physica imperfecta & qualis est hodie, C. In Physica perfecta, qualis esse debet, N.

R. 2. Dist. Min. Atqui de principiis physicis controvertitur, principiis complexis seu axiomatibus, N. Principiis simplicibus, Subdist. Controvertitur quoad modum explicandi, C. Quoad substantiam rei, N. Nam saltem omnes consentiunt, corpus naturale ex duplici parte constare debere, alterâ quidem communiori, quæ dicitur materia, alterâ verò specialiori, quæ dicitur forma physica.

QUÆSTIO PRIMA.

De principiis corporum naturalium.

PROPOSITIO.

Tria sunt principia generationis corporum naturalium, materia, forma & privatio.

PROB. Tot sunt principia generationis corporum, quot sunt, sine quibus, nec esse nec concipi potest generatio corporum: atqui tria sunt, sine quibus generatio corporum nec esse nec concipi potest: namque generatio intelligitur ut transitus à non esse ad esse, à non formâ ad formam physicam: atqui non potest concipi transitus à non esse ad esse, à non formâ ad formam sine tribus hisce, materiâ, formâ & privatione; etenim concipi nequit fieri transitus à non formâ ad formam, nisi concipiatur, primò, subiectum transiens, & est materia; secundò, terminus ad quem transit, & est forma; tertio, terminus à quo transit, & est privatio formæ, à quâ materia transit ad formam in generatione; ergo tria sunt, sine quibus generatio corporum nec esse nec concipi potest, proindeque tria sunt principia generationis corporum naturalium, materia, forma, & privatio.

OBJECTIO PRIMA.

Formam non esse principium generationis.

Terminus ad quem generationis non est principium generationis: atqui forma physica est terminus ad quem generationis.

R. Dist. Maj. Terminus ad quem remotus, ultimus, & qui, C. Proximus, medius & quo, N. Porro forma non est terminus, qui seu ultimus, sed proximus, quo mediante resultat compositum.

Inst. 1. Principium generationis debet præcedere generationem; sed forma non præcedit generationem.

Prob. Min. Quod producitur per generationem, non præcedit generationem: atqui forma producitur per ipsam generationem, v. g. Forma ignis producitur per ipsam generationem.

R. Dist. secundum Min. Atqui forma producitur per generationem sumptam pro educatione formæ ex præjacente materia, C. Per generationem sumptam pro actione productivâ totius compositi, N. Sic dum generatur ignis, primò educitur forma è ligno; secundo generatur compositum ex illa forma cum materia.

Inst. 2. Quod non præcedit educationem formæ, non præcedit actionem productivam compositi, si educio formæ & productio totius sint simul: atqui sunt simul; ergo forma, quæ non præcedit educationem, non præcedit generationem compositi.

R. Dist. Min. Eductio & productio compositi sunt simul tempore, C. Natura, N. Nam prius est formam educi, quàm resultare compositum ex unione formæ cum materia.

Inst. 3. Si forma concurreret ad generationem compositi, ipsum compositum dici posset genitum: atqui compositum dici non potest genitum; ergo forma non concurrit ad illius generationem.

Prob. Min. Homo est quoddam compositum naturale: sed homo dici nequit genitus.

Prob. Min. Id, cujus nulla pars est genita vel generabilis dici non potest genitum: sed nulla pars hominis est genita, vel generabilis, neque materia, neque anima rationalis.

R. Dist. Maj. Dici non potest genitum secundum partes seorsim sumptas, C. Secundum se totum, N. Nam ipsum totum generatur, quia resultat ex unione animæ cum materia; nec fit ex puro nihilo sed ex præjacente materia.

Inst. 4. Totum compositum non distinguitur à partibus suis: atqui partes non sunt genitæ; ergo nec totum compositum.

R. Dist. Maj. Totum non distinguitur à partibus collectivè sumptis & unitis, C. Distributivè sumptis & seorsim, N. At

At partes uniuntur physicè per generationem, per quam materia transit à privatione animæ ad animam.

Inst. 5. Partes totius collectivè sumptæ & unitæ non distinguuntur à partibus distributivè sumptis & seorsim; ergo si distributivè non sunt genitæ, nec erunt collectivè.

R. Dist. Maj. Partes collectivè non distinguuntur à partibus distributivè, non distinguuntur quoad entitatem, C. Quoad novum statum, N. At hoc sufficit, ut totum dicatur genitum: sicut enim licet partes domûs, v. g. lapides, sint à Deo creati seorsim, ipsa tamen domus, quæ non distinguitur ab iis collectivè sumptis & artificialiter unitis, non dicitur creata ab Architecto, sed extructa; ita licet duæ partes hominis sint à Deo creatæ, nihilominus totus non dicitur ab alio homine creatus, sed genitus.

Inst. 6. Quod generatur, transit per ipsam generationem à non esse ad esse: atqui compositum, cujus partes non generantur seorsim, verè non transit à non esse ad esse, quia non acquirit novam existentiam vi generationis.

R. Dist. Min. Sed compositum cujus partes non generantur seorsim verè non transit à non esse partium suarum, ad esse partium, C. Non transit à non esse totius compositi, ad esse totius compositi, N. Nam incipit existerè totum, quod antea non erat totum.

Inst. 7. Nova generatio debet dare novam existentiam.

R. Dist. Debet dare novam existentiam vel toti vel partibus, C. Partibus, Subdist. Si generatio ipsas producat partes, C. Secus, N.

OBJECTIO SECUNDA.

Materiam non esse principium corporum.

PRIMUM principium corporis naturalis debet esse simplex: atqui materia non est simplex, sed composita ex parte magis & minus communi.

R. Dist. Maj. Primum principium corporis debet esse simplex in ordine physico, C. In ordine metaphysico, N. Porro materia non est simplex in ordine metaphysica, quia constat

ex suo genere suaque differentiâ : sed est simplex physice, quia non componitur instar corporis naturalis.

Inst. 1. Quod componitur ex partibus physicis, non est simplex in ordine physico : atqui materia componitur ex partibus physicis, nempe suis entitativis.

R. Dist. Min. Sed materia componitur ex partibus physicis homogeneis, C. Heterogeneis & essentialibus, N. Quia materia non componitur nisi ex partibus, quæ sunt totidem materiæ partiales, ideòque non componitur ex aliis, propriè loquendo.

Inst. 2. Quod componitur ex partibus physicis certam habentibus formam physicam, constat ex partibus physicis heterogeneis : atqui materia componitur ex partibus certam habentibus formam & dispositionem.

R. Dist. Min. Materia componitur ex partibus certam habentibus formam, materia secunda, C. Materia prima, N. Hæc enim concipitur ut subiectum omnium formarum, capax omnium, indifferens ad omnes.

Inst. 3. Atqui materia prima non est principium generationis corporum.

Prob. Subf. Si materia prima esset principium generationis corporum, esset subiectum generationis : atqui non est subiectum generationis.

Prob. Min. Subiectum generationis debet esse generabile, sicut subiectum creationis debet esse creabile : sed materia prima est ingenerabilis.

R. Dist. Maj. Subiectum generationis sui ipsius, debet esse generabile, C. Subiectum generationis alterius à se, N. Porro materia prima est subiectum generationis non sui ipsius ; sed formæ & corporis naturalis, eo ferè modo, quo vas dicitur subiectum generationis plantarum, vel corruptionis liquorum.

Inst. 4. Subiectum generationis corporum debet vi generationis transire à non esse ad esse ; siquidem generatio corporis definitur, *Transitus subiecti à non esse ad esse*, à privatione ad formam : atqui materia prima vi generationis non transit à non esse ad esse, siquidem erat antea.

R. Dist. Maj. Subiectum generationis corporum debet transire à non esse formæ physicæ, ad esse formæ physicæ, C. Debet transire à non esse sui, ad esse sui, N. Porro in generatione-

ratione corporis materia prima transit à non esse formæ physicae ad formam physicam.

Inst. 5. Quod vi generationis transit ab una specie ad alteram, transit à non esse sui ad esse sui: atqui subjectum generationis transit per ipsam ab una specie ad alteram, quia transit ab uno specificativo ad alterum, ab una forma ad alteram: ergo materia, quæ non transit sic, non est subjectum generationis.

R. Dist. Maj. Quod transit ab una specie sui ad alteram speciem sui, C. Ab una specie corporis ad alteram speciem corporis, N. Sic materia prima transit à specie hominis ad speciem cadaveris, sed non transit ab una specie materiæ ad alteram speciem materiæ.

Inst. 6. Subjectum generationis ante generationem nullius erat speciei, & statim post incipit esse alicujus speciei; ergo transit ad speciem sui.

R. Dist. Ant. Ante generationem nullius erat speciei completæ & in ratione totius, C. Incompletæ & in ratione materiæ, N. Nam erat de specie materiæ.

Inst. 7. Subjectum per generationem transit à non actu ad actum, à non perfectivo ad perfectivum; ergo transit ad novam sui speciem.

R. Dist. Ant. Transit à non actu physico, ad actum physicum, C. A non actu metaphysico, seu existendi, N. Nam ante generationem verè existit.

OBJECTIO TERTIA.

Privationem non esse principium generationis.

PRincipium generationis corporis dat esse corpori: atqui privatio non dat esse corpori, siquidem ipsa nihil est.

R. Dist. Min. Privatio non dat esse corpori: non dat positivè & influendo, C. Non dat negativè & recedendo, N. Ideoque privatio non est principium corporis positivum & influens: sed est negativum & recedens.

Inst. 1. Si privatio esset principium corporis in fieri, corpus naturale fieret ex nihilo: atqui *ex nihilo nihil fit*.

R. Dist. Maj. Corpus fieret ex nihilo, tanquam à termino à quo fit transitus, C. Ex nihilo tanquam à parte com-

ponente, N. Porro ex nihilo nihil fit per compositionem, sed fit aliquid ex nihilo tanquam à termino à quo fit transitus, à non igne, v. g. ad ignem.

Inst. 2. Si corpus naturale fieret ex privatione, privatio principia- ret vel quando est, vel quando non est: atqui neu- trum dici potest.

R. Nego Min. Et dico principiare quando est, non qui- dem permanendo, sed definendo.

Inst. 3. Quandiu est privatio formæ nondum est gene- ratio, quia nondum est forma; ergo privatio non principiat, quando est.

R. Dist. An. Quandiu est privatio formæ remanens, C. Definens, Subdist. Nondum est generatio in facto esse, C. In fieri, N. Quia dum recedit privatio, accedit forma, & fit ge- neratio; sed nondum facta est.

Inst. 4. Sequeretur privationem formæ & formam simul esse in generatione.

R. Dist. Simul esse, unam, recedendo, alteram, acce- dendo, C. Simul permanendo, N.

Inst. 5. Si privatio formæ principia- ret recedendo, in ge- natione deberet fieri transitus à privatione ad formam: at- qui in generatione corporis non fit transitus à privatione ad formam.

Prob. Min. Ibi non fit transitus à privatione formæ ad formam, ubi materia non est sine forma; atqui materia nun- quam est aut fuit sine forma; ergo non fit transitus à priva- tione ad formam.

R. Dist. Min. Materia nunquam est sine forma aliqua, C. Sine forma illa, quæ per generationem accedit, N. Sic an- te generationem ignis, materia non erat sine forma ligni, sed erat sine forma ignis, ideoque fit transitus ad formam ignis.

Inst. 6. Atqui in generatione inutilis est privatio formæ accedentis, si præcessit forma vetus.

Prob. Subst. Ibi ad generationem corporis intelligendam inutilis est privatio formæ, ubi sine privatione adsunt ter- minus à quo, terminus ad quem, & subiectum: sed sine pri- vatione adsunt primò terminus à quo: nempe forma vetus recedens; secundò, terminus ad quem, nempe forma nova accedens; tertio, subiectum, nempe materia.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Ubi adest terminus à quo essentialis, C. Accidentaliter, N. Porro forma vetus recedens est terminus à quo solum accidentaliter, quia non necessario intelligitur in conceptu generationis, ut videre est in generatione primò primâ.

Inst. 7. Ille terminus à quo est essentialis generationi, si sine quo concipi nequit fieri generatio: atqui sine forma veteri recedente concipi nequit generatio.

Prob. Min. Sine forma veteri recedente concipi nequit generatio, si generatio unius sit corruptio alterius: atqui generatio unius est corruptio alterius, ex axiomate.

R. Dist. Maj. Si generatio unius est formaliter & per se corruptio alterius, C. Per accidens tantum, N. Porro generatio unius est semper corruptio alterius, sed per accidens, & non per se, quia absolutè intelligi potest nova generatio sine ulla precedente corruptione.

Inst. 8. Forma vetus per se & necessario expellitur vi generationis, v. g. forma ligni vi generationis ignis: forma vivens, vi generationis formæ cadavericæ.

R. Dist. Forma vetus per se & necessariò expellitur vi generationis, si generatio sumatur prout est conversio totius in totum, C. Si generatio sumatur prout est transitus à non esse formæ ad esse formæ, N.

Inst. 9. Materia per se & necessariò exigit formam in ipsa generatione.

R. Dist. Materia exigit per se formam ad sui perfectionem, C. Ad generationem corporis, Subdist. Exigit formam antecedentem, C. Recedentem, N.

QUÆSTIO SECUNDA.

De existentia materiæ primæ.

I. PROPOSITIO.

Materia prima habet propriam existentiam.

PROB. Quod habet propriam productionem distinctam à productione formæ & compositi, habet & propriam existentiam distinctam ab existentia formæ & compositi,

siquidem *productio terminatur ad existentiam*; atqui materia prima habet propriam productionem distinctam à productione formæ & compositi: siquidem forma producitur per educationem, compositum per generationem, materia per creationem; cum sit ingenerabilis & incorruptibilis. Ergo materia prima habet propriam existentiam.

O B J E C T I O.

Pura potentia non habet propriam existentiam: atqui materia prima est pura potentia, non habens aliam quam subiecti rationem.

R. Dist. Maj. Pura potentia tum physica, tum metaphysica, C. Pura potentia physica tantum, N. Porro materia non est pura potentia metaphysica, quia includit plures actus metaphysicos; ut differentiam essentialem specificam & numericam, atque existentiam.

Inst. 1. Ens imperfectissimum est pura potentia tum physica, tum metaphysica: atqui materia prima est ens imperfectissimum.

R. Dist. Maj. Ens imperfectissimum tum physicè, tum metaphysicè, C. Physicè tantum, N. Porro materia est quidem imperfectissima physicè, quia de se nullum includit actum physicum, sed non est imperfectissima metaphysicè, quia includit actus metaphysicos.

Inst. 2. Ens, quod nullum includit actum metaphysicum, est imperfectissimum metaphysicè: atqui materia prima nullum de se includit actum metaphysicum.

Prob. Min. Ens, quod ita est imperfectum, ut nullum includat actum physicum, multò minus includit actum metaphysicum, qui præstantior est Physico: atqui materia ita est imperfecta, ut nullum includat actum physicum; ergò à fortiori non includit metaphysicum, qui Physico præstat.

R. Dist. Maj. Actus metaphysicus præstantior est Physico, si dicatur metaphysicus eò, quod sit abstractus ab omni materia, C. Si dicatur metaphysicus eò, quod non distinguatur à subiecto plus quàm virtualiter, N. Porro existentia materiæ dicitur actus metaphysicus, non quod sit abstractus ab omni materia, sed quod non distinguatur ab ipsa plus quàm virtualiter.

Inst.

Inst. 3. Atqui materia prima nullam includit prorsus actum metaphysicum.

Prob. Subl. Si materia includeret de se actum aliquem metaphysicum, forma physica non esset actus primus materiæ: atqui tamen est actus primus.

R. Dist. Maj. Forma physica non esset actus primus materiæ metaphysicus, C. Physicus, N.

Inst. 4. Forma Physica debet cum materia facere ens per se: atqui non faceret ens per se cum materia, si supponeret in materia actum metaphysicum.

Prob. Min. Ex actu & actu non fit ens per se, sed per accidens: atqui materia & forma essent in illa hypothese duæ entia in actu, siquidem duplici constarent existentia.

R. Dist. Maj. Ex actu & actu completis, C. Ex actu & actu incompletis, N. Porro existentia materiæ & existentia formæ sunt actus duo incompleti & partiales, ex quibus resultat unica totalis existentia corporis.

Inst. 5. Duæ animæ rationales sunt duo actus incompleti, neque tamen possunt facere ens per se; ergo ex actu & actu incompletis non potest fieri ens unum per se.

R. Dist. Ant. Duæ animæ rationales sunt duo actus incompleti disparati, C. Subordinati, N. At existentia materiæ & existentia formæ sunt subordinatæ ad unam totalem existentiam componendam, sicut essentia materiæ & essentia formæ sunt subordinatæ ad unam totalem essentiam constituendam.

Inst. 6. Quæ subordinantur ad faciendum ens per se, debent se habere ad invicem ut actus & potentia: atqui existentia materiæ non se haberet ad existentiam formæ ut potentia ad actum; ergo non essent actus subordinati.

Prob. Min. Ipsa formalis rei alicujus actualitas non potest se habere ad aliud ut potentia ad actum; atqui existentia est ipsa formalis actualitas rei.

R. Dist. Maj. Non potest se habere ut potentia ad actum. sub eo respectu, sub quo est actualitas, C. Sub alio respectu, N. Porro existentia materiæ est ipsa materiæ actualitas respectu essentiae materiæ, & est potentia perfectibilis respectu formæ physicæ.

Inst. 7. Si materia habeat aliquam de se actualitatem, jam dum forma recipitur in materia, actus recipitur in actu: sed hoc implicat.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Actus physicus recipitur in actu metaphysico, C. Actus physicus in actu physico, N.

Inst. 8. Actus metaphysicus supponit physicum, quia gradus metaphysici resultant ex physicis; ergo actus primus physicus non potest recipi in actu metaphysico.

R. Dist. Ant. Actus metaphysicus totius supponit actum physicum, C. Actus metaphysicus partis supponit actum physicum, N. Quia pars est in suo ordine perfecta ante resultantiam totius.

II. PROPOSITIO.

Materia prima non habet propriam existentiam.

PROB. Quod nullam de se habet actualitatem, propriam de se non habet existentiam, siquidem existentia est actus; atqui materia prima nullam de se habet actualitatem; nam pura potentia nullam includit actualitatem, alioqui non esset pura. Atqui materia prima est pura potentia; ergo materia de se nullam habet actualitatem, proindeque propriam non habet existentiam.

O B J E C T I O.

Quod habet propriam productionem distinctam à productione formæ, habet & propriam existentiam distinctam ab existentia formæ; atqui materia habet propriam productionem.

Prob. Min. Materia producta fuit per creationem, forma verò per educationem: atqui creatio est productio distincta ab educatione.

R. Dist. Maj. Materia producta fuit per creationem terminatam ad compositum, in quo creata est, C. Per creationem ad se specialiter terminatam, N. Nam materia non tam creata fuit quam concreata, solius enim est entis completi per se creati; materia autem non est ens, sed inchoatio entis.

Inst. Quod est prius & formæ & composito non produ-
citu

citur per creationem compositi, nec existit per existentiam illius: atqui materia prior est composito, utpotè causa compositi.

R. 1. Dist. Maj. Quod est prius composito prioritate temporis, C. Prioritate naturæ, N. Nam prioritas naturæ non est prioritas existendi, sed causandi, ideòque non impedit realem existendi simultatem.

R. 2. Dist. Maj. Quod est prius composito secundum actualitatem existentiae, C. Secundum realitatem potentiae, N. Porro materia, sicut non est nisi potentia essendi, ita non præcedit compositum nisi secundum realitatem potentiae, nec existit nisi in toto composito, & per compositum.

Inst. 2. Materia in illo priori naturæ, quo præcedit & formam & compositum, jam intelligitur existens: sed nondum existit per existentiam compositi; ergo per se existit.

Prob. Maj. Quod intelligitur causans: intelligitur existens: atqui in illo priori naturæ, materia jam intelligitur causans compositum; ergo jam intelligitur existens.

R. Dist. Maj. Quod intelligitur causans per modum causæ efficientis, C. Per modum causæ materialis, N. Ratio disp. Quia causa efficiens causat per modum dantis existentiam effectui, ideòque oportet, quod intelligatur existens, antequam causet. At verò causa materialis causat per modum potentiae recipientis existentiam, ideòque non oportet, quod illam præhabeat.

Inst. 3. Quod intelligitur extra nihil, jam intelligitur existens: atqui quod causat per modum causæ materialis, jam intelligitur extra nihil in illo priori, quo concipitur causare; ergo in illo priori jam intelligitur existens.

R. Dist. Maj. Quod intelligitur extra nihil completè, & per modum entis, C. Incompletè & per modum inchoationis entis, N. At in illo priori materia non est ens, sed solum inchoatio entis: siquidem per se non sistitur in linea entis, sed ulterius tendit ad hoc, ut sit ens; existentia autem dicitur quasi rei alicujus sistencia, ideoque quod per se existit, ulterius non refertur.

Inst. 4. Quod est extra nihil incompletè habet existentiam saltem incompletam: atqui materia in illo priori est extra nihil incompletè per modum inchoationis entis & potentiae: ergo in illo priori habet existentiam saltem incompletam.

R. Nego

R. Nego Maj. Nam ad existendum non satis est rem esse quomodocumque extra nihil, sed debet esse per modum rei completæ & terminatæ in linea entis, quia existentia est terminus entis, ejusque existentia.

Inst. 5. Non datur medium inter ens & nihil : ergo quod est extra nihil, est ens, proindeque existit.

R. 1. Dist. Ant. Non datur medium inter ens & nihil, secundum rem & durationem, C. Secundum præcisionem, N. Quia inter ens & nihilum mediat potentia realis essendi, quæ quamvis semper sit vel intra vel extra nihilum pro omni duratione, attamen præscindi potest à forma per considerationem, & sic non intelligitur ut ens, sed ut tendentia à nihilo ad ens.

R. 2. Dist. Conf. Ergo quod est extra nihil, est ens per se, vel per existentiam compositi, C. Est ens per se & independentem à composito, N.

Inst. 6. Nisi materia existeret per se & independentem à composito, pereunte existentia compositi, periret quoque existentia materiæ : atqui hoc apertè falsum est.

Prob. Min. Quod amittit existentiam, corrumpitur : atqui pereunte composito non corrumpitur materia; ergo non amittit existentiam.

R. Dist. Maj. Quod amittit existentiam, ita ut nulla subrogetur alia, C. Si subrogetur alia existentia, N. Porro cum corruptio unius sit generatio alterius, ubi materia unam perdit existentiam, alia statim ei subrogatur : sicut ergo servus non dicitur liberari ex eo, quod ab una servitute transeat ad aliam; ita nec materia dicitur corrumpi, ex eo, quod unam deponens existentiam statim recipiat alteram.

Inst. 7. Pereunte composito, cessat conservatio compositi, manet autem conservatio materiæ; ergo alia est existentia compositi, & alia materiæ.

R. Dist. Ant. Manet conservatio materiæ diversa ab ea, quæ fuerat prius, C. Manet eadem quæ prius, N. Nam cessante composito cessat & conservatio materiæ, quæ ei inerat ab eo composito, sed nova statim ei subrogatur conservatio à novo composito.

Inst. 8. Actio conservativa materiæ debet esse tantæ virtutis, ut possit eam producere, si opus esset : atqui actio generativa novi compositi geniti non est tantæ virtutis, ut possit pro-

producere materiam, siquidem ipsa est ingenerabilis; ergo materia non conservatur per eam actionem, quâ generatur aut conservatur novum compositum.

R. Dist. Maj. Atqui actio generativa non est tantæ virtutis, ut possit producere materiam, si opus esset, actio generativa quatenus est à principio creato, C. Quatenus est ab ipso Deo, N. Cum enim eadem generatio procedat, & à Deo & à creatura, Dei autem virtus sit infinita, ea generatio posset producere materiam, si opus esset, quatenus est actio se tenens ex parte Dei.

QUÆSTIO TERTIA.

De existentia formæ substantialis.

PROPOSITIO.

Datur forma substantialis in corpore naturali.

PROB. Ut detur forma substantialis, satis est, quod in corpore naturali detur primum radicale & internum operandi principium, & quod illud sit forma substantialis distincta realiter à materia; atqui utrumque perinde verum est.

Primo quidem datur in corpore naturali primum & internum operandi principium. Nam datur in corpore principium illud, quod est connaturalius, & aliundè non est impossibile: atqui primum & internum operandi principium est connaturalius corpori, & aliundè non est impossibile: est quidem connaturalius, quia naturalius est agere ab intrinseco quam ab extrinseco, movere seipsum quam moveri ab alio. Neque verò est impossibile primum illud & internum operandi principium; si enim foret impossibile, maximè quia esset illud materiale, nec tamen esset materia: atqui non implicat aliquid esse materiale, quod non sit materia, quia non implicat aliquid dependere à materia, nec tamen esse materiam. Ergo datur in corpore naturali primum & internum operandi principium.

Dein-

Deindè verò primum illud & internum operandi principium in corpore, est ipsa forma substantialis distincta realiter à materia : nam vel est forma substantialis, vel materia, vel forma accidentalis : atqui neque est materia, nec forma accidentalis ; non est quidem materia, quæ de se iners est & otiosa ; neque est forma accidentalis, quæ pariter est iners & inæctiosa, cujusmodi sunt omnes modi, & dispositiones mechanicæ corporis. Ergo restat, quod primum illud & internum operandi principium in corpore sit forma substantialis, proindeque datur forma substantialis distincta realiter à materia.

OBJECTIO PRIMA.

Formam substantialem esse impossibilem.

EA forma est impossibilis, quæ foret substantia & non foret simul : atqui forma substantialis (si daretur) foret substantia simul & non foret.

Prob. Min. Forma, quæ posset adesse aut abesse à subiecto sine subiecti interitu, non foret substantia, sed accidens ; atqui forma substantialis (si daretur) posset adesse & abesse à materia sine illius interitu : ergo foret accidens & non substantia.

R. Dist. Maj. Forma quæ, &c. non foret substantia sed accidens logicum, C. Physicum & propriè dictum, N. Porro forma substantialis potest dici accidens logicum materiæ, sicut vestis dicitur accidens corporis.

Inst. I. Forma, quæ est in subiecto non tanquam pars, & sine eo esse non potest, est accidens physicum : atqui forma substantialis (si daretur) esset in materia non tanquam pars, & sine materia esse non posset naturaliter ; ergo esset accidens physicum.

R. Dist. Maj. Forma, quæ est in subiecto non tanquam pars, nec tanquam compars totius resultantis, C. Sed est compars totius resultantis, N. Porro forma substantialis non est quidem pars materiæ, cui inest, sed est cum materia pars totius compositi physici resultantis ex unione utriusque simul : sicut anima rationalis in homine.

Inst.

Inst. 2. Licet albedo sit in materia tanquam compars totius resultantis ex unione utriusque nihilominus albedo est verum accidens physicum; ergo pariter & forma, quæ dicitur substantialis.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia ex albedine & materia non resultat nisi totum per accidens; at ex forma substantiali & materia resultat totum per se, & novæ proprietates, quæ ex singulis non resultarent.

Inst. 3. Forma, quæ essentialiter pendet à materia in suo esse, conservari & operari, est verum accidens physicum: atqui forma substantialis, si daretur, penderet essentialiter à materia in suo esse, fieri, conservari & operari.

R. Dist. Maj. Quæ penderet essentialiter à materia tanquam à subiecto inhæ: onis, C. Tanquam à subiecto educationis & informationis, N.

Inst. 4. Forma, quæ non alia ratione uniretur materiæ quàm accidens physicum uniatur subiecto, penderet à subiecto inhæ: onis: atqui forma substantialis non aliter uniretur materiæ quàm accidens physicum subiecto suo.

Prob. Min. Ea forma non aliter unitur materiæ, quàm accidens physicum uniatur subiecto, quæ localiter tantum seu adhæ: vè assistit materiæ sine ulla penetratione: atqui forma substantialis localiter tantum seu adhæ: vè assistit materiæ sine ulla sui cum materia penetratione.

Prob. Min. Forma substantialis materialis non potest participare proprietates substantiæ spiritualis: atqui penetrare seu pervadere obvia corpora est proprietas substantiæ spiritualis.

R. Dist. Maj. Forma substantialis non potest participare proprietates substantiæ spiritualis specificas & reciprocas, C. Genericas, N. Porro penetrare & pervadere non est proprietas substantiæ spiritualis specifica, sed potius generica & communis.

Inst. 5. Forma, quæ foret extensa & divisibilis, non posset habere penetrationem genericam & communem: atqui forma substantialis materialis (si daretur) esset extensa & divisibilis, quia corporea esset & extracta ex partibus materiæ divisibilibus.

R. Dist. Maj. Forma, quæ foret extensa extensione quantitativâ & solidâ & divisibilis divisibilitate quantitativâ, C. Quæ foret extensa extensione entitativa & minimè solidâ, N.

Inst. 6. Forma, cujus partes non se se penetrant, debet esse extensa extensione quantitativâ & solidâ: atqui partes formæ substantialis materialis (si daretur) non se se penetrarent, quia non esset tota in singulis materiæ partibus.

R. Dist. Debet esse extensa extensione quantitativa per materiam extensam, C. Per se, N.

Inst. 7. Forma, quæ seorsim à materia remaneret extensa extensione quantitativâ, est per se extensa extensione quantitativâ: atqui forma substantialis materialis (si daretur) remaneret extensa seorsim à materia.

Prob. Min. Forma, quæ esset in loco circumscriptivè esset extensa extensione quantitativâ: atqui forma, quæ dicitur substantialis, seorsim à materia esset in loco circumscriptivè.

Prob. Min. Vel esset in loco circumscriptivè vel definitivè: atqui non esset definitivè.

Prob. Min. Esse in loco definitivè, proprium est spirituum & spiritualium; atqui forma illa non esset de genere rerum spiritualium; ergo non esset in loco definitivè.

R. Dist. Maj. Esse in loco definitivè absque multitudine partium entitativarum est proprium spirituum, C. Esse in loco definitivè per multitudinem partium entitativarum, N. In hoc ergo differret illa forma substantialis materialis à spiritu, quod spiritus careat partibus entitativis: illa verò forma de se habeat plures entitatis partes, penetrabiles tamen & minimè solidas.

OBJECTIO SECUNDA.

Formam substantialem esse impossibilem.

Illa forma est impossibilis, quæ foret materia simul & non foret: atqui forma substantialis foret materia simul & non foret.

Prob. Min. Omnis substantia materialis est materia: atqui forma, quæ dicitur substantialis, esset substantia materialis; ergo esset materia.

R. Dist. Maj. vel Dist. Maj. Omnis substantia materialis passiva, est materia, C. Omnis substantia materialis activa, N. Nam forma substantialis est substantia materialis; neque tamen est materia, quia non est purè passiva.

Inst.

Inst. 1. Omnis substantia spiritalis est spiritus; ergo omnis substantia materialis generatim est materia.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia omnis substantia spiritalis habet proprietates spiritus: at non omnis substantia materialis habet proprietates materiæ, quia non omnis est iners & otiosa per se.

Inst. 2. Substantia, quæ habet plures entitatis partes, extensionem & divisibilitatem, habet proprietates materiæ: atqui omnis substantia materialis est hujusmodi.

R. Dist. Maj. Habet proprietates materiæ aliquas, genericas & communes, C. Habet proprietates materiæ omnes, específicas & reciprocas, N. Nam forma substantialis non est iners & otiosa, sicut materia.

Inst. 3. Atqui omnia forma substantialis est iners & otiosa, sicut materia.

Prob. Subst. Nisi omnis substantia materialis sit iners & otiosa, vel activitas ei conveniret, quia est substantia, vel quia est materialis, vel tandem quia est substantia materialis simul: atqui nullum ex his dici potest.

R. Nego Min. & dico activitatem convenire formæ substantiali, eò quod sit substantia materialis per modum actus primi & radicalis principii operandi.

Inst. 4. Si activitas conveniret formæ substantiali, eò quod sit substantia materialis, omnis substantia materialis foret activa: atqui hoc falsum est, ut constat de materia.

R. Dist. Maj. Si activitas conveniret formæ substantiali, eò quod sit substantia materialis præcisè, C. Eò quod sit substantia materialis per modum actus primi in corpore, N.

Inst. 5. Activitas non competit ei substantiæ, quæ sequitur conditionem materiæ: atqui omnis substantia materialis sequitur conditionem materiæ.

Prob. Min. Effectus sequitur conditionem ignobilitatis causæ suæ: atqui omnis substantia materialis est effectus materiæ, quia pendet essentialiter à materia.

R. Dist. secundam Maj. Omnis effectus sequitur conditionem causæ suæ efficientis, C. Causæ suæ materialis, N. Alioqui homo esset ejusdem cum materia conditionis, quod nemo dixerit.

Inst. 6. Illud sequitur conditionem materiæ circa inertiam: quod non movet nisi prius aliundè motum acceperit:

atqui omnis substantia materialis non movet nisi prius aliunde motum acceperit, nempe a Deo.

R. Nego Min. vel Dist. Min. Atqui omnis substantia materialis motum accipit ab alio, motum in actu primo, id est, movendi principium, C. motum in actu secundo, id est, ipsissimam motionem, N.

Inst. 7. *Quidquid movetur, ab alio movetur* (ex axiomaticis;) ergo omnis substantia materialis accipit motum aliunde etiam in actu secundo.

R. Dist. Ant. *Quidquid movetur, ab alio movetur*, si non habeat in se principium motus sui, ut lapis dum sursum projicitur, C. Si habeat in se principium sui motus, ut homo, N.

Inst. 8. Quod est in quiete positum, indiget moveri ab alio: Atqui omnis substantia materialis est vel potest esse in quiete posita; ergo indiget ab alio moveri.

R. Dist. Maj. Quod est in quiete positum, indiget moveri ab alio, si sit potentia passiva, non valens de se transire de potentia ad actum, C. Secus, N. At forma substantialis est activa, & valet de se transire à potentia ad actum positis omnibus ad agendum requisitis.

Inst. 9. Nisi omnis substantia materialis moveretur ab alio, certè moveretur à seipsa: atqui hoc implicat: alioquin esset simul in actu & in potentia, respectu sui ipsius.

R. Dist. Min. Implicat idem simul esse in actu & in potentia activâ, N. Passivâ, Subdist. Implicat idem esse in actu, per se primo, simul & in potentia per se primo, C. esse in actu per se & in potentia per accidens & secundariò, N. Porro forma substantialis per se primo movet, & per accidens movetur ad motum totius corporis, sicut contingit etiam in anima rationali.

OBJECTIO TERTIA.

Formam substantialem esse inutilem.

Illa forma est inutilis, sine qua possunt explicari omnes corporum naturalium functiones & operationes: atqui sine forma substantiali explicari possunt.

Prob.

Prob. Min. Quæ operationes possunt explicari per solam materiam ejusque dispositiones mechanicas, possunt explicari sine forma substantiali : atqui corporum naturalium operationes possunt explicari per solam materiam ejusque dispositiones.

R. Nego Min. vel Dist. Min. Atqui corporum naturalium operationes possunt explicari per solam materiam, tanquam per causam instrumentalem, secundariam & passivam, C. Tanquam per causam principalem & primariam, N. Nam materia est iners & otiosa,

Inst. 1. Operationes purè materiales possunt explicari per solam materiam ejusque dispositiones mechanicas : atqui corporum naturalium operationes sunt purè materiales ; ergo possunt explicari per solam materiam ejusque affectiones.

R. Nego Maj. vel Dist. Possunt explicari per materiam instrumentaliter, C. Principaliter, N. Nam materia est de se iners, nullius operationis opifex.

Inst. 2. Tam operationes materiales possunt principaliter explicari per materiam, quàm operationes spiritales possunt explicari per spiritum.

R. Nego par. Ratio disp. quia spiritus est de se activus & operativus ; at verò materia est de se iners & otiosa.

Inst. 3. Idem sit judicium de cæteris operationibus corporum naturalium ac de incessu & cognitione belluarum : atqui incessus & quæ dicitur cognitio belluarum, possunt explicari principaliter per materiam.

Prob. Min. *de incessu*. Quod potest explicari per solam contradictionem & retractionem muscutorum, potest explicari per solam materiam ejusque affectiones : atqui incessus belluarum sic facillè explicatur.

R. Dist. Min. Atqui incessus belluarum facillè explicatur per contradictionem muscutorum dependenter à principio interno movente, C. Independentè à principio illo interno, N. At principium illud internum est ipsa forma substantialis belluarum.

Inst. 4. Frustraneum est principium illud internum ad explicandum incessum belluarum, si belluæ determinentur sufficienter ad incessus suos extrinsecus ab objectis seu corpusculis, & intrinsecus à suis spiritibus animalibus contractiones vel relaxationes muscutorum procurantibus ; atqui ita est.

R. Nego Min. vel Dist. Atqui belluæ sufficienter determinantur ab objectis, corpusculis, & spiritibus animalibus cum subordinatione ad formam principalem, C. Sine tali subordinatione, N.

Inst. 5. Non debet incessus belluarum explicari per plura principia, quando potest per pauciora juxta Mechanicæ leges: atqui explicare per corpuscula & spiritus animales est explicare per pauciora magisque mechanica principia.

R. Dist. Maj. Quando potest explicari per pauciora & æquè naturaliter, C. Minus naturaliter, N. At naturalius est motus belluarum explicare per internum & principale movendi principium, quia naturalius est moveri ab intrinseco & à se, quam moveri ab extrinseco tantum.

Inst. 6. Tam motus & incessus belluarum possunt & debent explicari per solas affectiones mechanicas, absque interno principali principio operandi, quam motus horologii portatilis per solam adaptionem partium cum vi elasticâ tympani.

R. Nego par. Ratio disp. quia horologium est opus arte factum ex industria hominum, qui suis operibus non valent conferre internum se se movendi principium: at belluæ sunt opera Dei, qui potuit internum conferre principium, quod cum sit naturalius verisimile est contulisse.

Inst. 7. Potuit Deus belluas eâ ratione disponere, ut tametsi essent machinæ, pura automata, nihilominus easdem exhiberent functiones, quas in ipsis jam deprehendimus: atqui si ita est, verisimile est fecisse.

R. Nego Min. Quia hoc minus est naturale, alioqui pari argumento concludi posset, Deum fortassis nunc elaborasse homines eâ ratione, ut per solas mechanicas dispositiones exhiberent suas functiones, quæ conclusio esset valdè periculosa.

Inst. 8. Verisimile non est belluas moveri atque operari per principium, quod vix ac ne vix quidem intelligitur, nec nisi obscure admodum explicatur: atqui hujusmodi est forma, quæ dicitur substantialis.

R. Dist. Min. Atqui forma substantialis vix ac ne vix quidem intelligitur quoad quæstionem *quid sit*, *Transcat*, Quoad quæstionem, *an sit*, N. Nam ex operationibus belluarum nostris non absimilibus conjicitur esse in belluis principium

pium internum respondens animæ rationali in nobis quoad sensationes.

OBJECTIO QUARTA.

Non dari formas substantiales in plantis.

EA forma est inutilis in plantis, sine qua facile physicè & mechanicè possunt explicari, quæcumque sunt plantarum operationes : atqui sine forma substantiali possunt sic explicari plantarum operationes, nempe nutritio, accretio & generatio.

Prob. Min. Quod explicatur per materiam certâ ratione dispositam, per tubulos & canales succis alimentitiis excipiendis à natura destinatos, certè explicatur absque forma substantiali : atqui nutritio & accretio plantarum rectè explicantur per materiam certâ ratione dispositam.

R. Dist. Min. Atqui nutritio & accretio plantarum explicantur per materiam dispositam per tubulos & canales tanquam per causam instrumentalem minusque præcipuam, C. Tanquam per causam principalem, N. Nam insuper est quoddam primum, quod iis functionibus præsit, principium, & dicitur anima vegetans, sicut in homine est anima rationalis.

Inst. 1. Ea non datur in plantis forma, cujus origo nec interitus explicari possunt, cujus natura vix ac ne vix quidem intelligi potest : atqui formæ substantialis plantarum origo atque interitus explicari non possunt.

Prob. Min. Illius formæ substantialis origo foret vel eduçtio vel creatio, illius interitus foret vel corruptio vel annihilatio : atqui neutrum dici potest.

R. Nego Min. Et dico formas substantiales plantarum produci per eduçtionem è sinu materiæ, interire verò per corruptionem aliquo remanente subiecto.

Inst. 2. Illa forma non produçitur per eduçtionem, nec interit per corruptionem, quæ secundum se totam produçitur ex nihilo, secundum se totam abit in nihilum : atqui forma substantialis plantarum (si datur) fit ex nihilo, & abit in nihilum.

R. Dist. Min. Forma substantialis plantarum fit ex nihilo sui & abit in nihilum sui, C. Fit ex nihilo subjeñti, & abit in nihilum subjeñti, N.

Inst. 3. Illa forma producitur ex nihilo tum sui tum subjeñti, ad cujus productionem materia non magis concurrit quàm ad productionem animæ rationalis : atqui ad productionem formæ substantialis plantarum (si datur) materia non magis concurrit, quàm ad productionem animæ rationalis.

Prob. Min. Materia, quæ se habet subjeñtivè ad productionem animæ rationalis, & vegetativæ plantarum, non magis concurrit ad productionem unius quàm alterius ; atqui materia se habet subjeñtivè ad productionem animæ vegetantis, pariter & rationalis.

R. Dist. Min. Materia se habet subjeñtivè ad productionem utriusque animæ, subjeñtivè, sed diversimode, C. Eodem modo, N. Nam se habet subjeñtivè ut id *ex quo* respectu vegetantis, & subjeñtivè ut id *in quo*, respectu rationalis.

Inst. 4. Materia non se habet subjeñtivè ut id *ex quo*, ad productionem illius formæ, quæ nil quidquam est materiæ : atqui anima vegetans plantarum (si datur) nil quidquam est materiæ.

R. Nego Maj. vel Dist. Ad productionem illius formæ, quæ nil quidquam est materiæ, nec materiale quid, C. Secus, N. Porro anima vegetans plantarum est essentialiter materialis, quia pendet à materia.

Inst. 5. Implicat aliquid educi è materia, quod nihil materiæ : atqui anima vegetans plantarum (si datur) nihil est materiæ.

R. Dist. Maj. Implicat aliquid educi è materia, educatione sterili & merè locali, quod nihil sit materiæ, C. Educui educatione fecundâ & productivâ, N. At anima vegetans educitur educatione fecundâ, sicut effectus educitur è sua causa.

Inst. 6. Nihil potest educi absolutè è materia, quod in ipsa non præcontineatur : atqui quod nihil est materiæ, non præcontinetur in materia.

R. Dist. Min. Quod nihil est materiæ, non præcontinetur in ipsa, actu & formaliter, C. Potestate & virtualiter, N.

Inst.

Inst. 7. Quod non influit in formam, non concurrat ad ejus productionem: atqui materia utpote iners, non influit in formam.

R. Dist. Min. Materia non influit activè in formam, C. Passivè, N. Quia sustentat actionem agentis formam eductis.

Inst. 8. Sustentare est agere: atqui materia sustentaret; ergo ageret.

R. Dist. Maj. Sustentare, vim positivè faciendo, sicut sustentat bajulus, C. Sustentare passivè tantum se habendo, N. At sic materia sustentat.

OBJECTIO QUINTA.

Non dari formas substantiales in belluis.

Forma substantialis belluarum vulgò agnoscitur tanquam principium internum cognoscitivum: atqui non datur in belluis hujusmodi principium.

Prob. Min. Ibi necesse non est agnoscere principium internum cognoscitivum, ubi nulla agnoscenda est cognitio: atqui in belluis nulla agnoscenda est cognitio.

Prob. Min. Si daretur cognitio in belluis, ea deberet esse vel spiritalis vel materialis: atqui neutrum dici potest.

R. Nego Min. Et dico esse materialem, quia derivatur à principio materiali belluarum.

Inst. 1. Quidquid materiale est, extensum est & divisibile: atqui nulla cognitio potest esse extensa & divisibilis; ergo nulla cognitio potest esse materialis.

R. Dist. Maj. Quidquid materiale est, extensum est extensione entitativâ, C. Quantitativâ, N. Porro cognitio belluarum dici potest extensa extensione entitativâ.

Inst. 2. Prius est habere plures extra se invicem partes, quàm esse divisibile: atqui formæ belluarum non habent plures extra se invicem partes.

R. Dist. Maj. Prius est habere plures extra se invicem partes, quàm esse divisibile quantitativè, C. Entitativè, N. Nam plures entitatis partes possunt se penetrare, proindeque non esse extra se invicem.

Inst. 3. Quæ seorsim à materia forent aliquod punctum & in puncto, certè non habent plures entitatis partes de se : atqui belluarum cognitiones (si darentur) forent seorsim à materia punctum aliquod, quia in cognitione non est distinguenda pars a parte.

R. Dist. Min. Cognitiones belluarum forent aliquod punctum & in puncto loci, C. Entitatis, N.

Inst. 4. Nihil materiale potest esse in loco definitivè, hæc enim est prærogativa rerum spiritualium : atqui cognitiones belluarum (si darentur) essent in loco definitivè ; ergo non forent materiales, sed spirituales, contra hypothesim.

R. Nego Maj. vel Dist. Nihil materiale potest esse in loco definitivè per simplicitatem entitatis, ut spiritus, C. Per compositionem entitatis, N.

Inst. 5. Tam implicat aliquid materiale esse in loco definitivè, quam implicet aliquid spiritale esse in loco circumscriptivè : atqui hoc posterius implicat.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia spiritale, cum non habeat plures partes, nequit habere partes extra partes in ordine ad locum materiale potest habere plures partes se se actu penetrantes, & hoc est, esse in loco definitivè.

Inst. 6. Implicat plures partes materiales se se mutuò penetrare, ergo implicat eas esse in loco definitivè.

R. Dist. Ant. Implicat plures partes materiales solidas se se penetrare, *Esso*, Minimè solidas, N.

Inst. 7. Partes substantiales sunt solidæ : atqui partes formarum in quæstione essent substantiales.

R. Dist. Maj. Partes substantiales & quantæ, C. Nec quantæ, N. Quia ex sola quantitate oritur resistentia & impenetrabilitas.

QUÆSTIO QUARTA.

De distinctione magnitudinis à materia.

I. PROPOSITIO.

Magnitudo distinguitur realiter actualiter à materia.

PROB. Ea distinguuntur realiter ab invicem, quæ separan-

parantur ab invicem, & separatim existunt : atqui magnitudo & materia separatim existunt in sacrosancto Altaris mysterio, ubi reperitur materia corporis Christi absque extensione sua, & iterum, reperitur extensio panis & vini, absque materia panis & vini, quæ tota jam est conversa in corpus & sanguinem Domini, virtute consecrationis ; ergo materia & magnitudo separantur ab invicem & separatim existunt, proindeque magnitudo distinguitur realiter à materia.

O B J E C T I O I.

Nomine magnitudinis intelligitur actualis extensio in longum, latum & profundum ; atqui hujusmodi extensio actualis non distinguitur realiter à materia.

Prob. Min. Quod formaliter includitur in idea materiæ, non distinguitur realiter à materia : atqui actualis extensio in longum, latum & profundum includitur formaliter in idea materiæ.

Prob. Min. Corpus & materia sunt quid idem : atqui actualis extensio includitur formaliter in idea corporis, quod definitur longum, latum & profundum.

R. Dist. Maj. Corpus physicum & materia sunt quid idem, C. Corpus mathematicè sumptum & materia, N. At corpus physicè sumptum est subiectum longitudinis, latitudinis & profunditatis, non est verò ipsa longitudo.

Inst. 1. Atqui corpus physicè sumptum & magnitudo sunt unum & idem ; ergo nulla solutio.

Prob. Subf. Si corpus physicè sumptum & magnitudo non essent quid idem, maximè quia possent à se mutuo separari : atqui non possunt separari.

Prob. Min. Suppono materiam separari à magnitudine, hac factâ hypothesi sic argumentor : Implicat materiam seorsim à magnitudine esse magnam : atqui in illa hypothesi materia seorsim à magnitudine esset magna.

Prob. Min. Vel materia seorsim à magnitudine foret magna, vel partes materiæ omnes confluerent ad punctum loci : atqui in illa hypothesi partes materiæ non confluerent ad punctum loci.

Prob. Min. Si partes materiæ confluerent ad punctum loci,

loci vel confluerent in instanti vel successivè vel per motum localem, vel sine motu locali: atqui neutrum horum dici potest.

R. Nego Min. Et dico in prædicta hypothesi partes materiæ conflururas ad punctum loci successivè & per motum localem, quia ad se mutuò accederent & penetrarent.

Inst. 2. Partes materiæ non possunt confluere ad punctum loci successivè & per motum localem, nisi forent magnæ seu extensæ: atqui in ea hypothesi non essent magnæ.

Prob. Maj. Tunc materia intelligitur magna formaliter & extensa, quando partes materiæ diversum occupant realiter actualiter locum: atqui, quo tempore confluerent ad punctum, diversum occuparent realiter actualiter locum partes materiæ, nam pro eo tempore nondum confluxissent.

R. Dist. Maj. Quando partes materiæ diversum occupant locum circumscriptivè, C. Definitivè, N. Porro in illa hypothesi partes occuparent diversa loca, non circumscriptivè ut antea, sed definitivè, siquidem suâ denudarentur extensione (ex hypothesi.)

Inst. 3. Esse in loco circumscriptivè est esse totum in toto loco, & secundum diversas sui partes esse in diversis loci partibus: atqui partes materiæ, quo tempore confluerent ad punctum loci essent hujusmodi.

R. Dist. Maj. Esse in loco circumscriptivè est esse secundum diversas sui partes solidas & impenetrabiles in diversis loci partibus, C. Secundum diversas sui partes penetrabiles nec solidas, N. At partes materiæ in illa hypothesi essent penetrabiles, siquidem ab eis sublata fuisset origo impenetrabilitatis magnitudo.

Inst. 4. Illæ partes sunt solidæ & impenetrabiles, quæ se se tangunt nec tangunt secundum se totas; atqui in prædicta hypothesi partes materiæ se tangerent, nec se tangerent secundum se totas, quia nondum essent in uno puncto loci; ergo essent solidæ & impenetrabiles.

R. Dist. Maj. Illæ partes sunt solidæ & impenetrabiles, quæ se tangunt nec secundum se totas, ob aliquam resistantiam mutuam partium ad invicem, C. Ob confluxum & motum localem, qui non potest in instanti perfici, N. Porro partes materiæ non se se tangerent secundum se totas, eo quod nondum confluxissent, non autem ob resistantiam ad invicem mutuam.

OB-

O B J E C T I O II.

Nulla alia ratio adigit Philosophos ad distinguendam magnitudinem à materia, quàm quia asserunt, Corpus Christi esse in Eucharistia absque sua magnitudine, & magnitudinem panis absque suâ materia, atqui utrumque falsum est.

Prob. Min. *Quoad primam partem.* Corpus illud non est sine sua magnitudine, quod habet partes positas extra partes in ordine ad locum: atqui Corpus Christi in Eucharistia habet partes positas extra partes in ordine ad locum.

R. Nego Min. Quia totum est in tota Hostia, & totum in singulis Hostiæ partibus, ut definitum est in Concilio Tridentino.

Inst. 1. Corpus organicum habet partes extra partes in ordine ad locum: atqui Corpus Christi in Eucharistia est corpus organicum. Ergo habet partes extra partes in ordine ad locum.

R. Di. Maj. Corpus organicum existens modo naturali, C. Corpus organicum existens modo supernaturali, N. Porro Christi Corpus est in Eucharistia modo supernaturali, & ineffabili.

Inst. 2. Nisi corpus Christi haberet partes extra partes in ordine ad locum, partes Corporis Christi in Eucharistia essent confusæ: atqui non sunt confusæ: alioqui jam esset materia informis.

R. Dist. Maj. Partes Corporis Christi in Eucharistia essent confusæ confusione loci, quia sunt in eodem indivisibiliter puncto loci, C. Essent confusæ confusione entitatis, N. Nam semper servant ordinem debitum & naturalem ad invicem.

Inst. 3. Ut partes corporis Christi non sint confusæ confusione entitatis, debent talem servare ordinem ad invicem, ut aliæ sint superiores, aliæ inferiores: atqui non possunt aliæ esse superiores, aliæ inferiores, nisi sint positæ extra se invicem in ordine ad locum. Ergo partes Corporis Christi in Eucharistia sunt positæ extra se invicem in ordine ad locum.

R. Dist. Maj. Partes Corporis Christi debent talem servare ordinem, ut aliæ sunt superiores, aliæ inferiores, in ordine
ad

ad se & in actu primo, C. In ordine ad locum & in actu secundo, N.

Inst. 4. Quod correspondet partibus formaliter extensis est formaliter extensum in ordine ad locum : atqui Corpus Christi in Eucharistia respondet partibus Hostiæ formaliter extensis ; ergo est formaliter extensum in ordine ad locum.

R. Dist. Maj. Quod correspondet circumscriptivè, C. Definitivè, N. Alioqui Deus, Angelus & anima formalem haberent extensionem, siquidem correspondent partibus materiæ formaliter extensis, v. g. anima nostra corpori nostro.

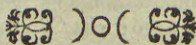
Inst. 5. Corpus illud correspondet circumscriptivè partibus formaliter extensis, cujus partes habent situm, figuram & staturam : atqui Corporis Christi partes habent Eucharistia situm, figuram & staturam.

Prob. Min. Canit Ecclesia de Corpore Christi *nec status, nec statura signati minuitur* ; ergo habet situm, statum & figuram.

R. Dist. Id canit Ecclesia, ut ostendat nullam fieri divisionem ipsius Corporis Christi, dum dividitur Hostia, C. Id canit, ut doceat esse in Corpore Christi veram & actualem figuram & staturam. N. Hinc immediatè ante verba citata canit : *nulla rei sit scissura, signi tantum sit fractura* : & statim subdit : *ne vallices sed memento, tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur*.

Inst. 6. Idem est Corpus Christi in Eucharistia, quod in cruce pendebat, quod jam in Cœlo existit : atqui idem non esset, nisi in Eucharistia situm, figuram, statum & staturam habeat, sicuti aliàs.

R. Dist. Maj. Idem est Corpus Christi in Eucharistia, & in Cœlo, idem quoad substantiam, atque entitatem, C. Idem quoad modum existendi, N. Alioqui sicut in cruce & in cœlo est sextupedale, esset pariter in Eucharistia sextupedale.

O B J E C T I O III.

Modus & modificatio materiæ non distinguitur à materia distinctione reali majori : atqui magnitudo est modus & modificatio materiæ, quia facit, ut materiæ partes sint certò quodam modo dispositæ.

R. Dist. Maj. Modus inseparabilis & metaphysicus, ut inflexio digiti, C. Modus separabilis & phycus, ut quantitas, quæ separatim existit in Altaris mysterio, N.

Inst. 1. Implicat magnitudinem separari à materia, & separatim existere; ergo eò modus materiæ inseparabilis à materia.

Prob. Ant. Implicat magnitudinem seorsim à materia esse substantiam simul & non esse : atqui magnitudo separata à materia foret substantia simul & non esset.

Prob. Min. Ens per se existens, independens à subjecto inhæssionis, est substantia propriè dicta, atqui magnitudo separata à materia esset ens per se existens : independens à subjecto inhæssionis, quia existeret absque subjecto.

R. Dist. Min. ult. syllog. Atqui magnitudo esset independens à subjecto inhæssionis in actu secundo, C. In actu primo, N. Nam essentialiter exigeret subjectum, nec nisi per miraculum sine subjecto existeret.

Inst. 2. Quod essentialiter exigit esse in subjecto inhæssionis, non potest absolutè existere sine subjecto : atqui magnitudo exigit essentialiter esse in subjecto inhæssionis, siquidem in hoc differt à materia & forma substantiali.

R. Dist. Min. Atqui magnitudo essentialiter exigit esse in subjecto inhæssionis, esse in actu primo, id est, posse esse, C. Esse in actu secundo, Subdist. naturaliter & juxta naturalem ordinem, C. Absolutè, etiam miraculo interveniente, N.

Inst. 3. Non magis accidens potest esse sine actuali inhæssionis, quam substantia sine actuali subsistentia, vel propria, vel aliena saltem.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. est, quia subsistentia convenit substantiæ absolutè, & in ordine ad se. At vero inhæssio actualis convenit accidenti relativè & in ordine ad subjectum; cum ergo subjectum possit absolutè
non

non existere, ut in Altaris mysterio; fit ut accidens non semper inhæreat in actu secundo.

Inst. 4. Nullum aliud argumentum probat magnitudinem existere separatim à materia, quàm quod petitur ab Altaris mysterio, in quo dicitur magnitudo panis superesse factâ consecratione: atqui nihil necesse est agnoscere veram & realem panis magnitudinem factâ consecratione.

Prob. Min. Ut explicetur appositè mysterium altaris, sufficit, si dicatur factâ consecratione Corpus Christi adesse sub speciebus remanentibus: atqui hoc dici potest absque eo, quod remaneat vera & realis magnitudo, dummodò remaneant species & apparentiæ magnitudinis panis.

R. Dist. Maj. Sufficit, si dicatur remanere species panis & vini, C. Species accidentium panis & vini, N. Porro sublata magnitudine verâ & reali panis, jam non remanerent species panis, sed duntaxat species & apparentiæ accidentium: Concilium autem Tridentinum definit remanere species panis & vini.

Inst. 5. Ad explicandum Altaris Mysterium satis est, si dicatur esse signum sensibile continens realitatem Corporis Christi: atqui sine ulla magnitudine verâ & reali panis potest esse in Eucharistia signum sensibile, nimirum apparentiæ eadem in sensibus, quæ fuerant antea.

R. Dist. Maj. Satis est, si dicatur, esse signum sensibile permanens, & remanens, asservatum, & asservandum in Sacrario, & sub quo Christus existat realiter in Altari, C. Satis est, si dicatur esse signum transiens, nec in Altari remanens, sed duntaxat in sensibus, N. Nam Concilium Tridentinum dicit, Corpus Christi esse sub specie panis, manentibus speciebus panis --- Sacramentum Eucharistiæ in Sacrario reservari --- separationem fieri specierum in Eucharistia. Quæ certè nequeunt intelligi de solis apparentiis, quæ sensibus nostris inexistant.

Inst. 6. Dici potest, Deum sic afficere sensus nostros, ut eadem, quæ prius objecta percipiamus, tametsi non sint reipsâ: atqui tunc apparebit magnitudo panis, nec tamen erit.

R. Dist. Maj. Id dici potest absolute, & abstrahendo à circumstantiis, in quibus institutum est à Christo Eucharistiæ Sacramentum, C. Id dici potest positis rebus & circumstantiis, ut sunt, N. Nam
mo-

modus ille explicandi non potest conciliari cum iis, quæ ex Tridentino mox retulimus.

Inst. 7. Quando legimus, Christum apparuisse Mariæ Magdalenæ sub specie hortulani, vel Spiritum Sanctum descendisse in Christum sub specie columbæ, hæc non intelliguntur de realitate hortulani; vel columbæ, sed de apparentis; ergo etiam dum dicitur, Christum esse sub specie panis, id intelligi potest de apparentis & non de realitatibus.

R. 1. Nego Ant. Quia nihil vetat hoc intelligi de verâ hortulani specie & figurâ, quam Christus induisset.

R. 2. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia apparitiones illæ hortulani & columbæ fuerunt solum transitoria & ad breve tempus. At verò apparentiæ in Eucharistia sunt permanentes & diurnæ, hinc signum est esse reales & veras.

Inst. 8. Si species illæ panis & vini essent realia accidentia, non rectè caneret Ecclesia (*visus, gustus in te fallitur.*)

R. Dist. In Eucharistia visus & gustus fallitur ratione consequentium, C. Ratione sui, N. Scilicet substantia panis solet esse conjuncta illis accidentibus visis & gustatis, nec tamen est, factâ consecratione.

II. PROPOSITIO.

Magnitudo non distinguitur realiter à materia.

PROB. Modus & modificatio materiæ est realiter inseparabilis à materia; atqui magnitudo est modus & modificatio materiæ: sicut autem figura est modus rei figuratæ inseparabilis à re figurata; ita extensio est modus rei extensæ inseparabilis à re extensâ seu materiâ. Ergo magnitudo non distinguitur realiter à materia.

O B J E C T I O.

ACCIDENS physicum distinguitur realiter à suo objecto: atqui magnitudo est accidens physicum materiæ.

PARS IV.

U

R. Dist.

R. Dist. Maj. Accidens physicum & absolutum, C. Et modale, N. Porro magnitudo seu extensio materiæ est accidens modale consistens in situ & ordine partium materiæ in ordine ad locum.

Inst. 1. Accidens modale non potest existere seorsim à subiecto : atqui magnitudo panis, v. g. existit seorsim à materia in angustissimo Altaris Sacramento ; ergo magnitudo materiæ non accidens modale.

R. Dist. Maj. Atqui magnitudo panis existit seorsim à materia, magnitudo accidentium panis, C. Magnitudo materiæ panis ; N. Scilicet in Altaris mysterio supersunt accidentia panis, & simul accidentium magnitudo, quia supersunt accidentium partes extra partes in ordine ad locum.

Inst. 2. In Altaris mysterio superest ea magnitudo panis, quæ erat in pane ante consecrationem, atqui magnitudo, quæ erat in pane ante consecrationem, est ipsa magnitudo materiæ panis ; ergo post consecrationem superest magnitudo non solum accidentium, sed & ipsius materiæ, quæ transsubstantiata est.

R. Dist. Maj. Superest ea magnitudo, quæ erat in pane ante consecrationem, quæ erat propria accidentium panis, C. Quæ erat propria materiæ panis, N.

Inst. 3. Ubi panis est, non est alia magnitudo accidentium panis, & alia materiæ panis : atqui superest in Altaris mysterio magnitudo accidentium ; ergo & ipsius materiæ.

R. Nego Maj. Quia totuplex esse debet magnitudo, quotuplex est res magna ; magnitudo multiplicatur pro multiplicatione subiectorum ; igitur alia & alia est magnitudo materiæ, atque accidentium.

Inst. 4. Non est alia & alia magnitudo pluriumque se se penetrant : atqui materia panis & accidentia se se penetrant, ubicumque panis est ; ergo non est alia & alia magnitudo materiæ panis atque accidentium.

R. Nego Maj. Nam plura, quæ se se penetrant, talis esse possunt conditionis, ut singulas partes suas habeant extra partes ; proinde singula magnitudine suâ donentur.

Inst. 5. Si alia & alia esset magnitudo plurium, quæ se se penetrant, plures magnitudines se se penetrarent ; atqui hoc implicat.

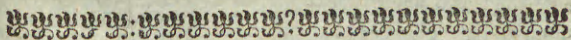
R. Dist.

R. Dist. Maj. Plures magnitudines diversi generis se se penetrarent, C. Plures magnitudines ejusdem generis, N. Porro non implicat magnitudinem accidentium penetrare magnitudinem materiæ in eodem corpore, quia cum accidentia non extendantur nisi propter materiam, debent partes accidentium esse penetrativè intrâ partes materiæ, ut sic finem assequantur suum.

Inst. 6. Omnis magnitudo dicit impenetrabilitatem, ergo implicat plures magnitudines etiam diversi generis se se penetrare.

R. Dist. Ant. Omnis magnitudo dicit impenetrabilitatem partium rei, cujus est magnitudo propria. C. Dicit impenetrabilitatem cum aliâ magnitudine heterogeneâ, N. Sic magnitudo materiæ dicit mutuam partium materiæ impenetrabilitatem: at non dicit impenetrabilitatem cum magnitudine accidentium, quia partes accidentium exigunt esse intrâ partes materiæ, proindeque eas penetrare.

QUÆSTIO QUINTA.

De compositione continui.

I. PROPOSITIO.

Continuum non componitur ex punctis Zenonicis.

PROB. Continuum non componitur ex iis, quæ non possunt facere extensionem continuam: atqui puncta Zenonica facere non possunt extensionem continuam: nam quæ necessariò se se penetrant, dum se tangunt, facere non possunt extensionem continuam: atqui puncta Zenonica necessariò se se penetrant, dum se tangunt. Etenim ea se se penetrant, quæ se tangunt secundum se tota & totaliter: atqui puncta Zenonica, dum se tangunt, se tangunt secundum se tota & totaliter, siquidem nullas supponuntur habere partes, nullam dimensionem; ergo puncta Zenonica non possunt facere extensionem continuam.

proindeque continuum non componitur ex punctis Zenonicis.

O B J E C T I O.

QUod constat ex partibus inextensis & indivisibilibus, constat ex punctis Zenonicis : atqui continuum constat ex partibus inextensis & indivisibilibus.

Prob. Min. Tam continuum potest constare ex partibus inextensis & indivisibilibus, quam numerus exurgere ex unitatibus, non numeris : atqui numerus exurgit ex unitatibus, quæ seorsim non sunt numerus.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia plures unitates simul unitæ faciunt multitudinem, proindeque numerum : at verò plura inextensa simul puncta nunquam facerent extensionem, proindeque nec continuum, siquidem se se penetrarent.

Inst. 1. Se habent puncta ad continuum sicut unitates ad numerum, inquit Mathematici ; ergo tam continuum potest constare ex punctis, quam numerus ex unitatibus, non numeris.

R. Diss. Ant. Se habent puncta virtualia ad continuum, sicut unitates ad numerum, C. Puncta actualia, N. Scilicet partes reipsâ extensæ, sed tamen spectatæ absque extensione, & quasi forent vera puncta ingrediuntur compositionem continui, sicut unitates compositionem numeri.

Inst. 2. Ideò numerus exurgit ex non numeris, quia plures unitates simul junctæ faciunt multitudinem : atqui pariter plura inextensa puncta simul juncta possunt facere extensionem.

Prob. Min. Tam plura inextensa puncta possunt facere extensionem simul juncta, quam plura entia incompleta, ut materia & forma, simul juncta facere ens completum ; plura indivisibilia, ut Angeli, facere unum divisibile

R. Nego par. Ratio disp. quia ens completum nihil habet impossibile cum incompletis duobus : at verò extensum habet impossibilitatem cum inextensis, quia inextensa cum se se mutuo penetrent, non possunt aliquid extensum procurare.

Inst.

Inst. 3. Ideo extensum haberet impossibilitatem cum partibus inextensis, quia partes illæ inextensæ se se penetrarent: atqui non necessario se se penetrarent partes inextensæ.

Prob. Min. Illa non necessario se se penetrarent, quæ possunt existere extrâ se invicem in diversis locis: atqui puncta inextensa possunt existere extrâ se invicem in diversis locis, siquidem mutuam non dicunt à se invicem dependentiam.

R. Dist. Min. Atqui puncta inextensa possunt existere extra se invicem, ex hypothesi, quod se se non tangant immediate. *C.* Ex hypothesi, quod se se tangant, *N.* Nam si se se tangunt, se se tangunt secundum se tota & totaliter, proindeque se se penetrant.

Inst. 4. Illa possunt se se tangere sine penetratione, quæ possunt se se tangere secundum unam sui faciem, & non tangere secundum aliam faciem: atqui puncta inextensa possunt se se tangere secundum unam sui faciem, & non secundum aliam.

R. Nego Min. Quia implicat dari plures facies in puncto inextenso, nam facies sonat quandam amplitudinem. 2. Quia quamvis punctum inextensum haberet diversas facies, si semel tangat secundum unam, necesse est, quod tangat secundum omnes, nam facies una non est extrâ alteram faciem; ergo si tangat secundum hanc, tangit & secundum illam.

Inst. 5. Tam potest punctum extensum tangere secundum unam sui faciem, & non secundum aliam, quam possit extensum in longum, latum & profundum tangere secundum unam sui dimensionem, v. g. latitudinem, & non tangere secundum aliam, v. g. profunditatem.

R. Nego par. Ratio disp. quia quod extensum est, habet partes solidas & impenetrabiles, proindeque potest tangere secundum unam sui dimensionem & non secundum alteram: at verò punctum inextensum nihil solidi, nihil impenetrabilis in se continet, sed simplicitatem omnimodam absque resistantiâ, quia resistantia non venit nisi ab extensione, & quæ nulla est in puncto inextenso.

Inst. 6. Atqui pariter punctum inextensum est maxime solidum & impenetrabile.

Prob. Subf. Eò solidius est aliquid, quò minus est in eo loci divisioni : atqui in puncto inextenso nullus est divisioni locus ; ergo punctum inextensum debet censerì maxime solidum.

R. Dist. Maj. Eò solidius est aliquid, quò minus est in eo divisioni locus, ob partium intimam compactionem, ut contingit in ferro, C. Defectu partium dividendarum, ut fit in rebus, quæ carent partibus, N. porro punctum nullas habet partes.

Inst. 7. Tam solidum esse potest id, quod caret partibus, quàm possit esse minimè solidum id, quod plures habet partes : atqui non semper est solidum & impenetrabile, quod habet partes, v. g. materia & forma substantialis ; ergo à pari solidum esse potest, quod caret partibus.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia quod caret partibus, non habet, quod opponat obviis corporibus : at verò quod plures habet partes, potest carere principio resistendi, nimirum extensione actuali, ex qua oritur soliditas atque impenetrabilitas.

O B J E C T I O II.

Continuum constat ex iis partibus, sine quibus non potest explicari contactus globi perfecti cum plano perfecto : atqui sine punctis zenonicis non potest explicari absolute contactus globi perfecti cum plano perfecto.

Prob. Min. Globus perfectus non potest tangere planum perfectum nisi in puncto : ergo sine punctis zenonicis explicari non potest hujusmodi contactus.

R. Dist. Ant. Non potest tangere planum nisi in puncto virtuali, C. Actuali, N. Id est, in parte re ipsâ divisibili tangit, sed quæ consideratur indivisibiliter.

Inst. I. Vel globus perfectus tangit planum perfectum in puncto actuali, vel tangit in aliqua parte indivisibili & extensâ : atqui non tangit in parte extensa & divisibili.

Prob. Min. Globus perfectus non potest tangere planum perfectum in una parte, in qua non potest ei adæquari : atqui globus perfectus non potest adæquari plano in parte extensa & divisibili,

Prob.

Prob. Min. Partes figuræ irregularis non possunt sibi perfecte adæquari : atqui pars extensa globi, & pars extensa plani sunt figuræ irregularis, una est globosa, altera est plana; ergo globus & planum non possunt sibi adæquari in parte extensa & divisibili.

R. Dist. Min. Atqui partes extensæ globi sunt figuræ irregularis, si spectentur materialiter & entitative, C. Si spectentur formaliter, prout sunt tangentes & tactæ, N. Nam quamvis pars quælibet globi sit entitative globosa, tamen non spectatur ut talis, quatenus tangit planum, quia pars divisibilis tangit indivisibiliter, seu quasi foret indivisibilis.

Inst. 2. Partes globi debent spectari, quatenus sunt in globo: atqui quatenus sunt in globo, sunt globosæ: ergo debent spectari ut globosæ.

R. Dist. Min. Atqui quatenus sunt in globo, sunt globosæ, si spectentur materialiter, C. Si spectentur formaliter ut sunt tangentes, N. Nam ut sic, spectari debent quasi totidem puncta; sicut via, quæ longa est simul & lata, sæpe spectatur ut longa & non ut lata, quamvis sit materialiter lata.

Inst. 3. Si globus tangeret planum in parte materialiter extensa & divisibili, tangeret ipsam secundum suam soliditatem & profunditatem: atqui hoc implicat, alioqui ipsum penetraret.

R. Dist. Maj. Tangeret ipsum secundum suam soliditatem & profunditatem materialiter sumptam, D. Formaliter sumptam, N. Id est, ipsum tangeret per partem, quæ re ipsa solida est & profunda, sed non consideratur quatenus solida & profunda, sicut via, quæ re ipsa lata est, consideratur à viatore non quatenus lata est.

Inst. 4. Ea corpora se se tangunt secundum profunditatem formaliter sumptam, quæ se se tangunt secundum dimensionem indistinctam à profunditate: atqui globus & planum se se tangerent secundum dimensionem indistinctam à profunditate.

R. Dist. Maj. Quæ se se tangunt secundum dimensionem indistinctam formaliter à profunditate, C. Indistinctam materialiter atque entitative, N. Nam alia est consideratio formalis partis ut latæ, & alia partis ut profundæ.

Inst. 5. Ea corpora se se tangunt secundum profunditatem formaliter, ut, profunditas est, quæ se se tangunt per mutuum in se invicem ingressum: atqui globus & planum in illa hypothesi se se tangunt per mutuum in se se mutuo ingressum.

Prob. Min. Profundum tangens aliud profundum penetrat ipsum: atqui globus & planum sic se se tangerent.

R. Dist. Maj. Profundum tangens aliud profundum penetrat ipsum, si tangat profundè, C. Si tangat improfundè, N. Porro globus profundus tangeret planum profundum, sed tangeret improfundè, sicut via lata & profunda fatigat viatorem, non latè & profundè, sed longè, id est, ut longa formaliter.

Inst. 6. Tam implicat profundè aliter se tangere quàm profundè, quàm implicet, quæ sensibilia sunt, vel visibilia, sentiri, vel videri aliter quàm sensibiliter, vel visibiliter.

R. Nego Par. Ratio disp. quia ratio visibilitatis & sensibilitatis ingreditur conceptum visionis & sensationis, res enim non videntur aut sentiuntur, nisi quatenus visibiles vel sensibiles: at verò ratio profunditatis non ingreditur conceptum contactus corporum: non enim corpora se se tangunt, quia sunt profunda, sed quia sunt lata, imò si (per impossibile) non esse profunda, adhuc se se tangere possent.

II. PROPOSITIO.

Continuum non componitur ex punctis physicis.

PROB. Continuum non constat ex iis, quæ manifestam includunt in idea sua contradictionem: atqui puncta physica manifestam involvunt in idea sua contradictionem: nam puncta physica sunt puncta formaliter extensa, & tamen indivisibilia: atqui manifestè repugnat dari aliquid formaliter extensum & tamen indivisibile; quod enim est formaliter extensum, habet extrema duo & medium interjectum: atqui quod habet extrema duo & medium interjectum, est divisibile; ergo puncta physica manifestam involvunt contradictionem, proindeque continuum non componitur ex punctis Physicis.

OBJE-

O B J E C T I O.

Puncta physica sunt extensa formaliter & indivisibilia : atqui continuum constat ex partibus formaliter extensis & indivisibilibus.

Prob. Min. Continuum constat ex iis partibus, quæ simul junctæ possunt facere extensionem continuam : atqui partes extensæ & indivisibiles possunt facere extensionem continuam.

R. Dist. Maj. Quæ simul junctæ possunt facere extensionem continuam, nec involvunt in idea sua contradictionem, **C. Secus, N.** Porro partes extensæ indivisibiles involvunt in idea sua apertam contradictionem, quia forent inextensæ simul & non forent, siquidem essent indivisibiles ex hypothefi.

Inst. I. Partes extensæ & indivisibiles non involvunt in idea sua contradictionem, si non repugnat aliquid esse formaliter extensum, & tamen formaliter indivisibile : atqui hoc non repugnat.

Prob. Min. Non magis repugnat aliquid esse formaliter extensum & indivisibile, quàm repugnet aliquid esse formaliter divisibile & inextensum : atqui non repugnat aliquid esse formaliter divisibile & inextensum simul, v. g. materiam expertem magnitudinis suæ ; ergo non repugnat aliquid esse formaliter extensum & indivisibile.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia quod est inextensum formaliter, potest habere plures entitatis partes, in quas dividi possit, ut materia : at quod est extensum, habet eo ipso multitudinem extremorum interjecto medio¹ distantium, proindeque divisibile est absolute.

Inst. 2. Non repugnat id, quod est unum, una entitas, esse indivisibile : atqui aliquid extensum potest esse unum, una entitas ; ergo potest esse indivisibile.

R. Dist. Maj. Non repugnat id, quod est unum simplex, esse indivisibile, **C.** Id quod est unum compositum, **N.** Porro quidquid extensum est formaliter, compositum est, quia habet extrema duo distantia, & medium interjectum.

Inst. 3. Non repugnat id esse indivisibile, quod est unum, una entitas excludens à se multitudinem partium : atqui extensum Epicureum est unum unitate excludente multitudinem partium ; ergo est unum unitate simplici.

R. Dist. Min. Atqui extensum Epicureum est unum unitate excludente multitudinem partium, atque in hoc involvit apertam contradictionem, C. Secus, N.

Inst. 4. Atqui partes continui debent esse formaliter extensæ, & tamen excludere à se multitudinem partium.

Prob. Subf. Partes continui debent habere duas conditiones; primò, ut possint facere magnitudinem; secundò, ut possint esse terminus creationis: atqui non haberent primam, nisi essent extensæ, nec secundam, si non excluderent à se multitudinem partium.

Prob. Min. *Quoad secundam partem.* Illud non est terminus creationis, quod fit ex aliquo præsupposito: atqui partes continui fierent ex aliquo præsupposito, nisi excluderent à se multitudinem partium.

R. Dist. Maj. Quod fit ex aliquo præsupposito per educationem, C. Per compositionem, N. Porro partes extensæ fiunt ex præsuppositis aliis partibus suis minoribus per compositionem, non autem per educationem, quia non educuntur ex suis partibus, sicut educitur forma substantialis ex materia.

Inst. 5. Non magis dici potest continuum à Deo creari, si fiat ex partibus præsuppositis per compositionem, quàm domus dici possit creari ab Architecto, cum sit ex præjacentibus partibus suis per compositionem.

R. Nego par. Ratio disp. quia architectus ipsas non producit partes domus, sed aliundè productas colligit: at verò Deus non solum colligit continui partes; sed etiam omnes simul & semel ex nihilo extrahit.

Inst. 6. Fieri potest, ut Deus partes continui antea disseminatas colligeret; ergo continuum non posset dici creatum.

R. Dist. Conf. Non posset dici creatum præcisè ratione modi colligendi partes, C. Ratione totius entitatis, N. Nam tota substantia esset creata à Deo.

O B J E C T I O II.

Continuum componitur ex iis partibus, quæ requiruntur necessariò ad faciendam extensionem continuam: atqui puncta physica necessariò requiruntur ad faciendam extensionem continuam,

Prob.

Prob. Min. Ad faciendam extensionem continuam requiruntur necessario primæ partes extensæ, prima componentia extensa: atqui primæ partes extensæ sunt puncta physica, quia debent esse indivisibiles.

R. Dist. Maj. Requiruntur primæ partes extensæ, primæ secundum quid & comparatè ad totum continuum, **C.** Primæ simpliciter & absolute, **N.** Quia in divisione continui nunquam deveniri potest ad primam simpliciter partem, quæ non valeat ulterius dividi in duas minores partes & simplices.

Inst. 1. Ad faciendam extensionem continuam requiruntur primæ simpliciter & absolute partes, vel datur progressus in infinitum in partibus continui: atqui implicat progressus in infinitum in composito.

R. Dist. Min. Atqui implicat progressus in infinitum in composito essentiali atque heterogeneo, **C.** In composito integrali & homogeneo, **N.** Ratio disp. quia compositum essentialiale non debet constare ex partibus ejusdem secum rationis & naturæ: at verò compositum homogeneum constat ex partibus ejusdem secum naturæ & rationis: sicut ergo continuum est divisibile, ita pars quælibet continui est extensa & divisibilis.

Inst. 2. Implicat quodlibet continuum esse infinitum actu: atqui esset infinitum actu, nisi primæ darentur in eo partes simpliciter & absolute.

Prob. Min. Illud est infinitum actu, ex quo educi possunt infinitæ partes: atqui ex quolibet continuo educi possunt partes infinitæ, si non dentur primæ in eo simpliciter partes.

R. Dist. Maj. Ex quo educi possunt infinitæ partes, possunt potentiâ consummabili & categorematicâ, **C.** Possunt potentiâ inconsummabili & syn-categorematicâ, **N.** Porro potentia continui in perpetuum dividendi est inconsummabilis, ita ut implicet eam esse totaliter redactam ad actum, alioqui ventum esset ad punctum aliquod vel Zenonicum, vel physicum; utrumque autem implicat.

Inst. 3. Illud est infinitum actu & categorematicè, in quo tot actu reperiuntur partes, ut nulla sit actu prima, nulla ultima: atqui in quolibet continuo tot erunt actu partes,

partes, ut nulla fuerit, actu prima & ultima; ergo continuum est infinitum actu.

R. *In opinione existimantium partes continui non esse distinctas ante divisionem.*

Dist. Maj. In quo tot actu reperiuntur partes, ut nulla sit actu ultima, si partes illæ sint actu distinctæ ante divisionem, C. Secus, N. Porro continui partes non sunt actu distinctæ ante divisionem, proindeque non faciunt numerum actu infinitum.

Inst. 4. Illæ partes sunt actu distinctæ, quarum una est realiter extrâ alteram; atqui una pars continui est realiter extrâ alteram ante divisionem, v. g. pars Orientalis est realiter extrâ Occidentalem.

R. Dist. Maj. Quarum una est realiter extra alteram, per actualem unius ab alterâ separationem vel distinctionem, C. Per actualem continuitatem, N. Porro pars Orientalis est quidem extra Occidentalem per continuitatem totius, non verò per actualem separationem vel distinctionem.

Inst. 5. Illæ partes sunt extra se se invicem per actualem unius ab alterâ distinctionem, quæ singulæ habent suas differentias numericas distinctas; atqui singulæ partes continui habent suas differentias numericas distinctas ante divisionem.

R. Dist. Min. Singulæ partes continui habent differentias numericas potestate distinctas, C. Actu distinctas, N. Sicut enim ante divisionem sunt separabiles, ita sunt distinguibiles, & facta separatione, actu sunt distinctæ.

Inst. 6. Vel singulæ partes continui habent differentias numericas actu distinctas ante divisionem, vel dicendum est, quod eas acquirant vi divisionis; atqui eas non acquirunt vi divisionis, quia post divisionem nihil habent, quod prius non habeant.

R. Dist. Min. Atqui singulæ partes non acquirunt suas differentias numericas vi divisionis, eas non acquirunt quoad entitatem & rem, C. Quoad distinctionem & numerum, N. Nam sicut per divisionem fiunt actu separatæ, cum antea essent divisibiles; ita vi divisionis fiunt partes actu distinctæ, cum antea essent solummodo distinguibiles.

Inst.

Inst. 7. Partes, quæ sunt ante separationem divisibiles, sunt ante separationem distinctæ quoad entitatem; atqui partes continui essent ante separationem divisibiles.

R. Dist. Maj. Quæ sunt divisibiles, sunt distinctæ potestate, C. Actu, N.

Inst. 8. Separabilitas realis est argumentum distinctionis realis.

R. Dist. Est argumentum distinctionis realis potentialis, C. Actualis, Subdist. In rebus heterogeneis, C. Homogeneis, N. Ratio disp. quia partes totius homogenei sunt ejusdem naturæ cum toto; proindeque necesse non est, quod distinguantur actualiter à se invicem: è contra verò partes totius heterogenei sunt diversæ naturæ à toto, ut corpus & anima ab homine.

R. 2. *In opinione existimantium partes continui esse distinctas ante divisionem.*

Dist. superiorem Maj. Illud est infinitum actu; in quo reperiuntur tot actu partes, ut nulla sit prima & ultima in eadem divisione quantitatis sextupedalis in pedes datur primus & ultimus semipes; & sic deinceps.

Inst. Si datur in divisione continui prima & ultima pars, vel illa ultima pars esset divisibilis vel indivisibilis. Si divisibilis est; ergo non est ultima. Si indivisibilis; ergo est punctum Zenonicum, vel physicum.

R. Partem illam esse divisibilem aliâ divisione, sed non eadem divisione; sic v. g. si divisio totius facta est in pedes, quilibet pes est iterum divisibilis non in pedes, sed in semipedes.

R. 3. *In opinione existimantium numerum infinitum actu esse possibilem.*

Dist. superiorem Maj. Inst. 2. Implicat quodlibet continuum esse infinitum actu in magnitudine, C. In multitudine, partium proportionalium semperque minorum, N.

Inst. Si quodlibet continuum esset infinitum actu in multitudine, essent in continuo quolibet perfectiones actu infinitæ; falsum conf.

R. Dist. Maj. Essent infinitæ homogeneæ, C. heterogeneæ, N. Neque tamen continuum ideo esset infinite perfectum, quia sicut infinitus muscarum numerus nihil per-

perfectus diceret quàm una, vel altera musca : ita dicendum de infinitis continui partibus.

Inst. Sequeretur inde omnia continua esse perfectè æqualia; siquidem unum infinitum non est altero infinito majus aut minus.

R. Dist. Sequeretur inde omnia continua esse æqualia in multitudine partium proportionalium, C. In magnitudine singularum partium aliquotarum, N. Nam partes unius continui majoris sunt majores partibus alterius continui minoris.

III. PROPOSITIO.

Continuum componitur ex partibus in infinitum divisibilibus.

PROB. Quod constat ex partibus semper extensis, semper continuis, constat ex partibus semper divisibilibus : atqui continuum constat partibus semper extensis, semper continuis; vel enim constat partibus semper extensis, vel constat partibus tandem inextensis : atqui continuum non constat partibus tandem inextensis, quia non constat punctis zenonicis; ergo componitur ex partibus semper extensis, proindeque in infinitum divisibilibus.

O B J E C T I O.

Quod est in infinitum divisibile, infinitis constat partibus : atqui continuum infinitis non constat partibus, alioqui esset infinitum.

R. Dist. Maj. Infinitis constat partibus proportionalibus & indeterminatæ magnitudinis, C. Aliquoties certis & determinatis, N. Porro in continuo sunt partes infinitæ proportionales semperque decrescentes : si linea bipedalis constat ex pede, semipede, quadrante, semiquadrante, quadrante quadrantis, & sic deinceps : ita tamen ut infinitæ partes illæ non superent quantitatem bipedalem.

Inst. 1. Si continuum constaret ex partibus infinitis proportionalibus, constaret ex minoribus & minoribus in infinitum

infinitum : atqui non constat ex minoribus & minoribus in infinitum.

Prob. Min. Si continuum constaret ex minoribus & minoribus in infinitum, constaret etiam ex majoribus & majoribus in infinitum : nam quæ sunt minora & minora descendendo, sunt majora & majora ascendendo.

Nego Maj. vel Dist. Maj. Constaret etiam ex majoribus & majoribus in infinitum, si posset assignari prima pars proportionalis inter ascendendum, C. Si non possit assignari prima pars proportionalis, N. Porro nulla est pars prima proportionalis in continuo, à qua duci possit initium, ut ascensus fiat ad majores in infinitum.

Inst. 2. In composito finito potest assignari prima pars & ultima simpliciter pars : atqui continuum est compositum finitum ; ergo potest in continuo assignari prima & ultima pars.

R. Dist. Maj. In composito finito tam secundum partes proportionales, quam secundum aliquotas, C. Secundum aliquotas tantum, N. Porro continuum est quidem finitum secundum partes aliquotas, & determinatæ magnitudinis : at non secundum partes proportionales : quia quamvis in quantitate bipedali certus sit numerus pedum vel semipedum ; non est tamen certus pedis, semipedis, quadrantis, semiquadrantis, & sic deinceps, numerus.

Inst. 3. Partes proportionales & aliquotæ identificantur : atqui continuum non est infinitum secundum partes aliquotas, ergo nec secundum proportionales.

R. Dist. Maj. Indefinitur realiter actualiter, C. Formaliter & quoad modum considerationis, N. Nam una pars aliquota est divisibilis in infinitas proportionales semper minores & minores.

Inst. 4. Illud non est divisibile in infinitum in partes proportionales, cujus omnes divisiones possunt absolvi : atqui omnes continui divisiones possunt absolvi.

Prob. Min. Tunc omnes divisiones continui possunt absolvi, quando continuum potest dividi in tot partes, in quot divisibile est : atqui continuum dividi potest in tot partes, in quot divisibile est.

R. Dist. Min. Atqui continuum dividi potest in tot partes, in quot divisibile est : ita ut semper & semper restet aliquid

aliquid dividendum. C. Ita ut nihil ampliùs restet dividendum, N.

Inst. 5. Ut continui pars nulla dividenda restet, satis est, si omnes continui tollantur uniones : atqui possunt absolute tolli omnes continui uniones : siquidem sunt omnes corruptibiles ; ergo continuum potest dividi, ita ut nulla restet pars dividenda.

R. Dist. Maj. Satis est, si omnes continui tollantur uniones collectivè sumptæ, C. Distributivè sumptæ, N. Porro implicat tolli omnes continui uniones collectivè sumptas, quæ iis sublatis ventum esset ad puncta, quod absurdum est.

Inst. 6. Quæ uniones possunt simul & semel à Deo annihilari, possunt collectivè tolli : atqui omnes uniones continui possunt simul & semel à Deo annihilari per subtractionem conversationis.

R. Dist. Min. Atqui omnes continui uniones collectivè possunt simul & semel annihilari, ita ut nihil de continuo remaneat post annihilationem, C. Ita ut aliquid de continuo remaneat, N. Nam sublatis illis unionibus collectivè sumptis, quod remaneret vel esset extensum, vel non ; si sit extensum, ergo est divisibile iterum ; si non sit extensum ; ergo erit punctum, quod impossibile est.

Inst. 7. Sublatis unionibus continui omnibus, adhuc remanerent, quæ uniebantur per illas uniones : ergo remaneret aliquid de continuo.

R. Nego Ant. Quia, cum, quæ uniebantur, essent extensa, indigebant unione, ut in esse suo perseverarent : si ergo omnis tollatur unio, ergo non remanebunt, quæ antea uniebantur.

Inst. 8. Uniones illæ omnes tollerentur per divisionem : atqui divisio relinquit res divisas, ergo sublatis unionibus continui omnibus, adhuc remanerent, quæ uniebantur antea.

R. Dist. Min. Atqui divisio relinquit res divisas, si non tollat, quod necessarium est ad conversationem earum, C. Secus, N. At unio aliqua necessaria est ad conservationem partium continui, quæ concipi nequeunt sine extensione, proindèque nec sine unione,

IV. PROPOSITIO.

Continuum componitur ex punctis physicis.

PROB. Quod constat partibus extensis & tamen indivisibilibus, constat ex punctis physicis : atqui continuum constat partibus extensis. & tamen indivisibilibus ; nam continuum constat ex partibus, quæ tales sunt, ut ex iis constituatur aliquid extensum & tamen finitum : atqui ad hoc necesse est, ut partes illæ sint extensæ & tamen indivisibiles ; nam si non essent extensæ, non possent aliquid extensum facere, si non essent indivisibiles, essent infinitæ partes, & sic continuum facerent infinitum ; ergo continuum constat ex punctis physicis.

O B J E C T I O.

QUOD constat ex minoribus, & minoribus in infinitum continuis, constat ex semper divisibilibus : atqui continuum constat ex minoribus & minoribus in infinitum continuis.

Prob. Min. In cujus nulla pars est indivisibilis, constat ex minoribus & minoribus in infinitum continuis : atqui nulla pars continui est indivisibilis.

Prob. Min. Omne extensum est divisibile : atqui omnis pars continui est extensa formaliter ; ergo est divisibilis.

R. Dist. Maj. Omne extensum extensione composita est divisibile, C. Extensione simplici, N. At continui partes sunt extensæ extensione simplici, per modum principiorum primò componentium.

Inst. 1. Quidquid est extensum, habet duas medietates, & medium interjectum, sed quidquid habet duas medietates, & medium interjectum est divisibile ; ergo quidquid est extensum, est divisibile præcisè, quatenus extensum est.

R. Dist. Min. Atqui quidquid habet duas medietates, est divisibile virtualiter, mathematicè & per mentem, C. Est divisibile actualiter, physicè, & realiter, N. Cum enim sit actu & physicè simplex, est actu & physicè indivisibile.

Inst. 2. Quod realiter & physicè habet duas medietates, & medium interjectum, realiter & physicè est divisibile : atqui omne extensum habet realiter & physicè duas medietates, cogitemus, vel non.

R. Dist. Maj. Quod realiter & physicè habet duas medietates per modum alicujus compositi, C. Per modum principii sim, licet primò componentis, N.

Inst. 3. Illud est realiter & physicè compositum, in quo assignari potest pars major, pars minor : atqui in eo omni, quod est extensum quâcumque extensione formali, potest assignari pars major, pars minor ; ergo est physicè compositum.

R. Dist. Maj. In quo assignari potest pars major, pars minor physica, actualis & realis, C. Pars major & minor logica, virtualis & mathematica, N. At in paribus continui est majus & minus logicè, virtualiter ; non physicè, & realiter actualiter,

Inst. 4. Ibi sunt pars major, pars minor actuales & physicae, ubi est pars, quæ physicè tangitur, aliâ non tactâ physicè : atqui in omni, quod est extensum formaliter, est pars una, quæ physicè tangitur, dum alia non tangitur physicè & actualiter, nempe una extremitas sine altera.

R. Nego Min. Quia non sunt plures actu partes in entitate simplici. At punctum physicum formaliter extensum supponitur esse una simplex entitas.

Inst. 5. Nisi pars extensi formaliter tangeretur, aliâ physicè non tactâ, partes continui se se tangerent secundum se totas, sicque se se penetrarent. Falsum consequens.

R. Dist. Maj. Partes continui se tangerent secundum se totas actualiter & physicè, C. Virtualiter & mathematicè, N. Nam alia & alia est virtualiter extremitas in puncto physico.

Inst. 6. Atqui in omni extenso quâcumque extensione formali, sunt partes aliæ & aliæ actualiter & physicè.

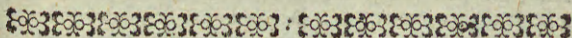
Prob. Subj. Ibi sunt partes actualiter & physicè aliæ & aliæ, ubi sunt extremitates actualiter extra se invicem actualiter distantes actuali interjecto medio : atqui hæc omnia reperire est in omni extenso quâlibet extensione formali.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Ubi sunt actualiter extra se invicem, actualiter distantes, in entitate composita & divisibili, C. In entitate simplici & indivisibili, N.

Inst. 7. Linea omnis est divisibilis in duas partes æquales, (ex demonstratione Euclidis :) Atqui quidquid est extensum extensione formali, potest habere rationem lineæ : ergo potest esse divisibile.

R. Dist. Maj. Linea omnis est divisibilis mathematicè, & per mentem, C. Physicè & realiter, N. Præsertim si sit entitas simplex, ut atomus physica.

QUÆSTIO SEXTA.

De Vacuo.

I. PROPOSITIO.

Vacuum etiam ingens est absolute possibile.

PROB. Vacui nomine intelligitur spatium omni prorsus corpore destitutum : atqui possibile est spatium etiam ingens omni prorsus corpore destitutum. Nam si Deus destrueret corpora, quæcumque modo sunt Cælum inter & Terram, Cælo interim Terræque manentibus, ut nunc sunt, certè daretur spatium ingens omni prorsus corpore destitutum : atqui potest absolute Deus destruere corpora quæcumque modo sunt Cælum inter & Terram, Cælo Terræque manentibus, ut nunc sunt ; siquidem liberè conservantur à Deo. Ergo possibile est spatium omni prorsus corpore destitutum, proindeque vacuum etiam ingens.

O B J E C T I O.

Vacuum ingens est ingens aliquid spatium sine corpore : atqui absolute impossibile est spatium omni generatim corpore destitutum.

Prob. Min. Si spatium omne sit corpus, certè impossibile est spatium sine corpore : atqui spatium omne corpus est ; ergo impossibile est spatium omni generatim corpore destitutum.

Prob. Min. Omne quod est extensum in longum , latum & profundum , corpus est : atqui spatium omne est extensum in longum, latum & profundum ; ergo spatium omne corpus est.

R. Dist. Maj. Quod est extensum solidè & impenetrabiliter , C. Penetrabiliter , N. Porro spatium est extensum , sed penetrabiliter , & absque ullâ soliditate , cum ipsa sit divina immensitas , in qua *vivimus , movemur & sumus.*

Inst. 1. Quidquid habet partes extra partes , nec se se penetrantes , certè est extensum impenetrabiliter & solidè ; atqui spatium omne habet partes extra partes nec se se penetrantes ; ergo spatium omne est extensum solidè & impenetrabiliter.

R. Dist. Maj. Quidquid habet partes actuales & formales extra partes actuales , C. Partes virtuales extra partes virtuales , N.

Inst. 2. Partes solidæ & resistentes sunt partes actuales & formales : atqui spatium omne habet partes solidas & resistentes.

Prob. Min. Partes , quarum una tangit alteram absque mutua penetratione , sunt solidæ & resistentes : atqui spatium omne habet partes , quarum una tangit alteram absque penetratione , alioqui cessaret esse spatium.

R. 1. Dist. Maj. Quarum una tangit alteram contactu mathematico seu quantitativo , C. Contactu physico seu virtuali , N.

R. 2. Dist. Min. Atqui spatium habet partes , quarum una tangit alteram absque penetratione sui invicem , C. Absque penetratione occurrentium corporum , N. Licet enim partes virtualis divinæ immensitatis non se se penetrent , penetrant tamen occurrentia corpora , in quo differunt à partibus actualibus & quantitativis.

Inst. 3. Partes , quarum una non est altera ante omnem mentis operationem , suntque extra se invicem in ordine ad locum , sunt partes solidæ , quantitativæ , & actua-

& actuales : atqui partes cujuslibet spatii sunt hujusmodi.

R. Dist. Maj. Quarum una non est altera in sensu reali, actuali, identico, C. In sensu virtuali, N. Porro partes immensitatis divinæ sunt eadem & simplex actualiter entitas, virtualiter composita & multiplex nec enim concipi potest Dei immensitas absque eo, quod sit longè lateque diffusa, non per partes actuales, sed per virtuales & æquivalentes.

Inst. 4. Partes à se mutuo realiter separabiles, sunt distinctæ realiter & actualiter : atqui partes spatii cujuslibet sunt à se mutuo separabiles realiter.

Prob. Min. Quæ existunt in distinctis & separatis locis, sunt separabilia realiter : atqui partes cujuslibet spatii existunt simul in distinctis & separatis locis.

R. Dist. Maj. Quæ existunt in distinctis & separatis locis, per diversas realiter entitates, C. Per eandem entitatem, eamque realiter simplicem & indivisibilem, N. Porro spatium seu immensitas divina est una quædam realiter simplex & indivisibilis entitas, infinite tamen undequaque protensa.

Inst. 5. Nisi partes spatii essent actuales & à se mutuo realiter separabiles, corpora omnia existerent in indivisibili, in puncto : atqui hoc implicat.

R. Dist. Maj. Corpora omnia existerent in indivisibili in partes reales actuales solidas & impenetrabiles, C. In indivisibili in partes virtuales, N. Hoc autem posterius non implicat.

Inst. 6. Atqui spatium omne est divisibile in partes actuales & solidas.

Prob. Subf. Spatium omne debet esse divisibile in partes, quæ possint facere distantiam inter corpora extrema : atqui solæ partes actuales & solidæ possunt facere distantiam veram inter extrema corpora.

Prob. Min. Quod ponit distantiam inter extrema corpora, hujusmodi debet esse, ut de illo quæri possit quantum sit : atqui de solis partibus actualibus & solidis id quæri potest, quia solæ sunt quantitativæ.

R. Dist. Maj. Ut de illo quæri possit, quantum sit penetrabiliter, C. Impenetrabiliter, N. Nam corpora locata penetrantur à spatio, in quo sunt.

II. PROPOSITIO.

Datur Vacuum disseminatum intra partes universi.

PROB. Inter ea corpora datur vacuum aliquod saltem disseminatum, quæ non possunt sibi invicem tam aptè applicari, quin vacui quidpiam intercipiatur : atqui partes hujus universi non possunt tam aptè sibi invicem applicari, quin vacui quidpiam intercipiatur : nam partes, quæ sunt figuræ irregularis, & in perpetuo motu positæ non possunt physicè loquendo tam aptè applicari sibi invicem, quin vacui quidpiam intercipiatur : atqui partes hujus universi sunt figuræ irregularis, & in perpetuo motu positæ : ergo prodigii loco foret, si tam aptè applicarentur sibi invicem, ut nihil quidquam interciperetur vacui, promdeque datur vacuum saltem disseminatum intra partes universi.

O B J E C T I O.

NON datur vacuum illud, quod non solum inutile est, sed etiam foret naturæ valde noxium : atqui vacuum disseminatum esset inutile & noxium naturæ.

Prob. Min. Illud esset naturæ valde noxium, quod impediret constantem partium naturæ unionem inter se : atqui vacuum disseminatum impediret unionem partium naturæ, siquidem eas dissociaret interstitiis.

R. Dist. Maj. Quod impediret unionem partium naturæ ultra modum, simpliciter & ex omni parte, C. Secundum quid tantum, & ex aliqua parte minùs notabili, N. Sic in corpore naturali partes ita sunt unitæ, ut tamen poris quibusdam intercidantur.

Inst. 1. Atqui partes universi constantem habent unionem inter se simpliciter & ex omni parte.

Prob

Prob. Subf. Ea constantem habent unionem simpliciter, quorum alia aliis tam immediatè applicantur, ut nulla relinquunt interstitia, aut sit relinquunt, ea repleantur materiâ subtili: atqui partes naturæ sic aliæ aliis applicantur, ut vel nulla relinquunt interstitia, vel si quâ parte relinquunt, ea repleantur materiâ subtili.

R. Dist. Min. Vel si quâ parte relinquunt ea, repleantur materia subtili, & ipsa materia subtilis suos habet poros, C. Nec ipsa habet poros suos, N. Si enim materia subtilis habeat poros, illi debent esse vacui, quia non datur subtilior & subtilior in infinitum materia.

Inst. 2. Materia, quæ nullius est figuræ tenax, & se se indifferenter accommodat in omnem sensum, nullos debet habere poros vacuos; nam pori veniunt ab irregularitate partium figuratarum: atqui materia subtilissima nullius est figuræ tenax; ergo nullos in se admittit poros vacuos.

R. Dist. Min. Atqui materia subtilissima nullius est figuræ tenax secundum partes suas majusculas, C. Secundum partes suas tenuiores, minusque notabiles, N. Sicut enim aqua nullius est figuræ tenax secundum partes sensibiles, est verò secundum partes insensibiles & exiguas, idèdque non permeat omnia indiscriminatim corpora: ita & materia subtilissima.

Inst. 3. Corpus fluidissimum secundum partes tenuiores & minutissimas, nullius est figuræ tenax secundum partes tenuiores & minutissimas: atqui materia subtilissima est fluidissima secundum partes suas tenuiores & minutissimas.

Prob. Min. Corpus homogeneous & fluidissimum secundum se totum, est quoque fluidissimum secundum partes minutissimas & tenuiores: atqui materia subtilissima est corpus quoddam homogeneous & aliunde fluidum secundum se totum.

R. Dist. Maj. Corpus homogeneous secundum primas sui partes, C. Secundum partes solummodò majores, N. Porro materia subtilissima est quidem corpus homogeneous secundum partes majusculas, at non secundum partes minutissimas: sicut caro est homogeneous secundum partes sensibiles & majores, & non secundum minutissimas, quia dividitur in elementa quatuor, ex quibus constat.

Inſt 4. Omnes partes tenuiores materiæ ſubtiliſſimæ ſunt ſimiles & homogeneæ; ergo materia ſubtiliſſima eſt corpus homogeneum ſecundum partes ſuas primas & minutiſſimas.

R. Diſt. Ant. Omnes partes materiæ ſubtiliſſimæ ſunt ſimiles & homogeneæ, ſecum invicem, *Tranſcat.* Homogeneæ cum toto, N. Quia ſingulæ poſſunt eſſe ſeorſim ſolidæ, totum verò fluidum.

Inſt. 5. Non magis totum fluidiſſimum poteſt fieri ex partibus ſeorſim non fluidis, quàm totum extenſum ex partibus ſeorſim inextenſis.

R. Nego par. Ratio diſp. quia non rectè concipitur, quomodo inextenſa poſſint facere extenſum, quandoquidem ſe ſe penetrent, neceſſe eſt: at rectè concipitur, quomodo plura minutiſſima & ſolida ſimul agitata poſſint exhibere nobis totum fluidum: ſiquidem fluiditas conſiſtit in motu pernicioſiſſimo partium exiguarum.

III. PROPOSITIO.

Non datur vacuum etiam exiguum intra partes univerſi.

PROB. Nullum datur vacuum etiam exiguum intra partes univerſi, ſi quæcumque ſunt intra partes univerſi interſtitia, repleantur accuratè materia ſubtili: atqui quæcumque ſunt intra partes huius univerſi interſtitia, replentur accuratè materia ſubtili, quæ cùm nullius ſit figuræ tenax poteſt indifferenter ſe ſe accommodare in omnem ſenſum; ergo nihil neceſſe eſt agnoſcere vacuum etiam exiguum intra partes univerſi.

O B J E C T I O.

Datur in rerum natura id, ſine quo motus localis, condenſatio & rarefactio corporum explicari non poſſint; atqui ſine vacuo diſſeminato hæc explicari nequeunt.

Prob. Min. *De motu locali.* Corpus moveri non poteſt localiter, niſi ſit locus, in quem ſe ſe recipiat: atqui niſi detur vacuum ſaltem diſſeminatum, non poteſt eſſe locus, in quem ſe ſe recipiat corpus mobile.

R. Nego

R. Nego utramque Min. Alioqui requireretur vacuum ingens, quia debet esse locus ingens, in quem se se recipiat corpus mobile : igitur corpus, quod incipit moveri, pellit vicinum è suo loco, vicinum pulsum pellit aliud, quoadusque facta fuerit circulatio perfecta corporum.

Inst. 1. Corpus mobile vel se se recipit in locum plenum vel in vacuum : atqui non se se recipit in plenum, alioqui daretur penetratio ; ergo se se recipit in vacuum.

R. Dist. Min. Atqui mobile non se se recipit in plenum quatenus plenum priori corpore, C. In plenum, qui mox erat plenus priori corpore & incipit repleri novo, recedente veteri, N. Sic dum rota movetur circa suum axem, pars superior se se recipit in locum inferioris, neque tamen ibi est ulla vacui suspicio.

Inst. 2. Prius est corpus vicinum suo cedere loco, quam mobile ejus subire locum relictum, ergo locus prius est vacuus quam plenus.

R. Dist. Maj. Prius est corpus vicinum suo cedere loco, prius prioritate naturæ, C. Temporis, N. Sicut enim in eodem instanti fenestra aperitur & ingreditur ventus, ita in eodem instanti mobile pellit & vicinum corpus cedit, & locus repletur novo corpore.

Inst. 3. Mobile non potest subire locum à vicino corpore relictum, nisi per motum localem accedat ad illum locum, atqui ad motum localem requiritur prioritas temporis & posterioritas, & non solum naturæ.

R. Dist. Min. Atqui ad motum localem requiritur prioritas temporis, id est, successio quædam actualis & temporanea in motu, C. Requiritur prioritas temporis, id est, primo vacuitas, deinde plenitudo, N. vel Subdist. Si corpora non sint contigua, C. Si sint contigua, N. Porro omnia corpora supponuntur contigua, eo ferè modo quo partes rotæ.

Inst. 4. Corpora figuræ irregularis non possunt sic aptari, nisi relinquant aliqua inter se vacuola ; atqui mobile corpus & huic vicinum sunt figuræ irregularis.

R. Dist. Maj. Si præsto non sit materia subtilis replendis omnibus vacuolis, C. Si sit præsto materia subtilis, N. Porro materia subtilis replet omnia interstitia inter duo corpora figuræ irregularis.

Inst. 5. Saltem illa materia subtilis suos habet poros vacuolis intercisos

R. Nego Maj. Nam materia subtilis nullius est per se figuræ tenax.

Inst. 6. Corpus, quod præbet lumini facilem transitum, debet habere poros : atqui materia subtilis præbet lumini facilem transitum ; si quos autem habet, habet vacuos, ergo datur vacuum.

R. Dist. Maj. Debet habere poros vel prius vacuos vel recens fabricatos à transeunte corpore, C. Prius vacuos semper, N.

Probatur secunda pars de condensatione & rarefactione.

Tunc fit condensatio corporis, quando corpus incipit minus occupare spatii, quam prius occuparet : atqui hoc explicari non potest sine vacuolis intra partes illius corporis ; ergo condensatio explicari non potest sine vacuo disseminato.

Prob. Min. Ut corpus incipiat minus occupare spatii, necesse est, ut partes corporis prius diffusæ accedant ad se se propius : atqui accedere non possunt propius ad se se, nisi dentur vacuola intrinsecus.

R. Nego utramque Min. Nam partes corporis possunt esse diffusæ per interjecta corpuscula heterogenea, v. g. partes aëris per corpuscula materiæ subtilis, partes spongiæ per aqueas, quibus imprægnatur particulas.

Inst. 1. Vel partes corporis prius diffusæ accedunt ad se se expellendo vacuola, vel se se penetrando : atqui non accedunt penetrando se se ; ergo expellendo vacuola.

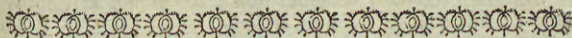
R. Nego Maj. Et dico accedere ad se se expellendo corpuscula heterogenea, sicut partes spongiæ accedunt ad se se, dum condensatur, expellendo aqueas, quibus imprægnatur particulas.

Inst. 2. Tunc partes corporis se se penetrent, necesse est, quando totum corpus non plus occupat spatii, quam dimidia pars ejus mox occupabat : atqui in nostra hypothesei condensationis totum corpus non plus occupabat spatii, quam media pars mox occupabat.

R. Dist.

R. Dist. Min. Atqui totum corpus non plus occupat spatii, quàm media pars ejus, totum corpus sine heterogeneis corpusculis permixtis, quàm media pars cum heterogeneis corpusculis, C. Totum corpus sine heterogeneis corpusculis quàm media pars sine illis, N.

QUÆSTIO SEPTIMA.

De motu locali.

PROPOSITIO.

Motum localem non posse fieri in instanti.

PROB. Quod in idea sua essentialiter importat transitum & fluxum de loco in locum, non potest fieri in instanti, quia non potest fieri sine successione: atqui motus localis essentialiter importat transitum & fluxum de uno loco in alium locum. Ergo fieri nequit in instanti.

O B J E C T I O.

Motus ille potest absolutè fieri in instanti mathematico, qui potest esse sine successione actuali. Atqui motus localis potest absolutè existere sine successione actuali.

Prob. Min. Motus localis potest absolutè existere sine eo, quod non est ipsi essentialē. Atqui successio actualis non est essentialis motui locali.

R. Nego utramque Min. Nam sicut tempus concipi nequit sine actuali successione partium priorum & posteriorum, ita nec motus localis, quia motus concipitur ut fluxus partium.

Inst. 1. Quod supponit aliquid se prius, non est essentialē rei. Atqui successio actualis supponit aliquid se prius in motu, nempe successionem radicalem.

R. Dist. Min.. Successio actualis supponit aliquid se prius ad motum non pertinens, C. Pertinens ad motum, N. Porro successio

successio radicalis non est ipse motus, sicut radicalis successio esset tempus absque actuali successione.

Inst. 2. Actus secundus non est essentialis rei. Atqui successio actualis in motu est actus secundus, radicalis autem successio est actus primus.

R. Dist. Maj. Actus secundus non est essentialis rei, cujus est actus secundus C, non est essentialis sibi met ipsi, N. Sic actualis illatio non est essentialis intellectui, sed est essentialis tertiae operationi mentis.

Inst. 3. Motus, qui potest esse velocissimus, potest esse absque actuali successione. Atqui motus localis potest esse velocissimus, à causa infinite motiva.

R. Dist. Min. Atqui Motus localis potest esse velocissimus secundum quid & comparatè ad motus fieri solitos, C. velocissimus absolute, N. Nam potest esse velocior & velocior.

Inst. 4. Motus, qui potest esse infinite velox, potest esse velocissimus absolute. Atqui motus localis potest esse infinite velox, utpote à causa infinite motiva.

R. Dist. Maj. Motus, qui potest esse infinite velox, actu & categorematicè, C. Potestate, & syncategorematicè, N. Nam non potest ita esse velox, quin possit esse velocior.

Inst. 5. Movens virtutis infinitæ actu & categorematicè, potest efficere motum infinite velocem actu & categorematicè. Atqui Deus est movens virtutis infinitæ actu.

R. Dist. Maj. Potest, nisi aliunde repugnet, C. Si repugnet, N. At repugnat motus localis infinite velox, quia mobile simul esset in termino à quo, ad quem, & in medio.

Inst. 6. Effectus potest respondere virtuti suæ causæ. Ergo movens virtutis infinitæ potest efficere motum infinite velocem.

R. Dist. Ant. Effectus univocus potest respondere virtuti causæ univocæ, C. Effectus æquivocus causæ æquivocæ, N. At Deus est causa æquivoca respectu cujuscunque creaturæ. Sic Deus non potest habere effectus omnipotentes, tametsi sit causa omnipotens.

Inst. 7. Ad salvandam motus localis essentiam, sufficit ut habeat partes priores & posteriores naturâ, sitque mobile prius in termino à quo quàm in termino ad quem, priori-

prioritate naturæ. Atqui motus infinitè velox actu, has haberet conditiones.

R. Nego Maj. Nam requiritur prioritas temporis; quia lapillus decidens è cœlo in terram sine prioritate temporis simul corresponderet toti, quod est cœlum inter & terram spatio, sine ulla successione; hoc autem implicat.

Inst. 8. Tam sufficit prioritas, & posterioritas naturæ ad motum localem, ut corpus transeat de loco in locum, quam sufficiat, ut materia transeat à privatione formæ ad formam in generatione.

R. Nego par. Ratio disp. quia in transitu materiæ à privatione formæ ad formam nihil necesse est intelligere successionem; at necesse est in transitu corporis de loco in locum.

Inst. 9. Major est distantia terminorum à quo & ad quem generationis, quam terminorum motûs localis; ergo si in generatione fit transitus ab uno ad alium sine successione actuali; ita & in motu locali fieri poterit.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia distantia terminorum in generatione est solummodò negativa, inter formam & privationem: at in motu locali distantia terminorum est positiva, & successivè superanda: Major autem distantia negativa non exigit majorem successionem, ut videre est in creatione & generatione.

QUÆSTIO OCTAVA.

De Ascensu gravium in vulgatis experimentis.

PROPOSITIO.

Gravitas aëris est vera causa ascensûs & suspensionis gravium in vulgatis experimentis.

PROB. Ea censeretur debet vera causa alicujus effectûs physici, quâ positâ ponitur talis effectus; quâ sublatâ, tollitur

litur effectus; quâ tandem variatâ variatur effectus: atqui posita gravitate aëris desuper incumbentis, ascendunt & suspenduntur gravia in experimentis, quæ tentantur in pleno aëre; sublata gravitate aëris, non amplius ascendunt, nec suspenduntur gravia in experimentis, quæ tentantur in machina pneumatica, postquam extractus est aër. Denique variatâ gravitate aëris variatur ascensus & suspensio liquorum, eâ ratione, ut altius ascendunt, ubi major est gravitas aëris, ut v. g. in pede montis, & è contra minus ascendunt, ubi minor est aëris gravitas, ut in vertice montis: Ergo gravitas aëris est vera causa ascensus & suspensionis gravium in vulgatis experimentis.

O B J E C T I O.

Ut ascensus gravium prodiret à gravitate aëris, deberet aër esse gravis, & gravitate suâ attollere liquores: atqui aër gravis non est.

Prob. Maj. Corpus, quod movetur sursum, non deorsum, grave non est: atqui aër movetur sursum.

R. Dist. Maj. Corpus, quod movetur sursum per se & ab intrinseco, C. Per accidens & ab extrinseco, N. Porro aër sursum movetur per accidens ob graviora, quibus permiscetur corpora, sicut & oleum aquæ infusum movetur sursum.

Inst. 1. Quod sursum movetur semper & constanter, movetur per se & ab intrinseco: atqui aër sursum movetur semper & constanter supra terram.

R. 1. Nego Maj. Nam oleum sursum movetur semper & constanter supra aquam, neque tamen movetur per se & ab intrinseco.

R. 2. Dist. Maj. Quod sursum movetur semper & constanter, quando sibi suæque naturæ permittitur, C. Quando gravioribus miscetur corporibus, N. Porro aër semper miscetur gravioribus; proindeque semper moveatur sursum necesse est.

Inst. 2. Aër per se, suæque naturæ movetur ad locum sibi naturalem & debitum: atqui locus sursum supra terram est aëri naturalis & debitus,

Prob. Min. Locus ille est aëri naturalis & debitus, in quo po-

positus est aër ab initio ab Authore naturæ : atqui aër ab Authore naturæ positus est fursum supra terram , ergo locus fursum est aëri naturalis & debitus.

R. Dist. Maj. Locus ille est aëri naturalis habitâ ratione circumstantium corporum graviorum, C. Est aëri naturalis absolutè, N. Scilicet Deus ab initio condidit corpora alia aliis graviora, & unumquodque collocavit in loco sibi debito habitâ ratione majoris vel minoris suæ gravitatis.

Inst. 3. Nisi locus fursum & supra terram esset aëri naturalis & debitus per se & absolutè, aër esset jugiter in statu violento : atqui hoc implicat.

R. Dist. Maj. Aër esset jugiter in statu violento secundum quid & in ordine ad se, C. Simpliciter & in ordine ad rectam universi constitutionem, N. Nam ordo universi postulat, ut quæ graviora sunt, infimum teneant locum.

Inst. 4. Si aër fursum constitutus supra terram , non esset in loco sibi absolutè naturali & debito, jugiter ponderaret. & vim faceret deorsum : atqui nec ponderat nec vim facit deorsum.

Prob. Min. Si aër ponderaret & vim faceret deorsum, animalia, quibus incumbit, experiri deberent pondus & vim illius : atqui tamen non expeririuntur.

R. 1. Nego Maj. Sicut enim pisces vel urinatores non sentiunt pondus aquæ superincumbentis : ita nec animalia experiri debent aëris incumbentis pondus.

R. 2. Dist. Maj. Animalia deberent experiri pondus & vim aëris, si aër premeret inæqualiter, C. Si premeret æqualiter, N. Porro aër premit undequaque æqualiter ex omni parte, & qui inferior est, sustinet pondus superioris.

Inst. 5. Corpus illud premit & ponderat inæqualiter, quod premit secundum majus & minus volumen : atqui aër premit secundum majus & minus volumen in loco editiori & humiliori.

R. Dist. Maj. Quod premit secundum majus & minus volumen cæteris aliunde paribus, C. Cæteris imparibus, N. Porro cætera non sunt aliunde paria, quia si majus est volumen aëris superincumbentis, est quoque major virtus

tus elastica aëris interioris & exterioris, quæ valeat sustinere majus pondus aëris superioris atque exterioris; est enim innatus corpori animalium aër interior vi suâ elasticâ sustinens impetum circumdantis aëris.

Inst. 6. Tam in locis humilioribus deberemus experiri in corpore nostro majus pondus aëris superincumbentis, quam gravia debeant altius assurgere ob majus illud pondus aëris in locis humilioribus: atqui liquores altius assurgunt in locis humilioribus ob majus pondus aëris superincumbentis (ut dicitur.)

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia dum liquores ascendunt, id fit, quia non premuntur æqualiter ex omni parte, v.g. intra anthliam. At vero partes corporis nostri premuntur æqualiter: quod si non premuntur æqualiter, tunc etiam intumescunt carnes, ut videre est in cucurbitis medicis.

O B J E C T I O II.

Ascensus gravium non oritur ab eo corpore, quod debet potius gravia deprimere quam attollere: atqui aër si gravis est, debet potius deprimere quam gravia attollere.

R. Dist. Min. Atqui aër debet potius deprimere gravia, quâ parte directè superincumbit, *C.* Quâ parte non incumbit, *N.* Sic v. g. aër directè incumbit superficiei fluminis, & hac parte non attollit aquas: sed directè non incumbit anthliæ ejusque cavitati, & eâ parte attollit aquam.

Inst. 1. Ut aër gravitate sua attolleret gravia, qua parte non premit, deberet sua gravitate vincere gravitatem aliorum corporum: atqui non vincit.

Prob. Min. Corpora, quæ attolluntur, sunt aqua, hydrargyrus, &c. atqui gravitas aëris non vincit gravitatem aquæ vel hydrargyri.

R. Dist. Min. Atqui gravitas aëris non vincit gravitatem aquæ vel hydrargyri, si spectentur ambo secundum idem volumen, *C.* Si sint inæqualis voluminis, *N.* Nam multum aëris potest vincere parum aquæ; sicut & multum lanæ vincit parum plumbi.

Inst.

Inst. 2. Si aër in majori volumine posset attollere gravia, quò majus esset volumen aëris, eò altius deberent ascendere gravia: atqui quò majus est volumen aëris, non altius semper ascendunt gravia.

R. Nego Min. Et ideo liquores altius ascendunt in locis humilioribus, v. g. propè Sequanam, quàm in editioribus, v. g. in summitate turrium majoris Ecclesiæ.

Inst. 3. Majus est volum. aëris in aperto campo, quàm in cubiculo accuratè clauso: atqui tamen non ascendunt altius liquores in aperto campo quàm in cubiculo accuratè clauso.

R. Dist. Maj. Majus est volumen aëris formaliter in aperto campo, C. Majus est virtualiter, N. Nam quæ inest aëri interiori vis elastica, æquivalet majori volumini aëris exterioris.

Inst. 4. Ibi non est æquale volumen aëris etiam virtualiter, ubi non est tanta pressio aëris supra liquores: atqui in cubiculo clauso non debet esse tanta pressio, quanta est in aperto campo.

Prob. Min. Pressio aëris æstimatur ab altitudine incumbentis columnæ: atqui tanta non est altitudo columnæ aëris intra cubiculum, quanta est in aperto campo, quæ porrigitur à cælo Lunæ ad usque terram; ergo non est tanta pressio aëris in cubiculo, quanta in aperto campo.

R. Dist. Min. Atqui tanta non est altitudo columnæ aëris intra cubiculum, tanta formaliter, C. Æquivalenter, N. Nam aër exterior compresserat aëra illum interiorem, qui detinetur in eadem pressione à quatuor, quibus incumbit parietibus: sicut virga ferrea potest detinere corpus in ea pressione, in qua prius positum fuerat.

Inst. 5. Non potest esse tanta altitudo columnæ aëris intra cubiculum etiam virtualiter, quin tantum comprimatur intus quantum extus; atqui intra cubiculum non tantum comprimitur, siquidem sejungitur à comprimente per quatuor cubuli parietes.

R. Dist. Maj. Quin tantum comprimatur intus, quantum extus, vel quin in priori sua pressione detineatur, C. Si detineatur in priori pressione sua, N. At aër intus incumbens quatuor parietibus, & nitens resilire, detinetur in sua pressione à parietibus & tabulato.

Inst. 6. Quæ vim nullam faciunt in aëra interiorem cubuli, non possunt præstare, ut tantum comprimatur, quantum prius: atqui quatuor cubuli parietes & tabularum vim nullam faciunt in aëra interiorem.

R. Dist. Maj. Non possunt præstare, ut tantum comprimatur, effectivè & per se premendo, C. Passivè & conservando factam ab aëre exteriori pressionem, N. At quatuor parietes non premunt aëra interiorem; sed prius pressum ab exteriori aëre servant in eadem pressione.

Inst. 7. Non magis parum aëris intra cubiculum sufficit ad attollendos liquores, quam parum aëris intra lagenam inversam, & media parte sui repletam aqua, sufficiat ad deturbandam deorsum aquam vi sua elastica: atqui non deturbat, ut videre est in ea lagena, in qua solent potum avibus præbere.

R. Nego par. Ratio disp. quia aër in lagena inversa excidit vi suâ elasticâ, nec detinetur in eadem pressione, eò quod aliquantulum aquæ decadat ad inversionem lagenæ, nec damnum illud refarciri possit aliunde, cum non pateat aëri intra lagenam inversam aditus, ut subeat.

O B J E C T I O I I I.

EA non est vera causa ascensûs liquorum, quæ non est regula & mensura ascensûs liquorum: atqui aëris gravitas, vel pressio non est regula & mensura ascensûs gravium.

Prob. Min. Si aëris gravitas esset regula & mensura ascensûs gravium, gravia deberent ad eandem semper altitudinem ascendere, ubi eadem est aëris gravitas, & nunquam ascendere, ubi nulla est gravitas aëris incumbentis: atqui utrumque experientiæ repugnat.

R. Nego utramque Min. Et ideò in locis æqualiter humilibus æqualiter ascendunt liquores, & in editioribus minus ascendant, v. g. in vertice montis.

Inst. 1. In machina pneumatica exhausto aëre per frequente exanthlationes, nulla est aëris gravitas: atqui tamen liquores ibi suspenduntur & marmora de more cohærent; ergo ubi nulla est aëris gravitas, ascendunt nihilominus gravia.

R. Dist

R. Dist. Maj. In machina pnevmatica nulla est aëris gravitas crassioris, C. Subtilioris, N. Nam licet extrahatur aër crassus, non extrahitur subtilis.

Inst. 2. Corpus, quod subjectos liquores æqualiter pervadit ex omni parte non potest attollere vel suspendere liquores in machina pnevmatica: atqui aër subtilis pervadit ex omni parte liquores subjectos; ergo non potest aër subtilis attollere vel suspendere liquores in machina pnevmatica.

R. Dist. Min. Atqui aër subtilis pervadit ex omni parte liquores non repurgatos & communes, C. Liquores repurgatos, N. Nam hydrargyrus repurgatus partes habet suas solidiores & compactiores, ideoque difficilius permeabiles ab aëre subtili.

Inst. 3. Experientia constat hydrargyrum repurgatum in machina pnevmatica hæere penilem ad altitudinem septuaginta duorum pollicum: atqui hæc suspensio non oritur ab aëre subtili.

Prob. Min. Aër subtilis incurrens in hydrargyrum in tubo suspensum ad latitudinem septuaginta duorum pollicum deberet præcipitare ipsum deorsum, quia pondus ipsius hydrargyri suspensi & pondus aëris subtilis simul prævalerent soli pondere aëris subtilis stagnati hydrargyro incumbentis.

R. Dist. Aër subtilis deberet hydrargyrum præcipitare deorsum, si tam libere incurreret in hydrargyrum in tubo suspensum, quam in stagnantem deorsum, C. Secus, N. At aër subtilis libere non incurrit in hydrargyrum in tubo vitreo suspensum, eo quod hydrargyri repurgati partes solidiores occludant exactè poros vitrei tubi, atque ita impediant, nè confertim satis irruat aër subtilis ad deturbandum hydrargyrum; hinc successa paululum machinâ statim deturbatur hydrargyrus, quia tunc solvitur firma adhæsiō partium hydrargyri cum tubo vitreo, & sic irruit aër ad præcipitandum hydrargyrum.

Inst. 4. Ut aër subtilis in machina residuus, esset causâ tantæ suspensionis hydrargyri ad septuaginta duos pollices, qui solet vulgo non suspendi supra viginti & septem, deberet major esse gravitas aëris subtilis quam crassi: atqui hoc verisimile non est.

R. Nego Min. Et id venire potest vel ab ipsa natura aëris subtilioris, vel à majori & altiori columna ipsius: quippe immensa propè est altitudo aëris subtilis supra crassum.

Inst. 5. Quò subtilius & mobilius est corpus, eò minus est ponderosum: atqui aër subtilis est crasso subtilior & mobilior: ergo minus est ponderosus.

R. Nego Maj. vel Dist. Quò subtilius est corpus, eò minus est ponderosum cæteris paribus, *Transcat.* Cæteris imparibus, N. At cætera non sunt paria inter aëra crassum & subtilem, quia minus altè porrigitur crassi quàm subtilis columna.

Inst. 6. Quò subtilius & mobilius est corpus, eò minus est ponderosum, si gravitas corporis obilet facilitati motûs: atqui ita est, ut experientia constat.

R. Dist. Min. Atqui gravitas corporis obstat ifacilitati motûs in solidis corporibus, *Transcat.* In fluidis, N. Ratio disp. quia solidum non potest moveri, quin totum moveatur, v. g. marmor. At verò fluidum potest moveri secundum unam sui partem, & non moveri secundum alteram, v. g. aqua.

Inst. 7. E duobus corporibus solidis, quod est gravius movetur difficilius: ergo à pari è duobus fluidis ut crasso & subtili aëre, quod est gravius, debet difficilius moveri: proindeque aër subtilis, qui mobilior est, debet esse levior.

R. 1. *Transcat* Ant. Nam lana minus est gravis quàm plumbum, & tamen lana difficilius impellitur quàm grana plumbi.

R. 2. Dist. Conf. Ergò è duobus fluidis, quod est gravius, debet difficilius moveri, si cætera sint aliunde paria, C. Si cætera sint imparia, N. Porro inter aëra crassum & subtilem cætera non sunt aliunde paria, quia partes aëris crassi sunt ramosæ & aliæ aliis implicitæ lanarum instar, hinc difficilius moventur: at verò partes aëris subtilis videntur veluti totidem arenulæ stampenses se se tangentes in punctis, ideoque facilius mobiles.

O B J E C T I O   I V .

UNum ex vulgatis experimentis est, quod aqua ascendat per crus syphonis brevius & decidat per longius: atqui hoc non potest explicari per gravitatem aëris incumbentis.

Prob. Min. Si gravitas aëris incumbentis aliquid conferret ad ascensum gravium per syphonem, nunquam aqua efflueret per crus longius: atqui tamen effluit jugiter.

R. Nego Maj. Nam aër incumbens aquæ vasis subjecti, cogit aquam ascendere intra syphonem, quâ cum repleatur crus syphonis utrumque, & quæ habetur in longiori crure præponderet, necesse est aquam effluere jugiter per crus illud longius.

Inst. 1. Per illud crus syphonis non debet aqua jugiter effluere, cui major incumbit columna aëris obfistens effluxui: atqui cruri longiori syphonis incumbit columna aëris major, quia altior: ergo nunquam deberet aqua effluere per crus longius.

R. Dist. Maj. Cui major incumbit columna aëris, cæteris aliunde paribus, C. Cæteris imparibus, N. Si enim major aliquantulum columna aëris incumbat cruri longiori, columna aquæ major continetur in crure longiori, quæ non solum compensat, sed & superat excessum columnæ aëris.

Inst. 2. Tam columna aëris incumbens cruri longiori syphonis deberet obfistere effluxui aquæ ex illo crure longiori, quàm columna aëris incumbens foramini facto in parte inferiori dolii obfistat effluxui vini: atqui hoc posterius vulgò dicitur in recentiorum opinione de gravitate aëris.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia vinum dolio contentum aliunde non premitur ab aëre incumbente: siquidem omnia supponuntur accuratè clausa. At verò aqua crure longiori syphonis contenta premitur aliunde à columna aëris superincumbentis vasi subjecto, hinc est, quod effluat.

Inst. 3. Sæpè fit, ut dum aliquid vini extractum est è dolio, sit parum aëris incumbentis vino, & tamen non effluit vinum; ergo nec aqua effluere debet è crure longiori syphonis.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia parum illud aëris non sufficit deturbando vino, præsertim cum suâ jam exciderit vi elasticâ; siquidem non continetur in eadem pressione, in qua positum erat antea, eò quod aliquid vini effluxerit per foramen inferius: Vis autem elastica consiluit in eadem pressione, quæ fuerat prius.

Inst. 4. Eadem est causa, cur aqua per syphonem ascendat, aut vnum in dolio suspensum maneat, quæ facit, ut aqua ascendat per tubos capillares, seu exiguos; atqui columna aëris non est hujusmodi causa.

Prob. Min. Per tubos capillares utrinque patentes sponte suâ ascendit aqua: atqui tamen aër premit undequeque æqualiter & intra tubos & extra; siquidem aperti sunt ex omni parte.

R. Nego Min. Nam aër præ nimis tuborum capillarum angustis non potest tam facile se se insinuare ad deprimentam aquam: atque adeò non premit aquam ex omni parte æqualiter.

Inst. 5. Angustia tuborum capillarum non impediunt, quin aqua se se satis insinuet intra tuborum latera ad ascendendum; ergo nec debent impedire, quin aër se se insinuet intra tubos capillares ad deprimentam aquam.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia aquæ patet aliquando aditus, ubi non patet aëri, ut videre est in vesica suilla inversa, ex qua effluit aqua, non item aër, atque hoc discrimen repetendum videtur à varia configuratione partium aquæ & aëris.

Inst. 6. Partes aëris sunt tenuiores partibus aquæ; ergo si pateat sufficiens aditus aquæ intra tubos capillares, à fortiori patebit aëri.

R. Diss. Ant. Partes aëris sunt tenuiores, cæteris aliunde imparibus, C. Cæteris paribus, N. Aër enim videtur habere partes ramosas lanarum ad instar: Aqua verò habet partes lubricas, laves, & oblongas, anguillarum instar.

Inst. 7. Saltem aër subtilis poterit per se se insinuare intra tubos capillares ad aquam deprimendam, sicut contingit in machina pneumatica.

R. Dist. Aër subtilis poterit se se insinuare, sed præ sua tenuitate permeabit aquam subjectam, atque in eam vim faciet nullam, C. Secùs, N.

Inst. 8. Aër subtilis vim facit liquores intra machinam pneumaticam, eosque detinet peniles; ergo & extrâ.

R. Dist. Vim facit in liquores repurgatos, C. Non repurgatos, N. Disparit, quia in liquoribus repurgatis partes sunt compactiores.

O B J E C T I O V.

UNus ex effectibus illis est firma cohæsiò duorum marmorum summè lævigatorum; alter est ascensus aquæ in syringem, dum attollitur embolus: atqui effectus hujusmodi non possunt explicari per aëris gravitatem.

Prob. Min. *De marmoribus.* Experientia constat, hæc duo marmora ægrè ad modum divelli perpendiculariter sursum vel deorsum: facile verò horizontaliter seu à lateribus: atqui si aëris incumbens gravitas esset causa hujus firmæ cohæsiònis, non esset, cur difficilius perpendiculariter divellerentur quàm horizontaliter.

R. Nego Min. Nam aër à lateribus premens adjuvat diducentem marmora horizontaliter, sicut aër subiens folliis flatilis cavitatem per orificium adjuvat deducentem alas.

Inst. I. Tanta est columna aëris horizontaliter incumbens marmoribus, quanta est perpendiculariter; ergo par esse deberet difficultas.

R. Dist. Ant. Tanta est columna aëris incumbens horizontaliter marmoribus, sed cætera non sunt aliunde paria, C. & sunt paria, N. Nam dum nitimur tollere marmor perpendiculariter, est superanda resistentia totius columnæ; quæ cum non habeat locum patentem, quò se recipiat, necesse est, ut comprimatur, non sine difficultate. At verò dum nitimur horizontaliter, aër urgens à latere opposito adjuvat ad faciilius diducendum.

Inst. 2. Si marmora duo sibi tenaciter adeo cohærent ob incumbentis aëris gravitatem, in machina pneumatica non cohærent, sublato aëre: atqui nihilominus cohærent.

R. Dist. Maj. In machina pneumatica non cohærent ob aëris crassioris pondus, *C.* Ob aëris subtilis pondus, *N.*

Inst. 3. Marmora duo tenaciter non cohærent ob pondus illius corporis, quod suo facile loco cedit, si propellantur vel leviter; atqui aër subtilis suo facile loco cedit.

R. Dist. Min. Atqui aër subtilis suo facile loco cedit, modo sit locus, in quem se se recipiat, dum propellitur, *C.* Si non sit locus, *N.* Porro non est locus, in quem se se recipiat aër subtilis, quamdiu marmora non divelluntur, nisi fiat magna aëris compressio, id autem non fit nisi difficile & adhibitâ vi sufficiente.

Inst. 4. Marmora duo levigata eò difficilius divelluntur, quo latiora sunt: atqui hoc non deberet contingere, si difficultas divellendi oriretur ab aëris incumbentis gravitate.

Prob. Min. Gravitatis aëris æstimatur à columna, columna autem ab altitudine: atqui altior non est columna aëris incumbentis supra marmora latiora: ergo non debent difficilius divelli.

R. Dist. Min. Atque altior non est columna aëris incumbentis in marmoribus latioribus, sed plures sunt simul attollendæ columnæ pluribus latiorum marmorum superficiei partibus incumbentes, *C.* Secus, *N.* Nam quò latiora sunt marmora, eò premuntur à pluribus sibi respondentibus columnis, atque ita majus incumbit pondus attollendum.

Inst. 5. Quo latior est columna aëris aquis incumbens, non altius assurgit aqua, ut in aëre est in tubis capacioribus & capillaribus; ergo quò major est columna aëris incumbens marmoribus politis, nihilominus non difficilius divelli deberent.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia marmor est corpus solidum, quod non potest moveri & comprimi secundum unam sui partem, quin secundum omnes. At verò aqua est fluida, fluidorum autem pars una movetur & premitur, alterâ stante immotâ,

Inst.

Inst. 6. Et prob. sup. min. de syringe. Experimentiâ constat, quod qui attollit embolum syringis, certum aquæ ascendenti experiatur pondus: atqui hoc non contingeret, si aëris gravitas procuraret aquæ ascensum.

R. Nego Min. Nam idèd manus sentit pondus aquæ ascendenti, quia aqua illa ascendens contraponderat columnæ aëris incumbenti aquæ subiectæ, atque ita minuit vim columnæ, quantitate sui ponderis, ut si tres libræ aquæ attollantur, sentiat præcisè pondus trium librarum.

Inst. 7. Æqualis est columna aëris supra embolum ponderantis & in infima parte syringis; ergo deberet esse perfectum æquilibrium aquæ cum aëre.

R. Dist. Ant. Æqualis est columna aëris supra embolum & infima parte, sed hæc debilitatur quantitate aquæ præponderantis, C. Secùs, N.

OBJECTIO VI.

SI gravitas aëris sit causa ascensus gravium in vulgatis experimentis, quò major erit gravitas aëris, eò altius ascendent gravia, & vice versâ: atqui hoc experientiæ repugnat.

Prob. Min. Major est aëris gravitas pluvio cœlo quàm sereno, flante Austro, quàm Boreâ: atqui nihilominus non ascendent gravia altius pluvio cœlo quàm sereno.

R. Nego Maj. Sed è contra major est aëris gravitas sereno quàm pluvio cœlo; id lubens ego tribuerem vaporibus unâ cum aëre permixtis sereno cœlo, tunc enim aër & vapores in unum veluti corpus, sed gravius coalescunt.

Inst. 1. Tunc aër debet esse gravior, quando aëri permiscentur gravia plura, atque heterogenea corpora; atqui pluvio cœlo unâ cum aëre permiscentur plures aquæ particule.

R. Nego Min. vel Dist. Min. Atqui pluvio cœlo heterogenea corpora permiscentur cum aëre, cæteris aliunde imparibus, C. Secùs, N. Nam sereno cœlo nullæ sunt nubes, quæ impediunt summam vim aëris, ejusque directam pressionem; sunt verò pluvio cœlo.

Inst. 2. Cætera sunt paria, si pluviz conferant ad vim elasticam aëris : atqui ita est.

Prob. Min. Corpus, quod condensat aliud, confert ad vim elasticam ejus : atqui pluviz condensant aëra inter cadendum.

R. Dist. Si comprimat ita, ut non illud suo pellat loco, C. Secus, N. At pluvia decidens intercudit aëra, & aliunde regnat vulgò ventus, qui cum horizontaliter flet, videtur sustinere gravitatem aëris crassi.

Q U Æ S T I O N O N A.

De causa descensus gravium.

I. PROPOSITIO.

Gravia non descendunt ab effluviis terræ magneticis.

PROB. Ea non est vera causa descensus gravium, quæ non potest conciliari cum iis omnibus phenomenis, quæ spectant descensum gravium : atqui effluvia terræ magnetica tanquam causæ descensus gravium, non possunt conciliari cum phenomenis, quæ observantur in descensu gravium. Nam primò observatur, gravia in æquatore & versus polos terræ æqualiter & pari velocitate cadere : atqui si traherentur inter cadendum ab effluviis terræ magneticis, deberent velocius cadere versus polos terræ ; quia notum est, magnetem fortius attrahere per polos suos, quam per partes æquatori viciniore ; secundò observatur, quod effluvia magnetica non attrahant magnetem, nisi certa quædam & magneti cognata corpora, ut ferrum : atqui gravia quælibet promiscuè descendunt ad centrum terræ ; ergo non attrahuntur ab effluviis magneticis.

OBJE-

O B J E C T I O,

EA statui potest & debet causa descensus gravium à qua physicè juxta & mechanicè possunt gravia præcipitari deorsum, atque ad centrum terræ dirigi; atqui ab effluviis terræ magneticis possunt gravia deorsum præcipitari, atque ad terræ centrum dirigi.

R. Nego Min. Nam effluvia illa magnetica vel incurrerent in gravia, vel ea inoffensa permearent: si incurrant, debent motu suo repellere potius quàm attrahere; si permeent inoffensa, ergo non poterunt attrahere.

Inst. 1. Tam gravia possunt physicè pelli deorsum in centrum terræ ab effluviis è terra jugiter erumpentibus, quàm ferrum possit attrahi ad magnetem per effluvia magnetica jugiter erumpentia.

R. Nego par. Ratio disp. quia quæcumque observantur magnetis phenomena in attractione ferri, facile explicantur & consentiunt effluviis magneticis: at non ita quæ observantur in descensu gravium: primò, quia est æqualis ubique terrarum descensus gravium, non est tamen æqualis magnetica vis, siquidem major est circa polos, ut contingit in magneticis lapidibus. Secundò, Gravia per profundum terræ hiatum demissa, non deciderent perpendiculariter, sed ad latera deflesterent, ob magneticorum effluviis fortiolem vim circa latera hiatûs. Tertiò, effluvia magnetica non attrahunt omnia promiscuè corpora, sed quæ sibi cognata sunt, at gravia quævis in terram ruunt.

Inst. 2. Ea possunt gravia deorsum præcipitare physicè, quæ sola possunt determinare gravia ad descendendum, & quibus sublatis nunquam gravia descenderent: atqui effluvia terræ magnetica possunt sola determinare gravia ad descendendum, iisque sublatis gravia nunquam descenderent.

Prob. Min. Ea sola possunt determinare gravia ad descendendum, quæ specialiter pertinent ad terram, & cum eâ connexionem habent specialem: atqui sola effluvia terræ magnetica specialiter ad corpus terræ pertinent, & cum eo connexionem habent specialem,

R. Nego

R. Nego Min. vel Dist. Atqui sola effluvia terræ magnetica specialiter ad terram pertinent, ut effectus ab ea prodeuntes, C. Ut effectus vim habentes attrahendi corpora ad terram deorsum, N.

Inst. 3. Corpora, quæ sunt indifferentia, ut sursum vel deorsum ferantur, indigent determinari ab aliquo principio externo, ut deorsum ferantur, potius quam quiescant vel sursum moveantur: atqui gravia sunt de se indifferentia, ut sursum, vel deorsum moveantur, sublatiis terræ effluviis magneticis.

R. Nego Min. Nam determinantur vel à propria natura, ut placet Peripateticis, vel à materia subtili impellente deorsum, ut placet recentioribus, at non ab effluviis attrahentibus.

Inst. 4. Materia, quæ movetur circulariter, non potest procurare motum gravibus perpendicularem: atqui materia subtilis ad mentem recentiorum, movetur circulariter & per turbines.

R. Dist. Maj. Materia, quæ movetur circulariter, non potest procurare motum perpendicularem mathematicè & quoad se, C. Sensibiliter & quoad nos. N. Nam motus, qui reipsa est parabolicus, potest nobis apparere perpendicularis, ut constat de motu globi è summitate navis actæ decidentis, qui stantibus in littore est obliquus, & stantibus in navij apparet perpendicularis.

Inst. 5. Materia, quæ celerrimè movetur circulariter, debet secum rapere in eundem motum circularem corpora gravia: atqui materia subtilis, ad mentem recentiorum, movetur circulariter & turbinatim; ergo gravia non debent ad terram cadere, etiam perpendiculariter apparenter.

R. Dist. Maj. Si illa corpora gravia non resistant motui circulari materiæ subtilis, C. Si resistant, N. At resistant, idèdque subterfugiunt, quâ parte possunt versùs terræ centrum, ubi minor est renitentia turbinis, quia ibi levior est.

Inst. 6. Quæ causa est ut gravia tenaciter terræ adhæreant, eadem facit, ut descendant ad terram: atqui effluvia magnetica sunt causa, eor adhæreant terræ gravia,

Prob. Min. Corpus adhærens magneti adhæret propter effluvia magnetica, atqui terra est ingens magnes.

R. Dist. Maj. Si corpus adhæreat magneti vi attractionis, C. Vi gravitatis, N. Sic ferrum magneti superimpositum duplicem habet adhæSIONem; unam communem & vi ponderis, alteram specialem vi attractionis & cognationis. Gravia autem terræ superposita non aliam habent quàm communem adhæSIONem vi ponderis sui.

II. PROPOSITIO.

Descensus gravium potest jucundè satis explicari per varios æthereæ substantiæ turbines, ad mentem D. Peraldi, in Libro, qui inscribitur:

Essais de Physique.

PROB. Per illud potest jucundè satis explicari descensus gravium, per quod potest reddi ratione mechanica & physica, cur gravia ruant quasi sponte suâ in centrum terræ. Atqui per turbines æthereæ substantiæ reddi potest ratio, cur gravia ruant in centrum terræ. Nam versùs illam partem tendere debent gravia, versùs quam præcipitentur necesse est à variis æthereæ substantiæ turbinibus & turbinum circulis præterlabentibus: atqui necesse est gravia præcipitari ad centrum terræ à variis æthereæ substantiæ turbinibus & turbinum circulis; tiquidem supponuntur turbines & circuli turbinum tardiores esse versùs centrum terræ, quàm versùs Polos, aut circumferentiam: Ergo descensus gravium potest explicari per turbines æthereæ substantiæ ad sensum D. Peraldi.

O B J E C T I O.

[Illa hypothesis de causa descensus gravium per varios æthereæ substantiæ turbines & circulos quædam supponit falsò proxima, & quibus suppositis adhuc explicari nequeunt, quæcumque sunt in descensu gravium phenomena.

Pro-

Probatur propositio quoad primam partem.

Recentior illa hypothesis supponit aëra esse in triplici differentia : primò , crassum , gravem : secundò , subtilem , graviozem : tertio , subtilissimum , gravitatis expertem : atqui hæc sunt falso proxima.

R. Nego Min. Cum enim aër subtilissimus sit prima cæterorum corporum gravitatis causa , ipse cogitari debet velut expers omnis gravitatis.

Inst. 1. Si aër subtilis est gravior aëre crasso , aër subtilissimus debet esse gravissimus.

R. Nego sequelam , vel Dist. Cæteris aliunde paribus , C. Si cætera sint aliunde imparia , N. At aër subtilis habet aliquam suæ gravitatis causam , nempe ætheream substantiam ; subtilissimus vero non habet , alioqui daretur progressus in infinitum.

Inst. 2. Modò summa subtilitas possit conciliari cum summâ gravitate , certè aër subtilissimus poterit esse gravissimus : atqui summa subtilitas potest conciliari cum summa gravitate , sicut conciliatur in aëre subtiliori , qui nihilominus est crasso gravior , *ex illa suppositione.*

R. Dist. Min. Atqui summa subtilitas potest conciliari cum summâ gravitate in aliis à materia subtilissima corporibus , C. In ipsa ætherea substantia , N. Ratio disp. quia cætera corpora suam possunt mutuari gravitatem ab ætherea substantia deorsum præcipitante : at ipsa ætherea substantia mutuari non potest : liquidem est prima causa gravitatis.

Inst. 3. Ætherea substantia concipi debet , vel ut gravis , vel ut levis , vel ut indifferens : atqui concipi non potest tanquam levis aut indifferens.

Prob. Min. Materia , quæ debet corpora gravia deorsum præcipitare , non debet esse vel levis vel indifferens ad gravitatem & levitatem : atqui ætherea substantia debet gravia deorsum præcipitare , ut supponitur.

R. Dist. Maj. Materia , quæ debet gravia deorsum præcipitare , directè premendo vel impellendo , C. Præterlabendo , N. Porro ætherea substantia non præcipitat gravia deorsum , impellendo directè vel premendo pon-
dere

dere suo, sed præterlabendo, ferè sicut aqua præterlabendo innatantia sibi corpora ad fundum deturbat.

Inst. 4. Materia, quæ præterlabendo gravia circulariter abriperet, præterlabendo non præcipitaret deorsum: atqui ætherea substantia præterlabendo deberet gravia circulariter abripere motu suo perniciosissimo.

R. Dist. Min. Si gravia motui æthereæ substantiæ circulari non obsisterent, C. Si obsistant, N. At obsistant quantum possunt, ideòque subterfugiunt, quâ parte facilius possunt versùs centrum terræ, quia minor ibi est turbinum motus & velocitas.

Inst. 5. Atqui gravia non obsistant motui æthereæ substantiæ.

Prob. Subst. Si obsisterent vel per suam materialitatem & soliditatem, vel per suam gravitatem: atqui non obsistant per soliditatem & materialitatem, quæ nihil habet oppositum motui, neque per suam gravitatem, quam nullam adhuc concipiuntur habere.

R. Nego Min. & dico gravia obsistere motui circulari æthereæ substantiæ: primò, per suam soliditatem: secundò per statum quietis, in quo condita sunt ab initio, quem servant, quantum possunt; denique per suam gravitatem inchoatam. Hinc dist. hanc propositionem, gravia nullam adhuc concipiuntur habere gravitatem in actu secundo, id est, gravitationem, C. In actu primo, id est, aptitudinem & dispositionem ad gravitationem, N.

Inst. 6. Illa corpora non obsistant motui æthereæ substantiæ circulari, quæ pervadit ætherea substantia: atqui ætherea substantia pervadit gravia quæque corpora.

R. Dist. Min. Atqui ætherea substantia pervadit gravia quæque corpora, ita tamen ut incurrat in partes eorum solidas, C. Secùs, N. Cum enim gravia habeant solidiores & compactiores aliquas partes, in eas incurrit ætherea substantia atque impetum facit ut rapiat, & nã resisterent ex se, raperet profectò.

Jam probatur prima Propositio quoad secundam partem.

Ex phenomenis descensus gravium unum est, gravia inter descendendum suos accelerare motus: atqui hoc explicari nequit in hypothese D. Peraldi.

Prob.

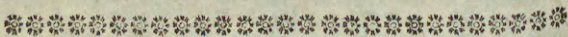
Prob. Min. Eò tardiùs descendere deberent gravia, quò à tardioribus æthereæ substantiæ turbinibus & circulis præcipitarentur : atqui prò plus descendunt gravia, eò à tardioribus circulis deturbantur, ex *hypothesi* Æ. *Peraldi*.

R. Dist. Maj. Cæteris aliunde paribus, C. Cæteris imparibus, N. At si circuli inferiores supponuntur tardiores superioribus, eò minus etiam præ sua tarditate obfistunt gravibus declinantibus.

Adde quod fieri possit, ut corpus grave decidens de superiori circulo in inferiorem, aliquid de priori impetu retineat, cum novum aliquem impetûs gradum interim excipiat : quo fit ut vis addita vi evadat fortior.

Inst. Tardiores illi circuli retardare debent gravia, si iis sublatis velocius gravia descenderent, atqui iis sublatis velocius gravia descenderent, quia determinatio priùs accepta in turbinibus superioribus vehementior esset.

R. Dist. Maj. Tardiores illi circuli retardarent gravia secundùm quid, C. Simpliciter & absolute, N. id est, gravia velocius descenderent servando priorem impetum suum sublatis turbinibus inferioribus : at iis turbinibus remanentibus, non omninò retardari debent ; quia si aliquid cessat de priori impetu ex resistantia inferiorum circularum, aliquid interim novi impetûs acquiritur ; atque ita utcumque velocior debet evadere descensus gravium.

QUÆSTIO DECIMA.

De legibus motuum à Cartesio latis.

PROPOSITIO.

Leges communicationis motuum latæ à Cartesio non possunt tutò defendi.

PROB. Leges, quæ sunt inutiles ad explicandos motus corporum naturalium, dubiæ ratione principii, in quo fundantur, & falsæ ratione sui, profectò non possunt tutò propugnari : atqui leges communicationis motuum latæ à Carte-

Cartesio sunt hujusmodi; sunt quidem inutiles ad explicandos motus, quos deprehendimus in corporibus naturalibus, quia in ferendis hisce legibus vult Cartesius non habendam esse rationem virtutis elasticæ corporum, quæ moventur, & resistentiæ medii, in quo moventur: atqui hoc est, ferre leges de corporibus possibilibus, non de existentibus. Deinde sunt dubiæ ratione principii hujus, quod præmittit Cartesius legibus suis; *eandem nunc perseverare motus mensuram in mundo, quæ fuit ab initio*: quod, ut verum sit, certè non est certum aut demonstratum. Denique sunt falsæ; præsertim verò ista, quæ est numero quarta; *Si corpus minus incurrat in corpus majus & quiescens, nunquam posset alterum de sua quiete dimovere, quantumvis celeriter moveatur*; etenim falsa est ista lex, si velocitas corporis minoris possit esse tanta, ut non solum adæquet, sed & superet resistentiam majoris corporis quiescentis: atqui potest velocitas minoris corporis adæquare & superare resistentiam majoris, siquidem potest velocitas hæc in infinitum augeri; cum resistentia corporis majoris quiescentis eadem perseveret semper. Ergo falsa est lex, quam statuit quarta loco Cartesius, proindeque leges à Cartesio laturæ, de communicatione motuum, non possunt tutò defendi.

O B J E C T I O.

EX septem legibus à Cartesio latis, de communicatione motus, nulla est, quæ primâ fronte videatur minus verisimilis, quàm quarta, quæ statuit, corpus majus quiescens, nunquam dimoveri posse à minori quantumvis celeriter moto: atqui lex ista vera est; ergò leges à Cartesio latæ sunt veræ.

Prob. Min. Quarta lex ista vera est, si corpus majus quiescens semper sit habiturum vim majorem ad resistendum, quàm minus ad impellendum: atqui corpus majus quiescens semper est habiturum vim majorem ad resistendum, quàm possit habere corpus minus ad impellendum.

R. Nego Min. Nam corpus minus tantam potest habere velocitatem, ut superet resistentiam corporis maj-

joris quiescentis : sic globus bombardilis muros civitatis evertit.

Inst. 1. Corpus illud semper est habiturum vim majorem ad resistendum, quod plus habet molis, plusque quietis quam corpus alterum habet molis & motus : atqui corpus majus quiescens plus habet molis & quietis quam corpus minus habeat molis & motus.

R. Dist. Maj. Quod plus habet molis & quietis cæteris paribus, C. Cæteris imparibus, N. At cætera aliunde paria non sunt inter utrumque corpus : nam quies non est vis aliqua positiva, sed est mera privatio; motus autem est positiva quædam vis, quæ in infinitum potest augeri.

Inst. 2. Cætera sunt paria, si quies corporis majoris quiescentis semper futura sit major quam motus minoris corporis : atqui quies semper est futura major, quam motus ob majorem numerum partium quiescentium in majori corpore.

R. Dist. Maj. Si quies corporis quiescentis semper futura sit major intensivè & quoad gradum, C. Major extensivè, N. At motus in minori corpore erit major intensivè, quia potest in infinitum augeri in eadem parte subjecti.

Inst. 3. Ibi quies erit major etiam intensivè, ubi plures erunt gradus quietis : atqui in corpore majori plures semper erunt gradus quietis, quam gradus motus in minoris corpore, quia plures erunt semper partes quiescentes.

R. Dist. Maj. Ubi plures erunt gradus quietis in eadem parte subjecti, C. In diversis subjecti partibus, N. Nam licet in majori corpore plures futuræ sint partes quiescentes, singulæ tamen partes non participabunt intensiorem quietis, quia quies non est intensiorem capax, utpote mera privatio motus.

Inst. 4. Quies, quæ tanta est, ut major esse non possit in corpore, certè major est intensivè, quam motus, qui major & major esse potest in infinitum : atqui quies in corpore quiescente tanta est, ut major esse non possit absolutè.

R. Dist. Maj. Quæ tanta est, ut major esse non possit tanquam vis aliqua positiva infinitos habens gradus, C. Tanquam mera privatio, N. Porro quies summa est in corpore quiescente ; non tanquam vis aliqua positiva :
sed

sed tanquam mera privatio, sicut nocte profundâ tantæ sunt tenebræ, ut majores esse nequeant.

Inst. 5. Atqui quies spectari debet in corpore tanquam vis aliqua positiva.

Prob. Subl. Status corporis, cujus corpus non minùs est tenax, quàm sit tenax motùs, & in quo corpus ab initio creatum est, spectari debet in corpore tanquam vis quædam positiva, sicut spectatur motus: atqui quies est hujusmodi.

R. Dist. Maj. Status corporis positivus, cujus corpus est positivè tenax, C. Status privativus vel negativus, N. Porvò quies est status corporis negativus, dicens privationem motùs in corpore, sicut tenebræ sunt status negativus aëris, in quo pariter legimus aëra fuisse à Deo creatum; *Tenebræ erant super faciem abyssi.* Genes. Cap. 1.

Inst. 6. Tam status corporis permanentis in eodem loco spectari debet tanquam positivus, quàm status corporis perpetuò transeuntis de loco in locum habeatur ut positivus.

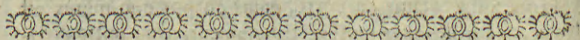
R. Nego par. Ratio disp. quia ad transeundum de loco in locum, opus est vi aliquâ positivâ, actione, & positivo influxu; at vero ad permanendum in eodem loco, nullâ vi opus est, nullâ actione, sed merâ cessatione vis & actionis: hoc enim ipso corpus intelligitur quiescere, quo præcisè non movetur, sine ulla vi aut actione.

Inst. 7. Status ille corporis non est minùs positivus quàm motus, ad quem corpori procurandum tantâ vi opus est, quantâ ad procurandum motum: atqui ad procurandam quietem tantâ vi opus est, quantâ ad motum efficiendum: sic remiges tantùm laborant in sistenda navi, quantum in ea movenda.

R. Dist. Min. Atqui ad procurandam quietem tanta vi & conatu opus est, ratione motùs sistendi, C. Ratione quietis præcisè, N. Sic remiges propriè non laborant in producenda quiete, sed in sistenda navi mota, seu in destruendo motu priori per posteriorem contrarium; igitur vim adhibent in efficiendo motu contrario, non autem in efficienda quiete.

Inst. 8. Sistere motum est producere quietem

R. Dist. Est producere indirectè, C. Directè & positivè,
N. Sicut auferre lucem est producere tenebras, sed valde
impropriè.

QUÆSTIO UNDECIMA.

De variis Mundi Systematibus.

Observandum est tria præsertim circumferri mundi sy-
stemata : primum est Ptolemaicum : secundum est
Copernicanum : tertium est Tychonicum.

In Ptolemaico, terra stat in centro mundi immota, Sol au-
tem annuo motu simul & diurno circa terram movetur : cœ-
li-duodecim terram ambiunt, nempe septem pro totidem
planetis, unum pro stellis fixis, duo cristallini, primum mo-
bile, & empyreum.

In Copernicano, Sol stat immotus in medio mundi, &
circa ipsum movetur terra cum cæteris planetis.

In Tychonico, terra stat immota in centro mundi : Sol
autem movetur : non est interim tanta cœlorum multitudo,
quanta in Ptolemaico.

I. PROPOSITIO.

Systema Ptolemaicum defendi non potest.

PROB. Defendi non potest systema mundi, quod aper-
tè repugnat legibus mecanices, principiis Physices, & ob-
servationibus astronomicis : atqui systema Ptolemaicum
est hujusmodi; repugnat quidem legibus mecanices, quate-
nùs mundi machinam implicat partibus inutilibus, vi-
delicet epicyclorum & cœlorum onerosa multitudine; dein-
de repugnat principiis Physices, quatenus terram in cen-
trum mundi relegatam statuit immotam prorsus in medio
mobiliū pene immensarum : denique repugnat observa-
tionibus Astronomicis : quia in systemate Ptolemaico ex-
plicari nequit, cur Mercurius & Venus appareant modo
pleni,

pleni, modo falcati, siquidem perfectam cum sole oppositionem nunquam contrahere possunt in eo systemate, in quo non digrediuntur à sole plusquam 28. gradibus Mercurius & 48. Venus : deinde explicari nequit, cur Mercurius appareat Venere splendidior, siquidem à sole remotior est in systemate Ptolemaico ; ergo systema Ptolemaicum pluribus de causis defendi non potest.

O B J E C T I O.

Systema Ptolemaicum non repugnat mechanicis principiis, modò non implicet mundi machinam partibus inutilibus : atqui ita est.

Prob. Min. Non magis mundi machinam implicant cœli plures v. g. duodecim, quàm horologium implicant plures rotæ & plura pondera.

R. Nego Maj. & par. Ratio disp. quia fortè horologium explicari nequit vel elaborari sine rotis pluribus, quarum prima moveat secundam : at verò mundi machina potest & melius explicari sine tanta cœlorum multitudine. Adde quòd horologium eò perfectius sit quo simplicius.

Inst. 1. Mundi machina non potest explicari sine tanta cœlorum multitudine, modò quilibet planeta suum sibi vindicet peculiare cœlum : atqui planeta quilibet vindicat sibi suum peculiare cœlum.

Prob. Min. Si planetæ omnes essent in uno eodemque cœlo, identidem confunderentur inter se movendum, sicut pisces in mari, vel aves in aëre : atqui implicat planetas confundi.

R. Dist. Maj. Si planetæ omnes essent in uno eodemque cœlo & in eadem cœli altitudine, C. In diversa altitudine illius cœli, N. At planetarum alii sunt superiores, alii inferiores, quo fit ut nunquam confundi possint.

Inst. 2. Quæ errant in eodem fluido, possunt identidem confundi : atqui planetæ errarent in uno eodemque cœlo fluido, nisi suum sibi quisque vindicaret peculiare cœlum ; ergo temerè confundi possent.

R. Dist. Maj. Quæ errant certis sine legibus, C. Secundum certas & ab Authore mundi præscriptas leges, N. At certi sunt & determinati motus planetarum, constantes eorum

eorum periodi : ideoque non est timendi locus , ne sibi occurrentes confundantur.

Inst. 3. Idem corpus non potest moveri simul motibus contrariis : atqui si planetæ omnes errarent in eodem cœlo , idem cœlum simul moveretur pluribus motibus contrariis , quia planetæ non omnes motus habent consimiles , sed alii alios.

R. Dist. Maj. Idem corpus non potest moveri simul motibus contrariis secundum eandem sui partem , C. Secundum diversas sui partes , N. Sic idem aër secundum varias sui partes diversis & propè innumeris simul cietur motibus , similiter & Oceanus.

Inst. 4. Una pars alicujus continui moveri non potest , quin eodem motu moveatur altera pars ejusdem continui ; ob mutuam & continuam omnium connexionem : atqui cœlum planetarum esset idem continuum ; ergo moveretur contrariè secundum easdem partes.

R. Dist. Maj. Una pars continui solidi , C. Fluidi , N. At cœlum planetarum cogitari debet fluidum , sicut aër vel aqua.

Inst. 5. Atqui cœlum planetarum non debet cogitari ut fluidum.

Prob. Subf. Firmum & solidum sunt quid idem : atqui cœlum quodlibet est firmum , *Verbo Domini cœli firmati sunt.*

R. Dist. Min. Atqui cœlum quodlibet est firmum : firmitate sumptâ pro diuturnitate , C. Firmitate sumptâ pro soliditate , N. Locus enim citatus intelligitur sic : *à Deo cœli creati sunt , ut eternum perseverarent.*

Inst. 6. Atqui cœlum quodlibet est firmum , firmitate sumptâ pro soliditate.

Prob. Subf. Quod est solidissimum & velut ære fusum , certè firmum est firmitate sumptæ pro soliditate : atqui ex Scriptura Job. 37. *Cœli sunt solidissimi & volut ære fusi.*

R. Dist. Min. Atqui ex Scriptura cœli sunt solidissimi , ex Scriptura id dictum ab homine privato referente , C. Ex Scriptura approbante . N. Nam Scriptura id narrat , ab Eliud uno ex amicis Job prolatum ; at nedum id confirmet , videtur refellere his verbis sequentibus , *Respondens autem Dominus Job de turbine , dixit : Quis est iste , involvens sententias sermonibus imperitiis ?*

II. PROPOSITIO.

Systema Copernicanum defendi potest tanquam hypothesis.

PROB. Defendi potest tanquam hypothesis systema mundi, quod legibus mechanicis, principiis physicis, & observationibus astronomicis apprimè cohæret: atqui systema Copernicanum est hujusmodi, atque in eo est opportunum maximè, quod vitet incommoda, & Ptolemaico & Tyconico objici solita, non implicat mundi machinam partibus inutilibus, nihil supponit immotum in medio mobilium, observationibus Astronomorum egregiè satisfacit: Ergo systema Copernicanum defendi potest tanquam hypothesis.

O B J E C T I O I.

EXperientiâ constat, gravia quæque corpora deorsim decidere per lineas rectas seu perpendiculares: atqui hoc non potest explicari in systemate Copernicano.

Prob. Min. Descensus gravium per lineas perpendiculares non potest explicari in eo systemate, quo posito gravia oblique caderent: atqui posito systemate Copernicano gravia oblique caderent. siquidem inter descendendum raperentur motu communi terræ.

R. Dist. Min. Atqui posito systemate Copernicano gravia oblique caderent quoad se & in rei veritate, C. Quoad nos & apparenter, N. Nam motum illum tanquam rectum perciperemur, qui tamen foret obliquus; sicut motus globi decidentis è summitate mali in subiectum tabulatum navis celeriter actæ apparet perpendicularis stantibus in navi, & tamen reipsâ obliquus est, & videtur talis stantibus in littore.

Inst. 1. Corpora, quæ cadendo respondent lineæ perpendiculari quoad se, decidunt per lineas perpendiculares quoad se & in rei veritate: atqui gravia cadendo, respondent lineæ verè perpendiculari quoad se.

Prob. Min. Parietis erectus ad plumbum, est linea verè perpendicularis quoad se: atqui gravia cadendo respondent parieti ad plumbum erecto.

R. Dist. Maj. Paries erectus ad plumbum spectatus ut quiescens est linea perpendicularis, C. Spectatus ut motus communi motu turbinis, N. At in systemate Copernicano paries terræ superexstructus motu terræ abripitur, & motu suo describit lineam obliquam, sicut malus navis celeriter mota; nobis tamen non apparet ille motus obliquus, quia, cum eodem nos moveamur motu, ejus nullus est in nobis sensus, ut fit in navi.

Inst. 2. Debemus judicare de rebus, prout nobis apparent, dum adsunt omnia ad benè sentiendum idonea; ergo si corpus grave appareret nobis describere lineam perpendiculararem juxta parietem ad plumbum erectum, debemus judicare corpus illud verè describere lineam perpendiculararem quoad se.

R. Dist. Ant. Debemus judicare de rebus, prout nobis apparent habitâ ratione circumstantiarum, C. Secus, N. Ut ergo solidum feramus judicium de descensu gravium, & de linea, quam describunt, est collatio facienda omnium circumstantiarum, v. g. motûs globi decidentis duplicis seu compositi ex motu recto & circulari communi, ex qua compositione oritur motus gravium obliquus, qui tamen apparere debet tanquam perpendicularis ob motum communem & gravibus cadentibus & nobis, cujus proinde sensus nobis eripitur.

Inst. 3. Atqui impossibile est gravia describere lineam obliquam seu mixtam.

Prob. Subf. Quæ inter descendendum unico & simplici motu orto à gravitate sua moventur, certè non describunt lineam obliquam: atqui gravia inter decidendum unico & simplici motu cientur perpendiculari & nullatenus circulari seu communi.

Prob. Min. Si gravia inter decidendum moverentur motu circulari turbinis æthereæ substantiæ, gravia nunquam attingerent subiectum pavementum vel tabulatum; atqui hoc experientiæ repugnat.

R. Nego Maj. Sicut enim globus è summitate mali demissus cadit ad pedem mali, ita gravia in hypothesi Copernicana caderent in subiectum pavementum.

Inst. 4. Corpora, quæ circulari motu æthereæ substantiæ pernicissimo abriperentur ab occasu in ortum, nunquam

quam attingerent pavementum subiectum : atqui gravia motu æthereæ substantiæ circulari & perniciosissimo raperentur.

R. Dist. Min. Atqui gravia motu circulari raperentur, nisi propria gravitate resisterent, C. Si resistent, N. At resistent & subterfugiunt præ sua gravitate, sicque decidunt versus centrum terræ.

Inst. 5. Corpora, quæ gravitate sua non possent vincere vim æthereæ substantiæ circulariter rapientis, nunquam deberent cadere deorsum : atqui gravia non possent gravitate suâ mediocri vincere vim maximam motûs circularis æthereæ substantiæ, ut fit in globo bombardili.

R. Dist. Min. Atqui gravia non possent vincere motum rapidissimum æthereæ substantiæ, si motus ille sit ubique uniformis, C. Si non sit uniformis, N. At motus æthereæ substantiæ major est in superioribus circulis à terra procul distitis, & lenior in inferioribus, quo fit ut gravia subterfugiant à superioribus vehementioribus ad inferiores tardiores; qui præ sua tarditate minùs resistent & faciliorem præbent gravibus transitum.

O B J E C T I O II.

Systema Copernicanum statuit Solem immotum in centro mundi, dum circa ipsum cætera quæque moventur corpora : atqui principiis physicis repugnat, Solem stare immotum tot inter mobilia ipsum undequaque ambientia.

R. Dist. Maj. Statuit Solem immotum motu translationis, C. motu circa proprium axem, N. Nam Copernicani non negant, quin Sol circa seipsum orbiculariter moveatur : ita tamen, ut suo totus non cedat loco, sicut dum rota axim circa suum convolvitur.

Inst. 1. Principiis physicis repugnat, Solem stare immotum motu translationis, si Physica doceat quidquid movetur circulariter niti recedere à centro motûs sui, & transferre se se alio : atqui hoc physica docet.

R. 1. Dist. Min. Atqui Physica docet quidquid movetur circulariter, niti recedere à centro motûs sui, si quod movetur, non sit ipsissimum centrum, C. Si sit centrum ipsum, N. At Sol in hypethesi Copernicana est centrum universi, idcircoque non potest à centro recedere.

R. Dist. Min. Quidquid movetur circulariter : recedit à centro motûs sui , recedit per accidens, si fuerit corpus grave, *Esto*, Recedit per se & ratione motûs circularis, N. At Sol cogitatur à Copernicanis tanquam gravitatis experts.

Inst. 2. Quod in quolibet puncto sui motûs per se determinatum est ad lineam rectam, recedit per se à motu circulari : atqui quidquid movetur circulariter in quolibet puncto sui motûs est per se determinatum ad lineam rectam.

R. Nego Min. Quia quælibet pars circuli est circularis, proindèque mobile non determinatur in eo describendo ad motum rectum.

Inst. 3. Quodlibet punctum motûs circularis est principium lineæ rectæ, quæ est circuli tangens; ergo mobile in quolibet puncto circuli determinatum est ad lineam rectam.

R. Dist. Ant. Quodlibet punctum motûs circularis, si spectetur mathematicè, *Transcat*. Si spectetur physicè. Subdist. Est principium lineæ rectæ simul & circularis, C. Lineæ rectæ tantum, N. Nam quælibet circuli pars est arcuata & circularis.

Inst. 4. Lapis circumactus nititur à motu suo circulari recedere : atqui nititur in id, vi sui motûs circularis.

R. Nego Min. Sed ideò lapis nititur recedere à motu circulari, quia gravis est, & vi suæ gravitatis nititur deorsum perpendiculariter.

Inst. 5. Si lapis niteretur recedere à motu suo circulari ob suam gravitatem, non vi sui motûs circulari, lapis ille solutus à funda rotante, eo recederet, quò gravitas impelleret, id est, deorsum : atqui non ita res est.

R. Dist. Maj. Lapis solutus eò recederet, quò gravitas impelleret, nisi vehementior esset impetus à projectore impressus, C. Secus, N. At impetus rotantis fundam vincit propriam lapidis gravitatem ejusque motum perpendiculararem.

O B J E C T I O III.

Illud systema propugnari non potest, quod non potest conciliari cum pluribus Scripturæ sacræ locis : atqui systema

stema Copernicanum de motu terræ & quiete Solis non potest conciliari cum pluribus Scripturæ sacræ locis.

R. Dist. Maj. Illud systema propugnari non potest tanquam veritas realis, C. Tanquam hypothesis possibilis, N.

Inst. 1. Propugnari non potest absolute, nisi quod verum est: atqui systema, quod repugnat Scripturæ sacræ, verum non est; quia verum vero non repugnat.

R. Dist. Min. Atqui systema, quod repugnat Scripturæ sacræ, verum non est veritate reali, quasi ita jam existat realiter, C. Verum non est veritate objectivâ seu possibili, quasi abstrahendo à divina revelatione non possit sic existere, N.

Inst. 2. Systema Copernicanum repugnat observationibus Astronomicis; ergo non potest propugnari tanquam hypothesis.

Prob. Ant. Observant Astronomi stellas fixas æqualis semper nobis apparere diametri quâlibet anni tempestate; atqui in systemate Copernicano non ita res se haberet.

Prob. Min. Tunc stellæ fixæ non deberent æqualis semper nobis apparere diametri, quando essemus ipsis modo propiores, modò remotiores; atqui unâ anni tempestate essemus stellis fixis propiores totâ diametro orbitæ terræ.

R. Dist. Maj. Quando essemus stellis fixis propiores sensibilibiter & notabiliter, C. Insensibilibiter & minùs notabiliter, N. Porro majora nostra approximatio ad stellas sit valde insensibilis, si conferatur cum ingenti distantia stellarum fixarum à terra, quam propè infinitam supponunt Copernicani.

Inst. 3. In systemate Copernicano unâ anni tempestate essemus stellis propiores totâ diametro orbitæ annuæ terræ circa Solem: atqui tanta approximatio est sensibilis, quia secundum calculum est 20000. diametrorum terræ, quâlibet autem terræ diameter est 3000. leucarum circiter.

R. Dist. Min. Atqui tanta approximatio est sensibilis absolute, & nullâ habitâ ratione ingentis & propriè infinitæ distantiae nostri à stellis, C. Relative ad distantiam indefinitam stellarum à terris, N.

Inst.

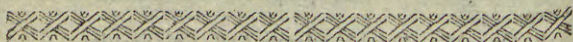

Inst. 4. Si tanta foret, ut fingitur à Copernicanis distantia stellarum fixarum à terris, lumen à stellis ad oculos nostros in instanti non pertingeret: atqui in instanti pertingit.

R. Dist. Maj. Lumen à stellis fixis ad oculos in instanti non pertingeret mathematico, C. Instanti morali, id est, brevi temporis intervallo, N. At lumen in instanti mathematico non propagatur, sed celerrimâ successione.

Inst. 5. Non potest fieri transitus inter terminos infinite propè distantes in instanti morali, intra breve tempus: atqui in systemate Copernicano fieret transitus inter terminos infinite propè distantes, nempe à stellis ad oculos.

R. Dist. Maj. Non potest fieri transitus inter terminos infinite distantes in instanti morali, si transitus fiat per motum localem successivum, C. si transitus fiat per transmissionem sine motu locali, N. Sic si foret virga à coelo ad terram protensa, quo instanti moveretur directè eâ parte, quæ cœlum tangeret, eodem moveretur, quâ parte terris responderet: at lumen explicatur per radios æthereæ substantiæ à corpore lucido ad oculos usque nostros, quasi per totidem baculos: igitur quo instanti premuntur è stellis fixis, eodem faciunt sui impressionem in oculis, atque ita intra breve temporis intervallum.

QUÆSTIO DUODECIMA.

De causa fluxus maritimi.

I. PROPOSITIO.

Lunam incumbentem aquis Oceani esse causam fluxûs Maris.

PROB. Ea est vera causa fluxûs maritimi, per quam reddi potest ratio physica singulorum fluxûs maritimi phænomenorum. Atqui per Lunam prementem aquas Oceani sibi subiectas reddi potest ratio physica singulorum fluxûs maritimi phænomenorum; sic explicatur, cur bis in

in die contingat fluxus, quia bis in die majores angustias rediguntur aquæ maris, Lunâ existente semel supra hemisphærium nostrum semel, infra, habitâ ratione figuræ ovalis turbinis, in quo Terra versatur cum Luna : sic explicatur, cur in novilunio & plenilunio sint majores fluxus ; quia tunc Luna supponitur esse in majoribus angustias figuræ ovalis turbinis, ideoque ætheream substantiam ad majores redigit angustias : sic explicatur, cur in æquinoctiis duobus sint majores maris exundationes, quia tunc Luna nova aut plena versatur in Æquatore, ideoque rectius & fortius comprimit aquas sibi subjectas : est enim recta pressio fortior quàm obliqua. Ergo causa fluxus maritimi est Luna premens aquas maris sibi subjectas.

O B J E C T I O I.

QUOD immenso propè distat ab aquis Oceani intervallo, non potest esse causa fluxus aquarum Oceani : alioqui daretur actio in distans. Atqui Luna distat ab aquis Oceani immenso prope intervallo. Ergo Luna non est causa fluxus maritimi.

R. Dist. Maj. Quod distat ab aquis Oceani distantia tam virtutis quàm suppositi, C. Distantia suppositi tantum, N. Porro Luna distat quidem ab aquis Oceani distantia suppositi, at præsens est præsentia virtutis per subtilem materiam Lunam inter & aquas maris comprehensam.

Inst. Luna non procurat fluxum maritimum per materiam subtilem, si non debeat magis contingere fluxus aquarum, Lunâ præsentem quàm absente. Atqui non debet magis contingere fluxus, Lunâ præsentem quàm absente.

Prob. Min. Luna præsens & aquis Oceani incumbens, non plus comprimit aquas sibi subjectas, quàm comprimeret per volumen materiæ subtilis, cujus locum occupat Luna. Atqui par volumen materiæ subtilis non procuraret fluxum. Ergo nec Luna præsens debet procurare.

R. Nego Maj. Ratio disp. quia par volumen materiæ subtilis non retardaret motum incurrentis æthereæ substantiæ, ideoque non comprimeret aquas subjectas. At Luna præsens retardat motum æthereæ substantiæ incurrentis, eamque redigit ad majores angustias, quod in causa est

est, cur ætherea substantia fluat celerius Lunam inter & aquas, & fluendo, cogat aquas exundare.

Inst. 2. Corpus, quod innatat materiæ subtili, & motu communi ab ea rapitur in eandem partem, non plus comprimit aquas Oceani subiectas, quàm comprimeret par volumen materiæ subtilis. Atqui Luna innatat materiæ subtili & ab ea rapitur in eandem partem.

R. Dist. Maj. Corpus, quod innatat materiæ subtili, & pari cum ea velocitate movetur, C. & tardiùs movetur, N. Porro Luna tardiùs movetur quàm ætherea substantia, quia est ad motum ineptior.

Inst. 3. Corpus, quod est in æquilibrio cum materia subtili, pari cum ea velocitate movetur. Atqui Luna est in æquilibrio cum materia subtili. Ergo pari cum ea velocitate movetur.

R. Dist. Maj. Si corpus illud motui non resistat, C. Si resistat motui materiæ subtilis rapientis, N. Porro Luna cum sit ad motum ineptior, resistit motui æthereæ substantiæ rapientis, ferè sicut navis resistit motui aquæ fluentis.

Inst. 4. Si Luna esset ineptior ad motum, eique resisteret, maximè quia est corpus valdè compactum. Atqui hæc ratio nulla est.

Prob. Min. Luna licèt sit compactior, sustinetur à materia subtili, estque cum ea in æquilibrio. Ergo licèt sit compactior, pari tamen cum ea velocitate movetur.

R. Nego Conf. Ratio disp. quia facilius est sustinere corpus quàm movere, sic aqua fluens sustinet navem, neque tamen navis pari cum aqua fluente velocitate movetur.

O B J E C T I O II.

SI Luna premens aquas Oceani foret in causa, cur effluerent, non minus mare Mediterraneum pateretur fluxum quàm Oceanus, cum tamen certum sit experiri nullum.

R. Nego Maj. Cum enim Luna nunquam prætergrediatur Zodiacum, Zodiaci autem limites sint duo tropici, inde fit, ut Luna nunquam incumbat aut mari Mediterraneo, aut Ponto Euxino, aut Archipelago, quæ maria sunt omnino

omninò extra tropicos, & hinc est, quod eorum aquæ non intumescant, nec proinde fluxum experiantur.

Inst. Luna, quæ singulis mensibus integrum absolvit circuitum circa globum terraqueum, non deberet minus procurare fluxum in mari Mediterraneo, quàm in Oceano: cum mare Mediterraneum sit pars quædam globi terraquei.

R. Dist. Si integrum hunc circuitum absolveret, ab uno terræ polo ad alterum, *Esso*. Si hunc circuitum absolvat ab uno tropico ad alterum, N. Est enim mare Mediterraneum extra tropicos, Luna autem tropicorum fines non transcendit.

Inst. 2. Mare, quod cum Oceano communicat, deberet experiri fluxum, dum patitur Oceanus: Atqui mare Mediterraneum communicat cum Oceano per fretum, quod dicitur Gaditanum.

R. Dist. Maj. Si communicatio ista sit ampla satis, C. Secus, N. Porro quam habet Oceanus cum mari Mediterraneo communicationem per fretum Gaditanum, ea non est ampla satis, ut satis aquarum irruat ex Oceano intumescente in mare Mediterraneum ad sensibilem procurandam maris huius intumescentiam.

Inst. 3. Latitudo freti Gaditani est trium circiter leucarum: atqui latitudo trium circiter leucarum est ampla satis, ut possit ingens aquarum copia ex Oceano irruere in mare Mediterraneum per sex horas.

R. Dist. Min. Latitudo trium leucarum est ampla satis, absolute, C. Relative ad ingentem maris Mediterranei vastitatem, N. Hæc enim tanta est, ut aquarum copia ex Oceano per sex horas irruentium nullius sit momenti ad attolendum sensibilibiter Mediterraneum.

Inst. 4. Tanta non est, quanta hîc fingitur maris Mediterranei vastitas; dicitur enim & est mare hoc perexiguum.

R. Dist. Tanta non est maris huius vastitas, & mare hoc perexiguum est, si comparetur cum immensa penè Oceani vastitate, C. Si comparetur cum prædicta aquarum copia ex Oceano irruentium per fretum, N. Unde non dicitur mare hoc perexiguum, nisi relative ad Oceanum.

O B J E C T I O III.

Fluxus maris diurnus in eo consistit, quod bis unoquoque die aqua maris fluat & refluxat, id est, intra 24. horas semel quidem cum Luna est in nostro meridiano imminens aquis, & interdum ubi Luna jacet in parte opposita infra nostrum horizontem: atqui hoc explicari non potest per Lunam aut Lunæ pressionem super aquas Oceani.

Prob. Min. Effectus ille refundi non potest in Lunam aut Lunæ pressionem super aquas Oceani, qui absente Luna nec proinde premente contingit perinde ac Luna præsentem; atqui fluxus maris absente Luna ab horizonte nostro contingit perinde ac præsentem.

R. Dist. Maj. Qui contingit absente Luna tum formaliter tum virtualiter, C. Absente Luna formaliter tantum, N. Porro licet Luna tunc temporis sit ab horizonte nostro absens formaliter, &, ut ajunt, absentiam suppositi, præsens tamen est virtualiter, quatenus Luna sub horizonte nostro posita facit ibi præsentiam suam angustias, materiamque subtilem redigit ad majorem pressionem, tunc materia subtilis pressa fluit celerius, cogitque globum terraqueum suo aliquantisper cedere loco versus partem pressionem oppositam; inde fit, ut altera materie subtilis portio aquis Oceani directe incumbens supra horizontem nostrum incipiat & ipsa redigi ad majores angustias, fluere idem celerius, aquas proinde premere fortius sibi subiectas; & sic procurare novum super littora effluxum.

Inst. Hæc responsio supponit Lunam præsentiam suam facere, ut globus terraqueus suo aliquantisper dimoveatur loco in partem pressionem oppositam: atqui hoc non videtur probabile.

Prob. Min. Corpus majus & gravissimum non videtur tam facile posse dimoveri à corpore longè minori se: atqui globus terraqueus est corpus gravissimum & quidem Lunam longè majus; ergo probabile non est, quod globus terraqueus à Luna præsentem suo dimoveatur loco.

R. Dist. Maj. Corpus majus & gravissimum non potest tam facile dimoveri à corpore minori se, si corpus illud majus non supponatur in æquilibrio, & innatans fluido, C. Secus, N. Porro globus terraqueus innatat fluido, & supponi-

ponitur esse in æquilibrio. Hinc facile est ingentem lignorum struem aquis innatantem, suo dimovere loco.

Inst. 2. Luna deberet potius suo dimoveri loco, cum sit longè minor, & pariter innatans fluido.

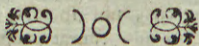
R. Dist. Luna deberet potius suo dimoveri loco, si cætera essent utrinque paria, C. Secùs, N. Porro materia subtilis Luna superior infra Horizontem obstat, quin Luna suo tam facile cedat loco: cum enim ob Lunæ præsentiam ad majores sit redacta angustias, Lunam comprimit, & retinet in eodem statu & loco.

Inst. 3. Atqui pariter materia subtilis globo terraqueo superior debet obstare, quin globus ille suo cedat loco.

R. Nego Par. Cum enim materia subtilis globo terraqueo superior ad tantas non redigatur angustias, minus celeriter fluit, proindeque minus comprimit, minusque resistit globo terraqueo aliunde pulso à materia subtili celerius fluente ob præsentiam Lunæ, donec globus terraqueus suo loco pulsus eò intervenerit, ubi pressionis futura est æqualitas supra & infra.

Inst. 4. Si ita est, pressio Lunæ procurans alterum maris fluxum non erit directa, sicut erat pressio Lunæ in fluxu prior: atqui pressio directa, fortior est quavis alia pressione; ergo posterior maris fluxus non erit par priori, quod tamen experientiæ repugnat.

R. Dist. Maj. Pressio Lunæ in fluxu posteriore non erit directa, id est, non erit à luna immediatè præsentè & aquis desuper incumbente, C. Non erit directa, id est, non erit perpendicularis, sed obliqua, N. At quid refert ad efficaciam pressionis, an sit à Luna immediatè aut à Luna mediatè, id est, mediante globo terraqueo, qui à Luna suo loco pulsus materiam subtilem aquis desuper incumbentem ad majores redigit angustias, ideòque facit, ut fluat celerius, fortiusque subjectas comprimat aquas, ad effluxum super littora procurandum.

QUÆSTIO DECIMA- TERTIA.

De Natura Luminis.

PROPOSITIO.

Lumen consistit in pressione celeri & directâ æthereæ substantiæ factâ à lucido corpore.

PROB. Lumen in eo consistit, per quod possunt explicari, quæcumque sunt luminis phenomena & proprietates: atqui per pressionem directam, & celerem æthereæ substantiæ factam à lucido corpore, explicantur, quæcumque sunt luminis phenomena & proprietates, præsertim verò propagatio luminis celerrima & penè instantanea reflexio luminis à corpore duro, refractionis in corpore densiori, vel rariori; ergo lumen consistit in ea pressione.

OBJECTIO I.

IN eo non consistit lumen, quo posito non ponitur lumen, & quo sublato lumen non tollitur: atqui posita celeri pressione æthereæ substantiæ non ponitur lumen: sublata celeri pressione illius non tollitur lumen.

Prob. Min. *Quoad primam partem.* Nocte profundâ remanet pressio materiæ subtilis in aëre: atqui tamen nullum remanet tunc lumen: ergo posita pressione materiæ subtilis non ponitur lumen.

R. Dist. Maj. Nocte profundâ remanet pressio materiæ subtilis, pressio indeterminata & ad luminis speciem insufficiens, C. Pressio directâ & ad lucem sufficiens, N. Nam absente lucido corpore, lineæ materiæ subtilis non amplius premuntur, ut prius, directè, celeriter & imperturbatis radiis.

Inst. I. Ibi remanet eadem pressio materiæ subtilis directâ & ad lucem sufficiens, ubi materia subtilis remanet in eodem statu & loco, in quo fuerat prius: atqui nocte profundâ materia subtilis remanet in eodem statu & loco, uti prius.

R. Dist.

R. Dist. Maj. Ubi materia subtilis remanet in eodem statu & loco, accuratè, & mathematicè, C. Moraliter, N. Porro de noctu materia subtilis cessat comprimi & coardari; quâ ratione de die comprimebatur ob præsentiam lucidi corporis.

Inst. 2. Nocte profundâ remanet materia subtilis in eodem statu & loco accuratè & mathematicè, in quo posita fuerat à corpore lucido interdù, si ad easdem tunc redigatur angustias, ut priùs: atqui de noctu materia subtilis ad easdem redigitur angustias.

Prob. Min. Materia subtilis de noctu redigitur ad easdem angustias, si recedente lucido corpore succedat aliud corpus id ipsum suâ præsentia præstans, quod priùs præstabat lucidum corpus: atqui ita est.

R. Dist. Min. Atqui corpus succedens idipsum præstat, quod præstabat corpus lucidum, idipsum quoad aliqua, C. Quoad omnia, N. Quamvis enim occupet locum à lucido corpore relictum, quia tamen non habet partes suas in pari motu constitutas, non ita premit radios ætheræ substantiæ.

Inst. 3. Fluidum corpus succedens fluido id ipsum præstat quoad pressionem: atqui corpus succedens corpori lucido est fluidum fluido succedens, v. g. pars cœli succedens corpori solari; ergo idipsum præstat quoad pressionem.

R. Dist. Maj. Fluidum corpus succedens fluido, idipsum præstat quoad pressionem, cæteris utrinque paribus, C. Cæteris imparibus, N. At corpus lucidum cum partes suas habeat in perniciosissimo motu positas, fortius impellit, quam corpus non lucidum: sic aqua ebulliens plus potest quam aqua frigida.

Inst. 4. Corpus agens in fluidum non longè transfert suam impulsionem, sic lapis cadens in aquam, ad levem distantiam causat motionem aquarum: atqui corpus lucidum agit in materiam subtilem fluidam; ergo non deberet impulsio facta à corpore lucido ad oculos usque nostros pertinere.

R. Dist. Maj. Corpus agens in fluidum non longè transfert suam impulsionem, si impulsio fuerit lenta & lenis, C. Si impulsio fuerit subita & vehemens, N. At impulsio facta à cor-

à corpore lucido in ætheream substantiam est vehemens, & subita, ideòque longe latèque porrigitur.

Jam probatur Min. quoad secundam partem.

Nocte profundâ tollitur pressio æthereæ substantiæ à corpore lucido : atqui interim non tollitur lumen ab adamante, v.g. ergo sublata pressione æthereæ substantiæ non tollitur lumen.

R. Dist. Maj. Nocte profundâ tollitur pressio æthereæ substantiæ, quâ parte lumen nullum est, C. Quâ parte lumen est, N.

Inst. 1. Lumen est in adamante mediis in tenebris constituto : vel etiam in ligno putrido, & piscibus corruptioni proximis : atqui ibi nulla est pressio æthereæ substantiæ.

Prob. Min. Ut ibi foret pressio æthereæ substantiæ ad lumen exhibendum, deberent partes illorum corporum esse in motu celeri & perniciosissimo : atqui partes adamantum & ligni putridi non sunt in motu celeri & perniciosissimo.

R. Dist. Maj. Deberent partes insensibiles esse in motu celeri, C. Partes sensibiles, N. Porro partes adamantum insensibiles sunt in motu celeri, postquam affricatæ sunt, similiter & partes ligni putridi, in quibus idcirco est solutio continui.

Inst. 2. Atqui ut in adamante & ligno putrido foret pressio ad lumen exhibendum, non satis est, quod partes eorum insensibiles essent in motu celeri.

Prob. Subs. Ad sensationem luminis excitandam non sufficit motus partium insensibilium celer & directus : atqui adamas & lignum putridum lumine suo excitant in nobis sensationem ; ergo non satis est, quod moveantur secundum partes insensibiles.

R. Nego Maj. Sic motus partium insensibilium corporis calidi excitat in nobis sensationem caloris.

Inst. 3. Non magis insensibile sufficit ad excitandum sensum & sensationem, quàm invisibile sufficiat ad excitandum visum & visionem.

R. Dist. Maj. Insensibile simpliciter & sub omni respectu, C. Secundum quid tantum, N. At partes insensibiles, quæ motu suo excitant organum sensûs, dicuntur insensibiles, non simpliciter, sed secundum quid, eo quod sint te-
nues

nues admodum & exiguæ, cùm interim impressionem faciunt in tenues oculorum particulas.

Inst. 4. Corpora valde compacta & durissima non videntur habere partes etiam insensibiles in tanto motu: atqui adamas est corpus valde compactum, & interim lucens etiam sine affricu.

R. Dist. Maj. Corpora valde compacta non videntur habere partes in tanto motu, partes ad suam substantiam pertinentes, *Esse*: partes in suis poris contentas, N. At adamas utpote corpus diaphanum habet æthereæ substantiæ particulas suis in poris contentas, quæ premuntur à corpore lucido, excipiuntur ab adamante, & ab eo reflectuntur.

Inst. 5. Corpus lucidum debet habere partes ad suam substantiam pertinentes in motu celeri: atqui adamas est corpus lucidum.

R. Dist. Maj. Corpus lucidum lumine proprio & primario, C. Lumine alieno & reflexo, N. At adamas ex se non profundit lumen, sed acceptum à lucido corpore regerit.

Inst. 6. Quod lucet in tenebris etiam ante affricum, est corpus lucidum lumine proprio & directo: atqui adamas lucet in tenebris etiam ante affricum.

R. Dist. Min. Atqui adamas lucet in tenebris secundum quid dictis, C. Simpliciter dictis, N. Nam quandiu lucet adamas, viget aliquid luminis aliunde mutuati, parum autem istud luminis colligitur in adamante & collectum reflectitur.

O B J E C T I O II.

Lumen non consistit in eo, per quod non potest explicari luminis propagatio: atqui per pressionem æthereæ substantiæ explicari non potest luminis propagatio.

Prob. Min. Luminis propagatio consistit in eo, quod lumen in instanti diffundatur à corpore lucido ad infinitam propè distantiam per interjectum corpus diaphanum: atqui si lumen consisteret in pressione æthereæ substantiæ, non fieret in instanti ejus diffusio, secundò non posset permeare rectà corpus interjectum.

Prob. Min. *Quoad primam partem.* Motus localis non potest fieri in instanti: atqui pressio æthereæ substantiæ vel est motus localis vel conjuncta cum aliquo motu locali.

R. Dist. Maj. Motus localis non potest fieri in instanti mathematico, C. In instanti morali, N. At lumen non diffunditur nisi in instanti morali, id est brevissimâ temporis parte, ut demonstravit non ita pridem D. de Cassini, exemplo unius e satellitibus Jovis.

Inst. 1. Pressio, quæ fit ad infinitam propè distantiam, non potest fieri in instanti morali: atqui diffusio luminis fit ad infinitam propè locorum distantiam.

R. Dist. Maj. Pressio, quæ fit ad infinitam propè distantiam, si fiat per motum localem vulgarem, C. Si fiat per transmissionem, N. At lumen diffunditur non per transitum materiæ subtilis à lucido corpore ad oculos usque nostros, sed per transmissionem impressionis per continuam æthereæ substantiæ seriem, quasi per totidem baculos.

Inst. 2. Licet sonus diffundatur à corpore sonoro ad aures usque nostras per transmissionem aëris interjecti, non fit tamen illa soni diffusio ad maximam distantiam, nisi notabili temporis intervallo; ergo nec diffusio luminis aliter fieri deberet per transmissionem.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia sonus diffunditur per iteratas sæpè aëris interjecti undulationes, & reciprocas collisiones; at verò lumen diffunditur per rectam impulsionem radiorum æthereæ substantiæ: celerior autem est motus rectus, quàm undulatus.

Inst. 3. Atqui pariter diffusio luminis fieret in illa hypothesi per impulsionem minime rectam, sed circularem.

Prob. Subst. In fluidis corporibus si fortè partes anteriores impellantur facto circuito deflectunt ad latus, ut fit in aqua, atqui æthereæ substantiæ est corpus fluidum.

R. Dist. Maj. In fluidis corporibus partes anteriores deflectunt facto circuito, si impulsio non fuerit celeris, subita & recta, C. Si fuerit celeris & subita, N. At æthereæ substantia premitur à corpore lucido impulsionem celeri & subitâ: quo fit, ut non sit ei locus subterfugiendi versus latera, sed partes corpori lucido propriiores pellunt alias sequentes, & sic ad nos usque.

Inst.

Inst. 4. Vel dicendum est partes priores æthereæ substantiæ pressas à corpore lucido facta circuitu deflectere ad latus: vel dicendum est totam, quæ est à corpore lucido ad oculos usque nostros protensa, æthereæ substantiæ massam propulsari: atqui hoc posterius dici non potest.

R. Nego Min. Nam tota illa massa æthereæ substantiæ spectari debet veluti baculus rectus à corpore lucido ad oculum protensus, totus autem baculus pellitur, si forte partes ejus anteriores pellantur.

Inst. 5. Illud discriminis ponitur inter fluidum & solidum corpus, quod solidi pars una moveri non possit, quin moveatur altera: at verò fluidorum pars una moveatur alijs immotis; ergo si pellantur æthereæ substantiæ partes anteriores, non necesse est totam materiæ substantiam propelli.

R. Dist. Necesse non est totam materiæ subtilis massam propelli, si moveatur alio motu quàm recto, sitque partibus motis subterfugendi locus, C. Si moveatur motu recto, nec sit motum eludendi locus, N. At dum materiæ subtilis partes anteriores moventur à lucido corpore, moventur motu recto, & aliundè celeri & subito: hinc prima movet secundam, secundam tertiam, & sic deinceps.

Inst. 6. Datur vacuum inter illas æthereæ substantiæ particulas; ergo necesse non est, ut pulsâ primâ, pellatur secunda.

R. Dist. Ant. Datur vacuum disseminatum, nec solvens continuitatem ex omni parte, C. Solvens continuitatem, N. Sicut in baculo solido licet dentur vacuola disseminata, nihilominus non solvitur immediatus partium ejus contactus.

Jam probatur Min. quoad secundam partem.

Propagatio luminis explicari non potest sine verâ penetratione radiorum luminis: atqui penetratio illa non potest explicari per corpuscula æthereæ substantiæ, sed potius per qualitatem.

R. Nego Maj. Si enim radii luminis essent penetrabiles, omnia promiscuè penetrarent corpora; at non penetrant solidiora, ut marmor.

Inst. I. Illi radii se se penetrant, qui simul existunt propè infiniti in eodem loco angustissimo: atqui infiniti propè radii luminis simul existunt in eodem loco vel angustissimo, v. g. in tenui foramine.

R. Dist. Maj. Qui simul existunt propè infiniti in eodem loco secundum eandem indivisibiliter loci partem, C. Secundum diversas loci partes, N.

Inst. 2. Plures radii luminis simul pervadunt corpora dura ut vitrum & crystallum; atqui tunc ea penetrant

Prob. Min. Penetratio vera, est transitus per corpus sine diversione partium: atqui radii luminis transeunt per vitrum & crystallum absque divisione corporum illorum.

R. Dist. Maj. Penetratio vera est transitus per corpus sine divisione partium, transitus per partes solidas, C. Transitus per poros, N. At radii luminis transeunt per poros & vitri & crystalli.

Inst. 3. In aliis quibuscumque corporibus, v. g. marmore, sunt pori bene multi, neque tamen per eos transeunt radii luminis; ergo nec transeunt per poros vitri & crystalli.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia qui sunt in marmore vel ferro pori, ii sunt valde obliqui, indirecti & interrupti solidis partibus: at verò qui sunt in vitro & crystallo, sunt recti, faciles & minimè interrupti.

Inst. 4. Licet pori, qui sunt in aëre vel aquâ, reddantur obliqui per aëris vel aquæ agitationem plurimam, adhuc tamen radii luminis ea permaneant corpora; ergo licet pori marmoris & ferri sint obliqui & indirecti, attamen radii luminis eos penetrare possunt.

R. Nego Conf. & par. Ratio disp. quia licet aër vel aqua commoveantur, veteremque amittant dispositionem pororum rectam, novam tamen atquirunt, eamque rectilineam per continuam pressionem radiorum luminis, idque fit ob facilem partium liquidarum tractationem: at non ita est de ferro & marmore ob rigidam partium illorum connexionem.

QUÆSTIO DECIMA- QUARTA.

De causâ Æqualitatis angulorum incidentiæ & reflexionis.

Observandum, vix ullam huc usque probabilem proferri potuisse causam hujusmodi, si forte excipiamus quam

quam protulit eâ de re Cartesius. Supponit corpus incidens obliquè in superficiem duplici simul determinatione moveri, una perpendiculari deorsum, alterâ horizontali: vult occurfu superfici ei duræ mutari determinationem perpendicularem, integra manente horizontali, ac proinde factò occurfu corpus illud progredi debere ea ratione, ut in id punctum perveniat, quò cùm perveniret, necesse est angulos incidentiæ reflexionis esse æquales (per 8. propos. L. 1. Euclidis.) Hæc Cartesii demonstratio non multum abhorret à vero, idèòque operæ pretium esse duxi, quid contra proponatur, expendere & resolvere.

O B J E C T I O.

EA ratio non est efficax pro causa æqualitatis angulorum, quæ falsâ nititur suppositione, & quâ gratis datâ non evincitur angulum reflexionis esse debere æqualem angulo incidentiæ: atqui Cartesii ratio talis est.

Prob. Min. *Quoad primam partem.* Cartesius ibi supponit superficiem opacam, in quam incidit corpus, obesse soli determinationi perpendiculari illius corporis, nullatenus verò horizontali: atqui hæc suppositio est falso proxima.

Prob. Min. Non est potior ratio, cur superficies opaca obstat determinationi perpendiculari, quàm horizontali.

R. Nego par. Ratio disp. quia determinatio perpendicularis fit per lineam, quæ rectâ occurrit in superficiem, proindeque opponuntur: at verò determinatio horizontalis fit per lineam parallelam superfici ei opacæ, quæ cum nunquam concurrant, nunquam opponi possunt.

Inst. 1. Quoties duæ determinationes in unam coaluerunt, quod obstat uni, obstat alteri: atqui determinatio perpendicularis & horizontalis in unam coalescunt in corpore incidente obliquè.

R. Dist. Maj. Quod obstat uni, obstat & alteri, cæteris utrinque paribus, C. Cæteris imparibus, N. At superficies opaca opponitur determinationi perpendiculari, non opponitur vero horizontali, quia se habet ad horizontalem, ut linea parallela ad alteram parallelam.

Inst. 2. Superficies opaca obstat ei determinationi, quæ in ipsam impingit: atqui determinatio horizontalis impingit in superficiem opacam.

R. Dist. Min. Atqui determinatio horizontalis impingit in superficiem opacam, impingit per determinationem perpendiculararem, cum qua conjungitur, C. Impingit per se & ratione sui, N. Nam per se est per lineam parallelam.

Inst. 3. Ea determinatio per se impingit in superficiem opacam, quæ facit, ut corpus obliquè incidens tangat superficiem eâ præcise parte, quâ tangit eam: atqui determinatio horizontalis id facit: nam si sola foret perpendicularis determinatio, corpus incidens non attingeret superficiem subjectam, quâ parte attingit.

R. Dist. Maj. Quæ facit, ut corpus tangat superficiem quâ parte tangit, facit inclinando ad superficiem, C. Declinando ab ea, N. At nedum determinatio horizontalis inclinet corpus versus superficiem, quin potius ab ea declinat, quo fit, ut corpus, quod rectâ cedere deberet in superficiem, cadat mixtim seu obliquè.

Inst. 4. Si superficies opaca oblisteret determinationi perpendiculari, & non horizontali, post occursum corpus incidens unicâ determinatione horizontali donaretur; atque adeò angulus reflexionis non esset æqualis angulo incidentiæ.

R. Dist. Post occursum corpus incidens unicâ determinatione horizontali, donaretur, si perpendicularis penitus periret, nec in contrariam converteretur, C. Si convertatur in contrariam, N. At dum nihil mutatur in determinatione horizontali; perpendicularis vertitur in contrariam, quæ corpus eò defert, quò necesse est ad æqualitatem angulorum efficiendam.

Inst. 5. Superficies opaca sibi sumit aliquid motus perpendicularis; igitur minuitur ille motus post occursum, proindeque radius reflexionis minor est radio incidentiæ.

R. I. Nego Maj. Nam cum supponatur perfectè dura nihil quidquam motus accipit à corpore incidente, sed illius præcise mutat determinationem.

R. 2. Dist. Superficies opaca sibi sumit aliquid motus perpendicularis, & damnum illud aliundè refarcitur per vim elasticam superficiæ duræ, *Est*, Secus, N.

Inst. 6. Damnum illud illatum ab occursum superficiæ, non ita refarcitur per vim elasticam, quin fiat aliqua imminutio motus.

R. Dist.

R. Dist. Quin fiat aliqua imminutio motûs, valde insensibilis & penè nulla, *Esto*, sensibilis & notabilis, N.

Inst. 7. Si fiat aliqua imminutio motûs etiam valde insensibilis post occursum, radius reflexionis non erit æqualis, sed minor angulo incidentiæ, proindèque angulus reflexionis non potest demonstrari æqualis angulo incidentiæ.

R. Dist. Radius reflexionis non erit æqualis angulo incidentiæ quoad longitudinem, *Esto*, quoad inflexionem seu inclinationem in superficiem unde æstimatur anguli quantitas, N. Hinc producto illo radio, servatâ eâdem ejus inclinatione, facile est evincere angulos illos esse æquales (per 8. propof. L. I. Euclidis.)

QUÆSTIO DECIMA QUINTA.

De naturâ colorum.

I. PROPOSITIO.

Color non est mera qualitas physica ad sensum Peripateticorum.

PROB. Affirmare colorem esse qualitatem physicam & absolutam, est obscurum explicare perobscurius; namque iterum restat explicanda hujus qualitatis physiciæ natura. Certè vitrum dum est contusum, & liquores dum ebulliunt, mutant colorem; neque tamen dici potest, unde sibi comparent subito novas qualitates physicas; ergo coloris natura non benè explicatur per qualitatem physicam.

O B J E C T I O.

ENS alteri adhærens est qualitas physica ad sensum Peripateticorum: atqui color adhæret rebus coloratis; ergo color est qualitas physica peripatetica.

R. Dist. Maj. Ens alteri adhærens propriè & per modum accidentis, C. Adhærens impropriè & per modum alicujus substantiæ, N. At color adhæret coloratis non ut accidens, sed ut substantia tenuissima in ipsis recepta & ab iis reflexa ad oculos.

Inst.

Inst. 1. Qualitas intrinseca corpori colorato est ens adhærens per modum accidentis: atqui color est qualitas intrinseca coloratis.

R. Dist. Maj. Qualitas intrinseca ab intrinseco emanans, C. Intrinseca ab extrinseco veniens, N. Porro color ita intrinsecus afficit res coloratas, ut veniat ab extrinseco corpore lucido.

Inst. 2. Quod perseverat in corpore colorato, sublato quocumque extrinseco, certè est intrinsecum corpori colorato veniens ab intrinseco: atqui color perseverat in rebus coloratis sublato quovis extrinseco, quis enim dubitabit anginem vel lineam esse de nocte colorata?

R. Dist. Min. Atqui color perseverat in coloratis, sublato quovis extrinseco, color materialiter sumptus pro certa dispositione & configuratione partium corporis colorati, C. Color formaliter sumptus, N. Is enim pendet à lumine: hinc Poëta canit: *Nox abstulit atra colorem*.

Inst. 3. Ea sunt formaliter colorata independentè à lumine, quæ in tenebris posita cernuntur formaliter colorata: atqui corpora, ut nix, cernuntur colorata in tenebris.

R. Dist. Min. Atqui corpora in tenebris cernuntur colorata, in tenebris secundum quid dictis, in quibus viget luminis aliquid à stellis vel aliunde mutuati, C. In tenebris simpliciter dictis per exclusionem cujuscumque luminis, N.

Inst. 4. Nisi corpora essent in tenebris simpliciter dictis formaliter colorata, corpora non viderentur per se suamque speciem propriam: atqui hoc falsum est.

R. Nego Maj. Nam corpora, quæ videntur, videntur per radios luminis ad oculum directos à se, prout necesse est ad depingendam in fundo oculi imaginem sui.

Inst. 5. Corpora, quæ viderentur per radios luminis alienos, & aliunde mutuatos, non videntur per se suamque speciem: atqui nisi corpora essent per se formaliter colorata independentè à lumine, viderentur per radios alienos, & aliunde mutuatos, v. g. à Sole, stellis.

R. Dist. Min. Atqui corpora viderentur per radios alienos, id est, non à se emissos primâ vice, C. Per radios alienos, id est, non à se remissos & reflexos, N.

Inst. 6. Quod solum excipit radios, eosque remittit, sui non facit imaginem, sed duntaxat alienam servat: atqui corpora

corpora colorata in hypothefi recentierem folummodo excipiunt radios, v. g. Solis, & exceptos remittunt.

R. Diff. Maj. Si eos remittant sine modificatione, C. Cum modificatione, N. At corpus coloratum radios modificat, & fic remittit.

Inst. 7. Non magis corpus coloratum exceptos à corpore lucido radios debet remittendo modificare, quam paries pilam in fe directam excipiens, ullam in ea modificationem efficiat.

R. Nego Maj. & par. Ratio difp. quia pila in parietem impaéta eft rigidior, ideòque à pariete non ita facile inflectitur, prout neceffe eft ad modificationem: at vero radii luminis incidentes in rem coloratam funt flexiles, figurabiles, nullius itatùs per fe tenaces.

II. PROPOSITIO.

Color confiftit in certa luminis reflexione feu modificatione.

PROB. In eo confiftit color, per quod explicari poteft colorum varietas; atqui per variam luminis modificationem ab objecto colorato poteft jucundè fati explicari colorum varietas; fic corpus eft candidum, quod multum luminis refleêtit ad oculos intuentium; fic nigrum eft, quod vel nihil, vel parum luminis refleêtit, fed totum pene velut abscondit in fe; ergo color confiftit in certa luminis modificatione.

O B J E C T I O.

IN eo non confiftit color, per quod explicari nequit colorum varietas multipliciter multiplex: atqui per reflexionem luminis explicari nequit albi & nigri varietas.

Prob. Min. Albi & nigri varietatem repetunt recentiores, ex eo quòd album corpus luminis multum refleêtat ad oculos, nigrum verò vel nihil vel parum: atqui hæc ratio nulla eft.

Prob. Min. Hæc ratio nulla eft, fi album marmor & nigrum æqualem ad oculos refleêtant radiorum copiam: atqui ita eft,

R. Nego

R. Nego Min. Nam marmor nigrum & alia nigra corpora, totum penè lumen absumunt, ideòque vel parum vel nihil remittunt: hinc nigra non fatigant visum, ut solent candidiora.

Inst. 1. Duo corpora ejusdem soliditatis, debent æqualem reflectere incidentium radiorum copiam: atqui marmor album & nigrum sunt ejusdem soliditatis.

R. Dist. Min. Atqui marmor album & nigrum sunt ejusdem soliditatis, quoad partes sensibiles & crassas, C. Quoad partes exiguas & insensibiles, N. Nam ope Microscopii alia partium exiguarum cernitur dispositio in nigro corpore, alia in candido.

Inst. 2. Corpora duo homogenea sunt ejusdem soliditatis quoad partes etiam insensibiles: atqui marmor nigrum & album sunt corpora homogenea.

R. Dist. Min. Marmor nigrum & album sunt corpora homogenea quoad partes crassiores & insensibiles, C. Quoad partes insensibiles & minutissimas, N.

Inst. 3. Partes sensibiles conflantur ex insensibilibus; igitur si insensibiles non sint homogeneæ, sensibiles quoque non essent homogeneæ.

R. Dist. Conf. Ergo si partes insensibiles non sint homogeneæ, sensibiles quoque non erunt homogeneæ, in omnibus & quoad se, C. In aliquibus & quoad nos, N. Sic albi marmoris & nigri partes sensibiles sunt quoad nos homogeneæ quoad duritiem & firmitatem: at non quoad se; cujus rei indicium est varietas colorum: id enim ostendit partes marmoris albi esse compactiores ad fortiùs regerendum lumen, ut contingit pro certo in carbonibus & ligno albicante.

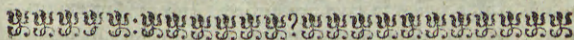
Inst. 4. Si marmor album & nigrum sint heterogenea quoad se, dicendum est marmor primo album; deinde nigro colore tinctum, esse heterogeneum à se ipso albo: atqui hoc aperte falsum est.

R. Dist. Dicendum est esse heterogeneum à se ipso accidentaliter & ratione superadditæ tincturæ, C. Essentialiter & ratione ordinis vel texturæ partium suarum, N. Nam tinctura non videtur mutare ordinem & texturam partium marmoris tincti.

Inst. 5. Marmor album & aliud nigro tinctum colore minùs

minùs differunt in reflectendo lumine, quàm marmor naturaliter nigrum & nix candidissima: atqui tamen marmor album nigro tinctum colore, etsi compactius quàm nix, non album præ se fert colorem, cum tamen certum propè videatur, quod fortius reflectat lumen quàm nix, quæ partes habet minùs compactas.

R. Nego par. Quæ instituitur inter marmor nigrum & nivem: nam nix etsi primâ fronte videatur minùs compacta, attamen partibus constat quasi totidem globulis rigidis & asperis, idèoque fortiter reflectit lumen in omnem latè circumferentiam: at verò marmor nigrum partes suas habet à radiis incidentibus mobiliiores, idèoque lumen absorbet & consumit: quod etsi sensu non percipiatur in marmore, probatur tamen exemplo aliorum corporum nigrorum, quæ hoc ipso redduntur nigro tincta colore, quo partes eorum minùs inter se cohærentes fiunt & mobiles: hinc carbones & vestes infectæ nigro colore ope aluminis penetrantis, totum benè lumen absumunt.

QUÆSTIO DECIMA - SEXTA.

De natura caloris & frigoris.

PROPOSITIO.

Calor consistit in motu celeri perturbato & expansivo partium insensibilium.

PROB. Calor maximè consistit in eo motu, qui deprehenditur in liquoribus ebullientibus, in flamma, in flatu, qui ore patulo ejicitur è pulmonibus, in axi currus, dum incalcescit, in ferro, dum limatur, &c. Atqui in hujusmodi corporibus calidis nihil deprehenditur præter motum celerem, perturbatum & expansivum partium tenuissimarum & insensibilium; ergo calor maximè consistit in motu celeri, perturbato, & expansivo partium insensibilium corporis calidi.

OBJECTIO.

IN totâ celeriter motâ reperitur motus celer & perturbatus: atqui tamen non reperitur calor; ergo calor non consistit in motu celeri & perturbato.

R. Dist.

R. Dist. Maj. In rota celeriter motâ reperitur motus celer totius rotæ, C. Partium insensibilium, ad invicem, N. Nam licet tota moveatur rota, singulæ tamen partes juxta se invicem quiescunt, nec se se mutuò collidunt.

Inst. 1. Non potest esse motus celer totius rotæ, quin sit motus singularum rotæ partium vel insensibilium.

R. Dist. Quin sit motus singularem rotæ partium relativè ad locum, C. Relativè ad invicem, N. Id est, singulæ quidem partes rotæ migrant de loco in locum, si tota moveatur rota; at non ideo moventur ad invicem, nec suam mutant situm, suamque unionem mutuam.

Inst. 2. In aquâ reperitur motus partium insensibilium ad invicem, neque tamen reperitur calor; ergo calor non consistit in motu partium insensibilium ad invicem.

R. 1. Dist. Secundam partem Ant. Neque tamen reperitur calor insignis & sensibilis, C. Minus sensibilis, N. Dici namque potest, in aqua esse aliquid caloris absolute, minus tamen quàm in corpore nostro, quo fit, ut experiamur frigoris sensum, quatenus aqua minuit calorem corporis nostri.

R. 2. Dist. Primam partem Ant. In aqua reperitur motus partium insensibilium, motus lenis & placidior, C. Motus celer & perturbatus, N. Id liquet ex discrimine aquæ ebullientis & frigidæ, hæc enim est tranquillior, altera concitior.

Inst. 3. In machina pneumatica exhausto aëre crasso, aqua communis plurimum ebullire videtur; sed tunc habet motum celerem & perturbatum partium insensibilium, neque tamen habet calorem.

R. Dist. Min. Sed tunc aqua habet motum celerem, insufficientem exhibendo calori, C. Sufficientem, N. Nam motus ille ebullitionis in aqua non oritur ex universalis commotione celeri & perturbata partium insensibilium se se collidentium vehementissimè, ut fit in aqua igni superposita, sed oritur ex eo, quod aër inclusus in poris aquæ solutus à compressione aëris exterioris exhausti, dilatet se se, & aquam cogat abire in ampullas seu bullas.

Inst.

Inst. 4. Aqua illa eum ipsum habet motum in machina pneumatica, quem habet aqua igni superposita & ebulliens; ergo haberet motum sufficientem calori exhibendo, si calor consisteret in motu.

R. Dist. Ant. Aqua illa eum ipsum habet motum inchoatum, C. Consummatum, N. Hinc non dubito, quin si diu duraret illa aquæ commotio in machina pneumatica, aqua tandem evaderet calida, sicut evadit, si vasi inclusa plurimum agitur. •

Inst. 5. Atqui calor aquæ non potest consistere formaliter in motu celeri partium aquæ.

Prob. Subs. Motus, qui est causa caloris, non est ipse calor formaliter: atqui motus celer & perturbatus in aqua est causa caloris.

R. Dist. Min. Atqui motus celer & perturbatus est causa caloris, si calor spectetur ex parte animæ, prout est sensatio seu perceptio hujus, quod vocatur calor, C. Si calor spectetur ex parte aquæ calidæ, N. Quia motus ille partium aquæ est calor ex parte aquæ calidæ, valens in nobis efficere sensationem calidi.

Inst. 6. Debet esse in aqua aliquid simile calori, prout est in anima nostra: atqui motus celer non est hujusmodi, sed potius qualitas physica.

R. Nego Maj. Sicut enim in acicula pungente nervos corporis nostri nihil est simile dolori, quem excitat in nobis, ita in aqua calida nihil est simile sensationi caloris, quam excitat in nobis.

Inst. 7. Causa debet præcontinere effectum, quem producit; ergo aqua calida debet præcontinere in se calorem, quem excitat in anima nostra.

R. Dist. Ant. Causa debet præcontinere effectum, vel formaliter vel virtualiter, C. Formaliter, Subdist. Si sit causa univoca, C. Æquivoca, N. At motus partium aquæ afficit nervos corporis nostri & hinc oritur in anima perceptio calidi: si autem aqua deberet continere formaliter effectum, quem excitat in nobis, deberet præcontinere formaliter sensationem calidi, quod quidem absurdum est.

Inst. 8. Partes insensibiles non possunt efficere in nobis sensum caloris; ergo partes aquæ insensibiles non excitant sensum calidi.

Pars IV.

Bb

R. Dist.

R. Dist. Ant. Partes insensibiles simpliciter, & sub omni respectu, C. Sub aliquo tantum respectu, N. At partes aquæ calidæ dicuntur insensibiles, non quod nullo absolute sensu percipi possint, sed quod non omni sensu valeant percipi, v. g. visu. Quod interim non impedit, ne particulas nervorum commoveant, atque ita excitent in anima perceptionem caloris.

II. PROPOSITIO.

Frigus consistit in quiete partium seu privatione caloris.

PROB. Frigus in eo maximè consistit, quod primum reperitur in corporibus frigidis, ut frigida sunt: atqui quies partium reperitur primum in corporibus frigidis, ut frigida sunt; ideòque frigus constringit corpora, convertit in glaciem, conservat diù integra, quatenus est status quidam quietis, artium: ergo frigus maximè consistit in quiete partium corporis frigidi.

O B J E C T I O.

Quod contrariè opponitur calori, non consistit in sola privatione caloris: atqui frigus contrariè opponitur calori.

R. Dist. Maj. Quod contrariè opponitur calori, contrarietate strictè sumptâ, C. Latè sumptâ, N. Hoc enim sensu, quæcunque opponitur, contrariè opponuntur.

Inst. 1. Si frigus consisteret in privatione caloris, omnia corpora frigida forent de naturâ suâ calida, siquidem carent perfectione sibi debitâ: falsum consequens.

R. Dist. Mai. Si frigus consisteret in privatione strictè sumptâ pro absentia perfectionis debitæ, C. Si consisteret in privatione latè sumptâ pro negatione perfectionis sive debitæ, sive indebitæ N. At dicimus, frigus esse privationem caloris, non stricto sensu, sed paulo latiori significatione, prout excludit reale quid & positivum.

Inst. 2. Quod tam excitat in nobis sensationem positivam quàm calor, tam positivum est quàm calor: atqui frigus est huiusmodi.

R. Dist. Maj. Quod excitat sensationem positivam, positive

tivè efficiendo & influendo, C. Negativè solùm & detrahendo aliquid de calore corporis nostri, N. At frigus excitat molestant in nobis sensationem, non positivè influendo, sed detrahendo aliquid & imminuendo ingenitum nobis calorem.

Inst. 3. Frigus excitat in nobis sensationem sui fortiter compingendo partes corporis nostri, atque etiam sæpe congelando: atqui hoc est excitare sensationem positivè efficiendo.

R. Dist. Maj. Frigus excitat sensationem sui, fortiter compingendo interventu corporis extrinseci ambientis & prementis, C. Compingit per se & ratione sui, N. Scilicet materia subtilis partes corporis nostri extrinsecus ambiens suâ prægravitate fortiter compingit, ex qua compressione oritur quandoque congelatio, & sæpius dolor molestissimus: vix autem alia ratione potest explicari frigoris effectus ultimus seu congelatio; Nam sola privatio caloris seu quies non potest efficere, ut tanta si cohæsiō partium congelatarum, tanta divisioni obsistentia.

Inst. 4. Quod per se conjunctum est cum motu partium insensibilium corporis, per se & ratione sui potest efficere sensationem positivam: atqui frigus per se conjunctum est cum motu partium insensibilium, ut patet in aqua frigida simul & liquida.

R. Dist. Maj. Quod per se conjunctum est cum motu celeri, perturbato, & expansivo, C. Motu leni & placido, N. At frigus non est privatio cujuscunque motûs, sed duntaxat celeris perturbati & expansivi, qui requiritur ad calorem.

Inst. 5. Quod facit, ut corpus intumescat & expandatur, certè non est privatio motûs expansivi: atqui frigus facit, ut corpus frigidum expandatur: sic, v. g. glacies est magis expansa, quàm aqua naturalis & liquida.

R. Nego Min. Nam frigus facit, ut corpus constringatur, ideòque pori corporum hyemali tempore occluduntur, æstivo autem referantur.

Inst. 6. Glacies innatat aquis; ergo est magis expansa quàm aqua naturalis.

R. Dist. Glacies innatat aquis ob effluxum tenuissimorum corpusculorum facta levior, C. Ob majorem sui ampliatiōnem & expansionem, N. Scilicet dum concrescit aqua præ frigore,

frigore, partes ejus interiores constringuntur, & ad se se mutuo propius accedunt, remanente interim eodem fere apparenti volumine ob relicta identidem vacuola: at simul effluunt particule aquæ interventu vacuolorum: hinc fit levior glaciæ moles & innatat aquis.

Inst. 7. Calor non facit, ut corpus expandatur; sic lutum dum coquitur, ad minores redigitur angustias; ergo à contrario frigus non facit, ut corpus constringatur.

R. Dist. Ant. Calor non facit, ut corpus expandatur, per accidens, C. Per se, N. Sic dum recoquitur lutum, plures aqueæ particule evolant, ideòque imminuatur lutum necesse est.

*****
Q U Æ S T I O D E C I M A
S E P T I M A.

De Lachryma Batavica.

P R O P O S I T I O.

Lachrymæ Bataviæ cum strepitu dissilientis motum à pernicissimo materiæ subtilis irruentis impetu proficisci.

PROB. Motus pernicissimus non venit nisi à causa physica in motu pernicissimo posita: Sed in confractione lachrymæ Bataviæ cernitur motus pernicissimus. Ergo venit à causa, quæ sit in motu pernicissimo posita; hæc autem alia non est à materia subtili, quæ per factum in cuspide lachrymæ foramen irruens in interiores lachrymæ partes, concutit & disrumpit.

O B J E C T I O.

Confractio lachrymæ Bataviæ non venit ab ea materia, quæ lachrymam penetrat & pervadit. Atqui materia subtilis irruens in lachrymam, penetrat & pervadit.

R. Dist. Maj. Quæ lachrymam pervadit, ita ut non offendat in partes ejus solidas, C. Ita ut offendat in partes solidas, N. Cum enim difficilem reperiatur exitum à lachryma, eò quod partes lachrymæ sint in superficie compactiores, impetum facit in partes solidas, & disrumpit.

Inst.

Inst. Ut materia subtilis irruens in lachrymam esset causa contractionis, deberet esse vehementior impetus materiae subtilis post resectam apicem lachrymae, quam antè. Atqui non ita res est.

Prob. Min. Eò minor esse debet impetus materiae subtilis irruentis, quò liberior est aditus. Atqui post resectum apicem est liberior aditus, nempe per apertum foramen.

R. Dist. Maj. Quò liberior est aditus, pariter & exitus, *C.* Et difficilior exitus, *N.* Porro cum sit liberior aditus, materia subtilis irruit in majori copiâ; quæ cum offendat partes in superficie lachrymae compactiores, difficilius exit, ideoque concutit vehementius, & frangit.

Inst. 2. Materia subtilis ingressa non potest concutiendo frangere lachrymam, si tanta sit vis materiae subtilis lachrymam exterius ambientis ad sustinendum, quanta materiae subtilis interioris ad impellendum. Atqui res ita est.

R. Nego Min. Quia materia subtilis interior ad majores redacta angustias fit rapidior, ideoque ad concutiendum valentior; ferè sicut aqua intra pontis angustias solet esse rapidior.

Inst. 3. Tanta vis est materiae subtilis lachrymam exterius ambientis ad sustinendum, quanta vis est materiae subtilis interioris ad impellendum, si tota, quæ inest materiae interiori vis derivetur à materia exteriori. Atqui res ita est.

R. Dist. Maj. Si prætereà materia subtilis interior non fiat rapidior ob majores, ad quas redigitur angustias, *C.* Secus, *N.* At sit rapidior ob prædictas angustias, sicut aqua longè rapidior est intra pontis angustias, quam ubi liberius fluit in alveo.

Inst. 4. Major illa quæ supponitur inesse materiae interiori rapiditas non potest esse causa, cur frangatur lachryma, si major copia materiae exterius ambientis & sustinentis possit compensare majorem materiae interioris rapiditatem. Atqui res ita est.

R. Dist. Min. Major copia materiae exterius ambientis potest compensare majorem materiae interioris rapiditatem, si major illa materiae exterioris copia non conferat ad majorem materiae subeuntis rapiditatem, *C.* Secus, *N.* At major hæc copia exterius ambiens & comprimens facit, ut materia interior majorem acquirat inter subeundum rapiditatem.

QUÆSTIO DECIMA- OCTAVA.

De virtute magnetica.

QUÆ inest magneti vis attractiva ferri, solet à recentioribus quibusdam explicari per materiam subtilem, quæ confertim è magnete in ferrum irruens, & motu duplici mota, uno quidem recto antrorsum, altero circulari & veluti retrorsum, offendit hirsutas pilorum instar ferri particulas, & impetu suo retrò pellit, ferrumque sic ad magnetem adducit.

P R O P O S I T I O.

Ferrum attrahitur à magnete per materiam subtilem seu effluvia magnetica.

PROB. Quidquid deprehenditur in attractione ferri à magnete continetur motu locali, quo ferrum accedit ad magnetem: atqui motus iste localis, qui cernitur in attractione ferri à magnete debet rejici in corpus aliquod subtilissimum erumpens è magnete; tam enim motus iste localis, qui cernitur in attractione ferri à magnete, debet rejici in corpus aliquod subtilissimum & insensibile, quàm motus localis, qui cernitur in pinnulis versatilibus debeat rejici in corpus aliquod rapidissimum, & insensibile, nempe ventum incurrentem in pinnulas, easque impellentem huc illucvè; ergo ferrum non aliter attrahitur à magnete, quam interven-
tu corporis alicujus subtilissimi è magnete erumpentis versus ferrum.

O B J E C T I O.

EA non est causa virtutis magneticæ attractricis, quâ semel positâ, non deberet ferrum ruere in magnetem: atqui posito quod materia subtilis è magnete diffundatur in ferrum, non deberet ferrum ruere in magnetem.

Prob. Min. Materia subtilis è magnete profluens, vel penetrat ferrum inoffenso pede, vel incurrit in partes ejus solidas: si penetrat facile, non adducit; si incurrit, repellit; ergo ferrum non deberet ruere in magnetem.

R. Nego

R. Nego Min. Et dico materiam illam subtilem penetrare simul & incurrere in partes ferri, penetrat quidem motu suo directo, atque ita deprimit particulas ferri hirsutas: incurrit verò motu suo circulari & retrorsum, erigendo easdem ferri particulas.

Inst. 1. Ut materia subtilis ferrum adducat ad magnetem, debet prius expellere aëra, ferrum inter & magnetem interjacentem: atqui non potest expellere, siquidem ipsum meatibus innumeris perforatum levi negotio permeare debet.

R. Nego Maj. Nam satis est, si aëra permeando, incurrat in fibrillas ferri.

Inst. 2. Quandiu aër erit intra ferrum & magnetem, tandiu ferrum non ruet in magnetem; ergo debet prius expelli aër ferrum inter & magnetem jacens.

R. Concedo Ant. Diff. Conf. Ergo debet prius expelli aër ferrum inter & magnetem jacens, expelli à ferro accedente, C. Ab ipsa materia subtili in ferrum irruente, N.

Inst. 3. Ut aër propelleretur à ferro accedente, duo requirerentur; primò ut esset locus, in quem se se reciperet aër pulsus; secundo, ut tanta vel etiam major vis inesset materię subtili ad propellendum ferrum, quanta est in ferro ad resistendum: atqui neutrum verisimile est.

R. Nego Min. Quoad utramque partem; & dico pulsum aëra se se recipere ad locum à ferro accedente relictum.

Inst. 4. Quoad primam partem. Sicubi posset se se recipere pulsus aër, præsertim in locum à ferro accedente relictum: atqui hoc dici non potest.

Prob. Min. Pulsus aër non posset se se recipere in locum à ferro accedente relictum, nisi factò circuitu per motum localem: atqui si ita est, necesse est locum illum à ferro relictum remanere vacuum per instantia temporis aliqua.

R. Diff. Min. Necesse est locum illum à ferro relictum remanere vacuum, si pulsus aër locum hunc per se & immediate petat, C. Si per vicinum sibi aëra, N. At ferrum pellit aëra interjacentem, & is pellit vicinum, & iste alterum sibi proximum pellit: atque qui jacet tergum ferri, succedit in locum ferri suo cedentis loco.

Inst. 5. Quoad secundam partem. Materia subtilis eatenus dicitur habere vim ad propellendum ferrum in magnetem, quatenus motu duplici movetur, uno antrorsum & directo, altero

altero retrorium & circulari: atqui uterque ille motus est impossibilis, & aliunde non sufficit propellendo ferro in magnetem,

Probatur Minor quoad primam partem.

Motus antrorsum destruit motum retrorsum: impossibile est corpus moveri antrorsum simul & retrorsum.

R. Dist. Motus antrorsum destruit motum retrorsum sibi oppositum, C. Disparatum, N. At non sunt semper oppositi, ut videre est in motu rotæ currûs, quæ movetur motu recto antrorsum, simul & retrorsum, circulari. Addi potest utrumque hunc materiæ subtilis motum esse successivum; atque alternis vicibus.

Inst. 6. Quoad secundam partem. Globus eburneus duplici motu recto & circulari motus, non pellit retrorsum calcata à se corpora: ergo nec materia subtilis magnetica propellere deberet retrorsum ferri partes.

R. Nego. Conf. & par. Ratio disp. quia non ea est mechanica dispositio requisita vel in globo vel in calcatis à globo corporibus, ut retrorsum pellantur: at verò est in materia subtili & ferro hujus modi dispositio & consistit in eo, quod materia subtilis averso pulsu feriat & erigat ferri particulas, pilorum ad instar contextas.

Inst. 7. Atqui pariter materia subtilis magnetica non potest averso pulsu erigere ferri fibrillas.

Prob. Subf. Incredibile est rigidas admodum ferri fibrillas tam facile flecti posse ab intercurrente materiâ liquidâ.

R. 1. Dist. Nisi partes insensibiles ferri sint flexiles nec tam rigida C. si sint flexiles, N. At licet partes ferri sensibiles sint multum rigida, non sequitur insensibiles & exiguas pariter esse rigidas.

R. 2. Dist. Nisi materia illa subtilis sit in motu perniciosissimo, C. Secus, N. At supponimus perniciosissimum esse materiæ subtilis motum: sicut ergo arborum rami & pinulæ versatiles, vento commoventur validissimo, usque adeo ut radicibus sæpè extirpentur arbores: ita & validissimo materiæ magneticæ motu commoveri possunt ferri particulae, atque erigi.

Finis Philosophiæ in utramque partem.

INDEX

QUÆSTIONUM

Quæ in hocce Libro continentur.

DISPUTATIONUM RUDIMENTA. Pag. 3

De definitione Philosophiæ. 4

De divisione Philosophiæ. 7

DE DEFINITIONE METAPHYSICES. 10

De Ente. 12

De Deo. 14

De Angelis. 17

De Anima rationali. 18

DE DEFINITIONE PHYSICES. 20

De principiis corporum naturalium. 22

De definitione Naturæ. 25

De Motu. 26

De divisione Corporis. 26

De definitione Animæ. 27

De divisione Animæ. 27

DE DEFINITIONE MORALIS. 29

De Bono. 31

De Beatitudine. 33

De Voluntario. 34

De Libero. 35

I N D E X

DE DEFINITIONE LOGICES.	37
<i>D₂ Universalibus.</i>	41
<i>De Categoriis.</i>	42
*****	
QUÆSTIO PRIMA. De existentia Philo-	
sophiæ.	Pag. 1.
II. <i>Utrum Adamus habuerit Philosophiam.</i>	11
DE REBUS LOGICIS.	
QUÆSTIO PRIMA. De existentia Logicæ	
artificialis.	25
II. <i>De natura Logicæ.</i>	28
III. <i>De objecto Logices.</i>	57
IV. <i>De necessitate Logices ad alias scientias.</i>	65
V. <i>De distinctione Logicæ docentis ab utente.</i>	71
VI. <i>An apprehensio incomplexa sit capax falsi-</i>	
<i>tatis.</i>	78
VII. <i>De distinctione graduum Metaphysicorum.</i>	84
VIII. <i>An detur universale formaliter à parte rei.</i>	98
IX. <i>De numero universalium.</i>	106
X. <i>De univocatione entis.</i>	111
XI. <i>An Deus sit in categoria substantiæ.</i>	119
XII. <i>De termino relationis.</i>	127
XIII. <i>Sit - ne Deus subjectum relationis categoricæ?</i>	132
XIV. <i>De fundamento relationis.</i>	135
XV. <i>De propositionibus de Futuro contingenti.</i>	140
XVI. <i>De Scientia, Fide & opinio.</i>	148

QUÆSTIONUM.

DE REBUS MORALIBUS.

QUÆSTIO PRIMA. De malo quatenus malo. 156

II. De modo agendi belluarum propter finem. 162

III. De Beatitudine hominis objectiva. 170

IV. De Beatitudine formali. 175

V. De possibilitate status naturæ puræ. 185

VI. De existentia libertatis moralis. 192

VII. De indifferentia libertatis. 198

VIII. An dentur actus humani indifferentes in individuo. 203

IX. An virtus moralis sit habitus essentialiter bonus. 211

X. De medio virtutis moralis. 216

XI. De subiecto fortitudinis & temperantiæ. 219

XII. An Iudex debeat judicare secundum allegata & probata contra propriam scientiam. 221

DE REBUS METAPHYSICIS.

QUÆSTIO PRIMA. De existentia & natura Metaphysices. 226

II. De Potentia obedientiali. 230

III. De primo cognitionis Principio. 236

IV. Sit ne possibilis creatura creatrix. 241

V. De concursu Dei cum creaturis. 247

VI. De præmotione Physica. 251

VII. Dentur ne accidentia Physica? 255

VIII. De existentia Dei. 259

IX. De immortalitate animæ rationalis. 265

DE

DE REBUS PHYSICIS.

Propositio præambula.	272
QUÆSTIO PRIMA. De principiis corporum naturalium.	275
II. De existentia materiæ primæ.	281
III. De existentia formæ substantialis.	288
IV. De distinctione magnitudinis à materia.	298
V. De compositione continui.	307
VI. De Vacuo.	323
VII. De motu locali.	331
VIII. De ascensu gravium in vulgaris experimentis.	333
IX. De causa descensus gravium.	346
X. De legibus motuum à Cartesio latis.	352
XI. De Variis mundi systematibus.	356
XII. De causa fluxus maritimi.	364
XIII. De natura Luminis.	370
XVI. De causa æqualitatis angulorum incidentiæ & reflexionis.	377
XV. De natura Colorum.	379
XVI. De natura Caloris & frigoris.	383
XVII. De lachryma Batavica.	388
XVIII. De virtute magnetica.	390

F I N I S.

2988-KZ

KSIĘGOCZBIÓR
MARCJA ZAMOYSZCZAKO
2988 -KZ

